
Predmet br.: X-KR-06/213

Datum: 05.11.2010. godine

28.12.2010. godine

Pred sudskim vijećem u sastavu: sudija Zoran Božić, presjednik vijeća
sudija Mitja Kozamernik, član vijeća
sudija Jasmina Kosović, član vijeća

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE

protiv

GOJKA KLIČKOVIĆA

MLADENA DRLJAČE

JOVANA OSTOJIĆA

PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine: G. Dževad Muratbegović

Obrana optuženog Gojka Kličkovića: adv. Dušan Tomić i adv. Hamdija Veladžić

Branioci optuženog Mladena Drljače: adv. Milan Trbojević i adv. Senad Kreho

Branioci optuženog Jovana Ostojića: adv. Milan Romanić i adv. Zlatko Knežević

P R E S U D U	4
I. TOK POSTUPKA.....	14
A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES.....	14
1. Dokazi replike.....	15
2. Završne riječi	15
B. GENERALNA OCJENA DOKAZA U POSTUPKU	19
II. OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI IZ	
ČLANA 172. KZ BIH.....	21
A. ŠIROK I SISTEMATIČAN NAPAD USMJEREN PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA.....	22
1. Prethodni događaji	22
2. Početak sukoba/incidenta u Bosanskoj Krupi.....	26
III. UDRUŽENI ZLOČINAČKI PODUHVAT.....	36
A. ODGOVORNOST OPTUŽENIH GOJKA KLIČKOVIĆA I MLADENA DRLJAČE ZA ZLOSTAVLJANJA	
ZAROBLJENIKA U ŠKOLI U JASENICI I OŠ “PETAR KOČIĆ” U BOSANSKOJ KRUPI.....	36
B. FORMIRANJE SRPSKE OPŠTINE BOSANSKA KRUPA (SOBK).....	38
IV. POJEDINAČNE INKRIMINACIJE	41
V. POJEDINAČNA ODGOVORNOST OPTUŽENIH.....	48
A. ODGOVORNOST OPTUŽENOG GOJKA KLIČKOVIĆA KAO PREDSEDNIKA KRIZNOG ŠTABA /	
RATNOG PREDSEDNIŠTVA SRPSKE OPŠTINE BOSANSKA KRUPA.....	48
1. Naredbe Kriznog štaba.....	52
2. Odluke Ratnog predsjedništva	49
3. Evakuacija muslimanskog stanovništva	55
B. ODGOVORNOST OPTUŽENOG MLADENA DRLJAČE	60
1. Privremeni vojni sud u Jasenici	60
2. Razmjene ratnih zarobljenika	62
VI. KOMANDNA ODGOVORNOST OPTUŽENOG JOVANA OSTOJIĆA	65
A. KOMANDNA ODGOVORNOST IZ ČLANA 180. STAV 2. KZBIH	65
1. Znanje o počinjenim zločinima.....	70
B. PODGRMEČKA BRIGADA/ 11. LAKA KRUPSKA PJEŠADIJSKA BRIGADA.....	71
1. Pojedinačne inkriminacije.....	75
VII. ODLUKA O TROŠKOVIMA KRIVIČNOG POSTUPKA	82
VIII. ODLUKA O IMOVINSKO PRAVNIM ZAHTJEVIMA	82
IX. ANEKS 1- PROCESNE ODLUKE	83

A. ODLUKA O PRIHVATANJU UTVRĐENIH ČINJENICA.....	83
B. SUĐENJE BEZ PRISUSTVA OPTUŽENOG GOJKA KLIČKOVIĆA.....	92
C. IZUZECI OD NEPOSREDNOG IZVOĐENJA DOKAZA	95
D. ODLUKA O ISKLJUČENJU JAVNOSTI I DODJELI MJERA ZAŠTITE SVJEDOCIMA	95
X. ANEKS 2- IZVEDENI DOKAZI.....	98
A. SVJEDOCI TUŽILAŠTVA	98
B. MATERIJALNI DOKAZI TUŽILAŠTVA	99
C. SVJEDOCI ODBRANE	114
D. MATERIJALNI DOKAZI ODBRANE.....	117
1. DOKAZI OPTUŽENOG GOJKA KLIČKOVIĆA	117
2. DOKAZI OPTUŽENOG MLADENA DRLJAČE.....	132
3. DOKAZI OPTUŽENOG JOVANA OSTOJIĆA	133
E. DOKAZI SUDA	135

U IME BOSNE I HERCEGOVINE

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću sastavljenom od sudija Zorana Božića, kao predsjednika vijeća, te sudija Mitje Kozamernika i Jasmine Kosović, kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravnog saradnika Lejle Haračić, kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženih Gojka Kličkovića, Mladena Drljače i Jovana Ostojića, zbog krivičnog djela zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke h) u vezi sa tačkama a) d) e) f) g) i k) u vezi sa članom 180. stav 1. i 2. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), povodom optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine protiv optuženog Gojka Kličkovića broj: KT-RZ-100/06 od 14.12.2007. godine potvrđene dana 19.12.2007. godine, optužnice protiv optuženog Jovana Ostojića broj: KT-19/08 od 12.03.2008. godine, potvrđene dana 13.03.2008. godine, te optužnice protiv optuženog Mladena Drljače broj: KT-RZ-22/08 od 19.03.2008. godine, potvrđene dana 21.03.2008. godine, objedinjene optužnice broj: KT-100/06 od 21.08.2008. godine, te izmjenjene optužnice broj: KT-RZ-100/06 od 21.09.2010. godine, nakon javno održanog glavnog pretresa, sa kojeg je dijelom bila isključena javnost, u prisustvu optuženog Gojka Kličkovića i njegovog branioca advokata Dušana Tomića, optuženog Mladena Drljače i njegovih branilaca, advokata Milana Trbojevića i Senada Krehe, optuženog Jovana Ostojića, i njegovog branioca Milana Romanića, te u prisustvu tužioca Tužilaštva BiH Dževada Muratbegovića, dana 05.11.2010. godine javno objavljuje slijedeću

P R E S U D U

Optuženi:

- Kličković Gojko**, sina Ilije i majke Save, rođenog 25. marta 1955. godine u selu Donji Petrovići, opština Bosanska Krupa, sa prebivalištem na adresi ... , JMBG: ... , diplomirao sociologiju i završio postdiplomski studij na odsjeku za pravno-ekonomski smjer, oženjen, otac dvoje djece, državljanin ... , po nacionalnosti ... .
- Drljača Mladen**, sina Steve i majke Jele, rođen 5. marta 1958. godine u Bosanskoj Krupi, sa prebivalištem ... , JMBG: ... , VSS, po zanimanju pravnik, zaposlen kao sekretar u Komisiji za koncesije Republike Srpske, oženjen, otac jedne kćerke, državljanin ... , po nacionalnosti ... .
- Ostojić Jovan**, sina Vojina i majke Divke, rođenog 1. januara 1955. godine u Grbavcima Gornjim u opštini Zvornik, sa prebivalištem u ... , l.k. br. ... , JMBG: ... , završio Vojnu akademiju kopnene vojske JNA u Beogradu, iz vojske izašao sa činom potpukovnika, odlikovan Karađorđevom zvjezdom 3. reda, oženjen, otac dvoje djece, državljanin ... , po nacionalnosti ... .

OSLOBADAJU SE OD OPTUŽBE

Da su:

I - optuženi Kličković Gojko i II -optuženi Drljača Mladen,

U periodu od početka aprila 1992.godine do 31.decembra 1992.godine u okviru širokog i sistematičnog napada vojske i policije tzv. Srpske Republike Bosne i Hercegovine na nesrpsko civilno stanovništvo tzv. Autonomne regije Krajina i u sprovođenju državne politike ili politike neke organizacije povezivanja područja naseljenih srpskim stanovništvom u Bosni i Hercegovini, kako bi se uspostavila kontrola nad tim područjima i uspostavila zasebna država bosanskih Srba iz koje bi većina nesrpskog stanovništva bila trajno uklonjena, koja politika je bila formulisana u ljeto 1991.godine i koja je planirana i provedena od strane Radovana Karadžića, Momčila Krajišnika, Vojislava Maksimovića i ostalih članova Glavnog odbora Srpske demokratske stranke i drugih pripadnika Srpske demokratske stranke na državnom i regionalnim nivoima i sa vojskom Republike Srpske, znajući za takav napad i znajući da svojim radnjama učestvuju u istom I - optuženi Kličković Gojko u svojstvu predsjednika i potpredsjednika Izvršnog odbora Srpske demokratske stranke Bosanska Krupa, predsjednika Izvršnog odbora Skupštine opštine Bosanska Krupa, komandanta Kriznog štaba Srpske opštine Bosanska Krupa, predsjednika Ratnog predsjedništva Srpske opštine Bosanska Krupa, člana Sekretarijata Srpske demokratske stranke Srpske opštine Bosanska Krupa, predsjednika Skupštine Srpske opštine Bosanska Krupa, predsjednika Skupštine Srpske opštine Krupa na Uni, predsjednika Opštinskog odbora Srpske demokratske stranke Krupa na Uni i člana Glavnog odbora Srpske demokratske stranke i II – optuženi Drljača Mladen u svojstvu člana Opštinskog odbora Srpske demokratske stranke Bosanska Krupa, člana Izvršnog odbora Skupštine opštine Bosanska Krupa, člana Kriznog štaba Srpske opštine Bosanska Krupa, člana Ratnog predsjedništva Srpske opštine Bosanska Krupa, predsjednika vijeća Privremenog vojnog suda Srpske opštine Bosanska Krupa, predsjednika Komisije za razmjenu zarobljenika Srpske opštine Bosanska Krupa i člana Sekretarijata Srpske demokratske stranke Srpske opštine Bosanska Krupa, svjesno učestvovali u zajedničkom zločinačkom poduhvatu koji je otpočeo u ljeto 1991.godine zajedno sa Vještica Miroslavom, Drljača Milom zv. Teho, Štrbac Milanom zv.Bijeli, Stupar Lazarom, Ciganović Dmitrom, Vojinović Milanom, Orelj Mirkom, i drugim članovima Srpske demokratske stranke u tzv. Srpskoj opštini Bosanska Krupa čiji je zajednički plan bio podjela zakonito utemeljene opštine Bosanska Krupa, tako što su činjenjem krivičnih djela uspostavili tzv. Srpsku opštinu Bosanska Krupa kao područje naseljeno srpskim stanovništvom u apsolutnoj većini u kojem su Srbi mogli provoditi kontrolu u svim sferama vlasti i uprave, što je za posljedicu imalo sljedeće:

1. Dana 21.aprila 1992.godine, oko 18,00 časova pripadnici Podgrmečke TO brigade Srpske opštine Bosanska Krupa i Stanice javne bezbjednosti Srpske opštine Bosanska Krupa pod stvarnom kontrolom I - optuženog Kličković Gojka, komandanta Kriznog štaba Srpske opštine Bosanska Krupa izvršili su pješadijski i artiljerijski napad na nesrpsko civilno stanovništvo Bosanske Krupe i Ostružnice, koji je napad trajao nekoliko dana i koji je imao za posljedicu

smrt civilnog muslimanskog stanovništva Alidžanović Huseina zv. Buko, Badnjević Arifa, Čehajić Smaje, Harambašić Rasima, Kabiljagić Lmina, Mulalić Feride, Mulalić Rasima, Musić Hilmije zv. Hildo, Redžić Sulje, Šarić Muje, Piralić Mithata zv. Mita i Velagić Dževada, znatno uništavanje imovine, što nije bilo vojno opravdano, dok su snage srpske vojske i policije koje su učestvovalе u napadu provele sistematsku politiku čišćenja koja se sastojala u pretresanju, pljačkanju i paljenju bošnjačkih kuća, dok je civilno nesrpsko stanovništvo proizvoljno lišavano slobode ili je njihova sloboda bila ograničena.

2. U periodu između 21.aprila i 01.maja 1992.godine iz Bosanske Krupe pripadnici Stanice javne bezbjednosti Srpske opštine Bosanska Krupa, pripadnici vojne policije Podgrmečke brigade Srpske opštine Bosanska Krupa i pripadnici VI - pješadijske brigade JNA iz Lušci Palanke nezakonito lišili slobode civilno nesrpsko stanovništvo Alić Muradifa zv.Nuno, Bajrambašić Albina, Bajramović Hazima, Bajraktarević Šerifa, Balkić Adema, Balkić Asima, Balkić Hamdiju, Balkić Kasima, Budimlić Mirsada, Bužimkić Idriza, Čurt Abdulkadira, Delić Redžu, Đuda Sadriju, Đuda Nedžada, Đuda Dževada, Ezić Hilmiju, A-3, Grošić Džemala, Grošić Dževada, Hasić Emira, Kadić Fehima, Krupić Ibrahima, Mahić Sabahudina, Malkoč Nusreta, Mehić Zarifa, Mehić Zuhdiju, Mesić Esada, PWS-03, Mulalić Ekrema, Mušić Osmana, Osmanagić Šefkiju, Palić Fikreta, Palić Mirsada, Palić Osmana, Palić Redžepa, Patković Rifeta, Piralić Mirsada, Redžić Faika, PWC-31, Selimagić Damira, Selimović Zijada, Šepić Šemsu, Šepić Kemala, Šertović Ferida i Štancl Silvestera i protivpravno ih zatvorili u učionice i fiskulturnu salu osnovne škole „Dušan Košutić“ u Jasenici, koju su prvih dana obezbjeđivali naoružani civili srpske nacionalnosti, a kasnije pripadnici vojne policije Podgrmečke TO brigade Srpske opštine Bosanska Krupa, gdje su ih držali u nehigenskim uslovima, bez dovoljno vode, bez adekvatne ishrane i bez adekvatne medicinske pomoći, u kom periodu su:

- a) Dana 23.aprila 1992. godine u osnovnoj školi „Dušan Košutić“ u Jasenici grupa od oko deset do petnest naoružanih srpskih vojnika u maskirnim uniformama nesmetano ušli pored stražara koji su obezbjeđivali zatočenike u prostorije pomenute škole, iako su I – optuženi Kličković Gojko i II – optuženi Drljača Mladen bili u mogućnosti da razumno predvide da će se taj zločin dogoditi kao prirodna posljedica provođenja plana gore navedenog udruženog zločinačkog poduhvata čijem su provođenju doprinijeli, gdje su zatočenike A-3, Đuda Nedžada, Đuda Dževada i Palić Mirsada snažno udarali nogama, šakama i kundacima pušaka premlatili i oštricama noževa nanijeli im ubodne rane po nogama,
- b) Dana 24.aprila 1992.godine u naselju Arapuša, opština Bosanska Krupa, koju su pripadnici Podgrmečke TO Srpske opštine Bosanska Krupa držali u okruženju zbog ranjavanja Bokan Nenada i Karanović Željka, pripadnika rezervnog sastava Stanice javne bezbjednosti Srpske opštine Bosanska Krupa noću između 19. i 20.aprila 1992.godine od strane pripadnika rezervnog sastava policije opštine Bosanska Krupa, iako su I – optuženi Kličković Gojko i II

– optuženi Drljača Mladen bili u mogućnosti da razumno predvide da će se taj zločin dogoditi kao prirodna posljedica provođenja plana gore navedenog udruženog zločinačkog poduhvata čijem su provođenju doprinijeli, kojom prilikom su pripadnici paravojne jedinice opljačkali nekoliko muslimanskih kuća, premlatili nekoliko civila muslimanske nacionalnosti i iz vatrenog oružja ubili trudnicu Čaušević Jasminku,

e) Dana 25.aprila 1992.godine ili približno tog datuma u Jasenici tri do četiri pripadnika paravojne jedinice nesmetano ušla pored stražara koji su obezbjeđivali zatočenike u osnovnoj školi „Dušan Košutić“, iako su I – optuženi Kličković Gojko i II – optuženi Drljača Mladen bili u mogućnosti da razumno predvide da će se taj zločin dogoditi kao prirodna posljedica provođenja plana gore navedenog udruženog zločinačkog poduhvata čijem su provođenju doprinijeli, u prostorije osnovne škole „Dušan Košutić“ gdje su zatočenike A-3, Mahić Zarifa i još jednog zatočenika snažno udarali nogama, šakama i kundacima pušaka po čitavom tijelu,

d) U periodu od 23.aprila do 30. aprila 1992.godine u Jasenici četrdeset i tri zatočenika iz osnovne škole „Dušan Košutić“ u Jasenici u pratnji stražara odvođeni do prostorija Privremenog vojnog suda u Jasenici, gdje su zatočenici bili ispitivani od strane II - optuženog Drljača Mladena, kao predsjedavajućeg vijeća Privremenog vojnog suda, Ciganović Dmitra i Orelj Mirka, sudija pomenutog suda, nakon čega je trideset i pet zatočenika u pratnji pripadnika vojne policije Podgrmečke TO brigade iz Jasenice premješteno i protivpravno zatvoreno u prostorije osnovne škole „Petar Kočić“ u Bosanskoj Krupi, dok su ostali zatočenici premješteni autobusima u Arapušu.

3. U periodu od 01.maja 1992.godine do 21. avgusta 1992.godine u osnovnoj školi „Petar Kočić“ u Bosanskoj Krupi koju su obezbjeđivali pripadnici vojne policije Podgrmečke TO brigade Srpske opštine Bosanska Krupa, kasnije XI Krupske lake pješadijske brigade zatočenici Alić Muradić zv.Nuno, Alijagić Sabid, Arnautović Enes, Arnautović Smajil, Arnautović Emin, A-4, Bajrambašić Aldin, Bajrambašić Hazim, Bajraktarević Šerif, Balkić Adem, Balkić Asim, Balkić Hamdija, Balkić Kasim, Budimlić Mirsad, Bužimkić Idriz, Dedić Muharem, Dedić Omer, Delić Redžo, Dizdarević Husein, Ezić Enver, Ezić Hilmija, A-3, Grošić Džemal, Grošić Dževad, Grošić Zijad, Halkić Enes, Harabaš Refik, Hasić Emir, Hasanagić Fadil, Kadić Fehim, Kasumović Ismet, Kasumović Senad, Kozlica Šefkija, Kulauzović Kasim, Malkoć Nusret, Medžedović Redžep, Mesić Esad, PWS-03, Mehić Zarif, Mehić Zuhdija, Mulalić Ekrem, Mušić Osman, Palić Mirsad, Palić Sead, Redžić Euzebijo, Redžić Ilijas, Redžić Faik, PWS-31, Rekić Nurija, Šabić Bajro, Šabić Mirsad, Salkić Salih zv.Braco, Sedić Tofik, Sefić Suad, Sefić Jusuf, Selimagić Damir, Selimović Miralem, Selimović Zijad, Šepić Šemsa, Šepić Kemal, Štancl Silvester, Tutić Smajil, Velagić Ferid, Velagić Ibrahim, Vojić Asmir i još dva neidentifikovana muškarca protivzakonito zatvoreni u nehigenskim uslovima, bez dovoljno vode, bez stakala na prozorima, bez adekvatne ishrane i bez adekvatne medicinske pomoći, u kojem periodu su:

- a) Dana 03.maja 1992.godine ili približno tog datuma u naselju Zalug, opština Bosanska Krupa, pripadnici Stanice javne bezbjednosti Srpske opštine Bosanska Krupa lišili slobode civile Arnautović Enesa, Arnautović Smaila, Arnautović Emina, svjedoka A-4, Ezić Envera, Palić Seada, Redžić Euzebija, Redžić Ilijasa, Rekić Nuriju, Šabić Mirsada, Salkić Saliha zv. Braco i Velagić Ibrahima i protivzakonito ih zatvorili u osnovnu školu „Petar Kočić“ u Bosanskoj Krupi, odakle su ih odveli u Jasenicu u prostorije Privremenog vojnog suda Srpske opštine Bosanska Krupa, gdje su bili ispitivani od strane II – osumnjičenog Drljača Mladena, kao predsjedavajućeg vijeća Privremenog vojnog suda i Ciganović Dmitra i Orelj Mirka, sudija pomenutog suda, nakon čega su u pratnji pripadnika vojne policije Podgrmečke TO brigade ponovo vraćeni i protivzakonito zatvoreni u prostorije osnovne škole „Petar Kočić“ u Bosanskoj Krupi,
- b) U prvoj polovini maja 1992.godine u Bosanskoj Krupi pripadnici XI Krupske lake pješadijske brigade i srpski civili su u nekoliko navrata nesmetano pored stražara, koji su obezbjeđivali zatočene muslimane u osnovnoj školi „Petar Kočić“ u Bosanskoj Krupi ulazili u prostorije škole, iako su I – optuženi Kličković Gojko i II – optuženi Drljača Mladen bili u mogućnosti da razumno predvide da će se taj zločin dogoditi kao prirodna posljedica provođenja plana gore navedenog udruženog zločinačkog poduhvata čijem su provođenju doprinijeli, kojom prilikom su teško premlaćeni zatočnici Šepić Šemsa, Šepić Kemal, Malkoč Nusret, Palić Mirsad, Mulalić Ekrem, Kadić Fehim, A-3, Budimlić Mirsad i Sefić Suad, tako što su ih snažno udarali nogama, šakama, metalnom šipkom, kablom i drvenom stolicom po čitavom tijelu,
- c) U periodu od 01.maja do 10.maja 1992.godine u prostoriji osnovne škole „Petar Kočić“ u Bosanskoj Krupi, stražar Smoljanac Željko silovao zatočenicu PWS-03, iako su I – optuženi Kličković Gojko i II – optuženi Drljača Mladen bili u mogućnosti da razumno predvide da će se taj zločin dogoditi kao prirodna posljedica provođenja plana gore navedenog udruženog zločinačkog poduhvata čijem su provođenju doprinijeli,
- d) Početkom maja 1992.godine II – optuženi Drljača Mladen u svojstvu predsjednika Komisije za razmjenu zarobljenih lica Srpske opštine Bosanska Krupa odabirao zatočenike za razmjenu, sačinjavao spiskove zatočenika koji će biti razmjenjeni, kao i spiskove zatočenika koji će i dalje ostati zatočeni, pa je dana 10.maja 1992.godine u selu Ripač kod Bihaća izvršeno prisilno preseljenje dvadesetčetiri zatočena civila muslimanske nacionalnosti Balkić Kasima, Balkić Asima, Balkić Hamdije, Mulalić Ekrema, Redžić Faika, Štancel Silvestra, Bajraktarević Šerifa, Grošić Džemala, Grošić Dževada, PWS-03, Arnautović Smajila, Mehić Zuhdiju, Balkić Adema, Rekić Elvira, Dizdarević Huseina, Hasić Emira, Mehić Zarifa, Selimagić Damira, Arnautović Dževada, Arnautović Enesa, Salkić Saliha, Arnautović Emira, Čehajić Ahmeta i Čehajić Nerminu, koji su bili zatočeni u osnovnoj školi „Petar Kočić“ u Bosanskoj Krupi u nehigenskim uslovima, bez dovoljno vode, bez stakala na prozorima, bez adekvatne ishrane i bez adekvatne

medicinske pomoći, gdje su u više navrata bili teško premlaćivani i upućivani na obavljanje prisilnih radova, putem razmjene za dvanaest lica srpske nacionalnosti Štrbac Slobodana, Rajić Slavka, Vukojević Ranka, Vukojević Borku, Prica Stanu, Škoriš Boška, Prica Boru, Vejinović Milu, Stojanović Mirka, Stojanović Peru, Jovičić Marka i Ugorčina Dušana, koji su bili zatočeni u Cazinu,

e) Dana 22.maja 1992.godine, u naselju Pritoka kod Bihaća, II-optuženi Drljača Mladen, kao predsjednik Komisije za razmjenu zarobljenih lica Srpske opštine Bosanska Krupa koju su sačinjavali i Stojisavljević Duško i Beronja Ratko, u prisustvu Topić Ejuba, Hadžić Ešrefa i Ajukić Seada, članova Komisije za razmjenu zarobljenika, lica lišenih slobode i poginulih lica Štaba TO okruga Bihać i predstavnika Međunarodnog komiteta crvenog krsta učestvovao u prisilnom preseljenju šesnaest zatočenih civila muslimanske nacionalnosti Ezić Hilmije, Bužimkić Idriza, Delić Redže, Bajramović Hazima, Mušić Osmana, Mesić Esada, Velagić Ibrahima, Rekić Euzebija, Ezić Envera, Rekić Ilijasa, Kasumović Senada, Kasumović Ismeta, Palić Mirsada, Rekić Nurije, Palić Seada, Šepić Šemse, koji su bili zatočeni u osnovnoj školi „Petar Kočić“ u Bosanskoj Krupi u nehigenskim uslovima, bez dovoljno vode, bez stakala na prozorima, bez adekvatne ishrane i bez adekvatne medicinske pomoći, gdje su bili u više navrata teško premlaćivani i upućivani na obavljanje prisilnih radova, putem razmjene za petnest zatočenih srpskih civila Rašetić Mirka, Kovačević Gorana, Žujić Branka, Radić Milana, Radić Vidu, Kašetić Desu, Čulibrk Krunoslava, Miladinović Goluba, Miladinović Ginu, Miladinović Maju, Miladinović Marijana, Štrbac Voju, Štrbac Stojicu, Nedimović Danicu i Stanković Radovana, koji su bili zatočeni u Cazinu.

4. U periodu od 01.maja do 22. juna 1992.godine pripadnici vojne policije Podgrmečke TO brigade Srpske opštine Bosanska Krupa a kasnije XI Krupske lake pješadijske brigade su u više navrata zatočenike iz osnovne škole „Petar Kočić“ iz Bosanske Krupe odvodili na obavljanje prisilnih radova, uklanjanje leševa, kopanje rovova i čišćenje ulica kojom prilikom su zatočenici bili izlagani opasnostima po život i tijelo, na način da su:

a) U periodu između 01.maja i 22.maja 1992.godine, u Bosanskoj Krupi pripadnici XI Krupske lake pješadijske brigade naredili zatočeniku Ezić Enveru da drži metlu u rukama okrenut u pravcu položaja Armije BiH, kao da sa puškom cilja u pravcu položaja Armije BiH, iako su I – optuženi Kličković Gojko i II – optuženi Drljača Mladen bili u mogućnosti da razumno predvide da će se taj zločin dogoditi kao prirodna posljedica provođenja plana gore navedenog udruženog zločinačkog poduhvata čijem su provođenju doprinijeli, kojom prilikom je zatočenik Ezić Enver bio prisiljen da mirno stoji sa metlom u rukama u vidnom polju pripadnika Armije BiH i da bude izložen mogućem otvaranju vatre sa suprotne strane,

b) U istom periodu kao pod tačkom 4.a. izmijenjene optužnice na brdu Hum, opština Bosanska Krupa pripadnici XI Krupske lake pješadijske brigade naredili zatočeniku Ezić Enveru da

stoji oko pola sata na balkonu kuće, okrenut u pravcu položaja Armije BiH, iako su I – optuženi Kličković Gojko i II – optuženi Drljača Mladen bili u mogućnosti da razumno predvide da će se taj zločin dogoditi kao prirodna posljedica provođenja plana gore navedenog udruženog zločinačkog poduhvata čijem su provođenju doprinijeli, kojom prilikom je zatočenik Ezić Enver bio prisiljen da stoji na balkonu kuće u vidnom polju pripadnika Armije BiH i da bude izložen mogućem otvaranju vatre sa suprotne strane,

- e) Dana 14.maja 1992.godine ili približno tog datuma u Bosanskoj Krupi, pripadnici XI Krupske lake pješadijske brigade naredili zatočenicima Palić Mirsadu i Šabić Mirsadu da kopaju rov na brdu Hum, koji je bio u vidokrugu pripadnika Armije BiH iako su I – optuženi Kličković Gojko i II – optuženi Drljača Mladen bili u mogućnosti da razumno predvide da će se taj zločin dogoditi kao prirodna posljedica provođenja plana gore navedenog udruženog zločinačkog poduhvata čijem su provođenju doprinijeli, koji su tom prilikom pucali na zatočnike Palić Mirsada i Šabić Mirsada i ranili u nogu zatočenika Šabić Mirsada,
- d) Dana 20.juna 1992.godine u Bosanskoj Krupi pripadnici XI Krupske lake pješadijske brigade naredili zatočeniku Selimović Zijadu da na brdu Hum stane za top čija je cijev bila okrenuta u pravcu položaja Armije BiH, iako su I – optuženi Kličković Gojko i II – optuženi Drljača Mladen bili u mogućnosti da razumno predvide da će se taj zločin dogoditi kao prirodna posljedica provođenja plana gore navedenog udruženog zločinačkog poduhvata čijem su provođenju doprinijeli, kojom prilikom je od ispaljenih hitaca sa suprotne strane ubijeni zatočenici Selimović Zijad, Alić Muradif i Bajrambašić Aldin.
- 5. Dana 24.jula 1992.godine ili približno tog datuma u osnovnoj školi „Petar Kočić“ u Bosanskoj Krupi zatočenika Budimlić Mirsada, koji je i ranije, u više navrata od strane stražara bio premlaćivan do te mjere da su mu se rane inficirale, premlatili stražari Narančić Zdravko i još jedan nepoznati stražar, iako su I – optuženi Kličković Gojko i II – optuženi Drljača Mladen bili u mogućnosti da razumno predvide da će se taj zločin dogoditi kao prirodna posljedica provođenja plana gore navedenog udruženog zločinačkog poduhvata čijem su provođenju doprinijeli, posljedicom čega je zatočenik Budimlić Mirsad uslijed zadobijenih povreda ubrzo preminuo.
- 6. Dana 28.jula 1992.godine ili približno tog datuma u osnovnoj školi „Petar Kočić“ u Bosanskoj Krupi zatočeniku Sefić Suadu, koji je prethodno u više navrata premlaćivan od strane pripadnika XI Krupske lake pješadijske brigade nepoznati stražari koji su obezbjeđivali zatočnike u školi dali da popije nepoznatu tečnost, iako su I – optuženi Kličković Gojko i II – optuženi Drljača Mladen bili u mogućnosti da razumno predvide da će se taj zločin dogoditi kao prirodna posljedica provođenja plana gore navedenog udruženog zločinačkog poduhvata čijem su provođenju doprinijeli, nakon čega je zatočenik Sefić Suad ubrzo preminuo.

7. Dana 21. avgusta 1992. godine u prostorijama osnovne škole „Petar Kočić“ u Bosanskoj Krupi, pripadnici XI Krupske lake pješadijske brigade teško su premlatili zatočenike Malkoč Nusreta, Velagić Ferida, Kadić Fehima, Šepić Kemala i još pet nestak zatočenika, tako što su ih snažno udarali šakama i nogama po čitavom tijelu, stavili im povez preko očiju, iako su I – optuženi Kličković Gojko i II – optuženi Drljača Mladen bili u mogućnosti da razumno predvide da će se taj zločin dogoditi kao prirodna posljedica provođenja plana gore navedenog udruženog zločinačkog poduhvata čijem su provođenju doprinijeli, nakon čega su tako premlaćene premjestili u Kamenicu u logor II Krajiškog korpusa, gdje su držani u zatočeništvu do 03. novembra 1992. godine, u kom periodu su i dalje bili zlostavljani, posljedicom čega su zatočenici Malkoč Nusret, Velagić Ferid, Kadić Fehim i Šepić Kemal preminuli.

8. Dana 28. aprila 1992. godine u Bosanskoj Krupi I - optuženi Kličković Gojko u svojstvu predsjednika Ratnog predsjedništva Srpske opštine Bosanska Krupa bez osnova dopuštenih po međunarodnom pravu, izdao naredbu bez broja komadantima II, IV i V - bataljona I Podgrmečke brigade Srpske opštine Bosanska Krupa o izvršenju evakuacije muslimanskog stanovništva iz enklava Podgrmeč na kojem području je muslimansko stanovništvo zakonito boravilo, u pravcu Budimlić Japre, Kamengrada i Fajtovaca, nakon čega je 01. maja 1992. godine cjelokupno civilno muslimansko stanovništvo iz sela Ostružnica, Veliki i Mali Badić, Zalin, Velika Jasenica, Arapuša, Veliki Dubovik i Potkalinje u pratnji pripadnika policije Stanice javne bezbjednosti Srpske opštine Bosanska Krupa i pripadnika Podgrmečke TO brigade Srpske opštine Bosanska Krupa, prisilno preseljeno na područje opštine Sanski Most koja je bila pod kontrolom srpskih snaga.

9. Dana 22. maja 1992. godine, u Bosanskoj Krupi I - optuženi Kličković Gojko u svojstvu predsjednika Ratnog predsjedništva Srpske opštine Bosanska Krupa bez osnova dopuštenih po međunarodnom pravu donio naredbu broj:130/92 o evakuaciji preostalog muslimanskog stanovništva sa područja Srpske opštine Bosanska Krupa, na kojoj je ono zakonito boravilo, na područje opštine Bihać, nakon čega su dana 25. maja 1992. godine cjelokupno civilno muslimansko stanovništvo iz sela Zalug i preostalo civilno muslimansko stanovništvo dijela grada Bosanska Krupa na desnoj obali rijeke Une, u pratnji pripadnika Stanice javne bezbjednosti Srpske opštine Bosanska Krupa i pripadnika vojne policije XI Krupske lake pješadijske brigade, prisilno preseljeno na područje opštine Bihać koja je bila pod kontrolom snaga Armije BiH.

III - optuženi Ostojić Jovan,

U periodu od 14. jula 1992. godine do 21. avgusta 1992. godine, kao komadant XI Krupske lake pješadijske brigade, iako je imao razloga da zna da su njegovi podređeni spremali da počinu krivično djelo ili je znao da su učinili krivično djelo, nije preduzeo nužne i razumne mjere da spriječi učinjenje krivičnog djela, odnosno da počinitelj tog djela bude kažnjen, na sljedeći način:

10. U osnovnoj školi „Petar Kočić“ u Bosanskoj Krupi koju su obezbjeđivali pripadnici vojne policije XI Krupske lake pješadijske brigade, kojima je on bio nadređeni, u periodu od 14. jula 1992 godine do 21. avgusta 1992 godine, protivzakonito zatvoreni zatočenici Alijagić Sabid, A-4, Budimlić Mirsad, Dedić Muharem, Dedić Omer, A-3, Grošić Zijad, Halkić Enes, Harabaš Refik, Hasanagić Fadil, Kadić Fehim, Kozlica Šefkija, Kulauzović Kasim, Malkoč Nusret, Medžedović Redžep, PWS-31, Šabić Bajro, Šabić Mirsad, Sedić Tofik, Sefić Suad, Sefić Jusuf, Šepić Kemal, Tutić Smajil, Velagić Ferid i Vojjić Asmir, držani u nehigenskim uslovima, bez dovoljno vode, bez stakala na prozorima i bez adekvatne ishrane i bez adekvatne medicinske pomoći, u kom periodu su:

a) Dana 21. i 22. jula 1992.godine, a nakon što su u Skucanom Vakufu, opština Sanski Most, pripadnici vojne policije XI Krupske lake pješadijske brigade, uhapsili civile Medžedović Redžepa, Hasanagić Fadila, Harabaš Refika, Grošić Zijada, Kulauzović Kasima, Alijagić Sabida, Sedić Tofika i Sefić Jusufa, zatvorili ih u osnovnu školu „Dušan Košutić“ u Jasenicu gdje su ih ispitivali i teško premlaćivali udarajući ih snažno nogama, šakama i bezbol palicom, nakon čega su pomenute zatočenike premjestili u osnovnu školu „Petar Kočić“ u Bosanskoj Krupi,

b) Dana 24.jula 1992.godine ili približno tog datuma u Bosanskoj Krupi u osnovnoj školi „Petar Kočić“ zatočenika Budimlić Mirsada, koji je i ranije u više navrata od strane stražara bio premlaćivan do te mjere da su mu se rane inficirale, premlatili stražari Narančić Zdravko i još jedan nepoznati stražar, posljedicom čega je zatočenik Budimlić Mirsad uslijed zadobijenih povreda ubrzo preminuo,

c) Dana 28.jula 1992.godine ili približno tog datum u Bosanskoj Krupi u osnovnoj školi „Petar Kočić“ u Bosanskoj Krupi zatočeniku Sefić Suada, koji je prethodno u više navrata premlaćivan od strane pripadnika XI Krupske lake pješadijske brigade, nepoznati stražari koji su obezbjeđivali zatočenike u školi dali da popije nepoznatu tečnost nakon čega je zatočenik Sefić Suad preminuo,

d) U periodu između 01.avgusta i 12.avgusta 1992.godine u prostorijama osnovne škole „Petar Kočić“ u Bosanskoj Krupi, Plavanjac Joja, pripadnik XI Krupske lake pješadijske brigade u vrijeme smjene stražara Naranđić Zdravka iz automatskog oružja ubio zatočenike Kaltak Nezira, Kaltak Ferida, Kaltak Rasima, Kaltak Emsuda, Kaltak Enesa, Alijagić Fadila, Alijagić Edina, Nasić Rasima zv. Rako, koje su nazivali grupa „JOKS“ i Sedić Tofika, čija su tijela u toku noći na karoseriji teretnog vozila odvezene na područje Lipika, opština Bosanska Krupa,

e) Dana 21.avgusta 1992.godine u prostorijama osnovne škole „Petar Kočić“ u Bosanskoj Krupi, pripadnici vojne policije XI Krupske lake pješadijske brigade teško premlatili zatočenike Malkoč Nusreta, Velagić Ferida, Kadić Fehima, Šepić Kemala i još petnaestak zatočenika, tako što su ih snažno udarali nogama i šakama po čitavom tijelu, stavili im povez preko očiju, nakon čega su

12

ih po naredbi komande II Krajiškog korpusa premjestili u logor II Krajiškog korpusa u Kamenici, gdje su bili zatočeni do 03. novembra 1992. godine, u kom periodu su zatočeni bili zlostavljani, posljedicom čega su zatočeni Malkoč Nusret, Velagić Ferid, Kadić Fehim i Šepić Kemal preminuli.

Čime bi počinili:

I - optuženi Gojko Kličković, krivično djelo zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke h) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine u vezi sa

- tačkom a) u odnosu na tačke 1, 2-b, 4-d, 5, 6. i 7. izmijenjene optužnice,
- tačkom d) u odnosu na tačke 8. i 9. izmijenjene optužnice,
- tačkom e) u odnosu na tačke 2, 2-d, 3. i 3-a izmijenjene optužnice,
- tačkom f) u odnosu na tačke 2-a, 2-c, 3-b, 4-c i 7. izmijenjene optužnice,
- tačkom g) u odnosu na tačku 3-c, izmijenjene optužnice i
- tačkom k) u odnosu na tačke 2, 3, 4-a i 4-b izmijenjene optužnice a sve u vezi sa članom 180. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine,

II - optuženi Mladen Drljača, krivično djelo zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke h) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine u vezi sa

- tačkom a) u odnosu na tačke 2-b, 4-d, 5, 6. i 7. izmijenjene optužnice,
- tačkom d) u odnosu na tačku 3-d i 3-e izmijenjene optužnice,
- tačkom e) u odnosu na tačke 2, 2-d, 3, i 3-a izmijenjene optužnice,
- tačkom f) u odnosu na tačke 2-a, 2-c, 3-b, 4-c i 7. izmijenjene optužnice
- tačkom g) u odnosu na tačku 3-c, izmijenjene optužnice i
- tačkom k) u odnosu na tačke 2, 3, 4-a i 4-b izmijenjene optužnice a sve u vezi sa članom 180. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine,

III - optuženi Jovan Ostojić, krivično djelo zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke h) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine u vezi sa

- tačkom a) u odnosu na tačku 10-b, 10-c, 10-d i 10-e izmijenjene optužnice,
- tačkom e) u odnosu na tačku 10 izmijenjene optužnice,
- tačkom f) u odnosu na tačku 10-a i 10-e izmijenjene optužnice i
- tačkom k) u odnosu na tačku 10 izmijenjene optužnice a sve u vezi sa članom 180. stav 2. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

Na osnovu člana 189. stav 1. ZKP BiH troškovi krivičnog postupka iz člana 185. stav 2. tačke a) do f) ovog Zakona, kao i nužni izdaci i nagrada branilaca, padaju na teret budžetskih sredstava Suda.

Na osnovu člana 198. stav 3. ZKP BiH oštećeni se sa svojim imovinsko pravnim zahtjevima upućuju na parnicu.

O b r a z l o ž e n j e

Nakon što je vijeće u smislu člana 281. ZKP BiH savjesno i sadržajno ocijenilo svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima, koji su izvedeni na glavnom pretresu, te prethodno analizirajući navode optužbe i odbrane, zaključeno je da tokom predmetnog postupka nije dokazano da su optuženi počinili krivična djela za koja se terete potvrđenom optužnicom.

Dokazi izvedeni tokom postupka navedeni su u Aneksu 1, dok Aneks 2 sadrži popis procesnih odluka, što sve čini sastavni dio obrazloženja presude.

I. TOK POSTUPKA

A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES

1. Tužilaštvo BiH (Tužilaštvo) je protiv optuženog Gojka Kličkovića podiglo optužnicu broj: KT-RZ-100/06 od 14.12.2007. godine, koja je potvrđena dana 19.12.2007. godine, kojom se teretio da je učestvovanjem u udruženom zločinačkom poduhvatu na republičkom i opštinskom nivou počinio krivična djela zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH, ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. KZ BiH i ratni zločin protiv protiv ratnih zarobljenika, sve u vezi sa članom 180. stav 1. i 2. KZ BiH. Za ista krivična djela i učestvovanje u udruženom zločinačkom poduhvatu na republičkom i opštinskom nivou teretili su se i optuženi Mladen Drljača, po optužnici Tužilaštva broj: KT-RZ-22/08 od 19.03.2008. godine, potvrđenoj dana 21.03.2008. godine, i optuženi Jovan Ostojić, po optužnici broj: KT-19/08 od 12.03.2008. godine, potvrđenoj dana 13.03.2008. godine.

2. Sud BiH je rješenjima od 22.04.2008. i 23.04.2008. godine izvršio spajanje i vodio jedinstveni postupak po navedenim potvrđenim optužnicama Tužilaštva. Glavni pretres u ovom postupku započeo je 06.05.2008. godine čitanjem predmetnih optužnica, nakon čega je dana 21.08.2008. godine Tužilaštvo podnijelo objedinjenu optužnicu broj:KT-RZ-100/06.

3. Pismenim podneskom od 31.03.2009. godine, Tužilaštvo je izjavilo da odustaje od udruženog zločinačkog poduhvata, kao osnova odgovornosti u odnosu na optuženog Jovana Ostojića, a na ročištu koje je održano dana 15.09.2009. godine, postupajući tužilac je izjavio da nije dokazano postojanje udruženog zločinačkog poduhvata na republičkom nivou, ostajući pri tome da isti jeste egzistirao na općinskom nivou, kako je kasnije i obuhvaćeno posljednjom izmjenjenom optužnicom od 21.09.2010. godine.

1. Dokazi replike

4. Nakon izvođenja dokaza odbrane, vijeće je odbilo prijedlog tužioca za izvođenje dokaza replike od 23.08.2010. godine, saslušanjem svjedoka, na okolnosti zatočenja u osnovnoj školi u Jasenici i OŠ „Petar Kočić“ u Bosanskoj krupi, obzirom da odbrana tokom postupka nije ni sporila da su se zločini desili, samo je osporavano učešće optuženih odnosno njihova odgovornost za počinjene zločine. Također, vijeće nije prihvatilo ni svjedoke koji bi svjedočili na okolnost napada na Bosansku Krupu, obzirom da je Tužilaštvo u prethodnom periodu saslušalo veći broj svjedoka na istu okolnost, pa je vijeće zaključilo da saslušanje dodatna dva svjedoka neće u bitnom promijeniti činjenično stanje koje su opisali ranije saslušani svjedoci.

5. Odbijeno je i ulaganje materijalnih dokaza, zapisnika o saslušanju svjedoka Zdravka Marčete, Đorđa Ježa, Ratka Beronje i drugih svjedoka, obzirom da je Tužilaštvo imalo priliku to učiniti prilikom saslušanja ovih svjedoka na glavnom pretresu.

6. Ponovno pozivanje vještaka prof dr. Kasima Trnke vijeće je također ocijenilo suvišnim, jer je isti svoj nalaz i mišljenje obrazložio usmeno na glavnom pretresu, od kada je tužilac imao priliku unakrsno ispitati vještaka. Osim toga, vještak je i tada izjavio da u cjelosti ostaje kod navoda koje je dao u svojoj stručnoj ekspertizi korištenoj kao dokazni materijal u predmetu MKSJ *Tužilac protiv Hadžihasanović Emira i Kubura Amira*, a koji je prihvaćen i kao dokaz u ovom postupku.

2. Završne riječi

(a) Tužilaštvo

Iznošenje završnih riječi počelo je 05.10.2010. godine, kojom prilikom se postupajući tužilac još jednom osvrnuo na iskaze saslušanih svjedoka i uložene materijalne dokaze kojima potkrepljuje svaku tačku izmjenjene optužnice. Analizirajući elemente krivičnog djela, Tužilaštvo je u prvom redu analizirao postojanje širokog ili sistematičnog napada, u kojem kontekstu se pozivao na praksu MKSJ-u i izjave svjedoka na temelju kojih je zaključio da je 21. aprila 1992. godine od strane srpskih snaga izvršen napad sa brda Lipik, Vučijak, te sela Petrovići, Pučenik i Vranjska na pretežno muslimanska sela, nakon čega je uslijedilo sistematsko hapšenje i zatvaranje pretežno civilnog stanovništva, zatim paljenje kuća, nezakonita ispitivanja, prisilni rad, mučenja, premlaćivanja, ubijanja, te prisilno prseljavanje nesrpskog stanovništva. Sve te radnje su prema mišljenju Tužilaštva, poduzete s namjerom da se uspostavi Srpska opština Bosanska Krupa.

Tužilaštvo je stava da su prvooptuženi Gojko Kličković i drugooptuženi Mladen Drljača znali za napad na nesrpsko stanovništvo Opštine Bosanska Krupa, jer su u odnosu na građane bili u poziciji da imaju potpuniji uvid, a time i znaju o onome što se događa na području Opštine Bosanska Kurpa i šire. Takav zaključak proizilazi iz činjenice da su optuženi bili funkcioneri SDS-a, te su prisustvovali mjestima gdje su se dešavali zločini. Dakle, optuženi Gojko Kličković je s obzirom na funkcije koje je obnašao imao

vodeću ulogu u sprovođenju plana udruženog zločinačkog poduhvata, tako što je uspostavio i vršio kontrolu nad sistemom vlasti u tzv. Srpskoj opštini Bosanska Krupa., dok je drugooptuženi Drljača Mladen u kritičnom periodu bio član Kriznog štaba i Ratnog predsjedništva Srpske opštine Bosanska Krupa, Predsjednik privremenog vojnog suda, Predsjednik Komisije za razmjenu zarobljenika i član Sekretarijata SDS-a, te usljed toga doprinio ustpostavljanju Srpske opštine Bosanska Krupa I na taj način bio svjestan da njegove radnje predstavljaju dio napada.

Nalazeći dokazanim da su optuženi počinili krivično djelo za koje se terete, predloženo je izricanje osuđujuće presude i kazne dugotrajnog zatvora.

(b) Obrana prvooptuženog Gojka Kličkovića

7. U svom završnom obraćanju, branilac optuženog Gojka Kličkovića, advokat Dušan Tomić smatra da tokom postupka nije dokazana odgovornost optuženog za zlostavljanja i ubijanja zatvorenika, obzirom da nije bio nadređen vojnoj policiji koja je obezbjeđivala objekte u kojima su se ta lica nalazila. On nije imao ingerencije nad vojskom niti je imao zakonsku obavezu nadzora njihovog rada. Također, optuženi ne može odgovarati za ono o čemu nije imao bilo kakva saznanja.

8. Optuženi Gojko Kličković u svojim završnim riječima prvenstveno osporava postojanje širokog i sistemaičnog napada srpskih snaga na nesrpsko civilno stanovništvo opštine Bosanska Krupa, smatrajući da je 21.04.1992. godine došlo do sukoba muslimanske i srpske teritorijalne odbrane, što je trajalo 3 ili 4 dana uz sporadičnu razmjenu vatre, pa samim tim takav napad ne bi imao niti jednu od zakonskih alternativno postavljenih karakteristika. Napad nije mogao biti izvršen prema civilima jer su gotovo svi prije izbijanja sukoba napustili grad odlazeći na lijevu obalu Une, dok su srpski civili uglavnom odlazili u pravcu Jasenice i susjednih sela. Optuženi je osporavao i primjenu instituta udruženog zločinačkog poduhvata, koji kao oblik odgovornosti ne poznaje krivični zakon Bosne i Hercegovine, kao ni KZ SFRJ koji je važio u vrijeme počinjenja krivičnog djela, pa samim tim ne može biti odgovoran za zločine koji su počinjeni. U svom daljem izlaganju pozivao se na pravne propise koji su bili na snazi tokom inkriminisanog perioda, u kojima je nalazio uporište za svoje djelovanje. Nadalje, optuženi ne nalazi da je evakuacijom muslimanskog stanovništva iz mjesta Arapuša, Zalug, Podkalinje i dr. na desnoj obali Une počinio krivično djelo prisilno preseljenje, obzirom da je evakuacija bila vojno i bezbjednosno opravdana, te zasnovana na pozitivnim međunarodnim i državnim propisima.

(c) Obrana drugooptuženog Mladena Drljače

9. Branilac optuženog Mladena Drljače, advokat Milan Trbojević, također smatra nedokazanim navode izmijenjene optužnice, te učešće i odgovornost ovog optuženog za zločine počinjene u inkriminisanom periodu. Njegovo učešće u privremenom vojnom sudu nije moguće podvesti pod bilo koju inkriminaciju krivičnog djela zločini protiv čovječnosti, jer se radilo o formalnom uzimanju

podataka od privedenih lica, pri čemu nije dokazano da je optuženi odlučivao o tome ko će biti doveden na ispitivanje ili o daljoj sudbini tih lica te njihovom protivpravnom zatvaranju. Učešće optuženog u razmjeni humanog je karaktera i rezultat je dogovora dvije zaraćene strane, te stoga branilac smatra da i ova uloga optuženog nije inkriminirajuća. Na kraju branilac je zaključio da ne postoje činjenice koje bi opravdale učešće optuženih u udruženom zločinačkom poduhvatu, dok u pogledu pravnih kvalifikacija, nema dokaza da su bilo koga progonili, lišavali slobode ili mučili kao što nije ni dokazano da su planirali, naredili, pripremali i pomagali bilo koje od krivičnih djela koje navodi optužnica.

10. Optuženi Mladen Drljača, pridružujući se navodima završnog izlaganja svog branioca ističe da ga niti jedan od saslušanih svjedoka nije doveo u kontekst stvaranja Srpske opštine Bosanska Krupa, s tim da jeste učestvovao u tim aktivnostima kroz komisiju za sprovođenje plebiscita i referenduma. Njegov rad u privremenom vojnom sudu zasnivao se na uzimanju izjava od lica koje su dalje prosljeđivane nadležnim organima, pri čemu nije imao bilo kakve ingerencije nad pripadnicima vojne policije koja je dovodila lica na saslušanje niti je odlučivao o daljoj sudbini privedenih. Također, tokom postupka nije sporio učešće ni u komisiji za razmjenu zarobljenika, ali nije ni na koji način mogao odabirati lica za razmjenu niti je njegova uloga u bilo kojem smislu bila odlučujuća.

11. Branioци i optuženi su shodno naprijed iznesenom predložili donošenje oslobađajuće presude, te ukidanje jemstva i izrečenih mjera zabrane.

(d) Odbrana optuženog Jovana Ostojića

12. Branilac optuženog Jovana Ostojića, advokat Milan Romanić, je u svom završnom izlaganju naglasio da je optuženi kao komandant 11. lake pješadijske brigade imao *de iure* ali ne i *de facto* kontrolu nad podređenima, koji su od njega zataškavali počinjenje zločina, pa tako jedini svjedok koji tvrdi da je optuženi znao za jedan od zločina- ubistvo grupe JOKS jeste Zdravko Marčeta, koji je tokom postupka davao kontradiktorne izjave, upravljene na izbjegavanje krivične odgovornosti, a sud na takvom iskazu ne može zasnovati osuđujuću presudu. Nadalje, svjedoci odbrane su objasnili način djelovanja, organizaciju, te odnos obavještajno-bezbjednosnih organa prema komandantu brigade, razlike u izvještavanju o ratnim zarobljenicima i postupanju prema istima. Optuženi dakle nije znao za zločine počinjenje nad zarobljenicima o čemu govore brojni izvedeni dokazi, obzirom da su čelni ljudi bezbjednosti u brigadi te informacije prikivali. Sa druge strane, veliki broj svjedoka potvrdio je profesionalan odnos komandanta Ostojića prema podređenima o čemu najbolje govore brojna odlikovanja, njegova odlučnost u kažnjavanju čak i disciplinskih prijestupa vojnika. Branilac je na kraju izlaganja istakao kako komandna odgovornost nije dio međunarodnog humanitarnog prava, te je kao vid odgovornosti ovog optuženog neprimjenjiva u konkretnom slučaju, naglašavajući da tužilac niti jednu činjenicu koja ide na teret optuženom nije dokazao van svake razumne sumnje, pa predlaže da se po principu *In dubio pro reo* (u sumnji u korist optuženog) donese odlobađajuća presuda, te ukinu izrečene mjere zabrane i jemstvo.

13. Optuženi Jovan Ostojić se pridružio navodima branioca, dodajući da nikada nije postupao sa diskriminatorskom namjerom prema bilo kome, izražavajući žaljenje prema svim žrtvama koje su bile predmet ovog suđenja.

B. GENERALNA OCJENA DOKAZA U POSTUPKU

14. Odredba člana 3. stav 1. ZKP BiH propisuje da se optuženi smatra nevinim za krivično djelo dok se pravosnažnom presudom ne utvrdi njegova krivnja.¹ Tužilac stoga nosi teret utvrđivanja krivice optuženog, i u skladu sa članom 3. stav 2. ZKP BiH optužba to mora uraditi izvan svake razumne sumnje.² Činjenica da odbrana nije osporavala određene činjenične navode sadržane u optužnici ne znači da je vijeće prihvatilo te činjenice kao dokazane. Teret dokazivanja ostaje na tužiocu za svaku optužbu tokom cijelog suđenja. Shodno tome, u utvrđivanju da li je tužilac dokazao predmet izvan svake razumne sumnje, vijeće je pažljivo razmotrilo da li postoji bilo kakva druga razložna interpretacija uvrštenih dokaza, osim one koju je prihvatilo ovo vijeće, kada je u skladu sa načelom *In dubio pro reo*³ odlučilo da nije dokazano počinjenje krivičnog djela za koje se optuženi terete.

15. Temeljem odredbe člana 15. ZKP BiH, vijeće ima pravo da slobodno ocjenjuje dokaze.⁴ Prema tome, optužbe protiv optuženih su pažljivo razmotrene, uključujući i sve uložene dokaze. Prilikom ocjene dokaza izvedenih tokom glavnog pretresa, vijeće je poklonilo dužnu pažnju, između ostalog, pojedinačnim okolnostima svjedoka, kao i njihovog mogućeg učešća u događajima i rizika da sebe inkriminiraju, te njihovom odnosu sa optuženima. Vijeće je također razmotrilo konzistentnost svjedočenja svakog svjedoka tokom direktnog ili unakrsnog ispitivanja i uporedilo ga sa izjavama koje su dali tokom istrage.

16. Ponekad se usmeno svjedočenje svjedoka razlikovalo od izjave koju su isti dali u istražnoj fazi. Međutim, treba imati u vidu da je prošlo osamnaest godina od događaja navedenih u optužnici, te je opravdano očekivati da je protok vremena uticao na tačnost i vjerodostojnost sjećanja svjedoka. Također, činjenica je da se zbog prirode krivičnog postupka, svjedoku na glavnom pretresu mogu postaviti drugačija pitanja od onih koja su postavljena u prethodnim razgovorima, pa je nakon konkretizacije pojedinih pitanja opravdano očekivati da se sjeti dodatnih detalja. Naravno, ovakve situacije je vijeće pažljivo razmatralo prilikom utvrđivanja težine koja se treba dati takvim dokazima.

---

¹ Član 3. stav 1. ZKP BiH navodi da „ se svako smatra nevinim za krivično djelo dok se pravomoćnom presudom ne utvrdi njegova krivnja“. Ova odredba je u skladu sa svim glavnim institutima o ljudskim pravima. *Vićjeti*, Evropska konvencija o ljudskim pravima, član 6. stav 2; međunarodna konvencija o civilnim i političkim pravima, član 14. stav 2.

² Član 3. stav 2. ZKP BiH navodi da „sumnju u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili o kojima ovisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, Sud rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog.“

³ Član 3. stav 2. ZKP BiH.

⁴ Član 15. ZKP BiH navodi da „... postojanje ili nepostojanje činjenica nije vezano ni ograničeno posebnim formalnim dokaznim pravilima“.

17. Razmatranje usmenih svjedočenja pred vijećem, izvjesne nedosljednosti i netačnosti između prethodnih izjava i usmenog svjedočenja svjedoka, ili između različitih svjedoka predstavljaju relevantan faktor u procjeni težine i one nužno ne diskredituju cijelo svjedočenje svjedoka. Ako je svjedok podrobno ispričao suštinu događaja o kojima se radi, periferne devijacije nisu nužno dovele u pitanje istinitost takvog dokaza. Razlozi prihvatljivosti pojedinih iskaza, te ocjena njihovog kredibiliteta i osnovanosti, detaljno su obrazloženi u daljem obrazloženju presude.

18. Vijeće također primjećuje da su u konkretnom predmetu, materijani dokazi bili obimni i od naročite važnosti. Tokom suđenja, nekoliko dokumenata je uvedeno u dokaze koji su pobijani od strane odbrane, dok je veći broj dokaza Tužilaštva uvršten i kao dokaz odbrane. U svakom slučaju, vijeće je ispitalo svaki dokument kojeg je osporavala odbrana u cilju odlučivanja o njegovoj vjerodostojnosti i dokaznoj vrijednosti.

19. Novinski članci te izvodi iz knjiga koje je kao materijalni dokaz predložio prvooptuženi Gojko Kličković, nisu uzeti u primarnu ocjenu prilikom donošenja presude, obzirom da se radi o sekundarnom izvoru informacija, koji predstavljaju subjektivno i često pristrasno viđenje događaja od strane autora (članka ili knjige) pa su kao takvi podobni samo za evidentiranje značajnijih događaja u vremenskom okviru relevantnom za optužnicu. Dakle, navedeni dokazi, nisu na odlučujući način utjecali na odluku vijeća.

20. Odbrana je tokom postupka načelno osporavala primjenjivost izvještaja vještakinje MKSJ Dorothea-e Hanson (analitičara na političkim pitanjima vodstva i opštinskih organa) i vještaka Richarda Buttler-a (vojnog analitičara), obzirom da Tužilaštvo i Sud nisu izdali naredbu vještacima za izradu njihovih nalaza i mišljenja, niti su navodi iz njihovih izvještaja u direktnoj vezi sa činjenicama i okolnostima ovog predmeta.

21. Vijeće je u tom smislu imalo u vidu činjenicu da je vještakinja Hanson svoj nalaz radila za potrebe MKSJ-a u predmetu *Momčilo Krčajišnik*, koji nalaz i mišljenje je naknadno revidiran i prilagođen potrebama predmeta *Kličković i dr.* Vijeće smatra da nema formalnih prepreka za uvrštavanje takvog dokaza u spis, u skladu sa odredbom člana 6. Zakona o ustupanju predmeta, jer je odbrani data mogućnost unakrsnog ispitivanja vještakinje. Međutim, prilikom ocjene svih dokaza analizirana je objektivnost i nepristrasnost samog sadržaja izvještaja, i utvrđeno je da se radi o nepreciznim i kontradiktornim činjenicama u odnosu na one koje je tokom dokaznog postupka utvrdilo vijeće. Prije svega, vještakinja je tokom unakrsnog ispitivanja potvrdila da prilikom sačinjavanja izvještaja nije koristila pozitivne zakonske odredbe SFRJ koje su se zatekle na snazi u vrijeme koje obuhvata predmetna optužnica, što se moralo učiniti u kontekstu utvrđivanja zakonitosti djelovanja kriznog štaba i ratnog predsjedništva. Također, prilikom unakrsnog ispitivanja ustanovljeno je da je izvještaj vještakinje Hanson vremenom evoluirao na način da su krizni štabovi srpskog naroda u BiH od nezakonite tvorevine Srpske Demokratske Stranke, kako su prvobitno tretirani, prerasli u zakonsku kategoriju, što u konačnici implicira da njihovo formiranje ipak nije bilo nezakonito. Nadalje, izvještaj vještaka vijeće nalazi nepotpunim, jer istim nije obuhvaćemo

formiranje kriznih štabova druge strane u sukobu, čime je narušena objektivnost u izradi nalaza i mišljenja, pa shodno svim navedenim nedostacima, nije u pretežnom dijelu korišten prilikom donošenja konačne odluke.

22. Odbrana je sporila i primjenjivost izvještaja Richard-a Buttler-a (profesionalnog vojnog obavještajca) koji trenutno radi za Tužilaštvo MKSJ, obzirom da je nalaz i mišljenje sačinjavao u predmetima *Krstić te Blagojević i Jokić* koje izvještaje je modificirao u svrhu primjene na predmet *Kličković i dr.* Vijeće smatra ispunjenim uslove za prihvatanje izvještaja ovog vještaka temeljem odredbe člana 6. Zakona o ustupanju predmeta, ne zanemarujući činjenicu da vještak nije izvršio uvid u spis, te mu nisu poznate okolnosti predmetnog slučaja. Izvještaj je prvenstveno urađen za područje Srebrenice u periodu jula 1995. godine u odnosu na Bratunačku i Zvorničku brigadu, što je prvobitno bilo namjenjeno istražiteljima MKSJ. Međutim, vještak je na pretresu pojasnio da se neki dijelovi izvještaja i vojna pravila mogu primjeniti generalno, kako bi se bolje shvatila struktura Vojske Republike Srpske (VRS), njena organizacija i djelovanje, na temelju čega je dao svoje mišljenje o organizaciji i funkcionisanju 11. krupske lake pješadijske brigade tokom 1992. godine. Vijeće je u tom pravcu prihvatilo dijelove nalaza i mišljenja u dijelu u kojem se iznosi detaljna opšta struktura organizacije i djelovanja VRS, te daju univerzalna pravila organizacije i djelovanja vojske shodno pravnim propisima koji su važili u inkriminisano vrijeme. Sam vještak je u svom izlaganju pojasnio i da se pretežni dio izvještaja bavi analizom *de iure* ovlaštenja komandanta, što je bilo relevantno za ispitivanje postojanja komandne odgovornosti na strani optuženog Jovana Ostojića.

23. Obzirom na brojna vještačenja provedena u ovom postupku, potrebno je naglasiti da niti jedno od njih nije bezuslovno obavezivalo ovo vijeće prilikom donošenja konačne odluke, niti je mišljenje vještaka prihvaćeno ukoliko se pokazalo potpuno suprotnim činjenicama utvrđenim tokom dokaznog postupka.

24. Najzad, u ovom krivičnom postupku optuženi Mladen Drljača i Jovan Ostojić, koristili su svoje pravo na šutnju, koje uživaju saglasno odredbi člana 6 stav 3. ZKP BiH⁵ i člana 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima⁶ koje predviđaju da niti jedan optuženi nije dužan svjedočiti protiv sebe, pa vijeće nalazi neophodnim naglasiti da iz ove okolnosti nisu izvedeni nikakvi štetni zaključci.

---

⁵ Član 6. stav 3. ZKP BiH navodi da optuženi "optuženi nije dužan iznijeti svoju odbranu niti odgovarati na postavljena pitanja".

⁶ Iako nije posebno navedeno u članu 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima, Evropski sud za ljudska prava smatra da je pravo na šutnju i pravo da se ne inkriminira su opće priznati međunarodni standardi koji su ključ principa pravičnog postupka po članu 6. stav 1. Konvencije. Ova prava su usko povezana sa načelom utemeljenim u članu 6. stav 2, da osoba optužena za zločin jeste nevinna dok se ne dokaže da je kriva po zakonu. Vidjeti, *Saunders protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (Žalba 19187/91), presuda od 17. decembra 1996. godine (1997. godine); *R. protiv Direktora ureda za teške prevare, ex parte Smith*, 3 WLR 66 (1992. godine).

II. OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI IZ ČLANA 172. KZ BiH

25. Posljednjom izmjenjenom optužnicom, optuženi Gojko Kličković i Mladen Drljača teretili su se da su svjesno učestvovali u zajedničkom zločinačkom poduhvatu koji je otpočeo u ljeto 1991. godine zajedno sa Vještica Miroslavom, Drljača Milom zv. Teho, Štrbac Milanom zv. Bijeli, Stupar Lazarom, Ciganović Dmitrom, Vejinović Milanom, Orelj Mirkom, i drugim članovima Srpske demokratske stranke u tzv. Srpskoj opštini Bosanska Krupa čiji je zajednički plan bio podjela zakonito utemeljene opštine Bosanska Krupa, tako što su činjenjem krivičnih djela uspostavili tzv. Srpsku opštinu Bosanska Krupa kao područje naseljeno srpskim stanovništvom u apsolutnoj većini u kojem su Srbi mogli provoditi kontrolu u svim sferama vlasti i uprave, što je za posljedicu imalo počinjenje krivičnog djela **zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama a), d), e), f), g) i k) KZ BiH** koji u relevantnim dijelovima glasi:

(1) Ko, kao dio širokog ili sistematičnog napada usmjerenog bilo protiv kojeg civilnog stanovništva, znajući za takav napad, učini koje od ovih djela:

a) lišenje druge osobe života (ubistvo);

d) deportacija ili prisilno preseljenje stanovništva;

e) zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava;

f) mučenje;

g) prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njoj bliske osobe, na seksualni odnos ili s njim izjednačenu seksualnu radnju (silovanje), seksualno ropstvo, prisilnu prostituciju, prisilnu trudnoću, prisilnu sterilizaciju ili bilo koji drugi oblik teškog seksualnog nasilja;

h) progon bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu, u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana, bilo kojim krivičnim djelom propisanim u ovom zakonu ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine;

k) druga nečovječna djela slične prirode, učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbilje fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja;

kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

Iz navedene zakonske definicije krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. KZ BiH, za koje se terete optuženi, proizilaze sljedeći opšti elementi ovog krivičnog djela:

1. postojanje širokog ili sistematičnog napada, usmjerenog protiv civilnog stanovništva
2. da je djelo učinjeno kao dio takvog napada,
3. da je optuženi znao za takav napad i da su njegova djela dio istog

26. Ukoliko nedostaje bilo koji od tri navedena opšta elementa ovog krivičnog djela, optuženi se ne mogu oglasiti krivim za pojedinačne inkriminacije, odnosno djela u osnovi zločina.

A. ŠIROK I SISTEMATIČAN NAPAD USMJEREN PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA

27. Ispitujući postojanje prvog i osnovnog elementa ovog krivičnog djela, Sud se rukovodio do sada prihvaćenim standardima Suda BiH i Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju. Nakon provedenog dokaznog postupka, vijeće ne nalazi dokazanim postojanje prvog opšteg elementa krivičnog djela za koje se optuženi terete.

28. U tom kontekstu bilo je neophodno ispitati da li je u Bosanskoj Krupi 21.04.1992. godine došlo do širokog/rasprostranjenog ili sistematičnog napada vojske i policije tzv. Srpske republike Bosne i Hercegovine, na nesrpsko civilno stanovništvo tzv. Autonomne regije Krajina, sprovođenjem državne politike ili politike neke organizacije povezivanja područja naseljenih srpskim stanovništvom u Bosni i Hercegovini, kako bi se uspostavila kontrola nad tim područjima i uspostavila zasebna država bosanskih Srba iz koje bi većina nesrpskog stanovništva bila trajno uklonjena.

29. Prilikom ispitivanja postojanja ovog opšteg elementa, vijeće je imalo u vidu alternativno postavljene karakteristike napada, pri čemu termin „rasprostranjen“ podrazumijeva „široki razmjer počinjenih čjela i broj žrtava“⁷ dok termin „sistematičan“ podrazumijeva „organiziranost čjela i malu vjerovatnoću da je do tih čjela došlo nasumice“⁸

1. Prethodni događaji

30. Prema navodima izmijenjene optužnice, širok i sistematičan napad, usmjeren protiv civilnog stanovništva opštine Bosanska Krupa započeo je 21.04.1992. godine. Saslušani svjedoci saglasni su da su period prije 21.04.2010. godine obilježile određene incidentne situacije koje su nakon višestranačkih izbora, zaoštrile odnose među stanovništvom i dovelo do stanja straha, napetosti i neizvjesnosti, koji će kulminirati međusobnim sukobom.

31. Svjedoku odbrane Ismetu Mujanoviću, koji je u inkriminisano vrijeme bio načelnik vojne bezbjednosti Okružnog štaba TO Bihać, poznati su *bezljednosno interesantni* incidenti koji su prethodili izbijanju sukoba. Prema informacijama iz izvora koje ne navodi, svjedoku je bilo poznato da su pomagači i inicijatori incidenata bili rukovodeći ljudi SDS-a, prvenstveno Miroslav Vještica i

---

⁷ Naletilić i Martinović, Pretresno vijeće, 31. mart 2003. godine, para. 206.

⁸ Naletilić i Martinović, Pretresno vijeće, 31. mart 2003. godine, para. 236.

optuženi Kličković, ali tokom postupka nisu izvedeni dokazi koji bi takve navode potvrdili van svake razumne sumnje. Jedini dokaz koji je Tužilaštvo uložilo u smislu postojanja neprijateljske politike SDS-a jeste letak koji je sačinio opštinski odbor ove stranke. U istom se prema mišljenju vijeća koristi nepriličan i huškački govor, kojim se poziva stanovništvo srpske nacionalnosti, uz prijetnju „Lazarevom kletvom“ da bojkotuje „*Alijin referendum za nezavisnu Bosnu i Hercegovinu*“. Vijeću je jasno da se radi o stranci koja je na izborima osvojila većinu glasova srpskog naroda, i da su njeni članovi imali slobodu u sprovođenju svojih programskih ciljeva, ali je mišljenja da se navedeno moglo učiniti na drugačiji način, u skladu sa moralnim normama društva i principima navedenim u samom Statutu Srpske demokratske stranke. Na isti način retoriku SDS-a ocijenio je i optuženi Kličković prilikom svjedočenja.

(a) Zabrana podizanja spomenika Branku Ćopiću

32. O ovom incidentu kao i drugima, svjedoci odbrane i optužbe se različito izjašnjavaju, ne sporeći pri tom da se događaj desio. Već same razlike u njihovim iskazima daju sliku nacionalne podjeljenosti i rasta tenzija među stanovništvom nakon višestranačkih izbora. Prema riječima svjedoka Šaran Jadranka, podizanje spomen obilježja Branku Ćopiću bilo je planirano u malom parku u Bosanskoj Krupi, a inicijativu za to su dali predstavnici SDS-a. Međutim, općinski organi su zabranili podizanje spomenika jer nije bila pribavljena urbanistička saglasnost. Osim toga, prema mišljenju svjedoka Šaran Jadranka, bista Branku Ćopiću je već bila podignuta na par mjesta, pa nije bilo potrebe za još jednom. U tom kontekstu zaštićeni svjedok A2 je dodao da razlozi odbijanja nisu bili nacionalistički, niti je Branko Ćopić doživljavan kao ekskluzivno srpski pisac. On je bio krajiški pisac, i u Bosanskoj Krupi je već imao mjesto koje zaslužuje zbog književnih dimenzija, pa je tako u izgradnji bilo Ćopićevo selo, a u samom gradu je postojao klub književnika, te nije nedostajalo primjerenih obilježja i značaja koje je on imao u bosanskohercegovačkoj književnosti.

33. U to vrijeme, Miroslav Vještica je ipak kao rukovodilac organa uprave dozvolio nelegalno postavljanje biste Branka Ćopića, bez saglasnosti opštine, čemu su se nadležni organi usprotivili, pa je događaj medijski popraćen kao incident. Nasuprot tome, svjedok odbrane Miroslav Vještica tvrdi da jeste postojala uredna dokumentacija za podizanje biste, koja je nakon postavljanja ukradena i sakrivena, što je izazvalo revolt građana srpske nacionalnosti. Iz navedenih iskaza u svakom slučaju, evidentno proizilazi da se radi o incidentu koji je među prvima podstakao netrpeljivosti među građanima srpske i muslimanske nacionalnosti.

(b) Krađa kartoteke- evidencije vojnih obveznika

34. Kao što je ustanovljeno činjenicama koje su prihvaćene, rat i otcjepljenje Slovenije, i osobito Hrvatske, značajno su utjecali na društveno-političku situaciju u BiH. Počev od kraja ljeta 1991. mnogi vojno sposobni muškarci u BiH dobili su poziv za mobilizaciju u JNA radi borbi u Hrvatskoj. Odazvao se veliki broj bosanskih Srba, no bosanski muslimani i bosanski Hrvati, uz podršku svojih

vođa, uglavnom nisu odgovarali na poziv. To je dovelo do porasta napetosti između nacionalnih grupa, osobito u regiji Bosanske Krajine uz granicu s Hrvatskom.⁹

35. Prema pozitivnim zakonskim propisima u to vrijeme opštinski Sekretarijat za Opštenarodnu odbranu (ONO) je bio nadležan za vođenje dokumentacije o vojnim obveznicima. Tome je prethodila odluka Saveznog sekretarijata za ONO, kojom su poslovi te prirode trebali preći u nadležnost vojno teritorijalnih organa po regijama Bihać, Cazin i Kladaša, dok su izvršni organi u tom smislu trebali biti vojno teritorijalni organi. Pripadnici muslimanske nacionalnosti se po instrukcijama SDA već od aprila prestaju odazivati na mobilizaciju, a nekada **u avgustu 1991. godine**, nekolicina građana muslimanske nacionalnosti, u saradnji sa radnicima Opštinskog sekretarijata Bosanska Krupa izmješta kartoteku-evidenciju vojnih obveznika, iznoseći je kroz prozore uz pomoć radnika Sekretarijata. Navedeno je prema izjavama svjedoka odbrane, za pripadnike srpskog naroda predstavljalo krađu i rušenje do tada ustrojenog sistema, jer su se srbi željeli odazivati pozivu na mobilizaciju, zbog odlaska na ratište u R Hrvatskoj. O navedenom je obaviješten republički Sekretarijat za ONO, ali je i pored toga događaj rezultirao krizom vlasti, tako što su poslanici SDS-a prestali odlaziti na redovne sjednice skupštine opštine Bosanska Krupa, sve dok kartoteka nije vraćena iz Bužima, gdje je bila dislocirana.

(c) Hapšenje Milana Martića

36. Prema iskazu svjedoka Hašima Đulića, radi se o incidentu koji je značajno narušio bezbjedonosno stanje u opštini. Čitav događaj pratio je i tadašnji načelnik PS Bosanska Krupa, Šemsudin Velić, koji je pojasnio da su još tokom ljeta 1991. godine česta pojava na području opštine bile paravojne formacije i grupe naoružanih vojnika, koje dolazile iz susjedne R Hrvatske, što je dovodilo do uznemiravanja stanovništva. Ova lica su nedozvoljeno nosila naoružanje i ponašala se protivzakonito, a najčešće su boravili u Dvoru na Uni nekih 20 km od grada, dok su jedni od njih po nazivom „Martićevci“ najviše boravili u restoranu „Splav“. Bilo je više pojedinačnih pokušaja da se oni uhapsu, ali u to vrijeme bile su sve učestalije intervencije čelnih ljudi SDS-a, da se i u slučaju privođenja pripadnika ovih jedinica, isti ne zadržavaju u pritvoru, te da im se vrati naoružanje ukoliko je oduzeto.

37. Svjedok Velić navodi da se hapšenje Martića i njegove grupe desilo **8 septembra 1991. godine**, kada po njega dolazi nekolicina pripadnika policije i informiše ga da se 6 lica nalazi u restoranu „Splav“, naoružani automatima i puškomitraljezima. Svjedok je izdao naredbu za njihovo privođenje, jer se radilo o paravojnim formacijama, ali nakon što su privedeni u prostorije policijske stanice, dolaze dva kamiona „Martićevih“ policajaca koji blokiraju grad i prema stanici usmjeravaju ručne bacače i zolje, tražeći da se oslobode privedena lica. Nakon što je kontaktirao tadašnjeg

---

⁹ Prihvaćena činjenica iz presude Brdanin, par. 58, Rješenje Suda BiH broj: X-KR-06/213 od 27.03.2009. godine.

ministra unutrašnjih poslova R BiH, Aliju Delimustafića, svjedok je dobio instrukciju da se privedena lica bez otpora puste za Dvor na Uni. Međutim, po odlasku iz stanice, svjedoku je javljeno da je Martić sa grupom ponovo zaustavljen na mostu u Bosanskoj Otoci od strane građana muslimanske nacionalnosti.

38. Svjedok odbrane Radomir Njeguš je u to vrijeme od Regionalnog MUP-a primio naredbu da sa svojom jedinicom izvrši oslobađanje Martića, nakon čega odlazi prema Bosanskoj Otoci. Po dolasku pred policijsku stanicu u kojoj je Martić bio pritvoren, vidjeli su oko 50-60 ljudi muslimanske nacionalnosti koji su ljutito uzvikivali, i kako zaključuje *“imali namjeru da provale prostor i da likvidiraju te zatočenike”*. Svjedok je u tom trenutku primio naredbu da ne poduzima bilo kakve aktivnosti dok ne dođe pomoćnik ministra Avdo Hebib, pa su tako par sati na poslovima obezbjeđenja objekta bili lokalni aktivni i rezervni policajci. Stanje se prema riječima svjedoka svake minute sve više pogoršavalo, ljudi su bacali kamenje na njih, pucali u zrak, prijeteći da će Martić biti likvidiran. Po dolasku Hebib se megafonom obratio okupljenom narodu pokušavajući smiriti tenzije u čemu nije uspio, pa su nakon toga, policajci blokirali prostor, izvukli vani Martića i njegovu pratnju i odvezli u pravcu Novog grada. Svjedok Njeguš je posljednji napustio lice mjesta, kojom prilikom je primjetio da su policijska vozila oštećena bacanjem kamenica, a od ispaljenih hitaca su i sami pripadnici policije bili ugroženi. Po povratku u svoju stanicu o svemu je podnio detaljan izvještaj, ali nikada nije saznao ko je naredio hapšenje Martića.

39. Svi svjedoci su saglasni da su nakon ovog slučaja među stanovništvom opštine porasle tenzije na način da je nastupilo *‘apsolutno nerazumjevanje’*. Prema riječima svjedoka Velića sva srpska policija nakon incidenta napušta posao u SJB Bosanska Krupa i odlazi u novoformirano istureno odjeljenje u Jasenici, nakon čega je grad blokiran barikadama, na kojima su se nalazile naoružane paravojne jedinice, tako da čak ni svjedoku, kao načelniku policije, nije bio dozvoljen prelazak preko punkteva. Treći dan odlazi u Jasenicu kako bi ubijedio pripadnike stanice da se ipak vrate na posao. To su učinili tek nakon što su neki članovi SDS-a postigli dogovor u ministarstvu u Sarajevu, što je po njegovom mišljenju bilo razumljivo, jer su u to vrijeme politiku i sva dešavanja u Bosanskoj Krupi kreirale SDS i SDA kao dvije vodeće stranke. Iako je od tada policija ponovo bila u jedinstvenom sastavu, takav zajednički rad prema riječima svjedoka Šaran Jadranka, činio se neprirodnim i iznuđenim i kao takav bio je osuđen na neuspjeh.

40. Obzirom da kao načelnik i dalje nije imao pristupa u dijelove opštine naseljene srpskim stanovništvom, svjedok Velić je od komandira stanice, Stupar Lazara, zatražio obrazloženje, na što mu je odgovoreno da je *„formirana srpska policija i srpska opština Bosanska Krupa“*, a nedugo potom predlagana je i podjela samog grada.

d) Incident u selu Arapuša

41. Posljednji incident koji se desio na području opštine, a koji je prema iskazima svjedoka neposredno prethodio sukobu u Bosanskoj Krupi, desio se na ulazu u selo Arapuša, gdje je bio punkt

na kojem su se nalazili pripadnici rezervnog sastava policije, muslimanske nacionalnosti. U noći 19./20. aprila 1992. godine, grupa mladića srpske nacionalnosti je prolazila vozilom iz kojeg je prema riječima svjedoka optužbe zapucano na ljude koji su se nalazili na punktu, na što su oni uzvratili vatrom i tom prilikom ranili tri osobe. Sa druge strane, svjedoci odbrane smatraju da pucanje i ranjavanje mladića srpske nacionalnosti ničim nije bio isprovocirano. Svi svjedoci su međutim saglasni da nakon incidenta pripadnici srpske teritorijalne odbrane formiraju punkteve na ulazima u selo Arapuša u mjestima Gornji i Donji Petrovići, nakon čega se selo faktički nalazilo u okruženju.

42. Navedeno je potvrdio svjedok Suad Komić, koji je u to vrijeme kao istražni sudac provodio uviđaj u Arapuši. Po njegovoj ocjeni uviđaj je prošao u skladu sa zakonom i profesionalno, ali po povratku u grad, u pondjeljak u večernjim satima oko 17h ili 18h primjetio je da vlada totalna napetost, koja se osjećala i naredni dan. Tog dana oko 09,00 sati radnica iz sudske pisarne ga je kontaktirala, javljajući da na brdu Lipik ljudi iskaču iz kamiona, pa je svjedok odlučio pustiti zaposlene kući, da bi nedugo potom i sam otišao na lijevu obalu Une, što je po njegovom mišljenju učinilo otprilike i 90% muslimanskog stanovništva.

43. Na isti način stihijski prelazak stanovništva sa jedne obale na drugu opisali su gotovo svi svjedoci optužbe i odbrane, iz čega proizilazi da je prije izbijanja oružanog sukoba, te na dan 21.04.1992. godinc, u jutarnjim satima, pretežan broj građana već prešao na lijevu obalu Une. Razlog za ovakvo kretanje stanovništva prvenstveno su bile naoružane grupe ljudi koje su se iskrcavale po okolnim brdima, a situacija u gradu već je bila zaoštrena incidentima koji su prethodili i stvaraili dodatne neprijateljske tenzije među stanovništvom.

44. Prema riječima zaštićenog svjedoka A2, „*dešavale su se stvari koje su jasno nagovještavale moguće događaje, bilo je masovno iseljavanje*”. Svjedok Sabahudin Mahić je, kao i većina drugih, svoju porodicu još prije 21. aprila prebacio u Cazin, tako da je na dan izbijanja sukoba “*grad već u 16h bio pust*”. Porodicu je u Cazin prebacio i svjedok Osman Palić, te svjedok Hamdija Balkić, a svjedok Ilašim Đulić je izjavio da je preostalo stanovništvo u tri ili četiri dana, nakon početka neprijateljstava prešlo na lijevu obalu Une, dok se srpsko civilno stanovništvo prije 21. aprila također masovno iseljavalo prema Podgrmeču, gdje su imali vikendice, tako da je grad bio skoro pust-naročito naselje Lamele gdje su srbi bili većina.

2. Početak sukoba/incidentu u Bosanskoj Krupi

45. Iz iskaza saslušanih svjedoka proizilazi da su obje strane prije početka sukoba imale formirane barikade po gradu. Tako svjedok A2 izjavljuje da mu se jedne prilike obraćao general Niković, komandant vojne oblasti za Bihać, tražeći intervenciju za uklanjanje jedne od barikada, koje su se nalazile na putu za Jasenicu. Prema riječima zaštićenog svjedoka i Hašima Đulića, fortifikacijske prepreke (ježevi) su još 15.04.1992. godine po naredbi Šemse Šepić (Civilna zaštita) postavljeni na izlazu iz grada, na putnim pravcima prema Jasenici i Bihaću, što je potvrdio i svjedok

Sabahudin Mahić. U tom kontekstu, svjedok odbrane, Miroslav Vještica, je izjavio kako su dan prije početka sukoba, rukovodstvo Srpske opštine Bos. Krupa pozivali stanovnici Halkića i Egrlića, srpske nacionalnosti, javljajući da pripadnici Patriotske lige prelaze most na Ostružnici. Narednog dana po izlasku iz grada, svjedok i nekolicina drugih lica zaustavljeni su na Vranjskoj, gdje se nalazio punkt zelenih beretki, a osim tog mjesta, blokirani su bili i drugi izlazi iz grada u pravcu Jasenice i Bihaća.

46. Svjedok Slobodan Majkić izjavio je da na dan izbijanja sukoba u jutarnjim satima nije mogao ući vozilom u grad, jer su barikade bile postavljene kod magacina eksploziva na ulazu u grad i kod *Hak,jine kafane* na putnom pravcu prema Bihaću, gdje je vidio Seada Šepića kako raspoređuje ljude, a čuo je kasnije da su postojali punktevi i na izlazu prema Govedarnici i na ulazu u Arapušu, gdje su se prema riječima svjedoka Štrbac Mladena nalazili rezervni policajci muslimanske nacionalnosti, koje je lično poznao.

47. Par dana prije izbijanja sukoba, svjedok Jež Đorđo primjećuje da Hašim Đulić, komandant Štaba teritorijalne odbrane Bosanska Krupa, dolazi u uniformi maskirne boje sa oznakama koje nije imao priliku vidjeti do tada, opisujući da su na rukavu bili ljiljani na plavoj podlozi i palete sa činovima na ramenima, zbog čega svjedok Jež napušta štab. Upravo je svjedok Hašim Đulić, na dan početka sukoba bio na poslu, kada je oko 11 sati primio poziv građana iz naselja Mahala, gdje je prema riječima svjedoka Šaran Jadranka bio punkt koji su držali pripadnici Teritorijalne odbrane Bosanska Krupa, koji su također primjetili iskrcavanje vojnika sa kamiona i odlazak grupe lica na obronke groblja Lipik, u pravcu brda Alcm, u što se svjedok lično uvjerio odlaskom na lice mjesta. U tom momentu svjedok je znao da se na brdo Lipik iskrcavaju pripadnici Teritorijalne odbrane Srpske opštine Bosanska Krupa (TO SOBK).

48. Da su punkt na Lipiku držale srpske snage potvrdio je i svjedok Dževad Jurošević, koji je tu zaustavljen kada je krenuo u Jasenicu, gdje ga je uputio Duško Kokot, koji je u to vrijeme nosio uniformu pješadije JNA, rekavši da se u okolini grada kreću paravojne formacije *Arkanovci i Šešeljčevci*, zbog čega više nije sigurno boraviti u kućama. Predsjednik opštine sazvaio je tada Savjet narodne odbrane na kojem su imenovani vojni komandanti, kojom prilikom je svjedok Hašim Đulić imenovan za načelnik štaba TO BK dok je za komandanta TO imenovan Zijad Selimović, u to vrijeme pukovnik u penziji.

49. Odbrana tokom postupka nije sporila da je sukob u Bosanskoj krupi počeo između 17,00-18,00 sati 21.04.1992. godine, međutim, vijeće nije moglo na temelju iskaza saslušanih svjedoka utvrditi tačnu lokaciju početka sukoba na dan 21.04.1992. godine, odnosno iz kog pravca je prvo zapucano, pa samim tim ni utvrditi koja strana je započela napad.

50. U tom kontekstu nejasni su bili i sami svjedoci optužbe, obzirom da je prema riječima svjedoka Zuhdije Medića, pucanje počelo sa Lipika i Mahale, gdje su bile srpske snage, a bilo je usmjereno u pravcu brda Hum, sa čim su saglasni svjedoci Mirsad Šabić, Enver Ezić i Arif Arnautović.

51. Prema navodima svjedoka Slobodana Majkića, prvi pucnji također su došli i iz pravca Lipika ali u pravcu Vranjske i Radića, gdje su bili srpski položaji. Nasuprot tome, svjedok odbrane Mirsad Suljić smatra da su prve granate, koje su pale u ulicu iznad zgrade suda u predjelu Mahale, upravo došle iz pravca Vranjske.

52. Ukoliko se prihvate navodi većine svjedoka da su prvi pucnji došli sa brda Lipik, ostaje nejasno koja strana je dejstvovala sa tog lokaliteta. Prema riječima Rame Brkića, koji je u to vrijeme komandovao manevarskom jedinicom, pripadnici Opštinskog štaba teritorijalne odbrane Bosanska Krupa su po njegovom dolasku držali položaje u naselju Lipik i Donja Mahala- dok je na samom brdu Lipik vidio utvrđeno mjesto- grudobran, okrenuto u pravcu grada, ali nije vidio snage koje su ga držale, te je po njegovom dolasku mjesto bilo prazno sve do dolaska pripadnika TO BK. Navedeno je potvrdio i svjedok Međedović Ibrahim, dodajući da su i srpske snage bile stacionirane kod Lipika, ali u mjestima Šujinovac i Pendrekovac, kojim informacijama je raspolagao i pripadnik manevarske jedinice, svjedok Šiljdedić Ale.

53. Svjedok odbrane Lujinović Dragomir, potvrdio je da su pripadnici TO SOBK držali područje Lipika, Pendrekovca, dio na Mahali (na periferiji u odnosu na centar grada), dodajući da se na brdo Lipik nije moglo pristupiti uslijed oružanih dejstava sa Tećije (lijeve obale Une), gdje su bili muslimanski položaji.

54. Obzirom na ovakvo stanje stvari, vijeće prvenstveno nije moglo van svake razumne sumnje utvrditi koje snage su držale lokalitet Lipika, sa kojeg je navodno započela prva pucnjava, jer su evidentno obje strane imale svoje položaje u njegovoj neposrednoj blizini, dok je grudobran, sa kojeg se prema riječima moglo dejstvovati u pravcu grada, bio prazan do dolaska svjedoka Rame Brkića.

55. Ni drugi svjedoci nisu se mogli odrediti o tačnoj lokaciji na kojoj je došlo do početka pucnjave, pa tako svjedok Osman Mušić, smatra da su *“prvo su počeli tući minobacači na Humu”* dok u unakrsnom ispitivanju dodaje *“vatra je otvarana od strane srpskih vojnika i vraćano je od bolnice prema Lipiku”*. Na Humu, na uzvišenju prema Govedarnici, se prema iskazu svjedoka odbrane Stoisavljeviću nalazio grudobran koji su muslimani postavili 10-15 dana prije izbijanja sukoba, što je potvrdio i svjedok Zdravko Marčeta, odakle je prema izjavi svjedoka odbrane Mladena Štrbca minobacačima dejstvovano prema srpskim položajima na Vranjskoj i Govedarnici, na što su pripadnici TO Srp.Opšt. Bos. Krupa uzvraćali.

56. Prema riječima svjedoka Adema Balkića, pucnjava i granatiranje na Krupu iz PAT i PAM oružja, dolazilo je sa mjesta Govedarnica. Ovaj svjedok je prvog dana sukoba bio vani sa nekolicinom građana iz Omladinske ulice (njih dvadesetak), pokušavajući organizirati neku vrstu otpora. Od uniforme je imao samo hlače i posjedovao je lovačko naoružanje, dok su ostali imali neko oružje iz rezervnog sastava policije. Ukupno su imali oko tri vojne puške, ostalo su bile lovačke puške i pištolji, s tim da dodatnu municiju nisu imali. U otporu je učestvovao i svjedok Hamdija Balkić, koji je u to vrijeme imao lovačku pušku, koju mu je dao komšija iz njegove ulice, Senad

Ćemalović. Nakon otvaranja vatre oko 18h njegova grupa je trebala braniti nekih 30m, odnosno prve kuće koje su bile na udaru.

57. Pitanje snaga koje su se nalazile u rejonu bolnice i koje su prema riječima svjedoka Mušića uzvraćale vatru razjasnio je svjedok odbrane Dragan Lukač, koji je pojasnio da je na tom mjestu bila stacionirana Manevarska jedinica policije iz Bihaća, koju je predvodio Ramo Brkić. Prema riječima svjedoka, ova jedinica je došla neposredno pred izbijanje sukoba po nalogu CSB Bihać, i u tom trenutku *“Situacija na ulicama grada je bila čudna, nije bilo civila i vladala je neka napeta atmosfera”*. Bilo je još policajaca iz Bihaća koje je svjedok zatekao ali nije znao zašto su poslani, a za dolazak ovih jedinica je čuo i svjedok odbrane Slobodan Majkić, navodeći da se jedna grupa policajaca iz Bihaća i Velike Kladuše, kretala u rejonu benzinske pumpe.

58. Svjedok Dragan Lukač dalje navodi kako su svim pripadnicima policije po dolasku pred željeznički dom podjeljene maskirne uniforme, uz obrazloženje da plave standardne policijske nisu prikladne za obezbjeđenje vitalnih objekata u gradu, što to je prema iskazima svjedoka bio temeljni zadatak manevarske jedinice. Prilikom podjele uniformi i naoružanja bio je prisutan i komandant operativne grupe Armije BiH, Ramiz Drešković, čija uloga svjedoku nije bila poznata u to vrijeme. Osim toga bilo mu je čudno zašto se po dolasku nisu javili u prostorije SJB kako je uobičajeno, već su odmah postavljeni na obezbjeđenje gornjeg dijela grada gdje je bila neka ambulanta u blizini partizanskog groblja. Svjedok odbrane Ramo Brkić, koji je predvodio manevarsku jedinicu, potvrdio je da u prostorije SJB nisu ulazili ali je načelnik Velić bio informisan o svemu, te je čak trebao odrediti 10 pripadnika stanice za sastav manevarske jedinice. Međutim, u tom pravcu su postojali izvjesni nesporazumi, jer je načelnik smatrao da nema potrebe za anagžiranjem manevarske jedinice, obzirom da su imali Opštinski štab teritorijalne odbrane, kojem je pretpotčinio pripadnike policije, pa tako nije ni znao gdje se nalazi 10 policajaca koje je svjedok Brkić imao na spisku i koji su trebali ući u sastav manevarske jedinice.

59. One koji su tog dana bili prisutni u manevarskoj jedinici, svjedok Brkić je rasporedio ispred 5 vitalnih objekata u gradu: bolnica/dom zdravlja, pošta, stanica policije i zgrada opštine, u kojoj je oko 17,00 sati održavan sastanak, kojem je navodno prisustvovao i komandant Špiro Niković. U to vrijeme pala je prva granata i počela je pucnjava, nakon čega je javljeno da je ranjen pripadnik manevarske jedinice upravo kod doma zdravlja, o čemu je svjedočio i Dragan Lukač, u to vrijeme raspoređen na obezbjeđenje doma zdravlja.

60. On je pojasnio da je u **poslijepodnevnim časovima, oko 17.30h** po izlasku iz auta počelo pucanje sa svih strana, da bi nakon par minuta svjedok vidio grupu naoružanih ljudi koji pucaju, na kojima je kasnije kada su prišli bliže vidio oznake ljiljana. Ranjeni pripadnik manevarske jedinice je odmah prebačen u Cazin. Nakon toga nastaje pometnja, ljudi traže zaklon od pucanja razilazeći se. Svjedok Lukač zajedno sa pripadnikom jedinice Grošić Jasminom, ne znajući iz kojeg pravca dolazi pucnjava odlazi prema donjem dijelu grada. Tom prilikom u samom gradu sreću ponovo naoružane ljude u raznim maskirnim uniformama sa istim oznakama ljiljana. Na sličan način prvobitno stanje

nakon početka sukoba opisuje pripadnik iste jedinice, Šiljdedić Ale, saslušan kao svjedok odbrane, koji je u to vrijeme bio raspoređen ispred policijske stanice, unutar koje je vidio naoružane grupe u čohanim policijskim uniformama.

61. Sa namjerom da napusti Bosansku Krupu, svjedok Lukač i Grošić čekaju prelazak na lijevu obalu Une, kojom prilikom se skupio još jedan broj ljudi, među njima i jedna grupa iz Arapuše (njih oko 10 ili 12), za koje vrijeme se čulo dejstvovanje iz pješadijskog naoružanja. Po dolasku na drugu stranu rijeke zatiču naoružane ljude u uniformama, i dok su tražili prevoz za Bihać nailazi kamion sa ceradom u kojem se nalazilo 15-20 ljudi sa oznakom Ljiljana, koji su rekli da su prethodno držali neke linije oko grada, a sada idu u pravcu Stijene kod Cazina, pa su krenuli sa njima, kako bi se dalje prebacili za Bihać.

62. Prije nego što je i sam prešao na lijevu obalu Une, komandant manevarske jedinice je pokušao stupiti u kontakt sa nadređenima, kako bi dobio dalje upute za raspored i djelovanje. U sumrak je prestala pucnjava i imao je priliku razgovarati sa misijom evropskih posmatrača koja se tu nalazila, nakon čega je odlučio jedinicu povući u hotel Stari grad, jer Željeznički dom nije bio uslovan za odmor, međutim, nakon prozivke ustanovljeno je da nedostaju dvojica policajaca iz Bihaća, koji su samoinicijativno napustili jedinicu i vratili se u Bihać, to su bili upravo Dragan Lukač i Jasmin Grošić.

63. **Istog dana oko 22,00 ili 23,00 sata**, u vrijeme dok je bio u policijskoj stanici u Krupi, načelnik Šemsudin Velić dobio je poziv od Miroslava Vještice iz Jasenice, kojom prilikom je zatražen broj zaštićenog svjedoka A2, koji se u tom trenutku nalazio na lijevoj obali Une. Nakon što je dao broj telefona, svjedok pretpostavlja da su svjedoci Miroslav Vještica i A2 uspjeli postići neku vrstu dogovora o primirju, jer je u noćnim satima 21. aprila 1992. godine pucnjava potpuno prestala. O detaljima tih pregovora govorio je zaštićeni svjedok A2, pojašnjavajući da su istima osim njega, ispred muslimanske strane prisustvovali: Nenad Ibrahimpašić, Zijad Kadić (ispred CSB Bihać) i Fikret Abdić, dok su srpsku stranu predstavljali predsjednik opštine Bosanski Petrovac-Rajko Novaković, Mladen Drljača, Miroslav Vještica i general Niković. Tema pregovora je bila da se pokuša novonastala situacija zaustaviti, i da se zajedničkim policijskim snagama pokuša napraviti izvjesna *tampon zona*, koja bi razdvajala dvije sukobljene strane, pri čemu je Ibrahimpašić predlagao čak i zajedničko djelovanje policije Banja Luke i Bihaća.

64. Miroslav Vještica je na tom sastanku predlagao da rijeka Una bude isključiva granica, kategorički izbjegavajući mogućnost da se formira *tampon zona* u kojoj bi bio mještoviti sastav jedinica, na čemu su inače insistirali predstavnici muslimanske strane.

65. Očigledno da dogovor među stranama u sukobu nije bilo moguće postići, pa je slijedeće **jutro 22.04.1992. godine** počelo granatiranje i „*kanonada iz pješadijskog naoružanja*“. Tokom dana eliminiranje snajperske vatre bio je zadatak pripadnika manevarske jedinice, pa je tako svjedok Šiljdedić Ale, krećući se u pravcu dejstvovanja snajpera, dolaskom na udaljenost 50m od bolnice

pored jedne zgrade primjetio grupu od 5 ili 6 ljudi u uniformama od šatorskog krila sa oznakama TO i ljljana, za koje kaže *“Nisu bili formacijski opremljeni, više je to bila neka grupa koja je dijelom unformisana, ali neorganizovana”*. Ulaskom u zgradu svjedok osim njih primjećuje i dvojicu civila srpske nacionalnosti, prema kojima su upućivane psovke i grube riječi, jer su im u kući pod krevetom pronašli neku poluautomatsku pušku i pištolj. Bilo je čak i prijetnji, na što se jedan od prisutnih obratio svjedoku, tražeći da privedena lica vodi u pritvor, što je on i učinio, te ih po dolasku u policijsku stanicu predao dežurnom. Prema kasnijim saznanjima obavljani testovi nisu pokazali tragove čestica baruta na rukama privedenih lica, što znači da nisu pucali iz oružja koje im je pronađeno u kući. Tom prilikom svjedok je vidio da je u stanicu dovedeno još jedno lice srpske nacionalnosti, te su svi zajedno smješteni u pritvorsku jedinicu.

66. Navedeno stanje trajalo je sve dok jedinice koje su organizovale otpor nisu u povratku u policijsku stanicu obavijestile načelnika Velića da se srpske snage nalaze na 100 m od ulaza u grad, nakon čega načelnik Velić i komandant manevarske jedinice, Ramo Brkić, *„zbog složenosti situacije“* donose odluku o povlačenju.

67. Naoružana grupa iz Omladinske ulice prestala je pružati otpor još u jutarnjim satima 22. aprila, obzirom da su potrošili municiju koju su imali. Njih oko 100 se povuklo iz ulice, uključujući žene i djecu koji nisu uspjeli ranije napustiti grad. Cilj povlačenja je prema riječima svjedoka Hamdije Balkića bio prelazak rijeke Une, što je u tom trenutku bilo bezbjednosno nemoguće, jer se radilo o velikoj grupi ljudi, zbog čega se povlače u zgradu suda, pred kojom je svjedok primjetio oko desetak naoružanih ljudi u plavim uniformama (koje je prethodno vidio u Omladinskoj ulici), i jedan od njih je kod sebe imao *Zoju* ili *Osu*. Ubrzo potom neko od pripadnika jedinica koje su pružale otpor dojavio je da u grad ulazi transporter, pa se grupa razvaljivanjem sporednih vrata pomjera iz zgrade suda u matični ured, u kojem sakrivaju oružje, kako ga ne bi pronašli pripadnici TO SOBK, koji nedugo potom ulaze u zgradu i zarobljavaju ih.

68. U vrijeme sukoba 22. aprila u gradu je boravio i načelnik organa bezbjednosti OŠ TO Bihać Ismet Mujanović, koji pred opštinom sreće jedan broj lica sa oružjem i dijelovima uniforme. Oni su se predstavili svjedoku kao nosioci otpora- Šehić Sead i Dizdarević Edo, rekli su kada i kako je počeo napad, te da su pohapsili jedan broj snajperista i odveli u policiju. Svjedok Mujanović navodi da su imali *“neke svcjje ijude, neke veziste, a rekli su i da su poslali svcjje ijude prema linjama sukoba”*. Svjedok je tog dana boravio u gradu od 10- 15 sati, za koje vrijeme su date upute Šehiću i Dizdareviću, koji su trebali kontaktirati komandanta Teritorijalne odbrane Bosanska Krupa, Hašima Đulića, kako bi dopunio komandu, međutim, on se tek naredni dan javio sa lijeve obale Une.

69. Osim Hašima Đulića, na lijevu obalu je tokom tog dana prešao veliki broj ljudi, među kojima načelnik policijske stanice i pripadnici manevarske jedinice. Oni su imali priliku u **večernjim satima 22. aprila** posmatrati kako gore dijelovi naseljeni muslimanskim stanovništvom, *„u prvi mah je gorila čitava Ustikolina pretežno privatne kuće muslimana kao i zanatski centar, dok stambene zgrade nisu gađane”*. Prema riječima svjedoka Velića, policijsku stanicu nisu zapalili odmah, nego

drugi dan, i svaku narednu noć su gledali kako se pale i kako gore kuće.

70. To je već vrijeme kada nema borbenih dejstava na desnoj obali Une, jer su sve muslimanske snage prešle na lijevu obalu, na kojoj je formirana nova policijska stanica, u kojoj je svjedok Velić nastavio vršiti svoje dužnosti. Prva lokacija stanice je bila u selu Jezerski, koje je naseljeno muslimanskim stanovništvom i tu su organizovane sve strukture potrebne stanovništvu i regulisanju civilnog života, a rijeka Una je zvanično postala granična linija borbe. Svjedok Brkić je tada dobio naredbu da se izmjesti i dom zrdavlja, pa su pripadnici manevarske jedinice, koji su se zatekli na lijevoj obali, pružali asistenciju u obavljanju zadataka i dom je izmješten u kuću Komić Mesuda. Kasniji zadatak Međedović Ibrahima, koji je radio na regulisanju ratnog rasporeda za pripadnike rezervnog sastava SJB Bos. Krupa, bio je pronalazak izmještajne lokacije za policijsku stanicu, za što je odabrana osnovna škola u Pištalinama.

71. Iz navedenog proizilazi da su prvobitnim pregovorima za obustavu vatre dvije strane učestvovala gotovo ravnopravno, postavljanjem uslova, što pokazuje da su obje imale i prethodno učešće u oružanom sukobu, te su očigledno držali položaje/kote u okolini grada i u samom gradu, što su koristili kao osnovu za pregovaranje i postavljanje uslova. U tom kontekstu neprihvatljivi su navodi svjedoka Hamdije Kabiljagića, da su pregovori bili "*farsa i da tu nema iskrenih namjera*", obzirom da istima nije prisustvovao, pa je nejasno na temelju čega je došao do takvog zaključka. Osim toga, svi svjedoci su saglasni da primirje jeste nastupilo u noćnim satima 21.aprila, dakle, nakon što u kontakt stupili svjedok A2 i Miroslav Vještica, od kojeg je svjedok odbranc Mladen Štrbac (komandant brigade TO SOBK), primio naredbu za obustavljanje oružanih dejstava.

72. O intenzitetu sukoba koji se odvijao u Bosanskoj Krupi **21. i 22. aprila** govorio je svjedok Šaran Jadranko (šef uniformisane policije), koji navodi da su tih prvih dana sukoba otpor u gradu pružali pripadnici SJB Bosanska Krupa, (nekih 20-30 naoružanih policajaca), a naknadno je došla grupa iz Cazina i jedna manja grupa patriotski raspoloženih ljudi iz samog grada, sa slabim naoružanjem. Međutim, svjedok je decidan da nije bilo planske odbrane grada, jer su imali nedostatak ljudstva, naoružanja, pa je primarni cilj bio evakuisanje stanovništva na lijevu obalu, što je potvrdio i svjedok A2, dodajući da su pripadnici muslimanske nacionalnosti većinom uspjeli napustiti grad, odlaskom na lijevu obalu Une.

73. Na isti način o tome govori i svjedok Velić, koji smatra da je odbrana grada **21.04. i 22.04.** sa vojnog stanovišta bila stihijska, što znači da nije bilo linije komandovanja i subordinacije. Narod je jednostavno branio ulaze u grad od strane srpske vojske i paravojskih formacija. Teritorijalna odbrana je prema riječima svjedoka Hamdije Kabiljagića bila vrlo loše pripremljena, formacijski neuvezana, bez ratnih planova, nije bilo organizovane odbrane, nikada nije izvršena ni smotra pripadnika TO. Srpske snage su u to vrijeme imale artiljerijsko naoružanje, a TO Bos. Krupa samo pješadijsko, pa samim tim nisu mogli adekvatno odgovoriti na napad.

74. Međutim, na temelju izvedenih dokaza ne može se izvesti zaključak da je otpor koji je prvobitno pružan bio potpuno neorganiziran, obzirom da je svjedok Adem Balkić u unakrsnom ispitivanju, potvrdio kako su grupi naoružanih građana u pomoć pritekli pripadnici policijske stanice iz Bužima, a i sam je u to vrijeme bio pripadnik Patriotske lige, čiji član je postao prije izbijanja sukoba, kao i svjedok Asim Balkić. Ovi svjedoci su izjavili i da je prvog dana sukoba bilo pješadijske pucnjave sa obje strane, pa su i oni sami pucali dok nisu potrošili municiju i dok nije donesena odluka o povlačenju, što je potvrdio i svjedok Ćurt Abdulkadir.

75. Pojačanje muslimanskim snagama prije izbijanja sukoba došlo je i sa lijeve obale Une, odnosno iz mjesta Stijene koja se nalazi na granici Krupe i Cazina. Svjedok Ismet Kasumović je pojasnio da se radilo o grupi od oko 200 ljudi, kojima je komandovao Hamdo Delalić. Pedesetak pripadnika te grupe kretalo se do mjesta Zrića, do kojeg su prebačeni traktorom, a dalje su nastavili pješice. Imali su uniforme TO krojene od šatorskih krila, za oznake su koristili zelene trake, a od naoružanja su imali nekoliko automatskih pušaka. Ostatak ljudstva je bio naoružan lovačkim naoružanjem, dok je svjedok dužio PM 72. Zadatak ove grupe ljudi bio je zaustavljanje pripadnika JNA kod Lipika.

76. Osim ove jedinice, na dan izbijanja sukoba iz Bihaća je došlo i oko dvadesetak policajaca, pripadnika manevarske jedinice, kojom je komandovao Ramo Brkić, sa zadatkom obezbjeđenja vitalnih objekata u gradu. Naknadno je ovoj manevarskoj jedinici pridodata jedinica specijalaca iz Bos. Krupe, tako da su prvog dana sukoba zajedničkim djelovanjem uspjeli lišiti slobode snajperiste koji su dejstvovali po gradu.

77. Svjedok odbrane Suad Komić je prilikom povlačenja iz grada također vidio grupu ljudi u Prvomajskoj ulici, od kojih je polovina bila naoružana i uniformisana, a kasnije je u tunelu sreo i grupu specijalaca iz Bihaća, što je izjavio i svjedok Slobodan Majkić, dodajući da ga je znatno prije izbijanja sukoba u istoj ulici zaustavila grupa policajaca sa oznakama Patriotske lige, te su na pitanja o obilježjima odgovorili da su to oznake Bosne i Hercegovine.

78. Također, svjedok Hašim Đulić je u svojstvu načelnika štaba TO pod kontrolom imao izviđačku četvu od 45 ljudi, koji su prije izbijanja sukoba imali zadatak upada i evakuacije muslimanskog stanovništva iz sela Arapuša, jer im je nakon incidenta (ranjavanja mladića Nenada Bokana) bilo ograničeno kretanje. Obzirom da navedeni zadatak nisu uspjeli izvršiti, svjedok Hašim Đulić ih je na dan sukoba opozvao, tako da su u grad stigli oko 18h i uputili se prema Lamelama, gdje su također bile locirane srpske snage.

79. Obzirom da je ovaj svjedok prvog dana uspio preći na lijevu obalu Une, slijedeći dan, odnosno u jutro 22. aprila, pokušava ući u gradu sa pojačanjem koje je došlo iz Cazina. Međutim, krećući se iz pravca tunela na lijevoj obali grada, sreće pripadnike rezervnog sastava koji su bježali sa desne obale tvrdivši da je "*Krupa pala*", pa su jedinice povučene. Po povratku na Matinovac na lijevoj obali Une gdje je bila organizovana odbrana, pojačanje koje je došlo iz Cazina počinje

selektivno da se vraća kućama, nakon čega ih je ostalo dvadesetak. Sa njima će svjedok narednog dana ponovo krenuti u grad, jer je u prethodnom kontaktu sa komandom Okružnog štaba TO, dobio naredbu da se brani lijeva obala Une, za što je bilo neophodno grupisati i objediniti snage.

80. Tog 24.04.1992. godine nije bilo neprijateljstava, pa navedena grupa predvođena svjedokom prelazi na desnu obalu i ulazi u grad. Po dolasku u štab TO, svjedok stupa u kontakt sa majorom Hajrudinom Osmanagićem, koji je tražio da se organizuje odbrana, tako što se u narednom periodu trebala uspostaviti linija u visini brda Hum. Nedugo potom svjedok se pridružio grupi od dvadesetak lica kojom je rukovodio Sead Šehić.

81. **O detaljima početka sukoba više su govorili svjedoci odbrane.** Tako se svjedok Miroslav Vještica prije izbijanja sukoba, nalazio na Vranjskoj zajedno sa generalom Špirom Nikovićem, komandantom II vojne oblasti, jer je general smatrao da se moraju hitno obaviti razgovori sa muslimanskom stranom, kako bi se spriječilo izbijanje rata. Sa tog mjesta nastojao je stupiti u kontakt sa svjedokom A2 i načelnikom policije Šemsudinom Velićem. Međutim, prilikom pokušaja odlaska u grad zapucano je na vozilo generala Nikovića i on se povlači natrag u Jasenicu. O njegovim nastojanjima da novonastalu situaciju razriješi mirnim putem govorio je i svjedok odbrane Muharem Begić, koji navodi da je neposredno bio upoznat kada je general krenuo da spriječi sukob, *“ali nešto je učinjeno prema kjemu”*, dodajući da je učesće generala u pregovorima za područje Bihaća bilo veoma značajno.

82. Nakon toga, prema riječima svjedoka Zdravka Marčeta, tadašnjeg načelnika štaba TO SOBK, začula se pucnjava iz pješadijskog naoružanja, i dolazi informacija da su napadnuti srbi na Mahali, koji potom pružaju otpor. Ostatak ljudstva TO je krenuo u pomoć blokiranim srbima i *“tako je nastao rat u Bosanskoj Krupi”*. Marčeta je tom prilikom rekao i da su srbi napadnuti u rejonu benzinske pumpe, udaljene 100m od porodične kuće Vignjevića, u ulici Rasima Redžića, gdje je u to vrijeme boravio svjedok Milan Obradović, sa nekolicinom prijatelja. On je izjavio da se oko 18,00 sati začuo glasan povik *“idu zelene beretke!”*, nakon čega počinje pucanje koje je trajalo do noćnih sati. Svjedokova grupa imala je automatsko naoružanje koje su zadužili na vojnim vježbama, održavanim na aerodromu Željava u Bihaću. Tom prilikom Momo Grubiša je rekao svjedoku da je ranjen jedan pripadnik zelenih beretki, misli da se zvao Kasumović, te je on obezbijedio da se preko Šujinovca preveze u Sanski most.

83. Svjedoci odbrane Duško Stoisavljević, Slavko Latinović i Mile Bjeljac, također smatraju da je do prve pucnjave došlo u blizini benzinske pumpe, koja se prema riječima svjedoka Štrbca nalazi prema centru grada na tranzitnom putu Novi grad – Bihać preko željeznog mosta. Navedeno su potvrdili i svjedoci odbrane Zdravko Marčeta i Lujinović Dragomir, u to vrijeme komandant I bataljona zadužen za dio grada- Vranjsku i Radić. On opisuje kako je oko 18h ili 19h *„očjeknulo kod benzinske pumpe i onda je krenulo čjestvovanje sa svih strana“*. Neposredno prije toga, ova dva svjedoka su dobila naredbu da ne smiju isprovocirati susjednu stranu, jer je prema riječima svjedoka Marčeta u to vrijeme stvarana vojska RS, pa je kružila priča da će sva sporna pitanja biti riješavana

na najvišim političkim nivoima.

84. Komandant TO Sr.Opšt. BK je narednog dana saopštio da dolazi u pomoć četa iz sanske brigade, čiji zadatak je bio deblokiranje čete koja je ostala u okruženju u Mahali, koju je predvodio Vlado Vignjević. Prema riječima svjedoka stanje je bilo haotično, „*nije tu bilo ni formacije, nisam znao gdje jedinice imam ko je komandir voda ili čete svi smo krenuli da dođemo do Une i naređeno nam je da se vratimo jer ćemo stradati u gradu između sebe*“. Treći dan je komandant naredio da se izađe na Unu, što je bez većeg otpora i urađeno, i tada je na samoj rijeci i formirana linija koja se u narednom periodu nije značajnije pomjerala.

85. Ovaj svjedok je detaljnije pojasnio raspored i djelovanje TO Sr.Opšt. BK u to vrijeme, pa su tako postojale četa I – na Pendrekovcu kojom je komandovao Mile Štrbac zvan Rodan, Vranjska-Krčmar Jovo, i Radićka četa, dok se svjedok sa jedinicom nalazio preko puta Huma preko kojeg je trebao doći II bataljon, ali nije mogao jer se dejtvovalo sa Huma, dominantnog uzvišenja na Ostružnici iznad grada, gdje je u to vrijeme bilo muslimanskog selo. Također, svjedok je izjavio i da je prvih dana dejtvovano prema Govedarnici gdje su bili srbi, a muslimanske snage koje su se nalazile kod repetitora mogao je vidjeti sa Pendrekovca. Granate su padale i u rejonu srpskog naselja Šujinovca, kod benzinske pumpe, a operacije su intenzivirane tek naredno jutro 22.04. iako je i tada djelovanje TO Sr.Opšt. BK bilo nasumično. Kao što je već rečeno, tek treći dan sukoba, odnosno 23.04. u pomoć dolazi četa iz sanske brigade i daje se naredba za ulazak u grad.

86. Iz svega navedenog proizilazi da većina svjedoka optužbe smatra kako je napad na Bosansku Krupu započela srpska strana minobacačima koje je dužila TO Sr.Opšt. BK, sa brda Lipik, dok svjedoci odbrane u većini smatraju da je sukob počeo napadom muslimanskih jedinica na jedan broj pripadnika Srpske teritorijalne odbrane u rejonu benzinske pumpe na ulazu u grad, nakon čega je došlo do međusobne razmjene vatre iz pješadijskog i artiljerijskog naoružanja.

87. Svjedoci optužbe dalje smatraju da se radilo isključivo o napadu srpskih snaga, dok je otpor koji je pružan zanemarljiv i neadekvatan, jer je završio povlačenjem, pri čemu ne spore da jeste bilo uzvraćanja vatre u samom gradu, te da su i prije izbijanja sukoba muslimanske snage držale određene položaje i barikade na izlazu iz grada.

88. Iako je vijeće Rješenjem prihvatilo kao utvrđenu činjenicu da se Oružani napad na Bosansku Krupu desio 21.04.1992. godine¹⁰, isto nije predstavljalo smetnju da se na temelju uvrštenih materijalnih dokaza izvede drugačiji zaključak. Tužilaštvo nije van svake razumne sumnje dokazalo da je 21.04.1992. godine, izvršen širok i sistematičan napad na civilno stanovništvo opštine Bosanska Krupa, te koja strana je započela pucanje.

---

¹⁰ Prihvaćena činjenica iz presude Brdanin, par. 103, Rješenje Suda BiH broj: X-KR-06/213 od 27.03.2009. godine.

89. U svakom slučaju, u gradu je došlo do kratkotrajnog sukoba, u pogledu čije dužine trajanja i intenziteta, vijeće dijeli mišljenje izneseno u par. 327. drugostepene presude u predmetu Brđanin, u kojem se navedeni događaj tretira kao incident¹¹

90. U ovom kratkotrajnom sukobu, dvije snage su bile gotovo srazmjerne po opremljenosti i organizaciji. TO Sr.Opšt. BK imala je naoružanje koje su dužila lica koja su se odazivala na mobilizaciju. Sa druge strane, naoružanje TO BK prije izbijanja sukoba, odlukom Predsjedništva R BiH dato je stanici policije u Bosanskoj Krupi, jer je uvećan rezervni sastav policije. Prema izjavi načelnika SJB Bos. Krupa, policija je u to vrijeme od teškog naoružanja u posjedu imala minobacač i beztrajni top, a bila je pretpotčinjena teritorijalnoj odbrani Bos. Krupe. Međutim, u sukob se nakon dva dana uključuje četa iz sanske brigade, što je očigledno predstavljalo prekretnicu, pa je sukob okončan već 24.04.1992. godine, kada pripadnici TO Sr.Opšt. BK ulaze u grad i kada je uspostavljena linija razgraničenja dvije sukobljene strane na rijeci Uni.

91. Tokom postupka nije osporavano da su prilikom sukoba određena lica smrtno nastradala što je potvrđeno Zapisnicima o identifikaciji leševa i Naredbom Ratnog predsjedništva broj: 100/92 od 28.04.1992. godine, kojom je naređen prevoz leševa iz Bos. Krupe u kapelu na groblju. Obzirom da nije dokazano postojanje širokog i sistematičnog napada, nije se mogla utvrditi ni krivična odgovornost optuženog Kličkovića za stradanje lica Alidžanović Huseina zv. Buko, Badnjević Arifa, Čehajić Smaje, Harambašić Rasima, Kabiljagić Emina, Mulalić Feride, Mulalić Rasima, Musić Hilmije zv. Hilmo, Redžić Sulje, Šarić Muje, Piralić Mithata zv. Mita i Velagić Dževada iz tačke 1. izmijenjene optužnice.

92. Iako Tužilaštvo nije van svake razumne sumnje dokazalo postojanje širokog i sistematičnog napada, kao prvog uslova egzistiranja krivičnog djela zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. KZ BiH, vijeće se ipak upustilo u preispitivanje pojedinačnih inkriminacija u osnovi zločina, kako bi ispitalo da li su ispunjeni uslovi za eventualnu pravnu prekvalifikaciju krivičnog djela za koje se optuženi terete.

III. UDRUŽENI ZLOČINAČKI PODUHIVAT

A. ODGOVORNOST OPTUŽENIH GOJKA KLIČKOVIĆA I MLADENA DRLJAČE ZA ZLOSTAVLJANJA ZAROBLJENIKA U ŠKOLI U JASENICI I OŠ "PETAR KOČIĆ" U BOSANSKOJ KRUPI

93. Optužnica je optuženima Gojku Kličkoviću i Mladenu Drljači stavljala na teret da su svjesno učestvovali u zajedničkom zločinačkom poduhvatu (UZP-u) koji je otpočeo u ljeto 1991. godine, zajedno sa Vještica Miroslavom, Drljača Milom zv. Teho, Štrbac Milanom zv. Bijeli, Stupar Lazarom, Ciganović Dmitrom, Vojinović Milanom, Orelj Mirkom i drugim članovima SDS-a u tzv.

---

¹¹ Drugostepena presuda u predmetu Brđanin IT-99-36 A od 03.04.20017. godine, par. 327.

Srpskoj opštini Bosanska Krupa, koju su uspostavili činjenjem krivičnih djela, kako bi u apsolutnoj većini koju su srbi imali, mogli provoditi kontrolu u svim sferama vlasti i uprave, što je za posljedicu imalo zlostavljanja i ubijanja zatvorenika u osnovnoj školi u Jasenici i OŠ "Petar Kočić" u Bos. Krupi.

94. Krivična odgoornost optuženih po tom osnovu optužnica koncipira kroz udruženi zločinački poduhvat, što je odbrana optuženih osporavala kao vid odgovornosti koji nije bio propisan krivičnim zakonom iz perioda koji obuhvaća optužnica, ali ni trenutno važeći Krivičnim zakon BiH. Iako član 180. stav 1. KZ BiH izričito ne spominje UZP, sudsko vijeće je mišljenja da u skladu sa sudskom praksom ovog Suda, osobe koje doprinose izvršenju zločina prilikom provođenja zajedničkog zločinačkog cilja, podliježu krivičnoj odgovornosti kao obliku "izvršenja" zločina prema članu 180. stav 1. KZ BiH, pod određenim uslovima.

95. Žalbeno vijeće u predmetu Tadić je utvrdilo, a ovaj Sud usvojio, tri kategorije odgovornosti za UZP:

96. Prvi ili osnovni oblik UZP-a odnosi se na predmete u kojima svi saoptuženi djeluju u skladu sa zajedničkim planom i posjeduju istu zločinačku namjeru. Da bi se utvrdila ova kategorija, mora se pokazati da je optuženi (i) dobrovoljno učestvovao u jednom od aspekata zajedničke zločinačke namjere i (ii) namjeravao rezultat krivičnog djela, čak i ako na to nije lično uticao.

97. Drugi ili sistematski oblik UZP-a su tzv. predmeti "koncentracionih logora" u kojima je koncept zajedničkog cilja primijenjen u slučajevima u kojima su krivična djela iz optužnice navodno počinile grupe lica koja su djelovala u skladu sa zajedničkim planom. Tužilaštvo mora pokazati da je optuženi (i) lično znao za sistem zlostavljanja zatočenika i (ii) da je namjeravao da se taj sistem provodi.

98. Posljednji, treći ili prošireni oblik UZP-a odnosi se na predmete kod kojih postoji zajednička namjera u kojima jedan od izvršilaca počinu djelo koje je, iako van zajedničke namjere, ipak prirodna i predvidiva posljedica realizacije tog zajedničkog cilja.¹²

99. Optuženi Gojko Kličković i Mladen Drljača, terete se za treći prošireni oblik UZP-a, koji sadrži individualnu krivičnu odgovornost za djela počinjena izvan zajedničkog cilja, ali koja su prirodna i predvidiva posljedica tog cilja. Namjera koja je potrebna za egzistiranje ovog oblika UZP-a je dvostrana, jer optuženi mora imati namjeru da učestvuje i doprinese zajedničkom cilju, mora znati da može doći do počinjenja krivičnog djela od strane nekog od članova grupe i voljno preuzeti rizik da se djelo desi, tako što se pridružio ili nastavio učestvovati u poduhvatu.

---

¹² Drugostepena presuda u predmetu *Tužilac protiv Tadića*, para. 220.

100. Stoga, ako Tužilaštvo navodi da je zločin iz optužnice dio zajedničkog cilja, potrebno je bilo dokazati da je optuženi imao stanje svijesti potrebno za taj zločin.¹³ Ako Tužilaštvo navodi da jedan ili više zločina iz optužnice nisu dio tog zajedničkog cilja, onda mora dokazati namjeru optuženog da učestvuje i sprovodi zajednički cilj, te da je svaki zločin za koji se tereti „*bio prirodna i predvidiva posljediца*“ tog plana i da je optuženi pristao na taj rizik.¹⁴ To su psihička stanja optuženih koja se ili moraju *eksplicitno* navesti ili Tužilaštvo mora navesti činjenice iz kojih se može izvući zaključak o tim psihičkim stanjima.

101. U optužnici se eksplicitno navodi da je svaki od optuženih bio „*svjesni učesnik udruženog zločinačkog poduhvata*“. Stanje svijesti je relevantno za svaku pojedinu optužbu i svaki oblik odgovornosti, a isti se mora utvrditi za svako pojedino djelo za koje se osoba tereti i za svaki oblik odgovornosti koji se uzima u obzir.

102. Vijeće primjećuje da optužnica u tom smislu, kao članove udruženog zločinačkog poduhvata poimenično nabroja osobe koje su u to vrijeme obavljale dužnosti u civilnom i vojnom sektoru, pri čemu njihove radnje, kao članova udruženog poduhvata ne inkriminira, pozivajući ih čak u svojstvu svjedoka optužbe.

103. Također, po pitanju postojanja plana, evidentan je vremenski diskontinuitet izmijenjene optužnice, koja navodi da je udruženi zločinački poduhvat u kojem su bili optuženi imao za cilj formiranje Srpske opštine Bos. Krupa, što je nelogično, ukoliko se ima u vidu činjenica da je ta opština konstituisana još u decembru 1991. godine na način koji će biti opisan u narednom izlaganju.

B. FORMIRANJE SRPSKE OPŠTINE BOSANSKA KRUPA (SOBK)

104. Prema navodima izmijenjene optužnice cilj širokog i sistematičnog napada te udruženog zločinačkog poduhvata u kojem su bili optuženi Gojko Kličković i Mladen Drljača, bilo je između ostalog i formiranje Srpske opštine Bosanska Krupa, što prema mišljenju vijeća nije van svake razumne sumnje dokazano, te se kontekstualno ne uklapa u inkriminirajući period, jer je konstituisanje srpske opštine okončano u decembru 1992. godine, dakle par mjeseci prije početka sukoba u Bosanskoj Krupi.

105. U tom kontekstu, vijeće je imalo u vidu period nakon višestranačkih izbora, kada tri glavne nacionalne stranke – s različitim nacionalnim programima i suprotstavljenim interesima – nisu uspjevale pomiriti svoje razlike i počele su se razvijati u suprotnim smjerovima. Do najvećeg razmimoilaženja u stavovima došlo je povodom pitanja ustavnog položaja BiH. Dok su SDA i HDZ zagovarali otcjepljenje SRBiH od SFRJ, SDS se čvrsto zalagao za očuvanje Jugoslavije kao države

---

¹³ Tužilac protiv Radoslava Brđanina i Momira Talića, IT-99-36-PT, Odluka o formi dodatno izmijenjene optužnice i zahtjevu Tužilaštva za izmjenu optužnice od 26. juna 2001. (“Druga odluka u predmetu *Brđanin*”), para. 41.

¹⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, para 228; Drugostepena presuda u predmetu *Krnčićeljac*, para 32.

kako bi svi Srbi i dalje živjeli zajedno u jednoj državi i kako ne bi postali manjina u nezavisnoj bosanskoj državi. Dana 15.10.1991. godine, nakon što je završeno s radom u Skupštini SRBiH za taj dan, a delegacija SDS-a otišla, delegati HDZ-a i SDA su se sastali bez njih i usvojili Deklaraciju o nezavisnosti, učinivši korak bliže nezavisnosti SRBiH.¹⁵

106. Početkom 1992. SDA je pojačao pritisak za proglašenje nezavisnosti SRBiH od SFRJ. Referendum o pitanju nezavisnosti održan je 29. februara i 1. marta 1992. Bosanski Srbi su u velikom broju bojkotovali referendum, na kojem je velikom većinom izglasana nezavisnost BiH. S obzirom na rezultat referenduma, Evropska zajednica je 6. aprila 1992. priznala BiH kao nezavisnu državu. Priznanje od strane SAD-a uslijedilo je 7. aprila 1992.¹⁶

107. Referendum i priznanje BiH kao nezavisne države od strane međunarodne zajednice koje je potom uslijedilo povećali su napetosti između bosanskih Srba s jedne strane, te bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata s druge. Ubrzo nakon toga u BiH je izbio oružani sukob.¹⁷

108. Poslanici SDS-a u Skupštini SRBiH osnovali su 24. oktobra 1991. na sastanku svog kluba zasebnu Skupštinu srpskog naroda u Bosni i Hercegovini (Skupština Srpske Republike BiH) koja je usvojila odluku o plebiscitu srpskog naroda u BiH u vezi s pitanjem ostanka BiH u Jugoslaviji.¹⁸ Savjet SDS-a raspravljao je 15. oktobra 1991. o strategiji uspostave srpske vlade, što je obuhvatalo formiranje paralelnih organa vlasti, regionalizaciju BiH i vojnu organizaciju.¹⁹

109. U to vrijeme su prema riječima svjedoka Miroslava Vještice, provođene i aktivnosti na formiranju srpske opštine Bosanska Krupa, tako što je raspisan plebiscit te referendum na nivou opštine, na kojem su građani trebali da se izjasne u pogledu formiranja srpske opštine. Takve aktivnosti, bile su prije svega rezultat deklaracije o jedinstvenoj Bosni i Hercegovini i njenom odvajanju od SFRJ, te formiranje Skupštine Srpske republike BiH i referendum za ostanak u SFRJ.

110. Osnovu za formiranje srpske opštine članovi SDS-a Bosanska Krupa nalazili su u Elaboratu o društveno- ekonomskoj opravdanosti osnivanja Srpske opštine Bosanska Krupa, sačinjenom u oktobru 1991. godine od strane Pododbora za ekonomska pitanja Opštinskog odbora SDS-a, koji je predviđao granice nove opštine, u odnosu na teritorije koje su gruntovno bile u vlasništvu srba. Elaborat je prezentiran i zastupnicima SDA u skupštini opštine Bosanska Krupa, ali nije prihvaćen, kao ni prijedlog da grad bude zajedničko sjedište novoformiranih opština.

111. Saslušani svjedoci odbrane, ujedno članovi SDA u to vrijeme, potvrdili su da o podjeli jeste pregovarano, ali su uslovi koje je srpska strana navodila u Elaboratu bili nerazumi i sami tim

---

¹⁵ Prihvaćena činjenica iz presude Brđanin, par. 61, Rješenje Suda BiH broj: X-KR-06/213 od 27.03.2009. godine.

¹⁶ Prihvaćena činjenica iz presude Brđanin, par. 63, Rješenje Suda BiH broj: X-KR-06/213 od 27.03.2009. godine.

¹⁷ Prihvaćena činjenica iz presude Brđanin, par. 64, Rješenje Suda BiH broj: X-KR-06/213 od 27.03.2009. godine.

¹⁸ Prihvaćena činjenica iz presude Brđanin, par. 62, Rješenje Suda BiH broj: X-KR-06/213 od 27.03.2009. godine.

¹⁹ Prihvaćena činjenica iz presude Brđanin, par. 66, Rješenje Suda BiH broj: X-KR-06/213 od 27.03.2009. godine.

neprihvatljivi, zbog čega nije bilo moguće postići dogovor između dvije vodeće stranke. Zaštićeni svjedok A2 je u to vrijeme učestvovao u pregovorima ispred Stranke demokratske akcije i predlagao je da se o eventualnoj podjeli raspravlja pred zvaničnim organima Republike, odnosno Opštinskim vijećem i Izvršnim odborom opštine, smatrajući da bi svako druga procedura bila nepravilna i nezakonita, sa dalekosežnim posljedicama, jer je Elaborat o podjeli opštine već proizveo političke turbulencije i negativnu reakciju stanovništva.

112. Iako su rukovodeći kadrovi SDS-a kao razlog formiranja srpske opštine prioritetno isticali ekonomsku opravdanost, evidentno je da konstituisanje opštine nije završeno u redovnoj proceduri, jer poslanici SDA u skupštini opštine nikada nisu prihvatili prezentirani Elaborat. Drugim riječima, srpska opština proglašena Odlukom broj: 17/91 od 11.12.1991. godine, nije bila rezultat dogovora dvije vladajuće stranke, nego je jednostrano verifikovana na privremenoj skupštini Srpske opštine Bosanska Krupa.

113. Dopisom broj:21/91 od 18.12.1991. godine o provedenim aktivnostima na formiranju opštine, obaviješteni su članovi Stranke demokratske akcije opštine BK, Skupština opštine te Skupština Bosne i Hercegovine. Dopis iste sadržine je upućen i Skupštini Srpskog naroda Bosne i Hercegovine, sa prijedlogom da se verifikuje odluka o formiranju Srpske opštine Bosanska Krupa, jer je prema navodima dopisa „*iluzorno*“ očekivati da će to učiniti Skupština R BiH.

114. Nakon ovoga, uslijedila je Inicijativa Izvršnog odbora novoformirane opštine za formiranje SJB za područje Srpske opštine Bosanska Krupa, upućena Ministarstvu za unutrašnje poslove BiH i Centru službi bezbjednosti (CSB) Banja Luka. Obzirom na Odluku skupštine srpskog naroda BiH o verifikaciji proglašene Autonomne regije Krajina sa sjedištem u Banja Luci, u čiji sastav ulazi i SOBK, predloženo je da njena Teritorijalna odbrana također bude organizovana u sastavu okruga Banja Luka.

115. Obzirom da nadležni republički organi nisu odgovarali na navedene dopise, Skupština SOBK-a upućuje Urgenciju Saveznom sekretarijatu za narodnu odbranu i Republičkom štabu Teritorijalne odbrane, „*zbog provokacija na političko bezbjedonosnom planu*“ broj: 1/92 od 03.01.1992. godine. Posljednje obraćanje prema stanju spisa bilo je upućeno od strane optuženog Gojka Kličkovića, predsjedniku Skupštine srpskog naroda BiH Momčilu Krajišniku, u kojem se insistira na donošenju Srpskog Ustava i sistemskih zahtjeva.

116. Nakon objavljivanja odluke o osnivanju Skupštine Srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u sl.gl.srpskog naroda BiH broj 1. od 15.01.1992. godine, predsjedništvo Srpske republike BiH donosi Odluku pd 15.04.1992. godine, kojom se proglašava neposredna ratna opasnost i naređuje mobilizacija TO na cjelokupnoj teritoriji SBiH. Istom odlukom određena je obaveza svih vojnih obveznika da se stave na raspolaganje opštinskim štabovima TO.

117. Vijeće se nije detaljnije upuštalo u ocjenu ne/legitimnost ciljeva vodećih političkih stranaka i zakonitosti formiranja Srpske opštine Bosanska Krupa, obzirom da bi takva analiza uključivala

osobe koje su prema navodima prvobitne optužnice bili u udruženom zločinačkom poduhvatu sa optuženima, a od čega je Tužilaštvo odustalo podnošenjem izmjenjene optužnice. Također, takva analiza uključivala bi i složena tumačenja pozitivnog Ustavnopravnog poretka tog vremena, sa implikacijama na legitimnost konsituisanja svih organa tadašnje Srpske republike Bosne i Hercegovine, za što ovaj Sud nije nadležan.

118. Također, optužnica navodi da je opština formirana činjenjem krivičnih djela, pri čemu ista ne precizira o kojim krivičnim djelima se radi, odnosno koje su to blanketne norme tada važećih pozitivnih propisa prekršene. Najzad, radi se o periodu prije izbijanja sukoba i počinjenja zločina za koje se po osnovu učestvovanja u udruženom zločinačkom poduhvatu terete optuženi Gojko Kličković i Mladen Drljača, pa bi analizom pravnih pitanja u tom pravcu, vijeće izašlo izvan vremenskog okvira izmijenjene optužnice.

IV. POJEDINAČNE INKRIMINACIJE

119. Optuženi se u tačkama 2. i 3. izmijenjene optužnice po osnovu učešća u udruženom zločinačkom poduhvatu terete za držanje zatvorenih civila u nehigijenskim uslovima, bez adekvatne ishrane i medicinske pomoći u prostorijama osnovne škole "Dušan Košutić" u Jasenici i "Petar Kočić" u Bosanskoj Krupi. Međutim, Tužilaštvo tokom predmetnog postupka nije van svake razumne sumnje dokazalo da su optuženi odlučivali o formiranju zatvora ili o uslovima u kojima su zatvorenici boravili.

120. Nadalje, optuženi Gojko Kličković i Mladen Drljača terete se po osnovu udruženog zločinačkog poduhvata i za nezakonito zatvaranje civila u prostorije osnovne škole "Dušan Košutić" u Jasenici i "Petar Kočić" u Bosanskoj Krupi, te za njihovo zlostavljanje, mučenje, premlaćivanje ali i smrt pojedinih oštećenih.

121. Tokom predmetnog postupka odbrana optuženih nije osporavala da su zločini u Bos. Krupi počinjeni, ali je osporavano učešće i odgovornost optuženih, na način da isti nisu znali za objekte koji su korišteni za nezakonito zatvaranje civila niti za zlostavljanja zarobljenika, pa samim tim ne mogu snositi bilo kakav vid odgovornosti.

122. Optuženi nisu sporili ni svojstvo koje su imali tokom inkriminisanog perioda, pa je tako optuženi Gojko Kličković pred izbijanje sukoba bio predsjednik Izvršnog odbora skupštine opštine Bosanska Krupa, a izbijanjem sukoba i formiranjem Kriznog štaba, po funkciji odlazi za njegovog komandanta i najzad na mjesto predsjednika Ratnog predsjedništva Srp. Opšt. Bos. Krupa, dok je prema izjavama svjedoka optuženi Mladen Drljača bio predsjednik Privremenog vojnog suda, te član komisije za razmjenu ratnih zarobljenika.

123. Shodno tome, Tužilaštvo je tokom postupka dokazivalo da su optuženi, obzirom na status koji su imali u inkriminisanom periodu, te malu udaljenost Ratnog predsjedništva i Privremenog

vojnog suda od osnovne škole “Dušan Košutić” u Jasenici, znali za postojanje zarobljenika, te da su zločini počinjeni nad njima prirodna i predvidiva posljedica udruženog zločinačkog poduhvata čiji su bili članovi.

124. Po tom osnovu, optužba je nastojala dokazati da je optuženi Gojko Kličković, kao predsjednik Ratnog predsjedništva, u početno vrijeme sukoba imao stvarnu kontrolu nad pripadnicima vojske i policije, po kojem osnovu bi bio odgovoran i za zlostavljanja zarobljenika u osnovnoj školi “Petar Kočić” u Bos. Krupi, te za njihovo odvođenje na prinudni rad, dok bi optuženi Mladen Drljača bio odgovoran za njihovo nezakonito zatvaranje.

(a) Osnovna škola “Dušan Košutić” Jasenica

125. Tokom postupka nesumnjivo je utvrđeno da je navedeni objekat korišten za zadržavanje lica muslimanske nacionalnosti, od kojih su neki uhapšeni tokom sukoba u samom gradu, dok su drugi samoinicijativno došli u Jasenicu tražeći utočište. Svjedokinja PWS 89 smatra da je većina civila zapravo došla dobrovoljno, jer se tamo osjećala sigurnije, a tek kasnije su dovođena lica zarobljena za vrijeme sukoba u gradu. Njih je dovođila civilna i vojna policija, a svi su bili smješteni zajedno jer nisu postojali uslovi za odvajanje civila od ratnih zarobljenika. Ispitivanje privedenih osoba su prema iskazu svjedoka Jurošević Dževada vršili pripadnici civilne i vojne policije, u prostoriji koja se nalazila u blizini škole, pa je tako jedne prilike svjedok prepoznao Egeljića koji je bio pripadnik vojne policije, dok je izvjesni Zeljković bio inspektor u civilnoj policiji.

126. Na okolnosti u okviru tačke 2-a izmijenjene optužnice, saslušani su svjedoci Balkić Adem, Balkić Hamdija, Palić Mirsad, A-3, Mušić Osman, Palić Osman, PWS-89, Orelj Mirko, Mahić Sabahudin, Mehić Zuhdija i PWS-03. Oni su potvrdili da su grupe srpskih vojnika od pet do deset pojedinaca prvo ispitivale, a zatim premlaćivale zarobljenike, te tom prilikom upućivali uvredljive psovke zarobljenicima, a neke su boli noževima po butinama. Također su potvrdili da tom prilikom niko od stražara nije poduzeo ništa da spriječi premlaćivanja, niti su kasnije to prijavili.

127. O zlostavljanjima u ovoj školi opisanim pod tačkom 2-c izmijenjene optužnice svjedočili su brojni svjedoci optužbe, među kojima Mehić Zuhdija, Mušić Osman i A-3, koji detaljno opisuje premlaćivanja koja su vršili pripadnici paravojnih jedinica tzv. *Šešerjevci*, a koje je u daljem maltretiranju spriječio čuvar PWS- 89, čije korektno postupanje prema zatvorenicima i ističu mnogi saslušani svjedoci.

128. Prema riječima svjedoka Miroslava Stanića, pomoćnika načelnika bezbjednosti Podgrmečke brigade, obezbjeđenjem škole je u to vrijeme rukovodio Kačavenda, komandant mjesta Jasenica. Svjedok Slobodan Majkić, komandir policijske stanice Jasenica, tvrdi da je škola neposredno nakon sukoba bila u ingerenciji vojne i civilne policije, što je potvrđeno i nalogima SJB za vršenje patrolne službe od 8 . i 9. maja, kojima se nalaže obezbjeđenje zgrade zatvora. Međutim, ubrzo je održan sastanak na kojem je dogovorena striktna podjela poslova, na način da civilna policija više nema

ingerencije u odnosu na zarobljenike, pa je nakon toga školu obezbjeđivala samo vojna policija koja je zatvorenike izvodila i na rad.

129. U tom periodu svjedok Stanić nije vidio da je optuženi Kličković dolazio u školu niti je čuo da je izdavao naredbe policiji u vezi zatvora koji se tu nalazio. Veliki broj svjedoka optužbe koji su u kritično vrijeme bilo zatvoreni u školi “Dušan Košutić” u Jasenici, također je potvrdio da optuženog Kličkovića nikada nisu vidjeli u prostorijama škole, niti je prema riječima svjedoka PWS 89 bilo kada ulazio u prostorije u kojima je policija vršila saslušanja zatvorenika.

130. Tužilaštvo je nastojalo dokazati da je optuženi znao za stvarnu namjenu osnovne škole “Dušan Košutić” u Jasenici obzirom na Naredbu Ratnog predsjedništva broj: 217/92 od 27.05.1992. godine, koju je potpisao optuženi Gojko Kličković, a kojom se naređuje privremenom direktoru da ustupi na korištenje prostorije škole kao što su: fiskulturna sala sa pratećim prostorijama u područnoj školi Arapuša i fiskulturna salu u centralnoj školi Srpska Jasenica. Međutim, obrazloženje iste Naredbe također ukazuje da je navedeno potrebno zbog izmještanja proizvodnih kapaciteta preduzeća uslijed ratnih dejstava. Osim toga, sama činjenica da je osnovna škola “Dušan Košutić” u neposrednoj blizini službenih prostorija u kojima su optuženi boravili, nije dovoljan dokaz da su znali za nezakonita zatvaranja i maltretiranja zatvorenika, niti se na isključivo na tome može zasnovati njihova krivična odgovornost.

(b) Osnovna škola “Petar Kočić” u Bosanskoj Krupi

131. Zatvorenici su iz osnovne škole u Jasenici vođeni u školu “Petar Kočić” u Bosanskoj Krupi, koju su prema iskazima svjedoka odbrane i optužbe obezbjeđivali pripadnici vojne policije. Među njima većina saslušanih svjedoka se sjeća Željka Smoljanca, koji je prema riječima Dževada Juroševića imao kancelariju u školi, gdje je vodio neke spiskove. Osim brojnih premlaćivanja i zlostavljanja u kojima se navedeni stražar isticao, svjedok Mirsad Šabić je čuo kada se jedne prilike ovaj hvalio kolegi kako je silovao zatvorenicu PWS 03, što je obuhvaćeno tačkom 3-c predmetne optužnice. Ovaj svjedok kao i brojni drugi, opisuje Smoljanca, Narančića, Karanovića i Čazić Mileta kao najozloglašeniye stražare u školi.

132. Zdravko Narančić je također bio vojni policajac i prema iskazima svjedoka, zajedno sa Smoljancem vodio zatvorenike na rad. Tokom postupka ustanovljeno je da nisu svi stražari bili skloni zlostavljanju i premlaćivanju zatvorenika, pa tako svjedok Jurošević tvrdi da u vrijeme smjene jedinice kojoj je na čelu bio Momir Grubiša, nije bilo uznemiravanja.

133. Na okolnosti mučenja i premlaćivanja zatvorenika iz tačke 3-b izmijenjene optužnice na prijedlog Tužilaštva svjedočili su svjedoci Balkić Adem, Balkić Asim, A-4, Grošić Dževad, Kasumović Ismet, Mehić Zuhdija, A-3, Mušić Osman, Kozica Šefkija, Alijagić Sabid, Kulauzović Kasim I dr. premlaćivanje se vršilo nogama, oružjem, bejzbol palicama, metalnim šipkama, stolicama,

elektro-šokovima i sl.

134. Na okolnosti iz tačke 5. izmijenjene optužnice, saslušani su svjedoci Balkić Asim, Balkić Adem, Grošić Dževad, Kasumović Ismet, Mehić Zuhdija, Balkić Hamdija, Palić Sead, Dedić Muharem, Medžedović Redžep, Kozlica Šefkija i A-3, koji su u svojim izjavama potvrdili da je zatočenik Budimlić Mirsad bio posebno premlaćivan i maltretiran od strane stražara u osnovnoj školi “Petar Kočić”, što je dovelo do nastanka rana po cijelom tijelu, te je bio nesposoban da hoda. Zatočenici su tražili od stražara da Budimlić Mirsad bude odveden doktoru, međutim odveli su ga u sobu koju su oni koristili, nakon čega su se čuli jauci i Budimlić je vraćen u svoju ćeliju, gdje je ubrzo preminuo.

135. Zatvorenik Sefić Suad, koji je prema riječima Miroslava Stanića bio “*bezbjedonosno interesantan*” je prema iskazu Kozlica Šefkije, Alijagić Sabida, Šabić Bajre, te svjedoka A-5 i A-3 premlaćivan u prostorijama OŠ “Petar Kočić”, na način opisan u tački 6 izmijenjene optužnice, od strane Zdravka Narančića i neidentificiranog stražara, nakon čega su mu nepoznata lica dala da popije određenu tečnost pa je ubrzo potom preminuo.

136. O premlaćivanjima zatvorenika Malkoč Ferida, Kadić Fehima, Šepić Kemala i još petnaestak zarobljenika, opisanim u tački 7. izmijenjene optužnice, govorio je zaštićeni svjedok A. On je pojasnio da se se u premlaćivanjima najviše isticali vojni policajci Luka Desnica, Narančić i Smoljanac. Na ovu okolnost saslušani su svjedoci optužbe Medžedović Redžep, Kulauzović Kasim, Šabić Bajro, A-5, A-3, Šabić Bajro. Kozlica Šefkija, Alijagić Sabid, te je pročitana zapisnik o saslušanju svjedoka Dedić Muharema. Navedeni svjedoci su svjedočili kako su 21. avgusta 1992. godine preostali zatočenici iz osnovne škole “Petar Kočić” premješteni u Korpusni zatvor Kamenica u Drvaru, prethodno bili brutalno premlaćeni od strane stražara.

137. Svjedok Miroslav Stanić, koji je u to vrijeme bio referent za bezbjednost u brigadi, pojasnio je organizacionu šemu vojne policije u u vrijeme kada su se dešavala premlaćivanja zatvorenika. Postojala su tri voda vojne policije, na čelu prvog je bio Dragan Popović, a na čelu drugog i trećeg Momir Grubiša i Mile Čazić, kojeg se dobro sjećaju svjedoci Kozlica Šefkija i Sabit Alijagić, jer je u pratnji pripadnika vojne policije često obilazio zatvorenike. Komandir vojne policije je bio Vlado Vignjević a načelnik obavještajno bezbjedonosnih poslova Drljača Mile zv. Teho, koji je pored ovog svjedoka za pomoćnika imao i Petra Senića.

138. Linija subordinacije i odgovornosti kretala se upravo na opisani način. To je značilo ukoliko pripadnik vojne policije počinio krivično djelo, o tome obavještava neposredno nadređenog, odnosno komandira voda koji u tom trenutku obezbjeđuje osnovnu školu, zatim se informacija prosljeđuje dalje komandiru vojne policije koji obično boravi u samom gradu, a on dalje ima obavezu obavještavanja načelnika za obavj. – bezbj. poslove u brigadi.

139. Obzirom na vcoma jasan i precizan lanac komandovanja i odgovornosti za počinjene zločine, vijeće ne nalazi da je Tužilaštvo dokazalo postojanje krivične odgovornosti optuženih Gojka

Kličkovića i Mladena Drljače u tom pravcu, jer su pripadali civilnim strukturama vlasti. Drugim riječima, nije dokazano da su na bilo koji način odgovorni za počinjene zločine, niti su nad počinocima ostvarivali bilo koji vid kontrole.

140. Optuženi Kličković prilikom svjedočenja nije sporio da je bio upoznat sa postojanjem brigadnog zatvora u školi "Petar Kočić" ali je decidan da nad istim nije imao bilo kakav vid kontrole. Prema izjavi optuženog Kličkovića navedena škola je prema njegovim saznanjima korištena za smještaj civila i ratnih zarobljenika lišenih slobode tokom sukoba u Bosanskoj Krupi, pri čemu uslovi u kojima su boravili nisu mogli imati za cilj fizičko uništenje grupe ljudi, imajući u vidu da je škola prije sukoba redovno funkcionisala, te nikada nije bila koncipirana kao logor.

141. Vijeće u tom kontekstu nalazi korisnim ukazati na zaključak pretresnog vijeća u predmetu Brđanin, u kojem se konstatuje da nije predočen dovoljan broj dokaza koji bi nesumnjivo ukazivao da životni uslovi nametnuti zatočenicima u objektima kao što su osnovna škola u Jasenici i osnovna škola "Petar Kočić" u Bosanskoj Krupi, dosežu nivo uslova sračunatih da dovedu do djelimičnog fizičkog uništenja grupe.²⁰

142. Prikrivanje podataka o zarobljenicima ne spori ni Tužilaštvo u svojoj završnoj riječi, što sve u konačnici implicira da nije van svake razumne sumnje dokazano da su optuženi uopšte znali za broj zatvorenika, a samim tim ni za uslove u kojima su boravili, te zlostavljanja kojima su bili podvrgnuti. Samim tim, vijeće ne nalazi dokazanim da su optuženi znali o uslovima u kojima su boravili zatvorenici za što se terete tačkama 2. i 3. izmijenjene optužnice, niti su mogli razumno predvidjeti da će se zločini dogoditi.

(c) Odvođenja na prinudni rad

143. Na navedenu okolnosti iz tačke 4. izmijenjene optužnice saslušani su svjedoci optužbe Balkić Adem, Balkić Asim, A-4, Grošić Dževad, Balkić Hamdija, A-5, Šabić Mirsad, Ezić Enver, Palić Mirsad, Medžedović Redžep, Alijagić Sabid, Ilić Slavko, Čurt Abdulkadir, Hasić Emir, PWS-03 i A-3, koji su potvrdili da su za vrijeme boravka u školi "Petar Kočić" zatvorenici vođeni na obavljanje prinudnih radova, uklanjanje leševa, čišćenje grada i kopanje rovova na brdu Hum, kojom prilikom su bili izloženi fizičkom i verbalnom maltretiranju, kako od strane stražara, tako i od strane civila, pri čemu im stražari nisu pružili nikakav oblik zaštite. Odvođenje na rad obezbjeđivali su pripadnici vojne policije koji su ujedno bili i stražari u u školi "Petar Kočić".

144. Prema iskazu svjedoka A5, komandir njegovog voda, Dragan Popović, određivao je koja lica će biti vođena na rad, za što je isključivo bila nadležna vojna policija. Svjedok u tom kontekstu

---

²⁰ Prvostepena presuda u predmetu Brđanin, para. 908.

pojašnjava da su povremeno i civili dolazili u prostorije škole tražeći da izvedu zatvorenike, što im to nije dozvoljavano.

145. Izvedeni dokazi nesumnjivo pokazuju da zatvorenici jesu zlostavljani prilikom odvođenja na rad, o čemu je svjedočio svjedok Šabić Mirsad, kojeg su, prilikom kopanja rova na brdu Hum pripadnici vojne policije ranili u nogu, na način kako je opisano u tački 4-c izmijenjene optužnice

146. Nesporno je da su tih prilika zatvorenici korišteni i kao *živi štit*, pa su tako svjedoka Ezić Envera, pripadnici vojne policije tjeroali da stoji na balkonu kuće u vidnom polju pripadnika Armije BiH i na taj način bude izložen otvaranju vatre sa suprotne strane, na način opisan u tačkama 4-a i 4-b izmijenjene optužnice, dok su prilikom kopanja rovova na način opisan u tački 4-d, smrtno stradali Selimović Zijad, Alić Muradif i Bajrambašić Aldin, o čemu su svjedočili Kozlica Šefkija i A-3. Prema izjavama ovih svjedoka, zatvorenik Selimović Zijad je prije nego je ubijen bio prisiljen od strane srpskih vojnika da stavi na glavu šljem i stane za top koji je bio okrenut u pravcu položaja Armije BiH, simulirajući da puca. Svjedok A-3 je također izjavio da je zatočenicima nakon što su se vratili sa prisilnog rada naređeno da se ponovno vrate na brdo Hum i pokupe tijelo ubijenog Alić Muradifa.

147. Svjedok optužbe Grujo Borić, koji je u inkriminisano vrijeme bio komandant X korpusa JNA, smatra da je odvođenje zarobljenika na obavljanje radova bilo u skladu sa Ženevskim konvencijama. Međutim, iz dokaza proizilazi da su pripadnici vojne policije odvođenja na rad poistovjećivali sa zlostavljanjem zatvorenika, u smislu da su ih koristili kao *živi štit* ili su ih tjeroali da kopaju rovove na mjestima na kojima su bili izloženi vatrenim dejstvima, što je eksplicitno zabranjeno članom 19., 49. i 51. Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima od 12.08.1949. godine.

148. U svakom slučaju, niti jedan saslušani svjedok nije potvrdio da su optuženi Kličković i Drljača na bilo koji način određivali osobe koje će biti odvođene na rad, niti su bili upoznati sa tretmanom zarobljenika u tim prilikama. Naime, takvi poslovi su bili isključivo u nadležnosti vojne policije koje nije imalo *de iure* ili *de facto* obavezu izvještavanja ili traženja odobrenja od civilnih vlasti, pa shodno tome vijeće zaključuje da ne postoji dovoljno dokaza koji bi van svake razumne sumnje ukazivali da su optuženi mogli predvidjeti zločine koji su prilikom obavljanja prinudnih radova počinjeni nad zatvorenicima.

(d) Incident u Arapuši- ubistvo Jasminke Čaušević

149. Navedeni događaj detaljno je opisao svjedok PWS 09/A1 koji je kritičnog dana boravio u selu Arapuša. Tog dana oko 14,00 sati pored njega i dvojice mještana sela prošlo je vozilo marke "Lada" iz kojeg je *treštala muzika* i tom prilikom su primjetili 4 naoružana vojnika koji su im mahali, da bi se nakon 20-50m vozilo okrenulo i zaustavilo u blizini lokala i trgovine, oko 10-15m iznad kuća. Potom su iz gepeka vozila izašla dva uniformisana vojnika sa *Kokardama*, koji su

prisutne počeli udarati pištoljem, rukama i nogama tražeći novac. U grupi sa svjedokom je bio i Rifet Hasanović, rezervni policajac, kojeg su ispitali zašto je obučen u uniformu, nakon čega su ga počeli udarati psujući mu *bahjsku* majku. Svjedok i drugi mještаниn, Ešo Hasanović, uspjeli su pobjeći iza kuća, nastojeći kroz šumu vratiti se nazad u selo.

150. Dolaskom do kuća začuli su pucnjavu, a po dolasku u selo od mještаниna svjedoka A-6, kojem su vojnici oduzeli 10.000DM i 75.000.000 dinara, saznali su da je smrtno stradala Jasminka Čaušević, tako što su navedena lica prema iskazu svjedoka A6 pucala kroz vrata, iza kojih se nalazila oštećena. Prema mišljenju svjedoka namjera naoružanih lica bilo je pljačkanje i maltretiranje stanovnika. Nakon ubistva oštećene prešli su u dio Rijeka, gdje se nalazila porodica svjedoka, i tamo su postrojili žene kojima su *trgali* naušnice sa ušiju i tražili novac, a preko puta stanice policije nalazila se porodična kuća Kurtovića, u kojoj su jednu ženu udarili kundakom u grudi.

151. O navedenom maltretiranju stanovnika sela te ubistvu Jasminke Čaušević, odmah je obaviještena komanda TO odnosno bataljon Jež Đorđa koji se nalazio u Donjim Petrovićima na ulazu u Arapušu. Nakon toga, ljudi su se razmjestili po pojedinim kućama, mlađi su prema riječima svjedoka bili u torovima sa ovcama, a vojno sposobni muškarci su organizovali straže ukoliko bi naoružana grupa ponovo došla. Slijedeći put su prolazili u noćnim satima, glavnom cestom pored policije, kojom prilikom su pucali po kućama, a u povratku su krenuli prema naselju Rijeka i najzad otišli u D. Petroviće. Tog dana su po njihovom odlasku ostale vidljive posljedice nasumičnog pucanja, bilo je razbijenih prozora, a u selo su došli ljekari da ukažu pomoć povrijeđenima.

152. Nakon toga svjedoci se obraćaju komandantima bataljona stacioniranim u mjestima Gornji i Donji Petrovići, Jež Đorđu i Erceg Boži, tražeći da im se pruži zaštita od ponovnog upada paravojnih formacija. Erceg je na insistiranje svjedoka obezbijedio par vojnika, a narednih dana je došlo do poboljšanja situacije, naročito nakon dolaska Komiteta Crvenog krsta.

153. Svjedok A6 je izjavio kako je neposredno nakon incidenta Jež rekao da se radi o jedinicama koje nisu pod njegovom kontrolom, ali će se potruditi da ih spriječi u ponovnom uznemiravanju stanovništva. Svjedok Senad Osmanagić je također čuo kako su komšije srbi pokušavali da zaustave one koji su provocirali, ali su i njima prijetili da će ih ubiti.

154. O ponašanju paravojnih jedinica na području opštine govorio je i vještak optužbe Richard Buttler, koji je izjavio da su se takve jedinice u početku ponašale samovoljno te nisu bile potčinjene ni vojnim ni civilnim vlastima opštine.

155. Shodno tome, Tužilaštvo tokom predmetnog postupka nije dokazalo van svake razumne sumnje da su optuženi Gojko Kličković i Mladen Drljača odgovorni za zločine koje su počinile paravojne formacije, na način opisan u tački 2-b izmjenjene optužnice.

V. POJEDINAČNA ODGOVORNOST OPTUŽENIH

A. ODGOVORNOST OPTUŽENOG GOJKA KLIČKOVIĆA KAO PREDSEDNIKA KRIZNOG ŠTABA / RATNOG PREDSEDNIŠTVA SRPSKE OPŠTINE BOSANSKA KRUPA

156. Optužnica također tereti optuženog da je u svojstvu predsjednika Kriznog štaba i kasnije Ratnog predsjedništva SOBK uspostavio, organizovao i vršio stvarnu kontrolu nad jedinicama srpske policije i teritorijalne odbrane SOBK.

157. Kako bi dokazalo postojanje stvarne kontrole koju je Krizni Štab SOBK a kasnije ratno predsjedništvo SOBK imao nad policijom i vojskom Tužilaštvo je u ovom pravcu u materijalne dokaze uvrstilo brojne naredbe.

158. Optuženi Kličković tokom postupka nije osporavao da je u periodu od 11.12.1991. godine – do 23.12. 1991. godine bio predsjednik Izvršnog odbora skupštine opštine nakon čega postaje predsjednik Kriznog štaba Srp. Opštine Bos. Krupa, a izbijanjem sukoba 21.04.1992. godine predsjednik Ratnog predsjedništva SOBK. Optuženi Kličković u tom pravcu smatra da se se radilo o zvaničnim organima vlasti koji se formiraju u vrijeme krize i neposredne ratne opasnosti, a organi koji su u vrijeme mira obavljali zadatke Ratnog predsjedništva bili su Komiteti za Opšte narodnu odbranu i društvenu samozaštitu, čiji sastav članova je propisan Zakonom o opštenarodnoj odbrani iz 1984. godine što ovo vijeće prihvata, koji Zakon vještakinja Hanson nije imala u vidu prilikom sačinjavanja izvještaja, kao ni činjenicu da se radi o organima vlasti koji su početkom sukoba bili formirani i na strani bosanskih muslimana i hrvata.

159. To je stvorilo osnovu za djelovanje KŠ koji su djelovali u periodu političke i državne krize od oktobra 1991. – do izbijanja sukoba 01.04.1992. godine. Navedeno je u završnom zaključku potvrdila i vještak optužbe Dorothea Hanson, podvodeći ove organe na teritoriji opštine pod zakonsku kategoriju. Odredbe Statuta SOBK koji je uvršten u materijalne dokaze regulišu pitanje formiranja Kriznog štaba, koji je u Bosanskoj Krupi prestao djelovati 21.04.1992. godine, izbijanjem sukoba, što je viljdivo i iz Naredbi uloženi u dokaze.

1. Naredbe Kriznog štaba

160. Naredba Kriznog štaba o zabrani upotrebe vatrenog oružja broj: 3/91 od 23.12.1991. godine, po mišljenju vijeća ne predstavlja miješanje civilnih vlasti u rad Stanice javne bezbjednosti u Jasenici, jer se istom ovlašćuje odjeljenje SJB da “*vrši kontrolu, oduzima oružje i izriče druge zakonom propisane mjere*”. Obzirom da je rad pripadnika policije bio jasno određen Zakonom o unutrašnjim poslovima Krizni štab je ovakvim Naredbama mogao samo podsjećati SJB na postupanje u skladu sa zakonskim dužnostima, pri čemu ni na koji način nije mijenjalo postojeća

ovlaštenja policije. Zadaci koji se navode u Naredbama Kriznog štaba predstavljaju redovne zadatke policije, pa su izdate naredbe po mišljenju vijeća bile deklaratornog karaktera bez obvezujućeg pravnog dejstva.

161. Slijedeća Naredba Kriznog štaba o ograničenom radu lokala broj: 4/91 od 23.12.1991. godine, naređuje zatvaranje svih kafana, gostiona i bifea do 22,00 sata. U istoj naredbi ponovo se ovlašćuju djelatnici Odjeljenja Stanice javne bezbjednosti da oduzimaju oružje i vrše zakonom propisane mjere. Obzirom da je do vremena izdavanja naredbe na teritoriji opštine već bilo par incidentnih situacija, te da je opština bila mjesto tranzicije pripadnika JNA i paravojnih formacija, navedena naredba je nastojala prema riječima optuženog Kličkovića uspostaviti red i spriječiti nove ekcesne situacije, obzirom da je Krizni štab i formiran nastupanjem krize i neposredne ratne opasnosti, tokom koje su vojnici nereda najčešće pravili, i to u pijanom stanju. Isti pravni učinak imala je i Naredba o zabrani sječe i bespravnom korištenju šuma i šumskih sortimenata broj: 5/91 od 23.12.1992. godine.

162. Posljednja Naredba Kriznog štaba broj: 9/91 od 30.12.1992. godine odnosi se na aktiviranje rezervnog sastava milicije Odjeljenja SJB u Jasenici radi kontrole putnih pravaca prema Radiću, Vranjskoj, Arapuši i Svinjogojskoj farmi. Optuženi su svom iskazu u svojstvu svjedoka pojašnjava da se radilo o naredbi kojom se inicirala zakonska obaveza rezervnog sastava milicije, odnosno o javljanju na mjesto koje je već određeno za vanredne situacije.

2. Odluke Ratnog predsjedništva

163. Ratno predsjedništvo donijelo je 07.05.1992. godine Odluku o organizovanju i načinu rada Srpske opštine Bosanska Krupa, u čijem članu 2 je predviđeno da će funkciju legalnih organa Srpske opštine BK, tj. Skupštine, Izvršnog odbora, organa uprave i upravnih organizacija, pravosudnih organa kao i preduzeća i ustanova, u ratnim uslovima preuzeti Ratno predsjedništvo SOBK. Istom odlukom regulisano je članstvo predsjedništva na način da je za predsjednika određen optuženi Gojko Kličković, dok su članovi Vještica Miroslav, Drljača Mlade, Vojinović Milan, Štrbac Milan. Član 4. Odluke predviđao je da će Ratno predsjedništvo u cilju obavljanja preuzetih nadležnosti i funkcija, donositi: odluke, rješenja, zaključke, naredbe, uredbe i ostale akte. Odredbe Odluke imaju se primjenjivati do prestanka ratnih opasnosti.

164. Kao što je predviđeno Odlukom, Ratno predsjedništvo, na čelu sa optuženim Gojkom Kličkovićem, izdavalo je Naredbe, s tim da je Tužilaštvo njihovim uvrštavanjem u dokazni materijal, nastojalo dokazati postojanje stvarne kontrole optuženog nad vojskom i policijom. U prilog takvim tvrdnjama, u dokaze su uloženi brojni Nalozi za vršenje kontrolne službe SJB Bosanska Krupa, u kojima se pod konkretnim zadacima navodi doslijedno provođenje Naredbe ratnog predsjedništva o zabrani kretanja morotnih vozila, obavezi kontrolisanja osoba na punktevima, te poštivanja policijskog sata, spriječavanja pljačke imovine i robe iz grada, a djelatnici SJB su postupajući po

navedenim nalogima u svojim Izvještajima uvijek navodili da su tokom službe, dosljedno provodili naredbu Ratnog predsjedništva.

165. U dokaze su uvrštene i Naredbe Ratnog predsjedništva, među kojima je najviše bila sporna naredba za rušenje mostova broj: 22/92 od 24.04.1992. godine, upućena komandi I krajiške brigade.

166. Svjedok Milan Štrbac, u to vrijeme komandant brigade, potvrdio je da po naredbi nije postupio, i misli da su mostovi porušeni tek nakon dolaska pukovnika Daničića. On smatra da je naredba bila svojevrsno pokriće civilnim vlastima, jer se radilo o stratezijskim pitanjima koja su isključivo bila u ingerenciji vojske. Vijeće u tom smislu primjećuje da sama Naredba u narednom stavu navodi da je „komanda ovlaštena odgoditi izvršenje Naredbe, ukoliko procjeni svrsishodnost i efekte rušenja prvenstveno sa vojnog stanovišta.“ Pukovnik Daničić, koji je također po dolasku vidio navedenu Naredbu, istu je smatrao prijedlogom, zasnovanom na nekadašnjim ratnim planovima, naglašavajući da je konačna odluka o takvim pitanjima vojne prirode, isključivo bila u domenu komandanta brigade.

167. Tokom postupka nije osporavano da je Krizni štab srpske opštine Bosanska Krupa, odnosno kasnije Ratno predsjedništvo izdavalo navedene Naredbe. Optuženi Kličković je u svojstvu svjedoka izjavio, da je transformacija navedenih organa regulisana članom 273. Ustava SRBiH koji predviđa da se početkom rata aktivira Predsjedništvo u ratu, kao politički, a ne vojni oblik djelovanja, dok je veći broj svjedoka optužbe pokazao da su naredbe KŠ i RP zaista tretirane kao prijedlog, u smislu da se njima iniciralo/podsjećalo na već propisanu zakonsku obavezu, pri čemu niti jedan od saslušanih svjedoka iste nije smatrao formalno-pravno obvezujućim.

(a) Policajska struktura

168. Izvedeni dokazi pokazuju da su vojska i policija već u prvobitno vrijeme sukoba bile uvezane u sistem komandovanja koji je bio ustrojen kako u okviru bivše JNA tako i Vojske Republike Srpske, te u okviru MUP-a RS-a. Navedeno je potvrdio i vještak Buttler, koji je izjavio da u to vrijeme, policija kao dio oružanih snaga ostaje pod kontrolom ministra unutrašnjih poslova, odnosno zadržava zasebnu komandnu strukturu. Tome u prilog može se navesti i član 14 Odluke o organizovanju i načinu rada SOBK u ratnim uslovima, koji predviđa da Stanice javne bezbjednosti na području opštine BK u ratnim uslovima rade u skladu sa Zakonom o unutrašnjim poslovima Srpske republike Bosne i Hercegovine. Optuženi Kličković je prilikom ispitivanja u svojstvu svjedoka također ukazao na odredbu člana 27. Zakona o MUP-u iz 1990. godine, koji je bio na snazi početkom sukoba, a kojim je propisana obaveza saradnje SJB i izvršavanje poslova i zadataka koje pred nju stavlja Skupština i Izvršni odbor, s tim da je utjecaj tih civilnih organa ograničen u okvirima navedenog Zakona.

169. U to vrijeme načelnik policije bio je Slavko Vojinović, komandir je bio Slobodan Majkić a pomoćnik načelnika Branko Šarac. Prema izjavama svjedoka Slavke Ilića, SJB Bosanska Krupa već

izbijanjem sukoba postaje subordinaciono vezana za CSB Banja Luka, kojima su slali depeše, dok svjedok Slavko Vojinović, decidno izjavljuje da nikada nije odgovarao civilnim vlastima za svoj rad, ali ih jeste obavještavao o poduzetim aktivnostima u cilju koordinacije, što je prema izjavi vještakinje Hanson i prije izbijanja sukoba bila obaveza policije. Navedeno je prema mišljenju ovog vijeća razumljivo i prihvatljivo, obzirom da je Krizni štab a kasnije Ratno predsjedništvo imalo obavezu organizovanja civilnog života na prostoru Srpske opštine Bos. Krupa, što je moglo biti učinjeno samo uz saradnju vojnih i civilnih struktura.

(b) Vojna struktura

170. Prema riječima svjedoka Gruje Borića, Podgrmečki odred TO Srp. Opština Bos. Krupa bio je odmah po izbijanju sukoba podređen X korpusu JNA, koji se nalazio na području Bihaća, na čijem čelu se nalazio general Niković, da bi nakon 15.05.1992. godine zvanično ušli u sastav II korpusa Vojske Republike Srpske sa nazivom 11. krupska laka pješadijska brigada.

171. Početkom maja, za komandanta brigade dolazi pukovnik Daničić, sa zadatkom njenog konačnog ustrojavanja, od kada nastaje još strožije distanciranje civilne i vojne vlasti, osim u pogledu predlaganja kadrovskih rješenja za brigadu. U tom kontekstu svjedok Daničić je izjavio da je saradnja sa civilnim vlastima po tom pitanju bila veoma korisna, jer nije poznavao ljude sa tog prostora, naglašavajući da kriterij za postavljenja nije bila pripadnost SDS-u. Optuženi Kličković u tom pravcu ističe i da je dolazilo do određenih nesporazuma po pitanju postavljenja, jer se civilna vlast zalagala za radnu obavezu pojedinih osoba, ukoliko bi mogli efikasnije doprinjeti funkcionisanju civilnog života u opštini, dok je brigada nastojala mobilisati što veći broj vojno sposobnih.

172. Prema mišljenju vještakinje Hanson, utjecaj Ratnog predsjedništva slabi nakon dolaska pukovnika Daničića, što zaključuje na temelju činjenice da se po njegovom dolasku optuženi obraća brigadi putem Prijedloga a ne Naredbi, što je vidljivo iz Prijedloga broj: 184/92 od 25.05.1992. godine. U tom smislu, pukovnik Daničić, saslušan kao svjedok optužbe, decidno tvrdi da po njegovom dolasku Ratno predsjedništvo nije moglo izdavati naredbe vojsci, te bez obzira da li je svoje obraćanje nazivao prijedlogom ili naredbom, svjedok bi ga uvijek tretirao neobavezujućim, pa bi se „na neke od njih samo nasm.jao a neke smatrao korisnim“. U svakom slučaju konačna procjena i donošenje odluke o vojnim/borbenim aktivnostima bilo je isključivo u ingerenciji komandanta brigade.

173. Da optuženi i prije dolaska pukovnika Daničića nije mogao izdavati naredbe vojsci, potvrdio je i svjedok Štrbac Milan zv. Bijeli, koji je prije dolaska pukovnika Daničića komandovao Podgrmečmom brigadom TO SOBK. On je po izbijanju sukoba, naredbe primao od Ratnog predsjedništva, ali iste nisu bile vojne naravi, jer je takve primao od generala Nikovića, komandanta X korpusa. Optuženi Kličković je u svom svjedočenju izjavio da su čak jedinice TO po selima i mjesnim zajednicama bile potčinjene korpusu, a naredbe koje je on izdavao bile su političko-

upozoravajućeg karaktera, kako bi civilna vlast sa sebe skinula odgovornost, pri čemu nije bilo nikakvih sankcija ukoliko takve naredbe ne budu prihvaćene i sprovedene. Postojanje vojne hijerarhije u početno vrijeme proizilazi iz Naredbe za jačanje jedinica koju je 04.05.1992. godine izdao komandant brigade Štrbac Milan, za čiju realizaciju su lično odgovorni komandanti i komandiri potčinjenih jedinica, koji su dužni izvještaje o realizaciji ovog naređenja dostavljati u redovnom borbenom izvještaju, pa su tako Redovni borbeni izvještaji od 17. i 19.05.1992. godine, upućeni komandi I Podgrmečke brigade TO u Jasenici.

174. Da je Podgrmečka brigada od početka potčinjenja X korpusu, vidljivo je i iz činjenice postavljenja pukovnika Daničića, te dopisa pukovnika Gruje Borića upućenog komandi 2. vojne oblasti od 23.04.1992. godine, u kojem se pozivom na Naredbu Saveznog sekretara za narodnu odbranu str.pov. br. 359-1 od 21.02.1992. godine, kao i obzirom na trenutnu situaciju na teritoriji opštine, odobravaju određena sredstva TO SOBK:

175. Kao odgovor na ovo traženje, general- pukovnik Milutin Kukanjac, komandant 2. vojne oblasti naređuje da se iz viškova jedinica X korpusa i raspoloživih rezervi izda naoružanje, municija i oprema za potrebe TO SOBK, pa shodno tome vijeće zaključuje da na samom početku sukoba Podgrmečka brigada TO SOBK nije bila potpuno neorganizovana u hijerarhijskom smislu, te su shodno tome neprihvatljivi zaključci vještaka optužbe, Richarda Buttlera, da vojne snage na opštinskom nivou nisu imale jasnu komandu u svakom dijelu, te da su vojni ciljevi bili oni koje je postavio Krizni štab odnosno Ratno predsjedništvo.

176. Tužilaštvo je tokom postupka u dokaze uvrstilo Naredbe Ratnog predsjedništva o formiranju komandi mjesta, čime se također nastojala pokazati komandna uloga tog organa u odnosu na jedinice Teritorijalnog odreda, međutim, vijeće zaključuje da se zapravo radilo o provedbi Odluke ministarstva narodne odbrane Srpske republike Bosne i Hercegovine broj: 1/92 od 16.04.1992. godine, upućene vladama i svim srpskim opštinama. Ovom Odlukom formirana je Teritorijalna odbrana Srpske republike Bosne i Hercegovine kao oružana snaga SRBiH, kojom će rukovoditi i komandovati opštinski, oblasni regionalni štabovi i republički štab. Razlog tome je Odluka Predsjedništva SRBiH od 15.04.1992. godine, kojom je proglašena neposredna ratna opasnost, naređena opšta javna mobilizacija na cjelokupnoj teritoriji SRBiH te obaveza svim vojnim obveznicima da se stave na raspolaganje opštinskim štabovima TO.

177. Nakon donošenja Naredbi o formiranju komandi mjesta od 24. i 26. 04.1992. godine, ratno predsjedništvo izdaje Uputstvo o radu komandi mjesta broj: 290/93 od 29.05.1992. godine, kojim se precizira da se radi o vojno- izvršnim organima, koji imaju obavezu mobilisati sve radno sposobno stanovništvo u zoni svog djelovanja, formirati radne vodove (veličine do 45 radnika) koji se mobilišu po potrebi odnosno po procjeni komande mjesta. Radni vodovi će se angažovati na obradi poljoprivrednog zemljišta i sanaciji lokalnih puteva. Optuženi Kličković je prilikom svjedočenja pojasnio da je ratno predsjedništvo bilo u funkciji mobilizacije i logistike jedinica TO pa je na ovaj način politički djelovalo u pogledu odaziva na mobilizaciju, jer je gotovo svaki pripadnik oružanih

snaga bio član SDS-a i bio je vezan za teritorij Bosanske Krupe. Svjedok Kačavenda, koji je naredbom optuženog postavljen za komandanta mjesta Jasenica, također navodi da se radilo o vojno civilnim organima koji su djelovali uz Podgrmečku brigadu. Za komandanta mjesta bio je postavljen i svjedok Latinović Slavko, čiji zadatak je bio obezbijediti normalan civilni život, prihvat izbjeglica i organizaciju kuhinje.

178. Kada je u pitanju izdavanje naređenja pripadnicima vojne policije 11. krupske lake pješadijske brigade, Tužilaštvo je efektivnu kontrolu dokazivalo Naredbom broj: 32/92 od 26.04.1992. godine, kojom se pripadnicima vojne policije naređuje privođenje Rajka Mileševića iz Bos. Krupe, zbog niza učinjenih protivpravnih radnji. U tom kontekstu svjedok Momir Grubiša decidno tvrdi da je Kličković u svojstvu predsjednika Ratnog predsjedništva mogao izdati ovakvu vrstu Naredbe, ali se ista nije mogla izvršiti bez naknadne saglasnosti načelnika bezbjednosti. Dakle, optuženi nije mogao direktno i neposredno naređivati pripadnicima vojne policije. Vojna policija se u svom radu morala pridržavati zakonom određeno djelokruga poslova, među kojima su najznačajniji Pravilo službe vojne policije OS SFRJ 24.09.1985. godine i Uputstvo za primjenu pravila VP UV 2/3 UV 2/4 od 1986. godine, kojima su regulisana prava i obaveze vojne policije i poslovi na kojima se ista angažuje od strane načelnika za bezbjednost. Takođe, jasno je propisano postupanje u vanrednim prilikama i ponašanje prema ratnim vojnim zarobljenicima.

179. Drugom Naredbom broj: 35/92 od 26.04.1992. godine naređuje se Jakšić Ratku da organizuje, smjesti, izuzme i obezbijedi robu iz privatnih muslimanskih kuća, što je potrebno uraditi komisijski a zapisnike dostaviti Ratnom predsjedništvu. Prema izjavama svjedoka, briga o popisivanju i čuvanju napuštene imovine je spadala u nadležnost ratnog predsjedništva SOBK, što će biti slučaj i prilikom evakuacije muslimanskog stanovništva.

180. Naredba broj: 29/92 od 25.04.1992. godine o prekidu ratnih dejstava, donesena je na temelju postignutog međustranačkog dogovora u Bos. Petrovcu o obustavi neprijateljstava, dakle ista nije jednostrana odluka Ratnog predsjedništva, a zadaci određeni Naredbom broj: 44/92 od 26.04.1992. godine, o uvođenju policijskog sata su prema mišljenju ovog vijeća zadatak i obaveza policije i u redovnim uslovima. Slične je prirode i Naredba Ratnog predsjedništva o zabrani ulaska i kretanja motornih i teretnih vozila vlasništvo privatnih lica, u čijem obrazloženju se ukazuje na sve prisutniju pljačku od strane pripadnika TO SOBK, zbog čega je bilo potrebno pojačati kontrolu na punktovima. Prema nalogu za vršenje patrolne službe u gradu od 02.05.1992. godine, prilikom vršenja kontrole vozila, neophodno je obratiti posebnu pažnju na vozila bez reg. tablica, i dokaza o vlasništvu, i takva vozila se imaju oduzeti od lica uz potvrdu. Iz navedenog prema mišljenju vijeća proizilazi redovni opis poslova djelatnika SJB u vršenju saobraćajne kontrole, čiji cilj je bio spriječavanje krađa koje su na teritoriju opštine vršila neidentifikovana lica i otuđenja motornih vozila.

181. Vijeće na temelju izvedenih dokaza nije moglo van svake razumne sumnje zaključiti da su SDS kao vodeća politička stranka, Krizni štab Srp. Opšt. Bos. Krupa, i Ratno predsjedništvo SOBK prvenstveno imali *de jure* ovlaštenja da vojnoj i civilnoj policiji izdaju naređenja, jer su ti organi bili

direktno odgovorni nadređenima u svom komandnom lancu. Također, na osnovu iskaza svjedoka jasno proizilazi da je odnos policije i Kriznog štaba/ Ratnog predsjedništva sve vrijeme bio odnos koordinacije, a ne podređenosti ili subordinacije, dok je prema riječima svjedoka Milovana Zeljkovića, čak i prvobitno zajedničko djelovanje vojne i civilne policije, bilo rezultat dogovora, što je prema izjavi optuženog Kličkovića imalo uporište u odredbi člana 352. Zakona o ONO SRBiH, kojim je regulisana saradnja civilne policije sa vojskom.

182. Obzirom na nepostojanje *de iure* ovlaštenja, eventualno postojanje *efektivne kontrole* nad vojskom i policijom od strane ovih tijela i optuženih, Tužilaštvo je trebalo dokumentovati za svaki pojedini slučaj i za svaki vremenski period na koji se optužnica odnosi, što nije učinjeno. Vijeće u tom smislu ne zanemaruje status optuženog Kličkovića, kao predsjednika Ratnog predsjedništva, ali je značaj koji je imao u prvobitno vrijeme sukoba najbliže opisao svjedok Šaran Jadranko, koji je izjavio da su „Kličkovića svi slušali, bio je čovjek iz naroda i imao je autoritet“. Slično ovom svjedoku i drugi su optuženog doživljavali kao izvjesni autoritet, ali takvi iskazi bez jasnih i nedvosmislenih materijalnih dokaza, ne mogu biti pokazatelji stvarne kontrole optuženog. Navedeni standard prihvaćen je i u praksi Tribnala, pa tako "Znatan uticaj" kao sredstvo vršenja komandne odgovornosti nema status pravila međunarodnog običajnog prava kojim bi se nametala krivična odgovornost.²¹

183. Da optuženi nije svojim postupanjem nastojao preuzeti ulogu vojnog komandanta nad jedinicama teritorijalne odbrane, vidljivo je iz Dopisa koji je par dana nakon obustave dejstava, odnosno 29.04.1992. godine, kao predsjednik Ratnog predsjedništva uputio komandi X korpusa, tražeći da se što prije regulišete status jedinica TO SOBK.

184. U tom smislu, veći broj svjedoka tvrdi kako se među rukovodećim kadrom opštine više od optuženog isticao Miroslav Vještica, koji je osim civilnog sektora pokazivao veće interesovanje i za borbene aktivnosti, pa je tako prema riječima svjedoka Gruje Borića, komandanta II korpusa, obilazio vojnike u rovovima na borbenim položajima. On je čak i u početno vrijeme, prema mišljenju svjedoka odbrane Štrbac Milana, imao veći utjecaj na jedinice TO, nego je to bio slučaj sa optuženim Kličkovićem. Svjedoci Ljubo Vuković i Štrbac Mladen također kao najutjecajnije ljude tog vremena navode Miroslava Vješticu, Slavka Vojinovića kao načelnika policije te Dmitra Ciganovića, referenta za pozadinu i Mladena Drljaču zv. Teho, načelnika bezbjednosti u brigadi.

185. Dakle, vijeće na temelju izvedenih dokaza nije moglo van svake razumne sumnje zaključiti da je optuženi Gojko Kličković, kao predsjednik Kriznog štaba i Ratnog predsjedništva, ostvarivao stvarnu kontrolu nad jedinicama civilne policije i pripadnicima teritorijalne odbrane, u periodu od početka sukoba 21.04.1992. godine do dolaska pukovnika Vukašina Daničića i transformacije Podgrmečke brigade TO SOBK u 11. luku krupsku pješadijsku brigadu

---

²¹ Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Čelebići*, paragraf 266.

3. Evakuacija muslimanskog stanovništva

186. Optuženi Gojko Kličković se optužnicom teretio i da je u svojstvu predsjednika Ratnog predsjedništva srp. Opšt. Bos. Krupa, bez osnova dopuštenih po međunarodnom pravu, izdao Naredbu bez broja komandantima II, IV I V bataljona I Podgrmečke brigade za evakuaciju muslimanskog stanovništva iz enklava Podgrmeč, čime je učestvovao u prisilnom preseljenju stanovništva sa teritorija na kojima je zakonito boravilo.

187. Cilj preseljenja je prema navodima izmijenjene optužnice bila realizacija ciljeva udruženog zločinačkog poduhvata koji je predviđao formiranje teritorija naseljenih isključivo srpskim stanovništvom. Međutim, vijeće u tom kontekstu primjećuje da čak ni prvobitni Elaborat o podjeli opštne, u čijem radu je učestvovao optuženi Kličković, ne predviđa jednonacionalni sastav stanovništva, dok se na temelju provedenih dokaza nije moglo van svake razumne sumnje zaključiti da je namjera optuženog Kličkovića bila prisilno preseljenje muslimanskog stanovništva sa desne obale Une.

(a) Evakuacija Arapuše

188. O evakuaciji muslimanskog stanovništva iz Arapuše na način opisan u tački 8. izmijenjene optužnice, počelo se govoriti nakon incidenta u kojem su pripadnici paravojne formacije "Bijeli orlovi" upadom u selo opljačkali i maltretirali mještane, a kojom prilikom je i smrtno stradala Jasminka Čaušević. Na ovu okolnost su između ostalih saslušani svjedoci optužbe Palić Mirsad, Medžedović Redžep, Kulauzović Kasim, Alijagić Sabit, Skrenderović Rasim, A-1, Alijagić Samir, Šertović Ferid, Kurtović Emina, Osmanagić Senahid, Hasanović Esad, PWS-89 I PWS-92.

189. Nakon ovog događaja, selo su posjetili pripadnici Komiteta CK, sa kojima je prema iskazu svjedoka PWS 09/ A1 došao i Mirko Orelj, dok su predstavnici mještana Arapuše bili osim svjedoka A1 i Mirsad Velagić te svjedok A-6 i Hasanović Eso kao bili predstavnici MZ. Ukupno je bilo 12 prisutnih na sastanku koji je trajao oko 1 sat. Tom prilikom izneseni su zahtjevi prema komandi na način da se tražio dolazak ljekara, ponovno napajanje sela strujom i dežurni telefon na koji bi stanovnici mogli kontaktirati optuženog Kličkovića u Jasenici. Također, traženo je da se u selu ponovo aktivira rezervna stanica policije koja bi obezbijedila sigurnost mještanima.

190. Nakon formulisanja zahtjeva, Mirko Orelj je rekao da će podržati prijedlog, s tim da uvođenje struje i telefonskih linija nije tehnički izvodljivo. Navedeno su pojasnili brojni svjedoci koji su izjavili da su glavni izvori napajanja električnom energijom, čija redukcija je vršena, bili na lijevoj obali Une, kao i rezervoari vode.

191. Dana 28.04.1992. godine Jež Đoko, dolazi lično svjedoku A6, govoreći da sa dvojicom mještana dođe u kuću Erceg Bože, koja se nalazi 3km od Arapuše, gdje je kasnije svjedoku i prisutnima pročitana Naredba o iseljavanju u Budimlić Japru, na što su svi negativno reagovali,

znajući da se radi o mjestu koje ne može primiti tako veliki broj stanovnika Arapuše. Tim povodom, svjedok A1 i drugi predstavnici mještana tražili su sastanak sa optuženim Kličkovićem ili Miroslavom Vješticom, sa kojom namjerom su 29.04.1992. godine otišli u Jasenicu.

192. Grupa mještana Arapuše je na tom sastanku prvenstveno imala namjeru zahtijevati duži rok za organiziranje preseljenja, obzirom da je u Arapuši bio i veliki broj izbjeglica iz Bos. Krupe, te predložiti odlazak u Agiće gdje se nalazila većina rodbine stanovnika Arapuše. Također su namjeravali odbiti preseljenje ukoliko ne budu svi zajedno prebačeni u Bihać ili drugu slobodnu teritoriju.

193. Vještica je te prilike nosio vojnu uniformu, primio je svjedoka i grupu koja je došla sa njim i odmah izjavio kako su ogorčeni ubistvom Jasminke Čaušević, nakon čega je saslušao uslove koje su postavili mještani Arapuše. Tom prilikom su se prema iskazu svjedoka najmanje sat vremena ubjeđivali oko načina izvršenja Naredbe, jer je Vještica konstantno naglašavao kako je evakuacija neminovna i kako trenutna vlast nije u mogućnosti obezbijediti sigurnost stanovništvu, naročito jer su u planu još intenzivnija ratna dejstva, a Arapuša se svakako nalazila u neposrednoj blizini ratne zone. Vještica je rekao i da ne može udovoljiti zahtjevu mještana za ostankom u Arapuši jer vojnici stalno prolaze tim dijelom na putu za Bosansku Krupu i mogli bi proizvesti nove incidentne situacije, što je potvrdio i svjedok Eso Hasanović koji je izjavio da se Arapuša nalazi na tranzitnom putu kojim je tih dana prolazilo mnogo auta i autobusa sa vojnicima, koji su bili na ratištu u Hrvatskoj. Te prilike raspravljano je i o imovini koja bi ostala, pa je Vještica predlagao da se odredi jedan broj srba rasporedi na njenom čuvanju.

194. Delegacija u kojoj je bio svjedok je te prilike predložila da se stanovništvo prebaci u Cazin ili Bosansku Krupu, što prema riječima Vještice nije bilo moguće dok traju ratna dejstva, ali je dodao da će se stanovništvo vratiti ukoliko se potpiše primirje.

195. Na sastanku je dogovoreno da se u naredna dva dana posjete susjedne MZ kako bi se dogovorilo preseljenje. U tu svrhu Ratno predsjedništvo je izdalo propusnicu 150/92 od 29.04.1992. godine, kojim je data pratnja i obezbjeđenje delegaciji mještana prilikom odlaska u Donje Agiće. Po dolasku delegacija je zatekla predsjednika MZ i mjesnog hodžu, koji su bili iznenađeni dolaskom svjedoka i grupe mještana Arapuša. U roku od pola sata skupilo se 10 ljudi iz MZ, sa kojima je dogovoreno preseljenje i smještaj izbjeglica.

196. Prema Naredbi Ratnog predsjedništva, dana 01.05. 1992. godine, u 10h stanovništvo je trebalo biti okupljeno na glavnoj ulici, formirala se kolona i preseljenje je počelo. Prethodno je odobreno da se mogu koristiti sva prevozna sredstva, a onima koji ne raspolažu vlastitim, obezbijedit će se kamioni i ostalo što je neophodno. Stanovništvo se prema iskazu svjedoka A2 organiziralo cijelu noć, ali ujutru dolazi kamion „Krupa transa“ i svjedoku i drugima saopštavaju da preseljenje ipak neće biti u Donje Agiće nego u Sanski most. Navedeno su potvrdili Egeljić i Jež koji su došli Tamićem u pratnji 20-25 vojnika, pojasnivši da je miniran prilaz prema Rujiškoj i da brigada ne

može obezbijediti preseljenje u planiranom pravcu. Svjedok Erceg je dalje pojasnio da su dobili prijetnje mladića iz Ruiške koji su zapriječili put, rekavši kako ima dovoljno muslimana u Agićima, te će spriječiti dolazak novih. Na isti način o pregovorima i iseljavanju muslimana iz Arapuše svjedočio je i zaštićeni svjedok A6.

197. Isti taj dan prema iskazu svjedoka A1. prebačeni su i mještani svih ostalih podgrmečkih sela Podkalinje, Zalin i druga, u sela Sanskog mosta Kamengrad, Husinovci i druga. Spisak deportovanih lica sela Arapuša sačinio je svjedok A-6 a uvršten je kao materijalni dokaz optužbe.

198. Svjedok Jež Đorđe potvrdio je svoje učešće u pregovorima i evakuaciji stanovništva Arapuše, što su inicirali upadi paravojnih formacija na tom području, nad kojima njegov bataljon nije imao *de iure* ni *de facto* kontrolu. Komandant bataljona u Gornjim Petrovićima, Erceg Božo, izjavio je također kako je naoružana grupa paravojnika samo prošla preko njihovog punkta jer se niko nije smio usprotiviti, obzirom da su naoružane grupe čak i pripadnicima srpske TO prijetili smrću.

199. Optuženi Kličković prilikom ispitivanja u svojstvu svjedoka navodi razloge evakuacije stanovništva koji se prvenstveno ogledaju u planu odbrane X korpusa i vojne zapovijesti o držanju linije odbrane uz rijeku Unu, zbog čega nisu htjeli da neko ostaje *iza leđa* jedinicama. Dakle, radilo se o imperativnom vojnom zahtjevu koji je prema riječima optuženog Kličkovića iznesen na sjednici Ratnog predsjedništva. Drugi razlog evakuacije je bila procjena civilnog sektora, te traženje samog stanovništva da ide u pravcu Cazinske Krajine, a nakon toga uslijedili su pregovori na kojima su prisustvovali predstavnici stanovništva Arapuše.

200. Svjedok Milan Štrbac sjeća se evakuacije muslimana iz Podgrmečkih enklava, jer je neposredno pred 1. maj dobio zadatak obezbjeđenja kolone. Misli da je u pregovorima ispred komande brigade učestvovao pomoćnik za moral i vjerska pitanja Miroslav Vještica. Sa vojnog aspekta, problematika muslimanskih sela ogledala se u činjenici da su se nalazila *iza leđa* odbrane, jer je selo Arapuša bilo 12 km udaljeno od linije fronta, Zalin je bio udaljen 10 km, a Potkalinje 20 km. Navedena okolnost prema riječima ovog svjedoka, sama po sebi nije predstavljala problem, ali je naknadno najavljena ofanziva Armije BiH iz područja Cazina i Kladuše. Jedan od razloga je bio i nemogućnost adekvatnog obezbjeđenja sigurnosti stanovnika Arapuše, za što bi bila potreba dva bataljona vojske.

201. Evakuacija je po mišljenju optuženog protekla korektno, i niko od vojnika i policajaca nije ulazio u kuće prilikom pripreme za transport, nije bilo vrijeđanja ili dobacivanja. Video snimak evakuacije muslimanskog stanovništva koji je prezentiran na glavnom pretresu, potvrđuje navode svjedoka da stanovništvo tom prilikom nije maltretirano, od lica nisu oduzimanac novac i dragocjenosti pa čak ni oružje, te nije bilo odvajanja vojno sposobnih muškaraca.

(b) Evakuacija preostalog muslimanskog stanovništva od 25. maja 1992. godine

202. Nakon evakuacije navedenih sela, uslijedilo je i donošenje Naredbe broj: 130/92 od 22.05.1992. godine o evakuaciji preostalog muslimanskog stanovništva sa područja Srpske opštine Bosanska Krupa.

203. Na ovu okolnost iz tačke 9. izmijenjene optužnice na prijedlog tužilaštva saslušani su svjedoci Šabić Mirsad, Ezić Enver, Ćurt Abdulkadir, Arnautović Esad, Arnautović Arif, Sefić Smajo, Palić Vejsil, Sivić Ibrahim, Ezić Emir i Daničić Vukašin, dok su kao svjedoci odbrane na ovu okolnost saslušani svjedoci Vještica Miroslav, Štrbac Mladen, Škrbac Milan, PWS-09, Jez Đorđe, Vojinović Milan, Marčeta Zdravko, Keča Petar, Radženović Branko, Ljepoja Duško, Malešević Rade i Kljajić Brane.

204. Svjedoci su svjedočili o iseljavanju mještana sela Zalug, kojom prilikom je utvrđeno da su mještani sela na zahtjev srba predali oružje, nakon čega je oko 66 vojno sposobnih muškaraca po naredbi Drljača Mile zv. Tehp, odvedeno u Govedarnicu gdje su držani dva dana. Svjedok Vejsil Palić je detaljno opisao kako su stanovnike Zaluga pozivali na ultimatum za predaju naoružanja na Govedarnicu, prijeteći napadom, pa je nakon toga naoružanje pokupljeno i predato, ali su dva vojnika ponovno išla po kućama i vršila pretrese, za koje vrijeme je nekolicina vojno sposobnih muškaraca bila odvedena na ispitivanje. U to vrijeme stanovništvo Zaluga obezbjeđivala je vojska i policija, koja je prema riječima svjedoka Vojinović Milana kasnije pratila realizaciju evakuacije.

205. Svjedok Ćurt Abdulkadir pojašnjava da je 25.05.1992. godine oko 10h došao policajac i rekao da će ispred bolnice krenuti konvoj koji će prebaciti stanovništvo na slobodnu teritoriju, pa je otišao kući okupiti porodicu i svi su došli natrag pred bolnicu. Konvoj se kretao preko Grabeža gdje su kratko bili postrojeni, ali je jedan od policajca koji su bili u pratnji intervenisao da se tu ne vrši pretres i oduzimanje stvari od lica. Zatim su na to mjesto došla dvojica oficira iz Grabeža, pod čijim vođstvom su dalje upućeni prema Bihaću. Kolona je prema riječima svjedoka Sivić Ibrahima prethodno bila zaustavljena i na Vranskoj, radi odmora i obezbjeđenja daljeg prolaza, a ovaj svjedok je potvrdio navode o zaustavljanju na Grabežu, nakon čega ih je preuzela vojska JNA, zadužena za dalje sprovođenje u pravcu Bihaća.

206. Razlog za izdavanje navedenih Naredbi o evakuaciji prema riječima optuženog Kličkovića, bila je bojazan koju su mu mještani izražavali prilikom susreta, opisujući nesigurnost koji osjećaju u slučaju ostanka. U tom kontekstu, nekolicina saslušanih svjedoka su izjavili kako i pored straha za vlastitu sigurnost nisu željeli napustiti svoje domove, dok određeni broj svjedoka smatra da je sigurnost bila veća na teritoriji pod kontrolom Armije BiH, kao što je izjavio svjedok Abdulkadir Ćurt *“mi smo se dolaskom u Bihać osjećali kao ponovo rođeni”*. Svjedok Hamdija Arnautović

također smatra da je evakuacija bila neophodna zbog brojnih paravojnih formacija koje su se kretale opštinom i pravile nereda, te smatra da je ista provedena u cilju spašavanja ljudskih života.

207. Optuženi smatra da su obe evakuacije protekle korektno, i uspješno, obzirom da se iseljeno stanovništvo nakon zaključenja primirja vratilo svojim domovima. Pravni osnov djelovanja Ratnog predsjedništva u tom pravcu, optuženi je našao u odredbama Dopunskog protokola uz Ženevske Konvencije od 12. avgusta 1949. godine, o zaštiti žrtava međunaordnih oružanih sukoba koji u članu 17. propisuje da *“prek,ještar,je civilnog stanovništva ne može biti naređeno, osim ukoliko to ne zaht,jeva,ju razlozi sigurnosti tog stanovništva ili imeprativni vcjni razlozi”*.

208. Vijeće je u tom kontekstu imalo u vidu i odredbu člana 49. Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata od 12.08.1949. godine koji predviđa da *“okupirajuća sila može da prisutpi poipuncj ili čjelimičncj evakuac,ji određene okupirane teritor,je, ako to zaht,jeva sigurnost stanovništva ili imperativni vcjni razlozi. Takve evakuac,je mogu sobom da povuku presej,er,je zaštićenih lica samo u unutrašr,jost okupirane teritor,je, izuzev u sluč,aju mater,jalne nemogućnosti. Stanovništvo kcje je na t,cj način evakuirano, ima biti vraćeno u svcje domove čim nepr,jatejstva prestanu.”*

209. Pored činjenice da su navedene odredbe primjenjive samo u slučaju Međunarodnih oružanih sukoba, vijeće je ipak odlučilo dati njihovu analizu, obzirom da se evakuacija u konkretnom slučaju vršila nad civilnim stanovništvom, kao zaštićenom kategorijom zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija iz 1949. godine.

210. Obzirom da se prema izjavama svjedoka, muslimansko stanovništvo po okončanju neprijateljstava vratilo na teritorij opštine Bosanska Krupa, ne mogu se prihvatiti navodi izmijenjene optužnice kako je preseljenje muslimanskog stanovništva izvršeno suprotno pravilima međunarodnog prava.

211. Uputstvo o evakuaciji stanovništva sa izbjeglicama iz MZ Arapuša od 01.05.1992. godine, uloženo kao dokaz Tužilaštva, u posljednoj tački navodi kako je komanda ratnog štaba Srpske opštine Bosanska Krupa., momentom stvaranja mirnodopskih uslova dužna obezbijediti bezbjedan povratak stanovništva u Arapušu, a izbjeglica nazad u Bosansku Krupu. Ista odredba predviđa da je u tim prilikama okupirajuća sila dužna evakuaciju izvršiti pod zadovoljavajućim uslovima, u pogledu zdravlja, higijene, sigurnosti i ishrane, kao i da članovi iste porodice ne budu odvajani jedni od drugih, što ispoštovano u oba slučaja.

212. Problematikom napuštene imovine nakon evakuacije, bavilo se Ratno predsjedništvo u saradnji sa vojnim vlastima. Tako je organ brigade zadužen za pozadinu zbrinjavao pridošle izbjeglice po napuštenim muslimanskim kućama, dok je poljoprivredno zemljište dodjeljivano na privremeno korištenje. Prema riječima komandanta brigade Štrbac Milana, postojalo je Uputstvo koje je regulisalo ova pitanja i po kojem se postupalo, a kriterij za dodjelu je bio broj članova

domaćinstva, jer je cilj bio uvođenje reda i čuvanje napuštene imovine, a lica su upozoravana na dužnost da se prema dodjeljenj imovini ophode kao *dobri domaćini*.

213. Da je brigu o napuštenoj imovini vodila opština, vidljivo je iz Odluke skupštine opštine Bos. Krupa broj: 43/92 od 10.07.1992. godine, uvrštene u materijalne dokaze optužbe, kojom se proglašava državnom odnosno opštinskom imovinom sva imovina (nekretnine, pokretne stvari) koje su pripadale muslimanskom stanovništvu, kao i srpskom stanovništvu koje je napustilo teritoriju Srpske opštine Bos. Krupa. Istom Odlukom je predviđeno da će nadležne službe u organima uprave skupštine opštine u što kraćem roku evidentirati svu imovinu na koji se Odluka odnosi. Napuštena imovina je dodjeljivana na privremeno korištenje i uredno evidentirana, kako to prikazuje Pregled preuzete stoke i opreme od iseljenih muslimana iz sela Arapuša, koji taksativno navodi imena srpskih mještana koji su zadužili stoku i poljoprivredne alate, a prema iskazu svjedoka Hamdije Arnautovića, sve muslimanske kuće u Zalugu su sačuvane.

214. U tom kontesktu vještak Hanson je naglasila da u opštini SOBK nije primjenjivan ustaljeni obrazac koji su koristile druge opštine, a koji je predviđao da stanovništvo prije napuštanja teritorije da izjavu o ustupanju svoje imovine na korištenje Srpskoj Republici, drugim riječima, odlazak stanovništva na području Sr. opštine Bosanska Krupa nije bilo uslovljen ovakvim traženjima.

B. ODGOVORNOST OPTUŽENOG MLADENA DRLJAČE

215. Optužba je tokom postupka nastojala dokazati da je optuženi Mladen Drljača, kao član Privremenog vojnog Suda u Jasenici, odgovoran za protivpravna zatvaranja civila u osnovnu školu "Petar Kočić" u Bos. Krupi. Međutim, dokazi provedeni u postupku ne dovode do takvog zaključka van svake razumne sumnje.

1. Privremeni vojni sud u Jasenici

216. Optuženi Mladen Drljača se optužnicom tereti da je kao predsjednik Privremenog vojnog suda u Jasenici učestvovao u nezakonitom zatvaranju civila.

217. Prema dokazima uvršenim u spis, navedeni Sud fomiran je odlukom Ratnog predsjedništva SOBK broj 9/92 od 22.04.1992. godine, radi sprovođenja zakonskog postupka protiv ratnih zarobljenika, uhvaćenih tokom sukoba. Za predsjednika sudećeg vijeća imenovan je optuženi Mladen Drljača, dok su druga dva člana bili Mirko Orelj (kao sudija porotnik) i Dmtar Ciganović (kapetan TO SOBK). U potpisu naredbe je predsjednik Ratnog predsjedništva, optuženi Gojko Kličković.

218. Naime, neki svjedoci optužbe zaključuju da je Privremeni vojni sud imao relevantnu ulogu prilikom donošenja odluke o njihovom zatočenju, na način da je nakon ispitivanja vršena selekcija saslušanih, koji su po odluci Suda vraćani u prostorije osnovne škole u Jasenici ili vođeni u osnovnu školu "Petar Kočić". Svjedok PWS 89 koji je vodio lica na ispitivanje vjeruje da je osoba koja je

“*dopririjela*” sukobu odvođena u vojni sud, i ako se ispostavi da nema dovoljno osnova sumnje, svjedok je bio ovlašten pustiti tu osobu u krug sa ostalim izbjeglicama. Nasuprot tome, lica za koja bi se utvrdilo da su poduzimala učešće u sukobu nisu vraćana u krug.

219. Međutim, navedeno samo predstavlja zaključak svjedoka, koji je istovremeno izjavio da ne postoje pisani tragovi o ispitivanju privedenih lica, iako je prema iskazima svjedoka sve vrijeme ispitivanja bila prisutna izvjesna Bosa Sladaković u svojstvu zapisničara. Neki od saslušanih svjedoka optužbe, kao što je svjedok Mirsad Palić, ipak tvrde da su nakon ispitivanja potpisivali izjavu, dodajući da bi predsjedavajući vijeća, optuženi Mladen Drljača prethodno predstavio članove vijeća, nakon čega bi neko od prisutnih vršio ispitivanje, koje je uglavnom bilo korektno, što je potvrdio i svjedok Emir Hasić, koji je u sudnici prepoznao optuženog Mladena Drljaču, kao lice koje ga je korektno ispitivalo u Privremenom vojnom sudu, ne nalazeći da je to imalo posljedice po njegov dalji zatočenički status.

220. Optuženi Kličković je prilikom svjedočenja potvrdio formiranje Suda smatrajući da se njegova legalnost ne može osporiti, te se ne može dovesti u vezu sa zločinima koji su kasnije počinjeni, jer članovi suda nisu znali ko će biti doveden na ispitivanje, kao ni dalju sudbinu privedenih lica. O tome su odlučivali organi za bezbjednost brigade koji su vršili ispitivanje i trijažu ratnih vojnih zarobljenika. Svjedok Momir Grubiša, koji je u inkriminisano vrijeme bio komandir voda vojne policije, potvrdio je način ispitivanja ratnih zarobljenika, po kojim pitanjima je naređenja dobijao od neposredno nadređenih, komandira čete Vlade Vignjevića i načelnika orgaa za bezbjednost brigade. Drljača Mladena zv. Teho, „*kcji je čak mogao pustiti jude iz pritvora.*“

221. U sastav vijeća je osim optuženog, kao član je ulazio i Mirko Orelj, koji je napustio sud nakon par dana, vidjevši da je njegova uloga beznačajna i da sud nikada ne donosi bilo kakve odluke (presude ili rješenja) te ne sačinjava zapisnike prilikom saslušanja privedenih lica. Međutim, Tužilaštvo je u dokazni materijal uvrstilo Zapisnik o saslušanju ratnog vojnog zarobljenika, Smaila Arnautovića, od 04.05.1992. godine, koji je saslušavan na okolnosti posjedovanja naoružanja i učestvovanja u sukobu te Zapisnik od 30.04.1992. godine o saslušanju Alić Muratifa na iste okolnosti.

222. Pored toga, vijeće na temelju izvedenih dokaza nije moglo van svake razumne sumnje zaključiti da je Privremeni vojni sud u Jasenici imao odlučujuću ulogu u ispitivanju ratnih vojnih zarobljenika, vršena selekcije, i njihovog daljeg protivpravnog zatvaranja. Članovi vijeća nisu čak mogli spriječiti ni zlostavljanja zatvorenika prilikom dovođenja na ispitivanje, pa tako svjedok Mirsad Palić opisuje kako je optuženi Mladen Drljača jednom prilikom rekao policajcu koji ga je doveo da pazi da neko ne bi povrijedio svjedoka, jer su tragovi prethodnog premlaćivanja bili vidljivi, ali navedeno nije ispoštovano, pa je u povratku ponovo pretučen na istom mjestu. Iz navedenog jasno proizilazi da optuženi Drljača ne samo da nije mogao izdavati naredbe vojnim policajcima koji su privodili lica, već među istima nije uživao bilo kakav stepen autoriteta.

223. Obzirom na prvobitno stanje haosa koje je tih dana vladalo u Jasenici, te kretanje velikog broja civila, pripadnika vojske i paravojnih formacija, vojne i civilne policije, kao i osoba koje su lišene slobode za vrijeme sukoba, vijeće je mišljenja da je Privremeni vojni sud formiran u cilju uvođenja reda i pravne sigurnosti, u čemu se nije uspjelo, jer je Sud djelovao oko desetak dana, tokom kojeg perioda nije donesena niti jedna sudska odluka, koja bi na nesumnjiv način regulisala status privedenih i saslušanih osoba. Tom prilikom privedenim licima nisu ni usmeno saopštavane odluke Suda, pa vijeće ne nalazi dokazanim van svake razumne sumnje, da je Privremeni vojni sud, odnosno optuženi Mladen Drljača kao njegov predsjednik odgovoran za nezakonito zatvaranje privedenih lica, na način kako je to opisano u tački 3-a.

2. Razmjene ratnih zarobljenika

224. Optuženi Mladen Drljača teretio se i da je kao član komisije za razmjenu ratnih zarobljenika odgovoran za prisilno preseljenje lica.

225. Optuženi Kličković je tokom svjedočenja izjavio da mu nisu bili poznati detalji oko razmjene ratnih zarobljenika, jer je o tome pregovarano na sastancima održanim u Bihaću i Bos. Petrovcu 22. ili 23. aprila, dakle neposredno po izbijanju sukoba, nakon čega je obaviješten da je potpisan Protokol o obustavi neprijateljstava i o razmjeni civila, koji su ostali na jednom ili drugom dijelu opštine. Koliko je njemu poznato navedenim sastancima su prisustvovali predsjednik opštine Bihać Nenad Ibrahimpašić, predsjedj. Opštine Bos. Petrovac Rajko Navaković, tadašnji član predsjedništva SRBiH Fikret Abdić, predstavnik komande X korpusa JNA Raković i predstavnici Opštine Bosanska Krupa- jednom je to bio svjedok A2, a drugi put Kabiljagić ili Šemsudin Velić. Ispred Srp. Opšt. Bos. Krupa sastancima su prisustvovali Miroslav Vještica i Mladen Drljača kao članovi Ratnog predsjedništva

226. Ova lica su kao akteri navedenog Protokola trebali obezbijediti njegovu provedbu, a optuženi je kao predsjednik Ratnog predsjedništva trebao biti upoznat sa navedenim, kako bi obezbijedio logističku podršku provođenja dogovorenih ciljeva odnosno realizaciju potpisanog Protokola.

227. Tom prilikom regulisano je i pitanje komisije za razmjenu, što je učinjeno i na muslimanskoj strani. Radilo se o privremenom *ad hoc* organu, koji je u dva navrata obavio razmjenu. Za to vrijeme optuženi nije ulazio u suštinu problematike ratnih zarobljenika jer se djelovanje Ratnog predsjedništva svodilo na prisustvo pojedinih članova u komisiji, zbog čega su u njen sastav ulazili svjedok Mirko Orej ili optuženi Drljača, dok je preostali dio komisije za razmjenu bio stalan, kao što je predstavnik brigade koji je uvijek bio prisutan, jer je briga o ratnim zarobljenicima bila u njihovoj ingerenciji.

228. Navedeno su potvrdili svjedok optužbe Ešref Hadžić i svjedok odbrane Ejub Topić, koji su bili članovi komisije na muslimanskoj strani formirane u aprilu 1992. godine. Oni je pojasnili da ih je

po izbijanju sukoba kontaktirao komandant Okružnog štaba TO Bihać, Hajrudin Osmanagić, nakon čega je svjedok Hadžić postavljen za sekretara komisije i prvi je telefonski kontaktirao Duška Stoisavljevića, koji je na srpskoj strani imao istu ulogu, a koja se sastojala u prikupljanju informacija o zarobljenicima, sačinjavanju spiskova i slanja istih suprotnoj strani, te kontaktiranje predstavnika Crvenog krsta. Prilikom pregovaranja prioritet u razmjeni su imala uniformisana lica, lišena slobode tokom sukoba, a princip razmjene je bio „Svi za sve“. Prilikom preliminarnih dogovora finalizirali bi se spiskovi zarobljenika, o čemu je sa Stoisavljevićem podatke razmjenjivao obično putem faksa. Na spiskovima koje je sačinjavao svjedok, osim uniformisanih lica nalazio se i jedan broj civila srpske nacionalnosti, a mjesto razmjene bila je Pritoka, kao neutralna zona sukoba.

229. Za vrijeme rada komisije svjedok je učestvovao u razmjenama koje su se desile 10. i 22. maja 1992. godine, činjenično opisane u tačkama 3-d i 3-e izmijenjene optužnice, kojima su po sjećanju svjedoka ispred srpske strane prisustvovali dr. Beronja Ratko, Duško Stoisavljević, Mirko Orelj, dok je optuženog Mladena Drljaču vidio samo na drugoj razmjeni. Svim razmjenama prisustvovali su i predstavnici Komiteta Crvenog krsta.

230. Spisak lica za razmjenu uvršten kao materijalni dokaz T-163 svjedok je prepoznao kao konačni spisak lica koja su razmjenjena 10. maja 1992. godine. Uvidom u Zapisnik sačinjen 10. maja 1992. godine, čiju autentičnost je svjedok potvrdio, proizilazi da su članovi komisije bili Mirko Orelj kao predsjednik komisije, Duško Stoisavljević i dr. Beronja kao članovi, dok su ispred muslimanske strane prisustvovali svjedok Ejub Topić, Ešref Hadžić i Jusuf Ljakić. Tom prilikom razmjena je bila u odnosu 24:12 u korist muslimanske strane, na što je svjedok pojasnio da shodno principu „Svi za sve“ nije bilo brojevanog uslovljavanja u razmjeni zarobljenika.

231. Prije druge razmjene 22. maja, vršeni su također preliminarni pregovori, kojom prilikom je svjedok spomenuo lica iz prve razmjene koja su bila predmet zlostavljanja, a naročito su bile žestoke torture bračnog para Šepić, na čijoj razmjeni je insistirano, na što su svi članovi komisije sa srpske strane odgovorili da se zlostavljanja ne dešavaju i da oni nemaju informacije o takvom postupanju prema ratnim zarobljenicima.

232. Tom prilikom je optuženi Mladen Drljača rekao svjedoku da će po tom pitanju kontaktirati nadređene o čemu će izvjestiti svjedoka, jer on „samo implementira odluku koja je već donesena“. Tokom pregovora, svjedok Hadžić je stekao dojam da je predsjednik komisije bio Mirko Orelj, dok je optuženog Drljaču doživljavao kao korektnu, odgovornu osobu koja postupa po naređenjima. Za to vrijeme članovi komisije nisu raspravljali o uslovima razmjene, niti su oni imali mogućnost odlučivati o zatvaranjima ili puštanjima ljudi, a samim tim nisu mogli ni odlučivati o osobama koje se imaju razmijeniti, dakle, svi članovi komisije su provodili ono što je prethodno dogovoreno među stranama u sukobu, a prema riječima svjedoka Stoisavljevića, konačni spisak lica koja se imaju razmijeniti, komisija je dobijala neposredno pred polazak.

233. Nakon ovih razgovora, neposredno prije druge razmjene, svjedok Hadžić je zaprimio spisak lica sačinjen 19.05.1992. godine, te spisak 9 lica., koja do daljnjeg ostaju u pritvoru, među kojima su Šepić Kemal i Šemsa, koji spisak je po njegovom mišljenju potpisao Mladen Drljača, a na dan razmjene na spisku lica za razmjenu nalazio se i Šepić Kemal, dakle jedno lice za koje su prethodno bili obaviješteni da ostaje u pritvoru do daljnjeg.

234. Istog dana sačinjen je zapisnik o razmjeni zarobljenih lica od 22. maja 1992. godine, čiju autentičnost je svjedok također potvrdio. Iz navedenog proizilazi da su razmjeni prisustvovali svjedoci Ejub Topić, Ešref Hadžić i Sead Alukić, dok su ispred srpske strane prisustvovali Duško Stoisavljević, dr. Beronja i Mladen Drljača. Ovaj svjedok je na kraju svog izlaganja izjavio da su po njegovom mišljenju komisije za razmjenu zarobljenika imale humani karakter.

235. Svjedok Duško Stoisavljević, je početkom maja postavljen za referenta za kulturna, moralna i vjerska pitanja u brigadi, a Miroslav Vještica ga je obavijestio da će biti član komisije za razmjenu zarobljenika. Ovaj svjedok je potvrdio da su kontakti ostvareni na inicijativu Ešrefa Hadžića, kao predstavnika komisije sa muslimanske strane. Nadalje, svjedok je potvrdio svoje prisustvo razmjenama 10. i 22. maja te svoje potpise na zapisnicima, ali je negirao bilo kakvo učešće u pregovorima koji su prethodili razmjenama, što vijeće nije prihvatilo, jer je i sam izjavio kako je znao da se pregovara o puštanju Šepić Šemse, a o tome je razgovarano upravo na preliminarnim sastancima. Ovaj svjedok je nakon pregovora kontaktirao Miroslava Vješticu kako bi ga informisao o navedenom i tokom druge razmjene imao je priliku vidjeti da je Šepić Šemsa bila u autobusu za razmjenu. Pretpostavlja da je o pitanjima ove vrste odlučivao Vještica kao njegov neposredni nadređeni, koji je o svemu je bio obavještavan, a obezbjeđivao je i vojnu pratnju prilikom odlaska na razmjene.

236. U tom smislu, decidan je da o ovim pitanjima nikada nije razgovarao sa optuženim Gojkom Kličkovićem, dodajući da članovi komisije nisu imali bilo kakve ingerencije u pogledu zarobljenih lica i sačinjavanja spiskova za razmjenu. Navedeno je potvrdio i svjedok odbrane Stanić Miroslav, pomoćnik načelnika za obavještajno bezbjednosne poslove u brigadi, koji je izjavio da je evidenciju o zarobljenim licima vodila vojna policija, a načelnik bezbjednosti je pravio spisak lica za razmjenu, tako da o tim pitanjima sve informacije nije imao čak ni komandant brigade, a naročito ne optuženi Kličković ili Drljača.

237. Optuženi Kličković je osporavao autentičnost spiskova za razmjenu na način da isti nisu potpisani, pa samim tim nisu ni sačinjavani od strane Ratnog Predsjedništva, samo je korišten njihov memorandum na dokumentima, jer brigada nije imala svoj. Pukovnik II korpusa, Grujo Borić, u tom pravcu potvrdio je da u sačinjavanju spiskova za razmjenu nije učestvovalo Ratno predsjedništvo, te ne zna da je uopšte postojalo. Svjedok odbrane Ejub Topić potvrdio je da su o licima za razmjenu odlučivale vojne strukture, tako su se u praksi upoređivali spiskovi koji su strane međusobno razmjenjivale, nosili su se u ratne štabove i tek kada bi se oni usaglasili dogovarao bi se termin

razmjene.

238. Dakle, djelovanje komisija za razmjenu ratnih zarobljenika bilo je identično na obe strane, te vijeće učešće optuženog Mladena Drljače u njima ne nalazi inkriminirajućim, niti nalazi dokazanim da je takvim radnjama ostvario obilježja krivičnog djela prisilnog preseljenja stanovništva.

VI. KOMANDNA ODGOVORNOST OPTUŽENOG JOVANA OSTOJIĆA

239. Optužnica tereti optuženog Jovana Ostojića da je u periodu od od 14. jula 1992.godine do 21.avgusta 1992.godine, kao komadant XI Krupske lake pješadijske brigade, iako je imao razloga da zna da su njegovi podređeni spremali da počine krivično djelo ili je znao da su učinili krivično djelo, nije preduzeo nužne i razumne mjere da spriječi učinjenje krivičnog djela, odnosno da počinitelj tog djela bude kažnjen.

A. KOMANDNA ODGOVORNOST IZ ČLANA 180. STAV 2. KZBiH

240. Pojam komandne odgovornosti je eksplicitno utvrđen u članu 180. stav 2. KZ BiH, u kojem se navodi da "činjenica da je neko od krivičnih djela iz člana 171. do 175. i člana 177. do 179. ovog zakona učinjeno od strane podređenog, ne oslobađa njemu nadređenu osobu od krivične odgovornosti, ukoliko je ta nadređena osoba znala ili je mogla znati da se njen podređeni sprema učiniti takvo djelo, odnosno da je već učinio takvo djelo, a nadređena osoba je propustila da preduzme nužne i razumne mjere da spriječi učinjenje krivičnog djela, odnosno da učinitelj tog djela bude kažnjen". Pored toga, shvatanje da osobe na nadređenim položajima mogu biti krivično odgovorne za nezakonito ponašanje svojih podređenih je dobro utvrđena norma običajnog i konvencionalnog međunarodnog prava.

241. Iako član 180. stav 2. KZ BiH ne daje nikakve smjernice u pogledu toga šta je potrebno da bi nadređeni bio krivično odgovoran za radnje svojih podređenih, praksa ovog Suda, prihvatajući međunarodne standarde, postavlja sljedeće kriterije:

242. Za postojanje komandne odgovornosti neophodno je utvrditi da je nadređeni imao a) zakonsku obavezu i b) materijalnu mogućnost da izvrši radnje za čije propuštanje je optužen. Isti stav je usvojila i Međunarodna pravna komisija (ILC)- u članu 12. ILC-ovog Nacrta kodeksa o zločinima protiv mira i sigurnosti čovječanstva iz 1991. godine. Dakle propuštanje komandanta da kazni počinioca krivičnih djela povlači krivičnu odgovornost samo ukoliko je bio pravno obavezan i nadležan da primjenjuje pravila- koja je propustio primjeniti.

243. Po međunarodnom običajnom pravu pretpostavljeni se može smatrati krivično odgovornim ako su ustanovljeni sljedeći elementi:

1. postojanje odnosa nadređeni- podređeni između optuženog – pretpostavljenog i izvršioca osnovnog djela,

2. pretpostavljeni je znao ili imao razloga da zna da će potčinjeni izvršiti zločin ili ga je izvršio,
3. pretpostavljeni nije poduzeo neophodne i razumne mjere da spriječi takvo djelo ili kazni počinioca.

1. Uslovi za utvrđivanje odnosa između nadređenog i podređenog

244. Prvi uslov je da se utvrdi postojanje odnosa nadređeni-podređeni, bilo direktnog ili indirektnog, između nadređenog (optuženog) i podređenog koji se tereti da je počinio navedeni zločin. Utvrđeno je da, prema međunarodnom pravu, hijerarhijski odnos može postojati po osnovu *de facto* ovlasti optuženog nad njegovim podređenim, kao i po osnovu njegovog *de jure* položaja nadređenog.²² Takav odnos ne mora biti formaliziran prije počinjenja krivičnog djela²³ i i dovoljno je prešutno ili implicitno shvatanje između zapovjednika i njegovih podređenih u pogledu toga kakav je njihov međusobni položaj.²⁴

245. Postojanje *de iure* odnosa nadređeni- podređeni u konkretnom slučaju nije sporno, obzirom da je optuženi Jovan Ostojić na mjesto komandanta 11. lake krupske pješadijske brigade stupio 15.07.1992. godine.

246. Nadalje, doktrina komandne odgovornosti se uveliko zasniva na moći nadređenog da kontroliše djela svojih podređenih.²⁵ Imati kontrolu znači imati *stvarnu* ovlast nad podređenim.²⁶ Drugim riječima, da bi se neko smatrao odgovornim za krivična djela podređenih, mora se izvan svake razumne sumnje dokazati da je u vrijeme kada su krivična djela počinjena nadređeni, imao *stvarnu kontrolu* nad svojim podređenim koji su počinili krivična djela.²⁷

247. Stvarna ili efektivna kontrola podrazumijeva minimalnu granicu kontrole nad drugima ispod koje se osoba ne bi mogla smatrati odgovornom po doktrini odgovornosti nadređenog. To je zapravo moć ili ovlaštenje nadređenog da kontrolira postupke svojih podređenih, a sastoji se od moći da se

---

²² Presuda pretresnog vijeća u predmetu *Čelebići*, paragraf 370. potvrđena po žalbi; presuda žalbenog vijeća u predmetu *Čelebići*, paragrafi od 205. do 206. Sud je smatrao da se činjenica da je neko formalno označen kao komandant ne treba smatrati neophodnim preduslovom za pripisivanje komandne odgovornosti, pošto takva odgovornost može biti nametnuta preko *de facto*, kao i *de jure*, pozicije komandanta. Vidjeti također presudu pretresnog vijeća u predmetu *Kordić i Čerkez*, paragrafi od 405-406.

²³ Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Čelebići*, paragraf 193; *Tužilac protiv Krncjelca*, predmet br. IT-97-25-T, presuda od 15.03.2002. godine (presuda pretresnog vijeća u predmetu *Krncjelac*), paragraf 93; *Tužilac protiv Blaškića*, predmet br. IT-95-14-T, presuda od 03.03.2000. godine (presuda pretresnog vijeća u predmetu *Blaškić*), paragraf 301; presuda pretresnog vijeća u predmetu *Kordić i Čerkez*, paragraf 424.

²⁴ *Tužilac protiv Kunarac* i ostalih, predmet br. IT-96-23-T&IT-96-23/1-T, presuda od 22.02.2001. godine (presuda pretresnog vijeća u predmetu *Kunarac*), paragraf 397.

²⁵ Presuda pretresnog vijeća u predmetu *Čelebići*, paragraf 377, *Tužilac protiv Sefera Halilovića*, presuda, predmet br. IT-01-48-T, od 16.11.2005. godine (presuda pretresnog vijeća u predmetu *Halilović*), paragraf 57.

²⁶ Presuda pretresnog vijeća u predmetu *Čelebići*, paragraf 378. potvrđena po žalbi, presuda žalbenog vijeća u predmetu *Čelebići*, paragrafi 256, 265-266.

²⁷ Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Aleksovski*, paragraf 76; presuda pretresnog vijeća u predmetu *Stakić*, paragraf 459. Upravo ovaj odnos poslušnosti i kontrole (ne uticaja) opravdava to da se nadređeni smatra odgovornim za odnos podređenosti.

zahtijeva, očekuje i nametne poslušnost u odnosu na naređenja sa ciljem spriječavanja i kažnjavanja krivičnih djela.

248. Tokom postupka veliki broj dokaza pokazuje da je optuženi Ostojić imao efektivnu kontrolu nad podređenim jedinicama, prvenstveno u izdavanju borbenih zapovijesti, a zatim i u disciplinskom kažnjavanju prestupnika, o čemu svjedoče brojne krivične prijave koje je potpisao. Shodno tome, većina saslušanih svjedoka potvrdila je da se radi o izuzetno sposobnom i profesionalnom komandantu, što je izjavio i nadređeni komandant II korpusa Grujo Borić, koji navodi brojna odlikovanja 11. lake krupske brigade, smatrajući je jednom od najboljih u korpusu.

249. Međutim, činjenica da je optuženi bio u stanju da usmjerava borbene aktivnosti ili da odlučuje o pitanjima unutar vojne strukture čiji su pripadnici počinioci zločina, ne ustanovljava po automatizmu postojanje efektivne kontrole, naročito ukoliko je ista zavisila od diskrecione odluke drugih da mu pomognu.

250. U skladu sa sudskom praksom međunarodnih sudova, "stvarna kontrola" znači stvarnu mogućnost da se spriječe krivična djela i da se kazne glavni počinioci.²⁸ Žalbeno vijeće u predmetu *Blaškić* smatra da su "pokazatelji stvarne kontrole više stvar dokaza nego materijalnog zakona"²⁹ i da se ona mora utvrditi na osnovu dokaza izvedenih u svakom predmetu. S tim u vezi, faktori koji pokazuju ovlasti optuženog i njegovu stvarnu kontrolu mogu obuhvatati službenu funkciju koju je optuženi vršio, njegovu nadležnost da izdaje naređenja, bila ona *de jure* ili *de facto*, postupak imenovanja, položaj optuženog u vojnoj organizaciji, te stvarne zadatke koje je obavljao.³⁰ Sve navedeno je vijeće imalo u vidu prilikom ispitivanja postojanja elemenata komandne odgovornosti na strani optuženog Ostojića.

2. Uslov da nadređeni zna za krivično djelo

251. Drugi uslov je znanje nadređenog da se njemu podređena osoba sprema počinuti ili je već počinio krivično djelo. U tom smislu mora se dokazati da je nadređeni 1) imao stvarno znanje da njegovi podređeni čine ili su se spremali da počine zločine, ili (2) imao u svom posjedu informacije koje su bile takve prirode da je u najmanju ruku mogao biti upozoren na rizik izvršenja takvih krivičnih djela.³¹

252. Stvarno znanje se definiše kao "svijest da su relevantna krivična djela počinjena ili da će biti počinjena".³² Stvarno znanje ne može se pretpostaviti nego se mora utvrditi neposrednim ili

---

²⁸ Presuda pretresnog vijeća u predmetu *Halilović*, paragraf 58, citirana presuda žalbenog vijeća u predmetu *Čelebići*, paragraf 256.

²⁹ Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Blaškić*, paragraf 69.

³⁰ Presuda pretresnog vijeća u predmetu *Kordić i Čerkez*, paragrafi 418-424.

³¹ Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Čelebići*, paragrafi 223. i 241; presuda pretresnog vijeća u predmetu *Krnjelac*, paragraf 94.

³² Presuda pretresnog vijeća u predmetu *Kordić i Čerkez*, paragraf 427.

posrednim dokazima.³³ To znanje može se utvrditi dokazima poput pisanih izvještaja kojima se komandant obavještava o krivičnim djelima ili iskaza svjedoka kojima se utvrđuje da je optuženi znao za krivična djela. Znanje koje se imputira, tj. "mogao znati" zahtijeva da je komandant posjedovao neke opšte informacije koje su ga upozorile na vjerovatnoću da njegovi podređeni izvrše protivzakonite radnje³⁴.

253. Žalbeno vijeće u predmetu *Bagilishema* je napravilo razliku između informacija koje je optuženi možda imao o opštoj situaciji u relevantnom području (a koje nisu dovoljne da bi se on smatrao odgovornim kao komandant) i opštih informacija na osnovu kojih je bio upozoren da bi njegovi podređeni mogli počinuti krivična djela (što je dovoljno da se komandant smatra odgovornim za djela svojih podređenih, ako su ispunjeni i svi ostali uslovi).³⁵ Shodno tome, mentalni element u odnosu na "je mogao znati" utvrđuje se samo pozivanjem na informacije koje je nadređeni ustvari imao.³⁶

254. Stoga, sama svijest komandanta o opasnosti da njegovi podređeni počine krivično djelo nije dovoljna da izazove njegovu zakonsku odgovornost. Mora se pokazati da je komandant bio svjestan velike vjerovatnoće da će krivično djelo biti počinjeno kao rezultat njegovog nečinjenja i da, svjestan te činjenice, on nije ništa učinio u vezi sa tim.³⁷ Drugim riječima, informacija koju on ima, mora biti dovoljno jasna ili alarmantna da ukaže na vjerovatnoću da su teška krivična djela počinjena ili da se njihovo počinjenje sprema, tako da komandantu da povod da izvrši svoju dužnost i dalje istraži slučaj.³⁸

255. Također nije dovoljno pokazati da je optuženi znao ili mogao znati, uopšteno, da se njegovi podređeni spremaju da počine ili da su počinili krivična djela, bez obzira na njihovu težinu i sličnost sa onima za koja se on tereti. Takođe, optuženi se ne može smatrati odgovornim zato što je trebao znati za takva krivična djela, tj. zato što nije tražio i dobio informacije koje bi ga upozorile na to da su krivična djela počinjena ili da se njihovo počinjenje sprema.³⁹

---

³³ Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Čelebići*, paragraf 241, presuda pretresnog vijeća u predmetu *Kordić*, paragraf 427.

³⁴ Presuda pretresnog vijeća u predmetu *Kordić*, paragraf 437. Komandant ne treba stvarno imati informacije nego da su mu one dostavljene i da su mu bile na raspolaganju.

³⁵ *Tužilac protiv Ignace Bagilishema*, predmet br. ICTR-95-1A-1, presuda od 03.07.2002. godine (presuda žalbenog vijeća u predmetu *Bagilishema*), paragraf 42.

³⁶ Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Čelebići*, paragrafi 238-239.

³⁷ Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Blaškić*, paragrafi 41-42, presuda pretresnog vijeća u predmetu *Kordić i Čerkez*, paragraf 437, presuda žalbenog vijeća u predmetu *Čelebići*, paragraf 238.

³⁸ Presuda pretresnog vijeća u predmetu *Kordić i Čerkez*, paragraf 437, presuda žalbenog vijeća u predmetu *Čelebići*, paragraf 238.

³⁹ Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Čelebići*, paragrafi 226-239, koja eksplicitno odbacuje podneske tužioca koje navode suprotno.

256. Znanje, stvarno ili na osnovu indicija, ne može se pretpostaviti samo na osnovu statusa komandanta.⁴⁰ U odsustvu direktnih dokaza o znanju, može se izvesti razuman zaključak iz raspoloživih dokaza da je komandant znao ili je mogao znati, a to se mora utvrditi izvan svake razumne sumnje.⁴¹ Nije dovoljno samo pokazati da je komandant bio svjestan da postoji opasnost da bi njegovi podređeni mogli počinuti krivična djela, samo zato što uvijek postoji opasnost da takva djela budu počinjena.

257. U tom kontekstu Sud je dužan razmotriti između ostalog, obrazovanje, obuku i iskustvo optuženog, ali i jedinica, kao i vrijeme koje je proteklo od trenutka kada je optuženi po prvi put preuzeo formalnu komandu nad tim jedinicama, do trenutka kada su zločini počinjeni. Sud bi također jednako morao razmotriti i svaku okolnost koja je mogla omesti mogućnost optuženog da vrši svoja ovlaštenja, kao što je učešće jedinica u borbenim operacijama u datom vremenskom periodu.

258. Ukoliko se dokaže da je optuženi znao za počinjene zločine, prelazi se na treći elemenat ovog vida odgovornosti. Međunarodno pravo u tom smislu postavlja minimum standarda ponašanja ispod kojih domaće zakonodavstvo ne može ići. Radi se o obavezi poduzimanja „neophodnih i razumnih“ mjera spriječavanja i kažnjavanja zločina, što znači da se nadređeni ne bi mogao pravdati činjenicom da je domaće zakonodavstvo za njega propisvalo obaveze i dužnosti ispod minimalnog uslova međunarodnog prava.

3. Uslov da nije spriječio ili kaznio

259. Nužne i razumne mjere su one koje komandant može preduzeti u okviru svojih ovlaštenja, a kojih je pokazatelj stepen efektivne kontrole koju je imao nad podređenima.⁴² Prema tome, šta je nužno i razumno preventivno zavisi od stvarne dokazane mogućnosti komandanta da nešto poduzme u vezi sa krivičnim djelima koja čine osnovu optužbi.⁴³

260. Komandant je dužan da spriječi svoje podređene da počine krivična djela kada on zna ili može znati da se oni spremaju da počine ta djela, a također i da kazni počiniocima krivičnih djela kada on zna ili može znati da su njegovi podređeni već počinili ta djela. Dužnost kažnjavanja, međutim, javlja se tek nakon što je djelo počinjeno. Zavisno od okolnosti i komandantove dokazane mogućnosti da to uradi, njegova „dužnost da kazni“ može obuhvatiti pokretanje istrage navodnih krivičnih djela u cilju utvrđivanja činjenica ili izvještavanja nadležnih organa o njima ili poduzimanje odgovarajućih disciplinskih mjera protiv počinitelja.⁴⁴ Stoga, je odlučivanje o tome koje

---

⁴⁰ Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Čelebići*, paragraf 226; presuda pretresnog vijeća u predmetu *Kćehjeli*, paragraf 776: Iako hijerarhijska pozicija pojedinca može biti značajan *indicum* da je osoba znala ili mogla znati za krivična djela podređenih, znanje se neće pretpostaviti samo iz njegovog statusa.

⁴¹ Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Blaškić*, paragraf 41.

⁴² Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Blaškić*, paragraf 72, presuda pretresnog vijeća u predmetu *Orić*, paragraf 327.

⁴³ Presuda pretresnog vijeća u predmetu *Orić*, paragraf 327.

⁴⁴ Presuda pretresnog vijeća u predmetu *Kordić i Čerkez*, paragraf 446.

bi mjere bile odgovarajuće u konkretnom predmetu pitanje dokazivanja, a ne materijalnog prava, te se mora utvrditi u kontekstu svih okolnosti u predmetu.⁴⁵

261. Prilikom utvrđivanja da li je komandant poduzeo sve nužne i razumne mjere, vijeće mora uzeti u obzir sve okolnosti koje su mogle spriječiti komandanta da uradi više od onog što je uradio (npr. da nije imao dovoljno vremena da poduzme određene mjere ili da postigne određeni rezultat ili nedostatak resursa za istragu ili opstrukcije nadređenih oficira, neposlušnost vojnika, itd.). Zakon daje prednost tome da se komandant smatra odgovornim za djela njegovih podređenih kada komandantovo nekažnjavanje *deprinosi* krivičnim radnjama osoba pod njegovom komandom. Ovo je zbog toga što njegovi podređeni mogu protumačiti njegov propust kao znak da on odobrava, možda čak i ohrabruje, činjenje ratnih zločina.

1. Znanje o počinjenim zločinima

262. Tokom predmetnog postupka nije van svake razumne sumnje dokazano da je optuženi Jovan Ostojić, kao komandant 11. lake krupske pješadijske brigade, znao za zločine koji su počinili podređeni nad kojima je imao efektivnu kontrolu, jer su informacije o ratnim vojnim zarobljenicima i počinjenim krivičnim djelima zataškavane od strane pripadnika brigade.

263. Prije donošenja ove konačne odluke, vijeće je razmotrilo dva osnovna pitanja:

1. koliko precizne ili konkretne moraju biti informacije koje pribavi optuženi da se može reći da su predstavljale dovoljno obavještenje o zločinima?
2. koliko vjerovatni moraju biti ti zločini da se može reći da je nadređeni bio dovoljno obaviješten tako da to pokrene njegovu dužnost činjenja?

264. Obzirom na širinu takve odgovornosti, vijeće se rukovalo praksom Tribunala koja zahtijeva da je optuženi znao ili imao razloga da zna da su optuženi izvršili ili se spremaju da izvrše „djela koja se stavljaju na teret“. Dakle, nije dovoljno da je generalno znao za izvršenje zločina.

265. Odbrana je tokom postupka zastupala tezu da su od optuženog Ostojića prikrivane informacije od postojanju zatvora i ratnih zarobljenika, a naročito o počinjenju zločina od strane pripadnika brigade, pa u tom smislu vijeće nalazi korisnim dati detaljan prikaz od osnivanja brigade do dolaska optuženog Ostojića na mjesto komandanta, kako bi bilo jasnije strukturalno i funkcionalno djelovanje njenog komandnog kadra.

---

⁴⁵ Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Blaškić*, paragraf 72.

B. PODGRMEČKA BRIGADA/ 11. LAKA KRUPSKA PJEŠADIJSKA BRIGADA

266. Prema riječima prvog komandanta tada Podgrmečke brigade TO SOBK, svjedoka Štrbac Milana, ista je formirana na način da su izbijanjem sukoba organizovane čete na nivou sela, zatim su spajane kako bi tvorile bataljon, te je na kraju ova brigada brojala ukupno oko 5 bataljona. U početno vrijeme postojao je samo vod vojne policije kojim je komandovao Vlado Vignjević.

267. Prema iskazima svjedoka Kolundžija Dragana, komanda brigade bila je smještena u Jasenici, pri čemu naglašava da već po dolasku pukovnika Daničića na mjesto komandanta brigade, osnovna škola „Dušan Košutić“ nije korištena za prihvat zarobljenika. Kada je u pitanju postojanje zatvora u osnovnoj školi „Petar Kočić“ u Bos. Krupi, svjedok Miroslav Stanić, pomoćnik načelnika za bezbjednost u brigadi ne sjeća se da je bilo kada vidio pismenu naredbu o njegovom formiranju, dok svjedok Grujo Borić kao komandant korpusa nije ni znao za postojanje takvog zatvora na nivou brigade.

268. Svjedok Miroslav Stanić, dalje navodi kako su zarobljenici uhvaćeni prilikom sukoba zatvarani u prostorije osnovne škole „Petar Kočić“ te po napuštenim kućama na Krušnici i Mahali. U to vrijeme načelnik obavještajno bezbjednosnog organa bilo je Milan Krnetić, i poslovi su bili razdvojeni na način da je svjedok Stanić, kao pomoćnik načelnika bio zadužen za obavještajne poslove, a Petar Senić za bezbjednosne. Pripadnici vojne policije, među kojima najčešće Egeljić i Šekerović, ispitivali su ratne zarobljenike. Cilj ispitivanja je bilo prikupljanje podataka o neprijatelju (naoružanju i namjerama) zatim podaci o vojnim formacijama, i druga pitanja od koristi za komandu brigade. U to vrijeme, komandiri vodova vojne policije bili su Dragan Popović, Mile Čazić i Momir Grubiša, što su potvrdili i drugi svjedoci.

269. Nakon dolaska pukovnika Daničića, svjedoku Krnetiću je 20. maja 1992. godine saopšteno da za načelnika obavještajno bezbjednosnog organa dolazi Drljača Mladen zv. Teho. Prije svega, svi svjedoci saslušani na ovu okolnost, saglasni su da Drljača zv. Teho nije bio obučen za poziciju načelnika ob.-bezbj. organa brigade, obzirom da je u OŠ TO bio referent za atomsko biološko hemijsku zaštitu. Većina saslušanih svjedoka smatra da se načelnik bezbjednosti ponašao veoma samovoljno, što je vildljivo iz izjave svjedoka Stanića koji navodi da je „*Teho bio nedodirljiv, lakše je bilo smjeniti komandanta brigade nego njega.*“ Svjedok Kolundžija Dragan i Gajkić Branislav znaju da je Ostojić bio nezadovoljan načinom na koji je Teho obavljao poslove bezbjednjaka i o tome je znao govoriti na referisanjima, ali prema riječima ovih svjedoka „*nje bilo jednostavno smjeniti Tehu.*“

270. Po navedenom pitanju optuženi se žalio i komandantu korpusa Gruji Boriću, što je on potvrdio prilikom svjedočenja, obrazlažući da Ostojić u to vrijeme nije mogao da se žali i da bira ljude, jer je veliki broj profesionalnih oficira otišao natrag u Srbiju pa se moralo prihvatiti zatečeno stanje. Prethodni komandant brigade, pukovnik Vukašin Daničić, također je izražavao nepovjerenje prema Tehi, kao načelniku bezbjednosti u brigadi, jer se u par navrata otvoreno konfrontirao

svjedoku govoreći mu da je „*Titin oficir, kojeg treba kontrolisati*“.

271. Vještak optužbe, Richard Buttler je dao detaljno pojašnjenje u pogledu načina djelovanja organa za bezbjednost u brigadi. Tako je izlažući svoj nalaz i mišljenje pojasnio da pomoćnik komandanta/ načelnik bezbjednosti/ ima dva osnovna zadatka: da provodi kontraobavještajne aktivnosti i tehnički je stručnjak za aspekte djelovanja vojne policije. Također ima savjetodavnu ulogu u smislu najefikasnijeg angažmana ovih jedinica, u okviru provođenja naredbi komandanta.

272. Ovaj vještak je u pogledu obaveze izvještavanja saglasan sa svjedocima odbrane u smislu da postoje neki kontraobavještajni poslovi kada načelnik bezbjednosti izvještava direktno načelnika bezbjednosti u korpusu. „*U tom slučaju komandant brigade se zaobilazi.*“ Prema riječima svjedoka Daničića i Grujića, redovno izvještavanje o tim pitanjima išlo je direktnom linijom prema obavještajno bezbjednosnim organima II korpusa na način da se po pitanjima bezbjednosti referisalo izvjesnom Mitroviću, dok se po pitanjima obavještajnih poslova izvještaj podnosio izvjesnom Atlagiću. Način takvog izvještavanja te specifičnosti ustrojstva 11. l.kr.p.br. decidno je pojasnio i vještak Slobodan Kosovac, čiji nalaz i mišljenje cijenjen zajedno sa iskazima svjedoka odbrane, od kojih ne odstupa u bitnim segmentima, pa vijeće prihvatanje nalaza nije detaljnije obrazlagalo.

273. Međutim, vještak Buttler je u svom izlaganju postavio i okvire postupanja komandanta, kako bi dobio saznanja o postojanju ratnih zarobljenika, pri čemu je trebao biti „marljiv“ kako bi otkrio takve stvari, međutim, dodaje da se od njega ne očekuje da bude „vidovit“. U svakom slučaju vještak smatra da je komandant trebao znati šta rade njegovi ljudi iz logistike.

274. U svakom slučaju, postojala je još jedna specifičnost vezano za referisanja u 11. lakoj krupskoj pješadijskoj brigadi koju je uspostavio svjedok Daničić po dolasku na mjesto komandanta. On se uglavnom interesovao za borbene aktivnosti, zbog čega je odredio da će dnevna referisanja održavati sa komandanatima bataljona i samostalnih jedinica., koji će ga neposredno izvještavati o stanju na linijama i borbenoj gotovosti, dok dok je organ za obavještajno bezbjednosne poslove, na čijem čelu je bio Drljača zv. Teho, trebao izvještavati načelnika štaba.

275. Razlog ovakvom postupanju svjedok je obrazlagao činjenicom da je linija odbrane odnosno zona odgovornosti brigade bila duga oko 50 km a brojala je 2.500,00 ljudi, kojima je trebalo rukovoditi, pa se u radu morao oslanjati na podređene, među kojima prvenstveno na načelnika štaba, što je u ovom slučaju bio svjedok Zdravko Marčeta. On je prema riječima svjedoka trebao biti „*komandantova desna ruka*“ u smislu da je trebao izvještavati komandanta o svim relevantnim dešavanjima u komandi, koja nisu podpadala pod redovno borbene izvještavanje potčinjenih jedinica. Navedena saradnja je morala biti efikasna jer komandant „*jeste odgovoran za starje brigade, ali čak i u idealnim situacijama postoje neke stvari koje ostanu nepoznate i u tome se mora oslanjati na svoje pomoćnike.*“

276. Međutim, loše stanje u pogledu provođenja obaveze izvještavanja nadređenih spominje i komandant korpusa u svom Izvještaju o stanju u jedinicama upućenom Glavnom štabu vojske

republike Srpske str.pov. br. 590-1 od 16.12.1992. godine, u kojem se ukazuje na „*nedovoljno razvijen sistem informisanja u vojsci, koje gotovo izostaje od vrha do vojnika, te nepopunjenost ovih organa kvalitetnim kadrom.*“

277. Način na koji je bilo organizovano izvještavanje komandanta u 11. kr.l.p.br. je veoma značajna okolnost, prvenstveno imajući u vidu da je na čelu organa za obavještajne i bezbjednosne poslove u brigadi bio samo jedan čovjek, dok su se po vojnim pravilima trebala formirati dva odvojena organa. Navedeno je imalo za posljedicu da je obaveza referisanja o ratnim zarobljenicima i počinjenim zločinima ostavljena na dispoziciju samo jednom čovjeku, kojim je bio nezadovoljan ne samo komandant Ostojić nego i brojni drugi pripadnici brigade.

278. Svjedok Daničić, kao komandant brigade i svjedok Borić kao komandant korpusa, saglasni su da je dužnost bezbjednjaka bila informisati komandanta o eventualnim problematičnim situacijama vezano za ratne zarobljenike ili krivičnim djelima počinjenim od strane pripadnika brigade, prema ratnim zarobljenicima. Navedeno je precizirano i dopisom koji je uputila komanda II krajiškog korpusa potčinjenim jedinicama pov.br. 307-2 od 05.08.1992. godine, što je sa nivoa komande 11.kr.l.p.br. dana 08.08.1992. godine, Naređenjem komandanta Ostojića proslijeđeno dalje komandantima bataljona i samostalnih jedinica. Iz navedenog je vidljivo da optuženi Ostojić, sa čim se složio i komandant korpusa Grujo Borić, samo izuzetno predviđaju zadržavanje ratnih zarobljenika na nivou jedinice koja ih je lišila slobode, ali najduže 48 sati, nakon čega se imaju prebaciti u korpusni zatvor. O svim eventualnim nepoštivanjima navedenog naređenja ili u slučaju vanrednih situacija, načelnik bezbjednosti je morao izvjestiti komandanta, koji bi na temelju tako dobijenih saznanja mogao pokrenuti istragu, odnosno ispitati da li je neko od njegovih potčinjenih počinio krivično djelo ili se sprema na njegovo počinjenje, u kom slučaju bi bio obavezan da spriječi ili kazni počinioce.

279. Međutim, vijeće je na temelju izvedenih dokaza zaključilo da je referisanje o ratnim zarobljenicima imalo potpuno odvojenu liniju izvještavanja, pri čemu su sve informacije po tim pitanjima prikrivane od komandanta Ostojića. Svjedok Miroslav Stanić, koji je u inkriminisano vrijeme bio pomoćnik načelnika za obavještajne poslove, potvrdio je da su svi izvještaji upućeni korpusu preko komandanta brigade bili šifrovani. Tako je on jedne prilike imao sukob sa načelnikom bezbjednosti Tehom, jer je greškom omogućio da komandant Ostojić vidi jedan takav šifrirani izvještaj, koji je trebalo proslijediti organima korpusa. Odmah po tom događaju, Teho je angažirao sina Milana Vojinovića, sa kojim je bio u rodbinskim vezama, čime je po mišljenju svjedoka nastojao kontrolisati njegov rad, te spriječiti da komandant ponovo vidi neku od sličnih poruka.

280. Način šifrirane komunikacije između organa bezbjednosti brigade i korpusa vidljiv je iz dopisa broj: 247/45 od 15.12.1992. godine, koji je uložen kao dokaz Tužilaštva, dok sa druge strane Redovni borbeni izvještaji upućeni komandantu brigade od 15.07. i 24./25.06. 1992. godine, uloženi kao dokaz Tužilaštva, ne spominju ratne zarobljenike. U tu svrhu odbrana optuženog je u dokaze uvrstila veći broj redovnih borbenih izvještaja koje je potpisao Ostojić iz kojih je također vidljivo da

nije imao saznanja o postojanju ratnih zarobljenika u školi „Petar Kočić“ niti su isti bili predmetom ovih izvještaja. Škola ni ratni zarobljenici nisu spominjani ni u redovnim borbenim izvještajima koje je komanda II krajiškog korpusa upućivala Glavnom štabu VRS.

281. Izvedeni dokazi pokazuju i da je načelnik bezbjednosti brigade u tom smislu ostvarivao blisku saradnju sa svojim drugim pomoćnikom, referentom za bezbjednost, Petrom Senićem, koji je pravosnažno osuđen Presudom Vojnog suda u Banja Luci broj. IK broj: 94/95 od 04.08.1995. godine, zbog toga što je kao referent bezbjednosti u brigadi u više navrata zahtijevao i primao novac, a za uzvrat nije izvršavao radnje koje je kao službeno i odgovorno lice morao izvršavati. Navedeno je za posljedicu imalo zataškavanje većeg broja krivičnih djela počinjenih od strane pripadnika brigade, a sklonost Senića za prikrivanjem zločina potvrdili su i brojni svjedoci odbrane.

282. Nakon njegovog hapšenja, na mjesto referenta za bezbjednost dolazi svjedok Miroslav Egeljić, koji je izjavio kako po dolasku nije zatekao bilo kakve pisane informacije ili podatke o postojanju zatvora u školi „Petar Kočić“ te evidencije o broju ili tretmanu zarobljenika. Tako je jedne prilike saslušavao izvjesnog Đukića, kojeg su Senić i Teho proizvoljno zatvorili u vojnički pritvor ispod zgrade suda, bez pisanog odobrenja ili znanja komandanta, gdje je proveo skoro 9 mjeseci. Svjedok je inače imao nesuglasice sa načelnikom bezbjednosti koji je pritvarao vojnike bez razloga „*bio je čudan, drzak, pritvarao je koga je htio.*“

283. Ovaj svjedok je izjavio kako optuženi Ostojić nikada od njega nije tražio da nešto sakrije ili zataška, te je potpisao oko 500 krivičnih prijava koje je sačinio. Da je optuženi Ostojić kao komandant procesuirao svako kršenje discipline, a samim tim i krivičnih djela, vidljivo je i iz nekih dokaza Tužilaštva, među kojima su krivična prijava broj: 189/42 od 21.10.1992. godine, podnesena protiv Milešević Rajka, te Rješenje o određivanju pritvora do tri dana broj: 190/92 od 21.10.1992. godine.

284. Vijeće je prilikom donošenja konačne odluke imalo u vidu činjenicu da je prethodni komandant, pukovnik Daničić, za postojanje zatvora i zarobljenika u Bosanskoj Krupi također saznao naknadno, od svojih podređenih, te iste nikada nije lično vidio. Lični vozač komandanta Ostojića je u tom kontekstu naglasio da nikada nije vozio komandanta u obilazak zatvora u Bosanskoj Krupi, jer su borbena dejstva bila prioritet, pa su najviše bili na terenu obilazeći vojnike, što je naročito bilo intenzivirano prvih 10 dana nakon primorpedaje dužnosti. Tada prema riječima svjedoka „*nije bilo ni nedeje ni praznika, znali su obilaziti linije i po 24h neprekidno.*“

285. U tom kontekstu značajno je ukazati da se zločini nad ratnim zarobljenicima dešavaju upravo u to vrijeme, odnosno desetak dana po preuzimanju komande od strane optuženog Ostojića, pri čemu je nezanimljiv i prekratak rok koji je optuženi imao za primopredaju dužnosti. Rok je po mišljenju prethodnog komandanta Vukašina Daničića nedovoljan, ali opravdan u ratnim dešavanjima, pa se pukovnik Daničić u dva ili tri dana koliko je trajala primopredaja dužnosti trudio optuženom prenjeti što više informacija, ali nije siguran da li ga je informirao o postojanju zatvora. Tom prilikom

naglasak je bio na borbenim aktivnostima i rasporedu jedinica, dok je ostale podatke komandant trebao dobiti naknadno od podređenih. Vještak Buttler kao vještak optužbe također smatra da je primopredaja u ovom slučaju trajala prekratko za upoznavanje sa svim bitnim segmentima brigade. Koliko je stupanje na dužnost bilo ubrzano najbolje govori i činjenica da se optuženi tek naknadno razdužio sa mjesta pomoćnika komandanta koje je imao u drugoj brigadi na Kupresu.

286. Osim toga, prema iskazu svjedok Kasima Kulauzovića, ali i drugih saslušanih svjedoka zatvorenici su prilikom dolaska Međunarodnih humanitarnih organizacija ili Komiteta Crvenog križa izmješteni iz prostorija škole, kako ne bi bili evidentirani. Tako je jedne prilike svjedoku Sabitu Alijagiću jedan vojni policajac objasnio razloge izmještanja zatvorenika u kino salu koja se nalazila nedaleko od škole, navodeći da je u posjeti Komitet CK sa zadatakom evidentiranja zatvora u Bosanskoj Krupi. Ovaj svjedok je naglasio da su djelatnici Komiteta evidentirali zarobljenike tek po njihovom premještanju u korpusni zatvor u Kamenici (Drvar), a čak i tada su u par navrata vršena izmještanja pojedinaca, pa je svjedok Samir Alijagić evidentiran tek 15.12.1992. godine.

287. Dakle, vijeće nalazi da tokom postupka nisu izvedeni dokazi koji bi van svake sumnje ukazivali da je optuženi Jovan Ostojić znao ili mogao znati za postojanje zatvora u školi „Petar Kočić“ te samim tim i za zlostavljanje zarobljenika.

288. Sa druge strane, odnos optuženog Ostojića prema zarobljenicima, u slučajevima kada je sa njihovim postojanjem bio upoznat, opisao je svjedok Rajko Radaković, koji je kao vozač komandanta bio prisutan u obilasku komande I bataljona u Šabićima, nekada u ljeto ili jesen 1993. godine. Te prilike je optuženi Ostojić za vrijeme vožnje saznao da je zarobljeno 5 lica, jer su zaustavljeni u minskom polju, a naknadno su priznali gdje su sakrili naoružanje koje su imali sa sobom. Po njihovom privođenju, jedan od vojnika je rekao da ih treba „*ispitati pa pobiti*“ na što je komandant Ostojić uzvratilo da to mogu uraditi „*samo preko njega mrtvog*“. Naredio je tada da se zarobljena lica predaju vojnoj policiji na ispitivanje, a da se jedan od njih, koji je bio ranjen, odveze na ukazivanje pomoći, što je izazvalo veliko negodovanje među vojnicima, obzirom da je u to vrijeme i brigada imala nestašicu benzina. Međutim, optuženi Ostojić je tada bio decidan u svojoj naredbi rekavši „*dok ima zadrja kap benzina ima da vozite!*“

289. Iako navedeni period odstupa od vremenskog okvira postavljenog optužnicom, vijeće navedeni događaj nalazi mjerodavnim za ocjenu korektnog odnosa optuženog komandanta Ostojića u odnosu prema zarobljenicima za koje je znao.

1. Pojedinačne inkriminacije

(a) Zlostavljanje zarobljenika

290. Na okolnosti iz tačke 10-a izmijenjene optužnice na prijedlog Tužilaštva BiH saslušani su svjedoci Medžedović Redžep, Kulauzović Kasim, Alijagić Sabid, Stanić Miroslav i Jakšić Ilija, koji

su potvrdili zatočenje civila u fiskulturnoj sali u osnovnoj školi u Jasenici, te njihovo premlaćivanje i prebacivanje u Bosansku krupu na dan 24. jula 1922. godine premješteni. Prema iskazu svjedoka odbrane Stanić Miroslava i Jakšić Ilije, lica koja se navode u ovoj tački izmijenjene optužnice privedena su zbog sumnje da sakrivaju oružje.

291. Na okolnosti mučenja zatočenika Budimlić Mirsada iz tačke 10-b izmijenjene optužnice na prijedlog Tužilaštva BiH u svojstvu svjedoka saslušani su Medžedović Redžep, Kulauzović Kasim, Šabić Bajro, Kozlica Šefkija, Alijagić Sabid i svjedok A-3, koji su izjavili kako je ovaj oštećeni bio naročito maltretiran i premlaćivan, tako da je imao rane po čitavom tijelu i nije mogao hodati.

292. Na okolnosti zatočenja i maltretiranja Sefić Suada, činjenično opisan u tački 10-c izmijenjene optužnice, saslušani su svjedoci optužbe Stanić Miroslav, Kozlica Šefkija, Alijagić Sabid, Šabić Bajro, A-5 I A-3, oni su potvrdili da je oštećeni zarobljen u svom selu, te doveden u prostorije osnovne škole "Petar Kočić" gdje je konstantno maltretiran od strane stražara, koji su jednom prilikom oštećenom dali da popije čašu nekog lijeka, nakon čega je preminuo. Svjedok Miroslav Stanić je jedne prilike prisustvovao ispitivanju oštećenog Suada Sefića, koji od strane Duška Zmijanac, komandanta snajperista uboden nožem u koljeno. Obzirom da je takvim ispitivanjima prisustvovao i Petar Senić, svjedok vjeruje da je o svemu obavještavan načelnik bezbjednosti, Drljača Mladen zv. Teho, dok nije siguran da je komandant Ostojić znao za saslušanja zarobljenika ili za ovakav njihov tretman u zatvoru. Svjedok Daničić je u tom kontekstu na pitanje branioca optuženog zašto nije otpustio Tehu koji je neprofesionalno obavljao svoje dužnosti odgovorio *"možda sam i trebao, nije baš svaki dan izvještavao o zatvorenicima."* Dakle, načelnik bezbjednosti nije izvršavao revnosno svoje dužnosti čak ni u odnosu na pukovnika Daničića, koji je došao u brigadu sa ciljem uspostavljanja reda i hijerarhije u funkcionisanju brigade, a njegova nemarnost je samo porasla dolaskom optuženog Ostojića na mjesto komandanta.

293. Odbrana tokom postupka nije sporila da su se navedeni zločini desili, ali vijeće ponovo ukazuje da se radi o periodu od 21. jula- 28. jula, dakle samo desetak dana nakon dolaska optuženog Jovana Ostojića na mjesto komandanta brigade, u kojem periodu je komandant intenzivno nastojao da se upozna sa borbenom gotovošću brigade i potčinjenih jedinica. U to vrijeme, problematika ratnih zarobljenika bila je u ingerenciji načelnika organa za bezbjednost, koji je prikrivao podatke o broju i tretmanu zarobljenika, te o zločinima koje su počinili pripadnici brigade. Navedeno, treba posmatrati u korelaciji sa specifičnim odnosima nepovjerenja i početne netrpeljivosti prema komandantu Ostojiću kao rezervnom starješini i oficiru JNA.

294. Osim podozrenja prema svima koji nisu bili pripadnici SDS-a, neki pripadnici brigade i policije bili su povezani i porodičnim vezama, naročito izraženim između načelnika policije Milana Vojinovića, Milorada Kotura i Mladena Drljače zv. Teho, koja okolnost zasugerirano nije bila beznačajna i zanemarljiva, obzirom da je komandant Ostojić došao u relativno malu, nepoznatu sredinu, u kojoj je prema iskazu svjedoka Gruje Borića *"morao prihvatiti zatečeno starje"*. Svi naprijed izneseni razlozi nesumnjivo dovode do zaključka da Tužilaštvo nije van svake razumne

sumnje dokazalo da je optuženi u vrijeme koje obuhvataju navedene tačke izmijenjene optužnice znao, ili mogao znati, za počinjenje krivičnih djela od strane njemu podređenih.

(b) Ubistvo grupe JOKS

295. Na okolnosti ubistva grupe zarobljenika pod nazivom JOKS saslušani su svjedoci optužbe Majkić Slobodan, Željković Milovan, A-5, Stanić Miroslav, Stojisavljević Dušan, A-3, Medžedović Redžep, Kulauzović Kasim, Šabić Bajro, Kozlica Šefkija, Alijagić Sabid, Jakšić Ilija, Ilić Slavko, Mudrinić Mile, Marčeta Zdravko, Borić Grujo i Dančić Vukašin. Ova grupa je prema izjavama svjedoka bila najviše zlostavljana, držani su u nehumanim uslovima, goli do pasa i bos i na leđima su imali urezana četiri slova "S".

296. Svjedoci su potvrdili i da je dana 31. jula 1992. godine u Jasenici, pripadnik brigade, Praštalo Predrag ubio Plavanjac Savku, majku Plavanjac Joje, nakon čega je Praštalo prema iskazu svjedoka istog dana razriješen dužnosti i pritvoren u osnovnu školu "Petar Kočić" u Bosanskoj Krupi u koju je u večernjim satima, došao Joja Plavanjac u pratnji oca gdje je lišio života pripadnike gupe JOKS i Tofika Sejdica, nakon čega je zatočenicima naredeno da očiste krv i ostatke ljudskog tkiva iz ćelije u kojoj su se desila ubistva.

297. Detalje počinjenog zločina opisao je svjedok Kozlica Šefkija, koji je izjavio da se radilo o grupi mladića koji su zatvoreni u zasebnu prostoriju, te su često premlaćivani od strane stražara. Svjedok je imao priliku da ih vidi kada im je unosio ručak, ali nisu mogli jesti uslijed zadobijenih povreda. Vode im nisu davali, vjerovatno da bi ih dodatno iscrpljivali. Kada je ova grupa dovedena svi su bili u civilnim odijelima, a kasnije su im stražari naredili da skinu majice, tako da su uvijek bili goli do pasa. Sprejom su im napisali JOKS na leđima, a iznad toga nožem urezali 4 slova S.

298. Svjedok je tako imao priliku vidjeti kada je kritične noći došao Joja, kojeg je prepoznao Harbaš Refik iz Jasenice. Sa njim je komunicirao stražar Narančić, koji je svoj iskaz dao na glavnom pretresu. Prema iskazima svjedoka, Joja je insistirao da ga Narančić pusti u školu, tražeći vjerovatno Praštalo Predraga, ubicu majke. Ne našavši ga, Joja je ušao u prostoriju u kojoj se nalazila grupa od 11 zarobljenika (grupa JOKS) te ih je te prilike lišio života, nakon čega je njegov otac izveo i lišio života Tofika Sedića, sa kojim je prema riječima svjedoka Narančića porodica Plavanjac od prije imala nesuglasice. Nakon ubistava došao je Mile Ćazić, koji je bio komandir voda vojne policije, i naredio odvođenje Joje.

299. Kasnije tokom noći između 21,00-21,30 sati, svjedok Kozlica je primjetio dolazak vojnog kamiona FAP 1005 sive boje, nakon čega pripadnici vojne policije ulaze u školu i iznose beživotna tijela mladića tovaru ih na kamion. Poslije par dana svjedoku i drugim zatvorenicima je naredeno da obrišu tragove krvi u hodniku i zidove na kojima su bili tragovi ljudskog tkiva. Navedeno je potvrdio svjedok Narančić, precizirajući da je Joja u zatvor ušao prijeteći te je u zarobljenike osim Joje pucao i njegov otac (suprug pokojne Savke), koji je lično ubio Tofku. Nakon što su kamioni

ovezli beživotna tijela ubijenih, svjedoku Narančiću se obratio Ćazić rekavši „*šuti sad za sad pa ćemo vićjeti kasn.je*“, tako da je svjedok u narednom periodu izbjegavao pričati o događaju, a ubrzo je prešao u drugi vod i više boravio na borbenim položajima.

300. Svjedok Kozlica nikada nije čuo da je neko provodio istragu povodom predmetnog događaja, samo je prilikom preseljenja u Kamenicu, korpusna vojna policija ispitala gdje su pripadnici grupe JOKS, ali zarobljenici nisu smjeli reći šta se desilo bojeći se da i oni ne budu ubijeni.

301. Odbrana je tokom postupka prvenstveno osporavala status Joje kao pripadnika brigade u vrijeme počinjenja zločina, navodeći da je nakon ranjavanja razriješen dužnosti zamjenika komandanta Jaseničkog bataljona, te prisustvo optuženog Ostojića u komandi brigade na dan ubistva Jojine majke, Savke Plavanjac i saznanje optuženog o počinjenim zločinima.

302. Na temelju izvedenih dokaza, nesumnjivo je zaključeno da je po izbijanju sukoba Joja Plavanjac bio postavljen za zamjenika komandanta Jaseničkog bataljona, gdje je bio oko petnaestak dana. Svjedok Rađenović, koji je početkom izbijanja sukoba angažovan na mjesto bezbjednjaka u bataljonu svjedoka PWS-92, nakon 15-20 dana prelazi u pozadinsku četvu. U to vrijeme poznavao je Joju Plavanjca sa kojim je jedne prilike išao po dušeke u hotelu Jasenica, nakon čega ga nije više vidao, te ne zna da li je u narednom periodu bio pripadnik brigade. Nedugo potom dolazi do transformacije jedinica tako da je IV bataljon preimenovan u III, a dodata je Vojovačka četa, nakon čega svjedok PWS 92 postavlja Joju za operativca u bataljonu, iako navedeno mjesto nije formacijski predviđeno.

303. U tom pravcu Tužilaštvo je izvelo brojne materijalne dokaze kojima se nastojala potvrditi angažiranost Joje u brigadi u vrijeme počinjenja zločina. U tu svrhu uložena je materijalna dokumentacija, među kojom je Pregled starješinskog kadra brigade u kojem je pod rednim brojem 25. naveden Joja Plavanjac, kao komandir komandne čete Jasenica, zatim Personalni karton iz kojeg je vidljivo da je bio vojno angažovan u periodu od 21.04.- 31.12.1992. godine.

304. Odbrana je tokom postupka osporavala ažurnost vođenja jediničnih kartona i VOB-a 8 brigade, smatrajući da su u tom pogledu načinjeni brojni propusti, što je vidljivo i iz Naredbe komandanta Ostojića pov.br. 556-1/92 od 21.10.1992. godinc, kojim je primjećeno nepotpuno i nepravilno evidentiranje vojnih obveznika te se naređuje da se protiv lica koja svojim radom doprinose lošem stanju u smislu širenja netačnih podataka i dezinformacija poduzmu disciplinske i druge mjere odgovornosti.

305. Tužilaštvo je smatralo i da Jojina pripadnost brigadi proizilazi iz zahtjeva za pomoć koji je uputio Izvršnom odboru skupštine opštine Krupa na Uni od 10.02.1994. godine, u kojoj traži da mu se dodijele novčana sredstva za kupovinu goriva i liječenja bolesnog djeteta u Beogradu. Međutim, uvidom u Odluku izvršnog odbora od 28.02.1994. godine, kojom je udovoljeno navedenoj molbi, Joja se ne spominje kao pripadnik brigade u relevantnom vremenskom periodu.

306. Svjedoci odbrane, kao što je svjedok Duško Stoislavljević, smatraju da se Joja fiktivno vodio kao pripadnik brigade, te ga on nikada nije lično viđao u komandi stana. Tadašnji komandant Daničić ne sjeća navedenog postavljenja, kao ni komandir komande stana, Dragan Kolundžija, tako decidno izjavljuje da Joja nije bio u sastavu njegove jedinice, ali ga jeste viđao uniformisanog u blizini komande, što su izjavili i brojni drugi svjedoci. Svjedok Gajkić, koji je nakon Zdravka Marčete došao za načelnika štaba, kategorički tvrdi da brigada formacijski nije imala komandnu četvu/komandu stana, te Joju nikada nije vidio na referisanjima, na kojima bi kao komandant takve čete morao prisustvovati, što je potvrdio i svjedok PWS 92 koji nije viđao Joju na referisanjima u brigadi, na temelju čega je zaključio da isti nakon ranjavanja nije bio vojno angažovan.

307. Obzirom na navedene nesuglasnosti saslušanih svjedoka i nepreciznosti uvrštenih materijalnih dokaza Tužilaštva, vijeće ne nalazi van svake razumne sumnje dokazanim da je u vrijeme počinjenja zločina nad grupom JOKS Joja Plavanjac bio pripadnik brigade. Dakle, u odnosu na ovu tačku izmijenjene optužnice, nije ispunjen prvi element komandne odgovornosti koji pretpostavlja odnos nadređeni- podređeni.

308. Pored toga, vijeće se osvrnulo i na dokaze Tužilaštva, kojima se nastojalo dokazati da je optuženi Ostojić znao za navedena ubistva, obzirom da su pripadnici grupe JOKS uhapšeni za vrijeme borbenih dejstava, kojom prilikom su ranjeni neki srpski vojnici. Međutim, Redovni borbeni izvještaji iz prethodnog perioda ne spominju zarobljena lica, nego se hapšenje grupe od 8 lica sa nazivom JOKS samo spominje u dopisu od 12.07.1992. godine, koji je organ bezbjednosti brigade (Mladen Drljača zv. Teho) uputio direktno organu za obavještajno bezbjednosne poslove korpusa (Atlagić- Mitrović). Naredni izvještaj načelnika za OBP od 13.07.1992. godine također navodi podatke o zarobljavanju, dok Redovni borbeni izvještaj komandanta od istog datuma ponovo ne spominje bilo kakve vanredne događaje.

309. Jedini Redovni borbeni izvještaj koji spominje lišenje grupe od 8 lica je onaj koji je 15.07.1992. godine, neposredno prije odlaska sačinio pukovnik Daničić, ali on nije siguran da li je optuženog Ostojića upoznao sa navedenim.

310. Većina saslušanih svjedoka optužbe, osim svjedoka Marčete, samo zaključuje da je optuženi Ostojić kao komandant morao biti informisan o ubistvima koje je počinio Joja, jer su u to vrijeme prepričavane različite verzije događaja. Međutim, vijeće ne smatra da je optuženi Ostojić kao komandant mogao djelovati na temelju neformalnih priča koje su kružile, obzirom da su prava i dužnosti pripadnika brigade jasne i nedvosmislene, pa tako i komandanta obavezuje samo ono što je saznao kao zvaničnu informaciju putem referisanja od strane potčinjenih.

311. Jedini svjedok koji decidno izjavljuje da je optuženi Ostojić znao za počinjenje zločina je svjedok Marčeta Zdravko, u to vrijeme načelnik štaba u brigadi. On je izjavio da ga je nekoliko dana nakon ubistva Plavanjac Savke pozvao optuženi Jovan Ostojić, informišući ga da je Plavanjac Joja počinio ubistva, te ga je svjedok zatekao prilikom dolaska u kancelariju komandanta, jer isti navodno

nije htio da govori bez njegovog prisustva.

312. Međutim, vijeće nije moglo pokloniti vjeru ovom svjedoku, prvenstveno imajući u vidu njegov neprofesionalni odnos prema komandantu brigade, kojem je trebao biti najbliži saradnik. Kako je sam izjavio, svjedok je u to vrijeme imenovan na poziciju načelnika odsjeka u ministarstvu odbrane, te nije posvećivao naročitu pažnju obavljanju poslova u brigadi, iako se i 01.08.1992. godine zvanično vodio kao njen pripadnik, a što je vidljivo iz dopisa 11. l.kr.p.br broj: 253-1/92, uloženog kao materijalni dokaz Tužilaštva. U tom kontekstu, čak je i vještak optužbe Buttler, njegov odnos ocijenio neprofesionalnim, jer je *“načelnik štaba ključna osoba na kcju se komandant oslanja.”*

313. Također, prema šemi organizacije pješadijske brigade iz 1984. godine, koja je uvrštena u dokazni materijal, linija odgovornosti vojne policije ide kroz organ bezbjednosti, prema komandi stana/komandi čete, kojoj je u konačnici nadređen načelnik štaba, što je potvrdio i svjedok Daničić, zbog čega vijeće smatra tendencioznom izjavu svjedoka Marčeta, da je komandant znao za počinjene zločine, jer je ista očigledno data u cilju izbjegavanja ili umanjavanja vlastite odgovornosti. U tom kontekstu, svjedok u unakrsnom ispitivanju nije mogao objasniti zbog čega sam nije naknadno prijavio počinjenje krivičnog djela, ako je vidio da komandant ne poduzima “nužne i razumne” mjere. U prilog ovom svjedoku ne ide ni činjenica da je bio u kumovskim vezama sa počiniocem zločina.

314. Marčeta je prema iskazu svjedoka Bjeljac Predraga jedne prilike imao čak i lični sukob sa komandantom Ostojićem, kojeg je vrijeđao i fizički nasrnuo na njega. Naknadno se utvrdilo da je bio u alkoholiziranom stanju nakon čega je komandant Ostojić donio Rješenje o njegovom zadržavanju o pritvoru, ali je uveče pušten, upravo po naređenju bezbjednjaka Tehe.

315. Nadalje, vijeće je na temelju izvedenih dokaza zaključilo da optuženi Ostojić da dan ubistva Savke Plavanjac nije bio u brigadi, što su potvrdili svjedoci Bjeljac Predrag te vozač komandanta Radanović Ranko, koji su sa optuženim bili na razduživanju u brigadi na Kupresu. Sa druge strane, svjedok Marčeta je na dan ubistva Savke Plavanjac bio u komandi u Jasenici, te je kao zamjenik komandanta potpisao rješenje o razriješenju Praštalo Predraga, što je još jedan od pokazatelja da kritičnog dana komandant Ostojić zaista nije bio prisutan u komandi.

316. Izjavu svjedoka Marčeta su opovrgnuli gotovo svi drugi svjedoci odbranc, koji su za počinjenje zločina nad grupom JOKS saznali par godina po okončanju rata. Svjedok Miroslav Vještica je također naknadno saznao za maltretiranja zarobljenika u školi “Petar Kočić” o čemu prema njegovim riječima nikada nije bilo govora u komandi brigade.

317. Shodno navedenom, vijeće je zaključilo da je zločin koji je Joja počinio nad zarobljenicima bio zataškavan, pa je tako Predrag Praštalo, kcji je po razriješenju dužnosti lišen slobode i odveden u pritvor, iz istog odveden prije povratka komandanta Ostojića u Jasenicu. Također, tijela ubijenih su u

noćnim satima odvezena na nepoznatu lokaciju, a komandir voda vojne policije naredio je da se o navedenom događaju ne priča.

318. Imajući u vidu sve naprijed navedene okolnosti, vijeće je zaključilo da tokom postupka nije izvedeno dovoljno dokaza koji bi na nesumnjiv način ukazivali da je optuženi znao za zločin opisan pod tačkom 10-d izmijenjene optužnice, niti je u to vrijeme počinilac zločina Joja Plavanjac, bio pripadnik brigade kojom je optuženi Ostojić komandovao.

(c) Premještaj zarobljenika u korpusni zatvor Kamenica

319. Posljednja tačka izmijenjene optužnice 10-e odnosi se na premještanje zarobljenika iz osnovne škole "Petar Kočić" u Korpusni zatvor Kamenica u Drvaru, koji su tom prilikom bili premlaćivani od strane stražara i tjerani da pjevaju srpske pjesme, a sve vrijeme su nosili povez preko očiju. Na ovu okolnost saslušani su Medžedović Redžep, Kuluzović Kasim, Šabić Bajro, A-5, A-3, Kozlica Šefkija, Alijagić Sabid, Stanić Miroslav i Marčeta Zdravko. Svjedoci su također potvrdili da je zatočenik Šepić Kemal na smrt premlaćen 03. novembra 1992. godine, kao i da su iz zatvora Kamenica u Drvaru nestali zazarobljenici Malkoč Nusret, Velagić Ferid i Kadić Fehim.

320. Zatvor u Kamenici formiran je po naredjenju komandanta II krajiškog korpusa, pukovnika Gruje Borića, str.pov..br. 307-1 od 05.08.1992. godine, kojom je propisano da će zamjenika komandanta logora te obezbjeđenje odrediti komandant bataljona vojne policije i da će se u cilju funkcionisanja cjelokupne organizacije logora ostvarivati saradnja sa organom vojne bezbjednosti.

321. Izvedeni dokazi tokom postupka ukazuju da se premještaj zarobljenika desio 21.08.1992. godine, o čemu komandant prema izjavi svjedoka Štrbac Mladena nije bio obaviješten, pojašnjavajući da na referisanjima komandantu inače nisu spominjani zarobljenici, što je prema riječima svjedoka Jež Đorđa bila odgovornost bezbjednjaka brigade. Detalje oko prebacivanja zarobljenika pojasnio je svjedok Stanić Miroslav, referent bezbjednosti, koji je izjavio da je korpusna vojna policija prvobitno došla u Jasenicu, tražeći vojnu policiju Vlade Vignjevića. Tom prilikom su rekli da imaju zadatak prebacivanja zarobljenika u korpusni zatvor u Kamenicu, pa ih je svjedok uputio u Bos. Krupu, gdje je bilo sjedište vojne policije. Detalji premještaja nisu poznati ni ovom svjedoku, a vjeruje da o navedenom nije bio obaviješten ni komandant brigade Ostojić, koji u svom redovnom borbenom izvještaju od 21.08.1992. godine ne spominje premještanje zarobljenika, navodeći da "*drugih vanrednih događaja nema.*" Za premještaju zarobljenika nije znao ni komandant II krajiškog korpusa Grujo Borić, čijom naredbom je formiran zatvor u Kamenici, i smatra da je navedeno bilo u ingerenciji organa bezbjednosti korpusa, koji bi ga obavještavali samo u slučaju napredviđenih situacija.

322. Obzirom da Tužilaštvo tokom predmetnog postupka nije van svake razumne sumnje dokazalo da je optuženi Jovan Ostojić znao za postojanje zatvora u osnovnoj školi "Petar Kočić" u Bosanskoj Krupi, te samim tim ni za uslove u kojima borave zarobljenici i maltretiranja kojima su

podvrgnuti, vijeće je primjenom principa “u sumnji u korist optuženog”/In dubio pro reo/, odlučilo kao u izreci presude.

323. Dakle, Tužilaštvo tokom postupka nije dokazalo krivičnu odgovornost optuženih za pojedinačne inkriminacije u osnovi zločina protiv čovječnosti, te samim tim nisu bili ispunjeni uslovi ni za eventualnu pravnu prekvalifikaciju krivičnog djela za koje se terete.

324. Vijeće je prilikom donošenja presude cijenilo i druge dokaze provedene na glavnom pretresu, međutim, isti nisu posebno obrazlagani jer nisu na odlučujući način utjecali na konačno utvrđeno činjenično stanje, i zaključke do kojih je vijeće došlo na temelju dokaza čiju detaljnu ocjenu je dalo u presudi.

VII. ODLUKA O TROŠKOVIMA KRIVIČNOG POSTUPKA

325. Na osnovu člana 189. stav 1. ZKP BiH troškovi krivičnog postupka iz člana 185. stav 2. tačke a) do f) ovog Zakona, kao i nužni izdaci i nagrada branilaca, padaju na teret budžetskih sredstava Suda.

VIII. ODLUKA O IMOVINSKO PRAVNIM ZAHTJEVIMA

326. Na osnovu člana 198. stav 3. ZKP BiH oštećeni se sa svojim imovinsko pravnim zahtjevima upućuju na parnicu.

Zapisničar:

PREDSJEDNIK VIJEĆA

Lejla Haračić

Zoran Božić

Pravni savjetnik- asistent

Pouka o pravnom lijeku: Protiv ove presude dozvoljena je žalba Apelacionom odjeljenju Odjela I Suda Bosne i Hercegovine u roku od 15 (petnaest) dana po prijemu pismenog otpavka ove presude.

Žalba se u dovoljnom broju primjeraka predaje ovom sudu.*

Aneksi I i II koji sadrže procesne odluke i spisak izvedenih dokaza, predstavljaju sastavni dio ove presude.

IX. ANEKS 1- PROCESNE ODLUKE

A. ODLUKA O PRIHVATANJU UTVRĐENIH ČINJENICA

Odlučujući o prijedlogu Tužilaštva BiH za prihvatanje utvrđenih činjenica brcj: KT-RZ-100/06 od 12.12.2008. godine i prijedlogu optuženog Kličković Gojka od 25.02.2009. godine, na osnovu člana 4. Zakona o ustupanju predmeta od strane MKSJ Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od strane MKSJ u postupcima pred sudovima u BiH, vijeće je dana 27.03.2009. godine donijelo rješenje kojim se djelimično uvažavaju navedeni prijedlozi, te se činjenice utvrđene u pravosnažnim presudama MKSJ *Tužilac protiv Radoslava Brđanina br. IT-99-36-T od 1. septembra 2004. godine* i *Tužilac protiv Milomira Stakića br. IT-97-24-T od 31. jula 2003. godine* prihvataju kao dokazane u obimu kako slijedi:

1. Prema popisu stanovništva iz aprila 1991. godine, 43,7 posto stanovništva Bosne i Hercegovine činili su pripadnici muslimanske nacionalnosti, 32,4 posto Srbi, a 17,3 posto Hrvati. (*par. 29 Stakić*)
2. SRBiH je bila jedina republika u kojoj nijedan narod nije predstavljao dominantnu većinu. U njoj su živjeli pretežno bosanski Srbi, bosanski Muslimani i bosanski Hrvati. Iako su postojale razlike u njihovom kulturnom nasljeđu i vjerskoj tradiciji, ove tri grupe su imale mnogo toga zajedničkog i većinom su mirno koegzistirale. (*par. 54 Brđanin*)
3. U novembru 1990. održani su prvi višestranački izbori u BiH, na kojima su birani Skupština SRBiH, Predsjedništvo SRBiH te opštinske i lokalne skupštine u svim opštinama u BiH. SDA, SDS I HDZ zajedno su osvojili ogromnu većinu glasova. Glasovi su tačno odražavali tadašnju situaciju polarizovanih stanovišta različitih etničkih zajednica u BiH. {...} (*par. 56 Brđanin*)
4. U početku su tri nacionalne stranke sarađivale dobro, čak i s poletom i oduševljenjem, u euforiji koja je uslijedila nakon poraza Saveza komunista. Međutim, raspad SFRJ koji je počeo 1991. doveo je do pogoršanja kako opšte situacije u BiH, tako i odnosa između etničkih grupa. {...} (*par. 57. Brđanin*)
5. Rat i otcjepljenje Slovenije, i osobito Hrvatske, značajno su uticali na društveno-političku situaciju u BiH. Počev od kraja ljeta 1991. mnogi vojno sposobni muškarci u BiH dobili su poziv za mobilizaciju u JNA radi borbi u Hrvatskoj. Odazvao se veliki broj bosanskih Srba, no bosanski muslimani i bosanski Hrvati, uz podršku svojih vođa, uglavnom nisu odgovarali na poziv. To je dovelo do porasta napetosti između nacionalnih grupa, osobito u regiji Bosanske Krajine uz granicu s Hrvatskom. (*par. 58 Brđanin*)

6. U takvoj atmosferi napetosti tri glavne nacionalne stranke – s različitim nacionalnim programima i suprotstavljenim interesima – nisu uspijevale pomiriti svoje razlike i počele su se razvijati u suprotnim smjerovima. Do najvećeg razmimoilaženja u stavovima došlo je povodom pitanja ustavnog položaja BiH. Dok su SDA i HDZ zagovarali otcjepljenje SRBiH od SFRJ, SDS se čvrsto zalagao za očuvanje Jugoslavije kao države kako bi svi Srbi i dalje živjeli zajedno u jednoj državi i kako ne bi postali manjina u nezavisnoj bosanskoj državi. Predsjednik SDS-a Radovan Karadžić održao je 15. oktobra 1991. strastveni govor u Skupštini SRBiH u Sarajevu i najavio da bi bosanski Muslimani mogli nestati kao zajednica ako proglaše nezavisnost SRBiH od SFRJ. Predsjednik SDA Alija Izetbegović odgovorio je da Karadžićeva prijeteća poruka i njegov način izlaganja pokazuju zašto će SRBiH možda biti prisiljena da se odvoji od SFRJ. Nakon što je Skupština SRBiH završila s radom za taj dan, a delegacija SDS-a otišla, delegati HDZ-a i SDA ponovo su se sastali bez njih i usvojili Deklaraciju o nezavisnosti, učinivši korak bliže nezavisnosti SRBiH. *(par. 61 Brđanin)*
7. Poslanici SDS-a u Skupštini SRBiH osnovali su 24. oktobra 1991. na sastanku svog kluba zasebnu Skupštinu srpskog naroda u Bosni i Hercegovini (dalje u tekstu: Skupština Srpske Republike BiH) i izabrali Momčila Krajišnika za njenog predsjednika. Skupština Srpske Republike BiH usvojila je odluku o plebiscitu srpskog naroda u BiH u vezi s pitanjem ostanka BiH u Jugoslaviji. {...} *(par. 62 Brđanin)*
8. Početkom 1992. SDA je pojačao pritisak za proglašenje nezavisnosti SRBiH od SFRJ. Referendum o pitanju nezavisnosti održan je 29. februara i 1. marta 1992. Bosanski Srbi su u velikom broju bojkotovali referendum, na kojem je velikom većinom izglasana nezavisnost BiH. S obzirom na rezultat referenduma, Evropska zajednica je 6. aprila 1992. priznala BiH kao nezavisnu državu. Priznanje od strane SAD-a uslijedilo je 7. aprila 1992. *(par. 63 Brđanin)*
9. Referendum i priznanje BiH kao nezavisne države od strane međunarodne zajednice koje je potom uslijedilo povećali su napetosti između bosanskih Srba s jedne strane i bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata s druge. Ubrzo nakon toga u BiH je izbio oružani sukob. *(par. 64 Brđanin)*
10. Savjet SDS-a raspravljao je 15. oktobra 1991. o strategiji uspostave srpske vlade, što je obuhvatalo formiranje paralelnih organa vlasti, regionalizaciju BiH i vojnu organizaciju. *(par. 66 Brđanin)*
11. U govoru održanom povodom plebiscita srpskog naroda u Sarajevu u novembru 1991. godine, Radovan Karadžić je predstavnicima opština, članovima SDS-a, dao uputstvo da u svojim opštinama, regijama i mjesnim zajednicama uvedu vlast koja će se u potpunosti sastojati od bosanskih Srba. Skupština srpskog naroda u BiH izglasala je 11. decembra 1991. preporuku za osnivanje posebnih srpskih opština. {...} *(par. 68. Brđanin)*

12. Glavni odbor SDS-a objavio je 19. decembra 1991. dokument pod naslovom "Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u vanrednim okolnostima" [dalje u tekstu: Uputstvo s varijantom A i B]. To uputstvo propisuje na koji način će biti provedene određene utvrđene aktivnosti u svim opštinama u kojima žive Srbi, a u suštini se radi o nacrtu za preuzimanje vlasti od strane bosanskih Srba u opštinama u kojima oni predstavljaju većinu stanovništva [dalje u tekstu: Varijanta A] i opštinama gdje su u manjini [dalje u tekstu: Varijanta B]. Formulirani cilj Uputstva s varijantom A i B bio je "provođenje plebiscitarne odluke kojom se srpski narod u Bosni i Hercegovini opredijelio da živi u jedinstvenoj državi" i "povećanje mobilnosti i spremnosti za odbranu interesa srpskog naroda". *(par. 69 Brđanin)*
13. Uputstvo s varijantom A i B sadržavalo je, između ostalog, i direktivu prema kojoj će opštinski odbori SDS-a formirati krizne štabove srpskog naroda u svojim opštinama. {...} *(par. 70 Brđanin)*
14. Početkom 1992., dok su trajali međunarodni pregovori kojima se pokušavalo riješiti pitanje statusa BiH, rukovodstvo bosanskih Srba provelo je svoj plan da teritorije koje su smatrali svojim odvoje o postojećih struktura SRBiH i stvore zasebnu državu bosanskih Srba. Skupština Srpske Republike BiH proglasila je 9. januara 1992. Srpsku Republiku BiH, koja će 12. avgusta 1992. biti preimenovana u Republiku Srpsku [dalje u tekstu: RS],¹³² Ona se sastojala od tzv. srpskih autonomnih regija i oblasti, među kojima je bila i Autonomna Regija Krajina. *(par. 71 Brđanin)*
15. Na 12. sjednici Skupštine Srpske Republike BiH, održanoj 24. marta 1992., Radovan KARADŽIĆ je izjavio sljedeće: "U onom trenutku kada to bude ... možemo da formiramo to što hoćemo. Ima razloga da to bude za dva, tri dana ... Onog trena će sve srpske opštine, kako stare, tako i novoformirane, bukvalno staviti pod svoju kontrolu kompletnu teritoriju odnosne opštine... Tada, u tom trenutku, ... biće jedinstvena metodologija, vi ćete moći to prenijeti u opštine koje predstavljate i kako i šta sve treba učiniti. Kako izdvojiti milicijski sastav, kako uzeti sredstva koja pripadaju srpskom narodu, kako uspostaviti komandu. Milicija tu mora da bude pod komandom civilne vlasti, da je sluša, tu nema zbora – tako mora biti." *(fusnota 136 par. 73. Brđanin)*
16. [Tokom 16. sjednice Skupštine Srpske Republike BiH] {...} osnovana je Vojska Srpske Republike Bosne i Hercegovine [dalje u tekstu: VRS], koja je stavljena pod vrhovnu komandu Predsjedništva Srpske Republike BiH. General-potpukovnik Ratko Mladić prihvatio je položaj komandanta Glavnog štaba VRS-a {...} *(par. 78 Brđanin)*

17. U septembru 1990. JNA je naredila da se oružje povuče iz skladišta pod kontrolom lokalnih jedinica TO-a i premjestila ga u vlastita skladišta oružja. Zbog toga, kada su napetosti između etničkih grupa porasle, mjesne zajednice u cijeloj BiH nisu na raspolaganju imale značajnije količine oružja. Međutim, krajem 1991. i početkom 1992. sve tri nacionalne stranke počele su se naoružavati. (par. 87 Brđanin)
18. {...} JNA je sistematski lakim naoružanjem snabdijevala mjesne odbore SDS-a u opštinama Bosanske krajine koje su svojatali bosanski Srbi, kao i srpske paravojne grupe. Podjelu oružja civilima bosanskim Srbima obavljale su mjesne zajednice pod nadzorom SDS-a, uz podršku JNA i lokalne policije. Naoružavanje sela bosanskih Srba bilo je vrlo dobro organizovano i obuhvatalo je upotrebu kamiona, a povremeno čak i helikoptera. JNA je takođe preraspodijelila oružje srpskim jedinicama TO-a na područjima naseljenim pretežno bosanskim Srbima. (par. 88 Brđanin)
19. I Muslimani su se spremali za rat i shodno tome se naoružavali. U junu 1991. rukovodstvo SDA osnovalo je Savjet za nacionalnu odbranu muslimanskog naroda, čija je paravojna grana bila Patriotska liga. Međutim, naponi bosanskih Muslimana da nabave i podijele oružje nisu ni izdaleka bili tako uspješni kao naponi bosanskih Srba, kako u smislu količine, tako i u smislu kvaliteta dobijenog oružja. Jednim dijelom razlog je bio to što su bosanski Muslimani oružje nabavljali uglavnom individualno. Neki su do oružja dolazili tako što su ga kupovali od bosanskih Srba koji su se vraćali s fronta u Hrvatskoj. Brojni bosanski Muslimani koji su oružje nabavili na taj način identifikovani su i kasnije uhapšeni. I nastojanja bosanskih Hrvata da se naoružaju znatno su zaostajala za naoružavanjem bosanskih Srba. (par. 89 Brđanin)
20. Dok je trajalo naoružavanje, istovremeno je saopštenjima u sredstvima javnog informisanja objavljivano da se oružje u nezakonitom posjedu do određenog roka mora vratiti štabovima TO-a ili lokalnoj policiji. Iako su neki od tih proglašenja bili neutralno intonirani, tražeći od svih paravojnih grupa i osoba svih nacionalnosti da vrate oružje koje nelegalno posjeduju, drugima se samo od bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata tražilo da predaju svoje naoružanje. U nekim situacijama je najavljeno da će, nakon što istekne rok za predaju oružja, uslijediti pretresi kuća. U nekim proglašenjima čak se i prijetilo da će sela biti napadnuta i ljudi ubijeni ako se tokom takvih pretresa pronađe oružje. {...} (par. 90 Brđanin)
21. U Bosni i Hercegovini JNA se iz Jugoslovenske narodne armije, koja je predstavljala sve etničke skupine i nacionalnosti u SFRJ, postepeno pretvarala u *de facto* srpsku vojsku. Već početkom 1991. otprilike devedeset posto visokih oficira bili su Srbi i Crnogorci i nije bilo ni jednog jedinog generala muslimanske nacionalnosti. (par. 91 Brđanin)
22. Istovremeno je u odnosu na BiH na snazi bio međunarodni embargo na oružje. Taj embargo najviše je posljedica imao po bosanske Muslimane budući da su bosanski Hrvati uspijevali

putem susjednih zemalja doći do oružja na crnom tržištu, a bosanski Srbi su imali pristup naoružanju JNA i kasnije VRS-a. {...} (par. 92 Brđanin)

23. Ustavom SFRJ i SRBiII bilo je predviđeno da se u ratnom stanju ili u stanju neposredne ratne opasnosti na republičkom i opštinskom nivou mogu formirati vanredni organi vlasti. Ti vanredni organi državne vlasti pod nazivom krizni štabovi ili ratna predsjedništva, preuzeće sve funkcije skupštine ako skupština nije u mogućnosti da se sastane. {...} (par. 94 Brđanin)
24. {...} 1992. godine Među članovima {opštinskih kriznih štabova} su bili predsjednik skupštine dotične opštine ili predsjednik izvršnog odbora opštine (varijanta A) ili predsjednik opštinskog odbora SDS-a (varijanta B), komandant opštinskog štaba TO-a i načelnik policije. Osim toga, sastancima opštinskog kriznog štaba redovno su prisustvovali predstavnici vojske. {...} (par. 95 Brđanin)
25. Do proljeća 1992 u BiII je formiran određeni broj srpskih paravojnih grupa, a neke od njih došle su iz Srbije. JNA je obučila i opskrbila opremom pojedine paravojne grupe, koje su bile usko povezane bilo s JNA bilo sa SDS-om. [...] Srpske paravojne grupe učestvovala su i u borbenim operacijama 1. krajiškog korpusa VRS-a na području cijelog ARK-a, a od sredine juna 1992. na dalje i formalno su inkorporirane u strukturu VRS-a i stavljene pod njegovu komandu. {...} (par. 97 Brđanin)
26. Oružani napad na Bosansku Krupu odigrao se 21. aprila 1992., {...} (par. 103 Brđanin)
27. U proljeće 1992. na cijeloj teritoriji Bosanske krajine osnovani su logori i drugi zatočenički objekti u kasarnama i vojnim kompleksima, fabrikama, školama, sportskim objektima, policijskim stanicama i drugim javnim zgradama. Te logore i zatočeničke objekte uspostavljale su i kontrolisale vojska bosanskih Srba, civilne vlasti ili policija bosanskih Srba. Civili nesrpske nacionalnosti masovno su hapšeni i zatvarani u tim logorima i zatočeničkim objektima. {...} (par. 115. Brđanin)
28. Već i prije izbijanja oružanog sukoba u BiII bosanski Muslimani i bosanski Hrvati koji su živjeli u Bosanskoj krajini osjećali su se sve manje bezbjedni i počeli su konvojima napuštati tu regiju. Daljim razvojem događaja u Bosanskoj krajini, vlasti bosanskih Srba počele su od proljeća 1992. na cijeloj teritoriji Krajine provoditi aktivnu i sistematsku represiju i protjerivanja bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata. Vlasti bosanskih Srba organizovale su konvoje autobusa i vozove koji su desetine hiljada muškaraca, žena i djece odvozili s teritorija na koje su bosanski Srbi polagali pravo na teritoriju pod kontrolom bosanskih Muslimana unutar BiII ili u Hrvatsku. {...} (par. 116. Brđanin)

29. Poslije 19. maja 1992., SRJ je pružala VRS-u tri osnovne vrste operativne podrške: logističku podršku, podršku u ljudstvu i obuku. SRJ obezbijedila znatne količine vojne opreme, goriva i municije VRS-u i da je VRS gotovo u potpunosti ovisio o tom izvoru snabdijevanja. {...} (par.145 Brđanin)
30. Pored toga, [...] nakon što se JNA zvanično povukla iz BiH i zvanično je osnovan VRS, SRJ je nastavila da pruža podršku oružanim snagama bosanskih Srba tako što je isplaćivala plate i penzije i slala vojnike. (par. 146 Brđanin)
31. SRJ je preko VJ-a pomagala VRS-u i tako što je zadržala značajnu ulogu u obučavanju vojnih kadrova VRS-a tokom cijelog oružanog sukoba. {...} (par. 147. Brđanin)
32. {...}u Bosanskoj Krajini {...} do kraja 1992. godine, skoro svi bosanski Muslimani i bosanski Hrvati su otpušteni s posla, između ostalog umedijima, vojsci, policiji, pravosuđu i javnim preduzećima. Nad bosanskim Muslimanima i bosanskim Hrvatima izvršeni su brojni zločini, uključujući ubistvo, mučenje, premlaćivanje, silovanje, pljačkanje i razaranje imovine. Sela su granatirana, a kuće su paljene i pljačkane. U proljeće 1992. godine, širom ARK-a je osnovano više zatočeničkih logora u kojima su civili, bosanski Muslimani i bosanski Hrvati, masovno hapšeni i držani u zatočeništvu. U nekoliko navrata izvršeno je masovno ubijanje civila. {...}Bosanski Srbi su silom protjerali desetine hiljada bosanskih Muslimana i Bosanskih Hrvata iz ARK-a i prevezli ih konvojima autobusa i vozovima na teritorije u BiH koje su držali bosanski Muslimani ili u Hrvatsku. {...} (par. 159 Brđanin)
33. Dana 7. aprila 1991., Regionalni odbor SDS-a je donio odluku da se osnuje Zajednica opština Bosanske krajine [dalje u tekstu: ZOBK]. [...] ZOBK je činilo šesnaest opština iz Bosanske krajine i bosanski Srbi su u svim tim opštinama izuzev opštine Ključ predstavljali znatnu većinu stanovništva. (par. 165 Brđanin)
34. Skupština ZOBK-a se na svojoj 7. sjednici, održanoj 16. septembra 1991., transformisala u Autonomnu Regiju Krajina [dalje u tekstu: ARK]. U toj odluci o transformisanju objavljuje se osnivanje ARK-a kao “neodvojivog dijela Savezne države Federativne Jugoslavije i sastavnog dijela Federativne jedinice BiH”. Istog dana je usvojen i Statut ARK-a, koji je bio gotovo identičan Statutu ZOBK-a. Sjedište ARK-a, kao i ZOBK-a, bilo je u Banjoj Luci. (par.166 Brđanin)
35. U jesen 1991., u SRBiH su osnovane još četiri srpske autonomne oblasti. To su bile Srpska Autonomna Oblast Hercegovina, Srpska Autonomna Oblast Romanija-Birač, Srpska Autonomna Oblast Semberija i Srpska Autonomna Oblast Sjeverna Bosna. Dana 21. novembra 1991., Skupština srpskog naroda u BiH [dalje u tekstu: Skupština Srpske Republike BiH] je na svojoj 2.

sjednici verificovala osnivanje ARK-a i još četiri srpske autonomne oblasti. {...}(par. 167 Brđanin)

36. Uputstvo s varijantom A i B sadržalo je i direktivu da opštinski odbori SDS-a formiraju krizne štabove srpskog naroda u svojim opštinama. {...}(par. 188 Brđanin)
37. Dana 16. aprila 1992., Ministarstvo narodne odbrane Srpske Republike BiH proglasilo je stanje neposredne ratne opasnosti {...}(par. 189 Brđanin)
38. Dana 5. maja 1992., Izvršno vijeće ARK-a, kojim je predsjedavao Nikola Erceg, objavilo je odluku o osnivanju Kriznog štaba ARK-a. {...}(par. 190 Brđanin)
39. Krizni štab ARK-a je vršio vlast i obavljao funkcije ARK-a, s tim da je njegove odluke morala da verifikuje Skupština ARK-a dana 17. jula 1992., {...}(par. 196. Brđanin)
40. {...} u periodu od 5. maja 1992. do 17. jula 1992., kada su Krizni štab ARK-a/Ratno predsjedništvo ARK-a prestali da funkcionišu, Krizni štab ARK-a, a kasnije Ratno predsjedništvo ARK-a, bili organi vlasti u ARK-u, {...} (par. 197. Brđanin)
41. [U ARK-u u periodu od aprila 1992 do decembra 1992] snage vojske bosanskih Srba ubile najmanje 1.660 bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata, od kojih nijedan nije bio borac. (par. 465 Brđanin)
42. Početkom maja 1992. zatočenici iz škole u Jasenici premješteni su u školu "Petar Kočić", na periferiji Bosanske Krupe.1280 U školi je bilo zatočeno najmanje 50 bosanskih Muslimana. {...}(par. 492. Brđanin)
43. {...}Protjerivanja i prisilna premještanja su se sistematski provodila u cijelom ARK-u, u kojem i iz kojeg su trajno raseljene desetine hiljada bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata. {...} Vlasti bosanskih Srba su onima koje nisu protjerali, a koji nisu uspjeli da pobjegnu, nametnuli nepodnošljive životne uslove, u kojima je bilo nemoguće nastaviti živjeti i koji su ih primorali da traže dozvolu za odlazak. Bosanskim Muslimanima i bosanskim Hrvatima bilo je ograničeno kretanje i živjeli su izloženi opasnosti; od njih se tražilo da potpišu izjavu o lojalnosti vlastima bosanskih Srba i, u najmanje jednom slučaju, da nose bijelu traku oko ruke. (par. 551 Brđanin)
44. Čak i kada bi bosanski Muslimani i bosanski Hrvati pokušali da napuste područje, morali su se boriti sa procedurom odlaska koju su odredile vlasti bosanskih Srba, ograničavajući to pravo. Procedura za odlazak uključivala je potpisivanje izjava u kojcj pojedinac izjavljuje da odlazi dobrovoljno i ostavlja svoju imovinu vlastima bosanskih Srba. Ljudi zapravo nisu dobrovoljno

potpisivali takve dokumente, već su to radili s namjerom da pobjegnu od nepodnošljivih životnih uslova koji su im bili nametnuti. Dozvolu odlaska nije uvijek bilo moguće dobiti, već su vlasti u nekoliko slučajeva sprečavale, barem na početku, vojno sposobne bosanske Muslimane i bosanske Hrvate da odu. (par. 553 Brđanin)

46. Bosanski Muslimani i bosanski Hrvati u opštinama ARK-a samovoljno hapšeni i zatočavani u logore i druge zatočeničke objekte, na znatne vremenske periode. Većini njih nikad nije bilo saopšteno na osnovi kojih optužbi su pritvoreni, niti je ikad pokrenut sudski postupak protiv njih. Zapravo, teško se može reći da je sudskog postupka, uključujući i pravo na obraćanje sudu, uopšte bilo. (par. 1044 Brđanin)

Sud je dakle nakon razmatranja prijedloga Tužilaštva i optuženog Kličković Gojka, te izjašnjenja stranaka i branilaca, donio odluku kao u dispozitivu rukovodeći se odredbom člana 4. Zakona o ustupanju koja propisuje „*Nakon saslušanja stranaka, sud može na vlastitu inicijativu ili na prijedlog jedne od stranaka odlučiti da prihvati kao dokazane činjenice koje su utvrđene pravomoćnom odlukom u drugom postupku pred MKSJ, ili da prihvati pismeni dokazni materijal iz postupaka pred MKSJ ukoliko se odnosi na pitanja od značaja u tekućem postupku.*“ Saslušanjem stranaka u postupku ispunjena je prva formalna pretpostavka citiranog propisa.

Zakon o ustupanju je *lex specialis* i kao takav primjenjiv u postupcima pred sudovima u Bosni i Hercegovini. Osnovna svrha člana 4. Zakona o ustupanju predmeta jeste efikasnost i ekonomičnost sudskog postupka, ali Sud je svjestan da se u primjeni ove odredbe mora pristupati sa oprezom poštujući princip pravičnosti konkretnog postupka, tako da neće prihvatiti one činjenice koje bi na direktan ili indirektan način inkriminisale optužene.

Također, vijeće smatra da na ovaj način ne dolazi do prebacivanja tereta dokazivanja, te kršenja odredbi Evropske konvencije o ljudskim pravima na štetu optuženih, jer prihvata stav relevantne sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava, koja podržava ovakav pristup, pod uslovom da optuženi može osporavati prihvaćene činjenice.⁴⁶ što je omogućeno i tokom predmetnog postupka, čime je zadovoljeno načelo kontradiktornosti, usmenosti, neposrednosti, te pravičnosti i jednakosti u postupanju.

Osim toga, pretresno vijeće u ovom predmetu nije bilo u obavezi da svoju presudu temelji na nekoj činjenici, utvrđenoj u presudi MKSJ-a, jer su prihvaćene činjenice razmatrane u svjetlu svih dokaza izvedenih tokom suđenja, u skladu sa principom slobodne ocjene dokaza iz člana 15. ZKP BiH, čime je ispoštovan i osnovni princip pretpostavke nevinosti, utjelovljen u članu 3. stav 1. ZKP BiH i članu 6. stav 2. EKLJP.

---

⁴⁶ Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Salabiaku p. Francuske*, donesena 7.10.1988. g, 13 EHRR 379, par. 28.-29.

Obzirom da Zakon o ustupanju ne propisuje kriterije temeljem kojih bi se određena činjenica smatrala “presuđenom”, vijeće je ispitujući te činjenice, uzelo u obzir kriterije koje je MKSJ utvrdilo rješenjem od 28.02.2003 godine u predmetu *Tužilac protiv Momčila Krajišnika*, a koji kriteriji uzimaju u obzir prava optuženog zagarantovana Evropskom Konvencijom o ljudskim pravima i slobodama (EKLP) kao i ZKP-om BiH. Prema odluci donesenoj u predmetu protiv Momčila Krajišnika, pretresno vijeće na prijedlog jedne od stranaka ili na vlastitu inicijativu, nakon saslušanja stranaka, može odlučiti da formalno primi na znanje presuđene činjenice, ako je činjenica: jasna, konkretna i može se identifikovati, relevantna je za predmetni postupak, ograničena na zaključke o činjenicama i ne uključuje pravne karakterizacije, spada u dio presude koji nije bio predmet žalbe ili je o njemu konačno presuđeno u žalbenom postupku ili je pobijana na suđenju, a sada spada u dio presude koji je predmet žalbe, ali spada u pitanja koja u žalbenom postupku nisu sporna. Nadalje, iste ne smiju potvrđivati krivičnu odgovornost optuženog, te se ne mogu zasnivati na sporazumu o priznanju krivnje u ranijim predmetima i uticati na pravo optuženog na pravično suđenje. Ovi kriteriji nadopunjuju pravilo 94.stav b (formalno primanje na znanje) Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ. Pored navedenog, isti kriteriji su već prihvaćeni i od strane Apelacionog vijeća ovog Suda.⁴⁷

Činjenice koje vijeće nije prihvatilo, ne ispunjavaju predviđene kriterije, odnosno iste nisu relevantne za konkretni predmet, jer imaju previše detalja, predstavljaju ponavljanje već rečenog ili se odnose na druge opštine i kao takve ne mogu se implicite primjenjivati na konkretan predmet. U tom pravcu odbijene su činjenice iz prijedloga tužilaštva pod *r.br. 61,67-87,90-169,176,186-197,200,201,203-214*, te činjenice iz prijedloga optuženog Kličkovića navedene pod *r.br. 2,56,58,61*. Po istim kriterijima odbijene su i činjenice koje je vijeće smatralo nejasnim i nerazumljivim, a navedene su pod *r.br. 18,21-24,34,42-44,46,50,51,64,66,198,199,202* prijedloga Tužilaštva, te činjenice pod *r.br. 7,27,32,63,69,70,71,81*, prijedloga optuženog Kličkovića. Također, odbijene su činjenice iz prijedloga Tužilaštva pod *r.br. 25,45,53,54,57,58,63,65,180-182*, i činjenice pod *r.br. 21-26,28,35-50,53-55,57,60,62,64-68,72-80,82-93,95-99* prijedloga optuženog Kličkovića, jer sadrže karakterizacije pravne prirode, ili predstavljaju zaključke pretresnog vijeća. Vijeće nije prihvatilo niti činjenice koje optuženi Kličković navodi pod *r.br. 51, 52 i 94* prijedloga, obzirom da iste nisu utvrđene u predmetima Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju.

Evidentno je da su kriteriji po kojima je vijeće postupalo veoma brojni i postavljeni krajnje restriktivno, kako se postizanjem načela ekonomičnosti postupka, ne bi ugrozilo pravo optuženog na pravično suđenje.

---

⁴⁷ Vidi presudu u predmetu *Samardžić Neđo* broj X-KRŽ-05/49 od 13.12.2006 godine.

B. SUDENJE BEZ PRISUSTVA OPTUŽENOG GOJKA KLIČKOVIĆA

Vijeće je 17.02.2010. godine donijelo odluku da će se glavni pretres protiv optuženih Gojka Kličkovića, Jovana Ostojića i Mladena Drljače, održati bez prisustva optuženog Gojka Kličkovića u svim slučajevima kada odbije pristupiti zakazanim ročištima na koje bude blagovremeno i uredno pozvan. Optuženom se na ovaj način ne uskraćuje pravo pristupa Sudu u svakom trenutku saglasno članu 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima, a ročištima koja se održavaju bez njegovog prisustva, mogu prisustvovati njegovi branioci. Istim rješenjem odlučeno je i da će Sud obavještavati optuženog o toku postupka bez odlaganja na način što će mu se snimak kompletnog ročišta dostavljati istog dana kada je ročište održano, te će Sud tokom cijelog postupka preispitivati ovu odluku i cijeniti njenu daljnju primjenu.

Naime, optuženom Gojku Kličkoviću je određen pritvor u skladu sa članom 123. i članom 131. ZKP BiH, u svrhu osiguranja njegovog prisustva, i uspješnog vođenja predmetnog postupka, a isti se u to vrijeme nalazio u pritvorskoj jedinici Suda Bosne i Hercegovine. Dana 16.02.2010. godine zaprimljen je dopis optuženog Kličkovića kojim traži razrješenje advokata Hamdije Veladžića i Duška Tomića, kao branilaca postavljenih po službenoj dužnosti, obzirom da nema namjeru ubuduće prisustvovati suđenjima, niti poduzimati aktivno učešće u pripremi svoje odbrane u ovom predmetu. U skladu sa iznesenim stavom, optuženi nije pristupio na ročište za glavni pretres održano dana 17.02.2010. godine.

Na pomenutom ročištu, predsjedavajući pretresnog vijeća je braniocima optuženog ukazao na mogućnost donošenja rješenja o suđenju bez prisustva optuženog, nakon čega je optuženom Kličkoviću ostavljena mogućnost da se o daljem načinu izvođenja dokaza odbrane izjasni do 23.02.2010. godine, kada je bilo zakazano ročište za nastavak glavnog pretresa, te je određeno da će se preći na izvođenje dokaza drugooptuženog, ukoliko se prvooptuženi odbije pojaviti, a ne ovlasti braniocima da u njegovo ime dovrše dokazni postupak odbrane.

Sud je ovu odluku donio nakon što je razmotrio pozicije Tužilaštva i odbrane i nakon što je uzeo u obzir da optuženi Gojko Kličković nije pristupio ročištu za glavni pretres, iako je o istom uredno obaviješten, kao i o svim narednim zakazanim ročištima pred ovim sudom. Dakle, prisustvo pred ovim sudom optuženom je omogućeno, ali je isti samovoljno odlučio kako nema namjeru prisustvovati niti jednom od zakazanih glavnih pretresa, niti poduzimati aktivno učešće u pripremanju svoje odbrane.

Obrazloženje za takvo rješenje vijeće je nalazilo prvoenstveno u činjenici da je optuženi Gojko Kličković u dosadašnjem toku postupka upoznat sa optužbama koje mu se stavljaju na teret, te je prisustvovao je ročištima za glavni pretres, na koja je bio uredno pozvan, uključujući i ono na koje se nije odazvao. Nadalje, upozoren je o posljedicama neodazivanja, ali je odbio prisustvovati, čime se svjesno i dobrovoljno odrekao svog prava da bude prisutan u postupku. Sud je konstatovao da su branioci optuženog bili prisutni na ročištu od 17.02.2010. godine, te shodno tome mogu i ubuduće istupati u ime optuženog ukoliko se on sa tim saglasi. Na ovaj način, Sud je sve vrijeme poštivao

procesna prava optuženog, upoznavajući ga redovno sa tokom krivičnog postupka koji se vodi protiv njega.

U konkretnom slučaju, nastavljanje postupka bez prisustva optuženog vijeće je našlo opravdanim, obzirom da je njegov nedolazak motivisan isključivo razlozima lične, subjektivne prirode, pri čemu optuženi nije objektivno spriječen da prisustvuje suđenju.

Odredbe Zakona o krivičnom postupku ne regulišu situaciju kada optuženi odbija da prisustvuje zakazanom pretresu, ali ni posebne odredbe koje sprečavaju Sud da u ovoj situaciji nastavi postupak čak i bez prisustva optuženog. Međutim, ova procesna situacija nalaže razmatranje osnovnih prava i sloboda optuženog sa aspekta ostalih domaćih i međunarodnih pravnih standarda i sudske prakse.

Tako član 247. ZKP BiH propisuje da se „*Optuženom ne može suditi u odsustvu*“. Međutim, analizom ove odredbe, može se zaključiti da se izraz „*u odsustvu*“ odnosi na slučajeve potpune odsutnosti optuženog iz postupka, bilo zbog toga što je nemoguće obezbijediti njegovo prisustvo u postupku, ili je on iz nekih razloga nedostupan organima gonjenja npr. nalazi se u bijegu ili se krije, ne zna se gdje je, ili mu nije poznato da se postupak vodi, ili postoje druge poteškoće da se obavijesti o postupku ili obezbijedi njegovo prisustvo.

U konkretnom slučaju, evidentno postoje terminološke razlike između suđenja u odsustvu i suđenja bez prisustva optuženog, jer suđenje u odsustvu podrazumjeva situaciju gdje je prisustvo optuženog onemogućeno iz razloga kojima on ne može upravljati ili su izvan njegove kontrole, dok suđenje bez prisustva optuženog podrazumjeva da je optuženi u mogućnosti da prisustvuje, ali on to ne želi. U konkretnom slučaju optuženi je prisustvovao dosadašnjem toku postupka, pa je očigledno njegova slobodna volja jedini razlog da se suđenje nastavi bez njegovog prisustva. Dakle, slobodna volja i izbor optuženog da ne pristupi suđenju predstavlja jedinu prepreku čije uklanjanje je isključivo pod njegovom kontrolom.

Međutim, Sud je i pored toga optuženom dana 17.02.2010. godine uputio dopis u kojem poziva optuženog da još jednom razmotri opravdanost svoje slobodne odluke, upućujući ga da u punom kapacitetu iskoristi svoje pravo na odbranu, što je u njegovom ali i interesu drugih optuženih u ovom postupku, jer su isti iznenadnom promjenom redoslijeda izvođenja dokaza dovedeni u nezavidan položaj.

Sa druge strane, odlaganje postupka dok optuženi ne promijeni svoju odluku, bilo bi potpuno suprotno interesima pravičnosti, efikasnosti i ekonomičnosti, naročito što i druga dva optužena u ovom predmetu uživaju garancije na pravično suđenje i suđenje u razumnom roku u smislu člana 6. stav 1. EKLJP, a uredno se odazivaju pozivima Suda i pristupaju svakom zakazanom pretresu.

Sud je na osnovu dopisa od 16.02.2010. godine ustanovio da je izostanak optuženog i odbijanje prisustvovanja ročištima za glavni pretres rezultat prigovora koje ima u u pogledu argumentacije

posljednjeg rješenja o kontroli opravdanosti pritvora od 10.02.2010. godine, što vijeće nije moglo tretirati kao opravdanje za izostanak, jer se pomenuto rješenje može preispitati u žalbenom postupku pred Apelacionim vijećem ovog Suda.

Sud je nadalje razmotrio i sve okolnosti predmeta uključujući: ponašanje optuženog prilikom odlučivanja da odsustvuje sa suđenja, a naročito da li je njegovo ponašanje bilo namjerno, dobrovoljno, čime se jasno odrekao prava da prisustvuje suđenju; zatim činjenicu, da li bi odlaganje ročišta navelo optuženog da dobrovoljno pristupi; eventualna dužina ovakvog odlaganja; da li optuženi, iako odsutan, jeste ili želi biti pravno zastupan na suđenju, ili se svojim ponašanjem odrekao prava na zastupanje; da li pravni zastupnici odsutnog optuženog mogu dobijati uputstva u toku suđenja od optuženog i koliko su u mogućnosti da iznesu njegovu odbranu; koliko je optuženi na gubitku zato što ne može iznijeti svoje viđenje događaja, imajući u vidu prirodu dokaza protiv njega, opšti javni interes, i posebni interes žrtava i svjedoka da se suđenje održi u razumnom vremenskom roku.

U vezi sa navedenim valja podsjetiti da je Evropski sud za ljudska prava više puta jasno naglasio da se prisustvo optuženog na svom suđenju smatra suštinski važnim⁴⁸, ali isto tako da Evropski sud za ljudska prava nikada nije ustanovio kršenje Konvencije u predmetima gdje je optuženi adekvatno obaviješten o predstojećem suđenju, a on svojevrijedno izabrao da ne pristupi, a suđenje se nastavilo. Sud naglašava, da je prisustvo optuženog tokom suđenja u suštini njegovo pravo, a ne obaveza, tako da je i prema praksi Suda u Strasbourgu postupak bio pravičan u svim onim situacijama kada je optuženi na cjelovit način bio obaviješten, te postupak regularno počeo, odnosno nastavio se.

Dakle, u slučajevima kada optuženi ima sve potrebne garancije da ostvaruje svoje pravo da prisustvuje i interveniše tokom suđenja, neopravdano je smatrati suđenje u njegovom odsustvu kršenjem prava optuženog. Stoga, praktični interesi pravičnosti idu u prilog odluci o započinjanju ili nastavku krivičnog postupka bez prisustva optuženog. Takva odluka je u skladu sa zahtjevima „vladavine prava“, te sa osnovnim idejama Vijeća Europe i Evropske konvencije o ljudskim pravima, a to su pravičnost, demokratija, poštivanje ljudskih prava i javnog interesa.

Navedeno potkrepljuje tvrdnju da niti jedan krivično-pravni sistem, ne smije biti otvoren za mogućnost da optuženi samovoljno opstruira svoje suđenje, jer poštujući načelo jednakosti u postupanju, Sud je dužan osigurati pravičnost ne samo odbrani, već i Tužilaštvu.

Dakle, uzimajući sve navedene okolnosti u obzir sud je mišljenja da se lice koje dobrovoljno odluči da ne koristi pravo, ne može žaliti što je izgubilo pogodnosti koje je moglo imati da je odlučilo iskoristiti to pravo. U slučaju da optuženi odbija pravnu pomoć i insistira da se brani sam, onda ne može osporavati

---

⁴⁸ Vidjeti npr. *Poitrinol protiv Francuske*, Presuda od 23.11.1993. god. par. 35; *Pelladoah protiv Nizozemske*, Presuda od 22.9.1994.god. par. 40; *Lala protiv Nizozemske*, Presuda od 22.9.1994. god. par. 33;

pravičnost suđenja tvrdeći da je njegova odbrana prezentirana manje stručno nego što bi to bio slučaj da ga je zastupao profesionalni branilac. Ukoliko, i nakon što dobije potpun stručni savjet, optuženi odluči da se na suđenju brani na ovaj način, onda ne može osporavati pravičnost suđenja argumentacijom da Sud nikada nije saslušao njegovo viđenje činjenica. U slučaju da dobrovoljno odluči da ne ostvaruje svoje pravo da prisustvuje suđenju, optuženi ne može osporavati pravičnost suđenja iz razloga što je suđenje išlo tokom drugačijim od onog kojim bi išlo da je optuženi istom prisustvovao.

Iz tog razloga, Sud je mišljenja da ukoliko optuženi koji je punoljetan i pri zdravoj svijesti, znajući za suđenje koje slijedi, svojevolumno odluči da istom ne prisustvuje, u načelu ne postoji nikakav objektivan razlog, da ova njegova odluka obustavi krivični postupak sve dok on ne odluči da se pojavi.

S obzirom na sve navedeno, Sud u zaključuje da je optuženi Gojko Kličković imao pravo da prisustvuje suđenju, međutim, iako uredno obaviješten i svjestan posljedica neodazivanja, on se tog prava svjesno odricao, izražavajući općenito neslaganje sa tokom krivičnog postupka, što nije bilo opravdanje za neprisustvovanje ročištima, pa je vijeće donijelo rješenje da će se u svim takvim slučajevima glavni pretres nastaviti bez njegovog prisustva, što se neće smatrati suđenjem u odsustvu u smislu člana 247. ZKP BiH. međutim, nakon donošenja predmetnog rješenja, optuženi je prisustvovao svim narednim ročištima za glavni pretres.

C. IZUZECI OD NEPOSREDNOG IZVOĐENJA DOKAZA

U skladu sa odredbom člana 273. stav 2. ZKP BiH predviđa postojanje izuzetaka od načela neposrednosti i usmenosti na glavnom pretresu. Ista odredba predviđa mogućnost čitanja iskaza koje su svjedoci dali u istrazi, ukoliko su osobe koje su dale iskaz umrle, duševno oboljele ili se ne mogu pronaći ili je njihov dolazak pred Sud nemoguć, ili znatno otežan iz važnih uzroka.

Tokom predmetnog postupka, na ročištima za glavni pretres pročitane su izjave preminulih svjedoka Šerifa Bajraktarevića, Ibrahima Krupića, Zarifa Mehića, Muharema Dedića, Ferida Šertovića, Esada Arnautovića, Muhmeda Kaljkovića, Emira Ezića, Nurije Rekića.

Pored činjenice da su za čitanje navedenih iskaza bili ispunjeni uslovi iz citirane zakonske odredbe ZKP BiH, nezanemarljiva je drugačija dokazna snaga ovakvih iskaza obzirom da odbrana nije imala mogućnost unakrsnog ispitivanja svjedoka pa samim tim ni osporavanja istinitosti njihovih navoda i kredibiliteta. Shodno tome, vijeće je prilikom odlučivanja imalo u vidu da se radi o dokazima na kojima se ne bi mogla u odlučujućoj ili pretežnoj mjeri temeljiti presuda.

D. ODLUKA O ISKLJUČENJU JAVNOSTI I DODJELI MJERA ZAŠTITE SVJEDOCIMA

Tokom vođenja predmetnog postupka u skladu sa odredbama člana 235. ZKP BiH isključena je javnost u više navrata u interesu zaštićenih svjedoka. Naime, radilo se o kratkotrajnom isključenju javnosti sa

glavnog pretresa, za vrijeme dok je predsjedavajući vijeća provjeravao lične podatke ranije zaštićenih svjedoka, ukoliko si isti bili nepismeni, pa nije postoji drugi način potvrđivanja njihovog identiteta, ili za vrijeme dok se svjedok saslušavao na okolnosti zbog kojih su zatražene mjere zaštite, kao što je slučaj sa ročištem od 19.08.2008. godine, na kojem se raspravljalo o prijedlogu za određivanje mjera zaštite.

Javnost je sa glavnog pretresa isključena u svim slučajevima kada je to bilo neophodno zbog zaštite interesa i drugih svjedoka sa mjerama zaštite, pa je tako 17.06.2008. godine javnost bila isključena za vrijeme dok je svjedok govorio puna imena osoba (neki su zaštićeni svjedoci) koje su bile sa njim u razmjeni, na koji način je spriječeno otkrivanje njihovog identiteta. Tokom ispitivanja zaštićenih svjedoka javnost je bila isključena i u trenucima kada bi isti davali podatke o bližim srodnicima, jer je takvo postupanje bilo u cilju zaštite njihovog identiteta, sa čime se odbrana uvijek saglašavala.

Tako je 08.07.2008. godine donesena odluka o isključenju javnosti za vrijeme dok je svoj iskaz na glavnom pretresu davao zaštićeni svjedok PWS 89. Na istom ročištu donesena je i odluka da lični podaci ovog svjedoka u skladu sa odredbom člana 13. stav 1. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka (Zakon o zaštiti svjedoka) ostaju povjerljivi 15 godina nakon pravosnažnosti odluke u ovom predmetu. Javnost je sa glavnog pretresa isključena i za vrijeme davanja iskaza zaštićenog svjedoka PWS 03.

Dana 19.07.2008. godine predloženi svjedok dobio mjere zaštite dodjeljivanjem pseudonima A5, dana 16.09.2008. godine zaštićeni su lični podaci svjedoka a na ročištu od 24.09.2008. godine. Objavljeno je da puno ime i prezime svjedoka koji je tog dana dao iskaz na glavnom pretresu, neće biti objavljivano u printanim ili elektronskim medijima. Istog dana temeljem Pravila 75. Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ, odlučeno je da u odnosu na svjedoka A3 ostaju na snazi mjere zaštite koje je uživao u postupcima pred Tribunalom.

Svaki zaštićeni svjedok je prije ispitivanja imao priliku na sjednici zatvorenoj za javnost ukratko upoznati predsjednika vijeća o razlozima zbog kojih traži mjere zaštite ili ukoliko su iste već određene, imao je mogućnost predložiti dodatne mjere za svjedočenje na glavnom pretresu. U tom kontekstu vijeće je nakon izjašnjenja svjedoka, te saslušanja stranaka i branilaca, postupalo saglasno odredbi člana 12. Zakona o zaštiti svjedoka, ukoliko mjere nisu ranije određene, pa su tako svjedocima A4, A6, A7 i A8 mjere zaštite dodjeljene su na ročištima za glavni pretres od 10.02., 24.06.2009. i 16.03.2010. godine. Ovakvom vrstom mjera osiguravalo se neotkrivanje identiteta svjedoka, u situacijama kada je to bilo opravdano, pri čemu treba naglasiti da se u svakom konkretnom slučaju postupalo sa naročitom pažnjom, imajući u vidu zaštitu svjedoka ali i procesna prava optuženih.

Ukoliko su svjedocima mjere zaštite identiteta (ličnih podataka) bile već određene u istrazi, vijeće je cijnilo opravdanost primjene člana 13. Zakona o zaštiti svjedoka koja propisuje da *'Sud može nakon saslušanja stranaka i branitelja odlučiti da identitet svjedoka ne bude otkriven tako što će dozvoliti*

svjedoku da svjedoči iza paravana ili koristi elektronski uređaj za prijenos glasa ili slike svjedoka, ili i slike i glasa koristeći se tehničkim uređajima za prijenos slike i zvuka'. Na ovaj način obezbjeđivala se dodatna zaštita svjedocima, a ista je dodjeljivana samo u pojedinim slučajevima, odnosno ukoliko je svjedok izrazio opravdanu bojazan za svoji i sigurnost svoje porodice, zbog svjedočenja u ovom predmetu, a takva bojazan je utemeljena konkretnim razlozima. Tokom predmetnog postupka svjedocima su dodjeljeni pseudonimi: PWS-03, PWS-31, PWS-89, PWS-92, PWS-09/A1, PWS-14/A2, PWS-35/A3, PWS-79, A4, A5, A6, A7, A8 i A9.

Vijeće je dakle u svakom pojedinačnom slučaju, svestrano cijenilo neophodnost određivanja zaštitnih mjera svjedocima, kao i opravdanost isključenja javnosti na glavnom pretresu. U svakom slučaju, branioci i optuženi su imali mogućnost unakrsnog ispitivanja ovakvih svjedoka, te im je prije ispitivanja otkriveno dovoljno podataka, kako bi se pripremili za unakrsno ispitivanje, pa izricanjem zaštitnih mjera ni na koji način nije umanjeno niti povrijeđeno pravo na odbranu.

Prije saslušanja zaštićenih svjedoka na glavnom pretresu, vijeće je upozoravalo prisutnu javnost upozoravalo, da je odavanje bilo kakvih informacija, koje mogu dovesti do otkrivanja identiteta zaštićenog svjedoka, strogo zabranjeno i predstavlja krivično djelo, kako je to propisano odredbom člana 24. Zakona o zaštiti svjedoka

X. ANEKS 2- IZVEDENI DOKAZI

A. SVJEDOCI TUŽILAŠTVA

Ime svjedoka	Datum svjedočenja
1.Hašim Đulić	13.05.2008. godinc
2.Šemsudin Velić	14.05.2008. godinc
3.Jadranko Šaran	20.05.2008. godine
4.Slobodan Majkić	21.05.2008. godine
5.A-2 (PWS- 14)	27.05.2008. godinc
6.Milovan Zeljković	28.05.2008. godine
7.Hamdija Kabiljagić	03.06.2008. godine
8.Sabahudin Mahić	03.06.2008. goidnc
9.Osman Palić	04.06.2008. godine
10.Adem Balkić	17.06.2008. godine
11.Asim Balkić	17.06.2008. godinc
čitanje izjave Šerifa Bajraktarevića, Ibrahima Krupića i Zarifa Mehića	18.06.2008. godine
12.A-4	24.06.2008. godine
13.Dževad Grošić	25.06.2008. godine
14.Ismet Kasumović	01.07.2008. godinc
15.Zuhtija Mehić	01.07.2008. godine
16.Emir Hasić	02.07.2008. godine
17.PWS-89	08.07.2008. godinc
18.Mirko Orelj	08.07.2008. godine
19.PWS-03	18.07.2008. godine
20.Hamdija Balkić	18.08.2008. godinc
21.A-5	19.08.2008. godine
22.Nikica Egeljić	19.08.2008. godine
23.Miroslav Stanić	16.09.2008. godinc
24.Mirsad Palić	17.09.2008. godine
25.Mirsad Šabić	23.09.2008. godine
26.Enver Ezić	23.09.2008. godine
27.Sead Palić	24.09.2008. godinc
28.Ešref Hadžić	08.10.2008. godine
29.Dušan Stojisavljević	14.10.2008. godine
30.A-3 (PWS- 35)	14.10.2008. godinc

31.Osman Mušić	21.10.2008. godine
32.Redžep Međedović	28.10.2008. godinc
33.Bajro Šabić	28.10.2008. godinc
34.Kasim Kulauzović	28.10.2008. godine
35.Salih Salkić	04.11.2008. godine
36.Šefkija Kozlica	04.11.2008. godinc
37.Sabid Alijagić	05.11.2008. godine
38.Slavko Ilić	11.11.2008. godine
39.Mile Mudrinić	11.11.2008. godinc
40.Ilija Jakšić	12.11.2008. godine
42.Zdravko Marčeta	02.12.,03.12. i 09.12. 2008. godine
45.Richard Butler-vještak	09.12.2008. godinc I 10.12.2008. godinc
46.Grujo Borić- video link	17.12.2008 godine
47.Vukašin Daničić	14.01.2009. godine
48.Vještak Dorothea Hanson	27.01.2009. godine i 28.01.2009. godine
49.Rasim Skenderović	04.02.2009. godinc
50.A1 (PWS 09)	10.02.2009. godine
51.A6	10.02.2009. godine
52.Samir Alijagić	11.02.2009. godinc
53.Emina Kurtović	24.02.2009. godine
54.Božo Erceg	24.02.2009. godine
55.Senad Osmanagić	25.02.2009. godinc
56.Abdulkadir Čurt	03.03.2009. godine
57.Arif Arnautović	04.03.2009. godine
58.Smajo Sefić	10.03.2009. godinc
59.Esad Hasanović	10.03.2009. godine
60.Vejsil Palić	17.03.2009. godine
61.Ibrahim Sivić	17.03.2009. godine

B. MATERIJALNI DOKAZI TUŽILAŠTVA

Dokaz T-1- Naređenje od 3.10.1990 godine- akt „Prikupljanje i predaja preostalog naoružanja u magacinu JNA

Dokaz T-2- Zahtjev za diobu naoružanja i vojne opreme Teritorijalne odbrane Bosanska Krupa, broj 20/92 od 5.4.1992. godine

Dokaz T-3- Naredba broj 27/92 od 5.4.1992 godine, u potpisu G. Kličković

Dokaz T-4. Zapisnik o saslušanju svjedoka Hašima Đulića, br. KT-RZ-1/05 od 26.2.2008. godine

Dokaz T-5- Zapisnik o saslušanju svjedoka Šemsudina Velić od 13.4.2008. godine broj KT-RZ-1/05 (dokaz uložen na ročištu 20.5.2008)

- Dokaz T-6-** stanovništvo prema izjašnjenju o nacionalnoj pripadnosti po naseljenim mjestima od 1991 godine (dokaz uložen na ročištu 20.5.2008)
- Dokaz T-7-** Odluka privremene skupštine srpskog naroda Bosanske Krupe, broj 7/91 od 25.10.2008. godine (dokaz uložen na ročištu 20.5.2008)
- Dokaz T-8-** Poziv na bojkot referenduma- u potpisu M. Vještica (dokaz uložen na ročištu 20.5.2008)
- Dokaz T-9-** Izvod iz elaborata o društveno-ekonomskoj opravdanosti osnivanja Srpske opštine _____, Bosanska Krupa, oktobar 1991. godine (dokaz uložen na ročištu 20.5.2008)
- Dokaz T-10-** Izjava svjedoka Jadranka Šaran data haškim istražiteljima od 27. augusta 1999 i 7. decembra 1999 godine (dokaz uložen na ročištu 20.5.2008)
- Dokaz T-11-** Zapisnik o saslušanju svjedoka Jadranka Šaran, broj KT-RZ-1/05 od 13.4.2005. godine(dokaz uložen na ročištu 20.5.2008)
- Dokaz T-12-** Zapisnik o saslušanju svjedoka Majkić Slobodana, broj KT-RZ-1/05 od 21.04.2005. godine
- Dokaz T-13-** fotokopija novinskog članka pod naslovom „Plava i zelena zemlja“- dokaz povjerljiv
- Dokaz T-14-** Izjava svjedoka A-2 data izražiteljima Međunarodnog suda za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991 godine – datumi razgovora 26. 08.1999. i 3.11.1999. godine- dokaz povjerljiv
- Dokaz T-15-**Zapisnik o saslušanju svjedoka A-2 pred istražnim sudijom Kantonalnog Suda u Bihaću, broj Ki: L/97- RZ od 27.09.2000. godine - dokaz povjerljiv
- Dokaz T-16-**Zapisnik o saslušanju svjedoka A-2, broj KT-RZ-1/05 od 11.02.2005. godine- dokaz povjerljiv
- Dokaz T-17-**Naredba broj 100/92, od 28.4.1992. godine, u potpisu Gojko Kličković
- Dokaz T-18-**Zapisnik o uviđaju sastavljen dana 18.10.1992. godine u Osretku, povodom ubistva Milešević Uroša
- Dokaz T-19-**potvrda o privremenom oduzimanju predmeta od Milešević Ilije , VP 7542, Drvar, od 18.10.1992. godine
- Dokaz T-20-**potvrda o privremenom oduzimanju predmeta od Milešević (Laze) Ranko , VP 7542, Drvar, od 18.10.1992. godine
- Dokaz T-21-**Rješenje o određivanju pritvora do tri dana, broj 190/92- ovr, od 21.10.1992. godine, u postpiu komandant Ostojić Jovan
- Dokaz T-22-**Krivična prijava broj 189/42-ovr, od 21.10.1992. godine protiv Milešević Rajka, u potpisu komandant Ostojić Jovan
- Dokaz T-23-**Popratni akt uz krivičnu prijavu, broj akta 191/92-ovr, od 21.10.1992. godine, u potpisu Ostojić Jovan
- Dokaz T-24-** Zapisnik o identifikaciji nađenog leša broj Id-2/92 od 29.4.1992. godine
- Dokaz T-25-** Zapisnik o identifikaciji nađenog leša broj Id-3/92 od 29.4.1992. godine
- Dokaz T-26-** Zapisnik o identifikaciji nađenog leša broj Id-4/92 od 29.4.1992. godine

- Dokaz T-27-** Zapisnik o identifikaciji nađenog leša broj Id-5/92 od 30.4.1992. godine
- Dokaz T-28-** Zapisnik o identifikaciji nađenog leša broj Id-6/92 od 30.4.1992. godine
- Dokaz T-29-** Zapisnik o identifikaciji nađenog leša broj Id-7/92 od 30.4.1992. godine
- Dokaz T-30-** Zapisnik o identifikaciji nađenog leša broj Id-8/92 od 30.4.1992. godine
- Dokaz T-31-** Zapisnik o identifikaciji nađenog leša broj Id-9/92 od 30.4.1992. godine
- Dokaz T-32-** Zapisnik o identifikaciji nađenog leša broj Id-10/92 od 30.4.1992. godine
- Dokaz T-33-** Zapisnik o identifikaciji nađenog leša broj Id-11/92 od 01.05.1992. godine
- Dokaz T-34-** Zapisnik o identifikaciji nađenog leša broj Id-12/92 od 02.05.1992. godine
- Dokaz T-35-** Izvod iz dnevnika mrtvačnice, pečat Zdravstvena ustanova kantonalna bolnica „dr. Irfan Ljubijankić“, Bihać, Služba za patologiju- potpis i pečat Prim. Dr. Mešić- Pašalić Semira
- Dokaz T-36-** Krivična prijava protiv Praštalo predraga, broj KU-13/92 od 1.8.1992. godine
- dokaz T-36-a- Služena zabilješka od 31.7.1992. godine u potpisu Mile Mudrinić
  - dokaz T-36-b- Rješenje broj 253-1/92 od 31.jula 1992. godine, o prestanku vojne obaveze za Praštalo Predraga, u potpisu Jovan Ostojić
  - dokaz T-36-c- Izvještaj o zadržavanju Praštalo Predraga , broj 4715- Bosanska Krupa
  - dokaz T-36-d- Potvrda o ulaženju u stan i druge prostorije, broj 73/92 kod Praštalo (Laze) Predraga
  - dokaz T-36-e- Odluka o izuzimanju predmeta broj 210/92 od 31.7.1992. godine
  - dokaz T-36-f- Crtež lica mjesta, Ubistvo Plavanjac Savke, datum fotografiranja 31.7.1992. godine, izradio Majkić Đuro
  - dokaz T-36-g- Službena zabilješka od 1.8.1992. godine u potpisu Zeljković Milovan
  - dokaz T-36-h- službena zabilješka od 31.7.1992. godine o obavljenom informativnom razgovoru sa Jelača Dragom- u potpisu Mudrinić Mile
  - dokaz T-36-i- službena zabilješka od 31.7.1992. godine o obavljenom informativnom razgovoru sa Jelača, rođ. Kadrić Sava, u potpisu Mudrinić Mile
  - dokaz T-36-j- Rješenje broj 3/92 od 1.8.1992. godine o određivanju pritvora Praštalo Predragu, u potpisu Vojinović Mile
- Dokaz-T-37-** video snimak prezentiran na ročištu 3.6.2008. godine
- Dokaz T-38a-** Fotografija škole u Jasenici – zid sa prozorima i švedskim ljestvama i zid bez vrata i prozora
- Dokaz T-38b-** fotografija škole u Jasenici- zid bez prozora i zid sa ulaznim vratima
- Dokaz T-39-** Pismo naslovljeno na M. Vješticu ili G.Kličkovića
- Dokaz T-40-** Zapisnik o razmjeni zarobljenih lica sačinjen 10.05.1992. godine
- Dokaz T-41-** fotografija objekta sa crvenim krovom i bijelo-žutom fasadom
- Dokaz T-42-** Izvod iz matične knjige umrlih za lice Barjaktarević Šerif, broj 08/13-5-79096/08 od 21.03.2008 godine
- Dokaz T-43-** Izvod iz matične knjige umrlih za lice Mehić Zarif, broj 03/2-11-13-84/08 od 29.02.2008 godine
- Dokaz T-44-** Izvod iz matične knjige umrlih za lice Krupić Ibrahim, broj sl/2008 od 11.02.2008

godine

- Dokaz T-45-** Izvod iz matične knjige umrlih za lice Rekić Nuriya, broj 2003-12-4839/2007 godine
- Dokaz T-46-** Zapisnik o saslušanju svjedoka Barjaktarević (Mehe) Šerif, pred istražnim sudijom OS Bosanska Krupa, sastavljen 29.7.1992. godine
- Dokaz T-47-** Zapisnik o saslušanju svjedoka Barjaktarević (Mehe) Šerif, pred istražnim sudijom višeg suda u Bihaću, sastavljen 19.8.1993. godine
- Dokaz T-48-** Zapisnik o saslušanju svjedoka Krupić (Huseina) Ibrahim, pred istražnim sudijom OS Bosanska Krupa, sastavljen 6.8.1992. godine
- Dokaz T-49-** Zapisnik o saslušanju svjedoka Mehić (Hasana) Zarif, pred istražnim sudijom OS Bosanska Krupa, sastavljen 14.7.1992. godine
- Dokaz T-50-** Zapisnik o saslušanju svjedoka Rekić (Zaim) Nuriya, pred istražnim sudijom OS Bosanska Krupa, sastavljen 7.7.1992. godine
- Dokaz T-51-** Zapisnik o saslušanju svjedoka Arnautović Dževada, broj KT-RZ-01/05 , sastavljen 07.02.2008. godine u Bosanskoj Krupi
- Dokaz T-52-** Fotografija muzejskih eksponata
- Dokaz T-53-** fotografija zgrade u ruševnom stanju
- Dokaz T-54-** Zapisnik o saslušanju svjedoka Osmana Palić, pred istražnim sudijom Osnovnog Suda Bosanska Krupa, sačinjen dana 4.8.1992. godine
- Dokaz T-55-** Zapisnik o saslušanju svjedoka Osmana Palić, broj KT-RZ-01/05 , sastavljen 15.02.2008. godine u Sarajevu
- Dokaz T-56-** Fotografija motela u Bosanskoj Krupi
- Dokaz T-57-** Naredba o zabrani upotrebe vatrenog oružja, br.3/91 od 23.12.1991. godine
- Dokaz T-58-** Naredba o ograničenom radu lokala, br.4/91 od 23.12.1991., br.4/91 od 23.12.1991. godine
- Dokaz T-59-** Naredba o zabrani zabrani sječe i protivpravnom korištenju šuma, br.5/91 od 23.12.1991. godine
- Dokaz T-60-** Naredba o aktiviranju rezervnog sastava milicije br.9/91 od 30.12.1991.
- Dokaz T-61-** fotografija ispred škole u Jasenici
- Dokaz T-62-** Odluka o formiranju privremenog vojnog suda srpske opštine Bosanska Krupa, broj 9/92 od 22.04.1992 godine.
- Dokaz T-63-** Zapisnik o saslušanju ratnih vojnih zarobljenika , izjava Arnautović Smaila od 4.5.1992. godine
- Dokaz T-64-** fotografija- svjedok A-5 identifikovao kao sjedište vojne policije.
- Dokaz T-65-** Saopštenje SDS-a, Opštinski odbor B.Krupa od 3.6.1991.godine
- Dokaz T-66-** Izvještaj o jednogodišnjem radu opštinskog odbora SDS B.Krupa, od 26.7.1991. godine- nepotpisan
- Dokaz T-67-** Odluka o konstituisanju Privremene skupštine Srpskog naroda na području opštine B.Krupa, broj 67/1, od 25.10.1001. godine, u potpisu Lazar Kovačević, Predsjednik skupštine opštinskog odbora
- Dokaz T-68-** Odluka o proglašenju teritorija na kojima žive Srbi i kcje pripadaju srpskom narodu

- za Državne teritorije srpskog naroda, broj 1/91 od 25.10.1991. godine, u potpisu Predsjednik privremene skupštine Mile Vojinović, bez svojeručnog potpisa i pečata
- Dokaz T-69-** Odluka o provođenju plebiscita broj 2/91 od 25.10.1991., u potpisu Milan Vojinović, bez svojeručnog potpisa i pečata-
- Dokaz T-70-** Odluka Privremene skupštine srpskog naroda B.Krupe o provođenju referenduma za osnivanje Opštine srpskog naroda B.Krupa, br. 3/91 od 25.10.1991., u potpisu Milan Vojinović, bez svojeručnog potpisa i pečata.
- Dokaz T-71-** Odluka Privremene skupštine srpskog naroda B.Krupe o imenovanju komisije za provođenje plebiscita i referenduma, broj 4/91 od 25.10.1991 godine, u potpisu Milan Vojinović, bez svojeručnog potpisa i pečata
- Dokaz T-72-** Odluka Privremene skupštine srpskog naroda B.Krupe o imenovanju komisije, broj 5/91 od 25.10.1991. godine, u potpisu Milan Vojinović, bez svojeručnog potpisa i pečata
- Dokaz T-73-** Odluka Privremene skupštine srpskog naroda B.Krupe o sprovođenju javne rasprave, broj 6/91 od 25.10.1991. godine, u potpisu Milan Vojinović, bez svojeručnog potpisa i pečata
- Dokaz T-74-** Izvještaj o rezultatima referenduma opštine B.Krupa, potpisao M.Drljača od 11.11.1991. godine
- Dokaz T-75-** Izvještaj o sprovedenom plebiscitu i referendumu srpskog naroda opštine B.Krupa, od 2.12.1991. godine, ovjerena kopija, potpisao M.Drljača
- Dokaz T-76-** Konstatuje se da se ulaže u spis Odluka o usvajanju izvještaja o provođenju referenduma srpskog naroda za osnivanje Srpske opštine B.Krupa, broj 16/91, od 11.12.1991. godine
- Dokaz T-77-** Odluku proglašenju Srpske opštine B.Krupa broj 17/91 od 11.12.1991. godine – original dokumenta, potpisan od strane Predsjednika opštine B.Krupa
- Dokaz T-78-** Odluku o verifikaciji proglašene Srpske opštine B.Krupa, br.18/91, original dokumenta
- Dokaz T-79-** ovjerena fotokopija Statuta srpske opštine Bosanska Krupa , broj 19/91, novembar 1991 godine
- Dokaz T-80-** Rješenje broj 29/91 od 11.12.1991. godine, o imenovanju Štrbac Mile za podpredsjednika Izvršnog odbora Skupštine srpske opštine B.Krupa, tačnost prepisa overava Rajko Kličković, nedostaje potpis M. Vojinovića
- Dokaz T-81-** Rješenje broj 34/91 od 11.12.1991. godine o imenovanju predstavnika Srpske opštine B.Krupa, u Skupštinu Autonomne regije “Krajina” tačnost prepisa overava Rajko Kličković, nedostaje potpis M. Vojinovića
- Dokaz T-82-** Izvod iz zapisnika 2. sjednice privremene Skupštine Srpske opštine B.Krupa, ovjerena fotokopija bez potpisa predsjednika i zapisničara
- Dokaz T-83-** Izvod iz zapisnika 1 sjednice Izvršnog odbora Skupštine Srpske opštine B.Krupa, održane 15.12.1991. godine, ovjerena fotokopija bez potpisa predsjednika i zapisničara

- Dokaz T-84-** Izvod iz zapisnika sa 2. sjednice Izvršnog odbora Srpske skupštine opštine B.Krupa od 17.12.1991. godine- to su dva identična izvoda iz zapisnika, na jednom rukom dopisano Mile Vojinović, na drugom Mirko Orelj. Izvodi nisu potpisani ni od strane predsjednika izvršnog odbora ni zapisničara
- Dokaz T-85-** pismo Skupštine srpske opštine B.Krupa upućeno SDA, broj 21/91 od 18.12.1991. godine
- Dokaz T-86-** Pismo Srpske opštine B.Krupa upućeno Skupštini Srpskog naroda BiH, broj 22/91 od 18.12.1991. godine- original
- Dokaz T-87-** Dopis broj 23/91 od 18.12.1991. godine upućen od strane Skupštine srpske opštine B.Krupa, Skupštini BiH
- Dokaz T-88-** Dopis izvršnog odobora Srpske opštine B.Krupa upućen MUP BiH Sarajevo i CSB B.Luka, broj 1/91 od 23.12.1991. godine
- Dokaz T-89-** Inicijativa u vezi sa izvršavanjem poslova vojne obaveze i obrazovanjem jedinica, ustanova i štaba TO na teritoriji Srpske opštine B.Krupa, br. 37/91 od 24.12.1991. godine, original, potpisao M. Vojinović.
- Dokaz T-90-** Izvod iz zapisnika 3. sjednice izvršnog odbora SSO B.Krupa održane dana 24.12.1991. godine koji nije potpisan
- Dokaz T-91-** Urgenciju o (Ne) izvršavanju poslova bojne obaveze i obrazovanje TO na teritoriji Srpske opštine B.Krupa-, broj 1/92 od 3.1.1992. godine
- Dokaz T-92-** Zahtjev za finansijsu pomoć novoformiranoj opštini B.Krupa- u rukopisu-
- Dokaz T-92a-**Zahtjev za finansijsu pomoć novoformiranoj opštini B.Krupa, broj 3/92 od 13.01.1992 godine - u kucanom tekstu
- Dokaz T-93-** Dopis svim MZ na području opštine B.Krupa u originalu, nema djelovodnog broja od 28.1.1992 godine
- Dokaz T-93a-** Dopis svim MZ na području opštine B.Krupa, ovjerena fotokopija sa brojem 9/92 od 28.1.1992. godine
- Dokaz T-94-** Urgencija u slučaju inicijative Srpske opštine B.Krupa, u rukopisu, broj 14/92 od 11.2.1992. godine
- Dokaz T-94a-** isti document u prekucanom tekstu
- Dokaz T-95-** Dopis Skupštini Srpskog naroda BiH, broj 19/92 od 24.2.1992. godine, ovjerena fotokopija, u potpisu Kličković Gojko
- Dokaz T-96-** Zahtjev za naoružavanje TO, broj 21/92, B.Krupa od 10.03.1992. godine, u potpisu G.Kličković- ovjerena fotokopija
- Dokaz T-97-** Naredba kriznog štaba broj 25/92 od 5.4.1992. godine, u potpisu G.Kličković- ovjerena kopija
- Dokaz T-98-** Naredba kriznog štaba broj 26/92 od 5.4.1992. godine, u potpisu G.Kličković- ovjerena kopija
- Dokaz T-99-** Naredba kriznog štaba, pisana u rukopisu, broj 28/92, bez datuma, u potpisu G.Kličković- ovjerena kopija
- Dokaz T-99a-** ista naredba kriznog štaba, u kucanoj formi, broj 28/92, bez datuma, u potpisu

G.Kličković

- Dokaz T-100-** Zahtjev komande 9. korpusa Strogo pov. broj 4-49 od 3.4.1992. godine- ovjerena kopija
- Dokaz T-101-** Odluka ratnog predsjedništva o organizovanju i radu Srpske opštine B.Krupa broj 1/92 od 7.5.1992.godine- ovjerena fotokopija
- Dokaz T-102-** Akt Ratnog predsjedništva u rukopisu - Zahtjev za promjenu rasporeda Borislava Kačavenda, rezervnog poručnika, u potpisu Gojko Kličković- ovjerena fotokopija
- Dokaz T-102a-** Akt Ratnog predsjedništva u kucanom tekstu - Zahtjev za promjenu rasporeda Borislava Kačavenda, rezervnog poručnika, u potpisu Gojko Kličković- ovjerena fotokopija
- Dokaz T-103-** Ovlaštenje 16/92 od 24.4.1992., u potpisu G. Kličković- ovjerena kopija
- Dokaz T-104-** Naredba Ratnog predsjedništva Srpske opštine B.Krupa, u potpisu G.Kličković, broj 22/92 od 24.4.1992- ovjerena fotokopija
- Dokaz T-105-** Naredba o prekidu ratnih dejstava, broj 29/92 od 25.4.1992. godine, u potpisu M.Drljača
- Dokaz T-106-** Naredba o prestanku ratnih dejstava, broj 30/92 od 25.4.1992. godine, original, sa pečatom
- Dokaz T-107-** Naredba Ratnog predsjedništva Srpske opštine B.Krupa, broj 32/92 od 26.4.1992. , godine- u potpisu G.Kličković, ovjerena fotokopija
- Dokaz T-108-** Naredba Ratnog predsjedništva Srpske opštine Bosanska Krupa broj 33/92, od 26.4.1992. godine, u potpisu G.Kličković, ovjerena fotokopija
- Dokaz T-109-** Naredba broj 35/92 od 26.4.1992 godine, u potpisu G.Kličković, ovjerena fotokopija
- Dokaz T-110-** Dopis Ratnog predsjedništva Srpske opštine B.Krupa logističkoj bazi 10. korpusa, broj 134/92 od 29.4.1992. godine, u potpisu G.Kličković- ovjerena fotokopija
- Dokaz T-111-** Trebovanje broj 140/92 od 29.4.1992. godine, u potpisu G.Kličković, ovjerena fotokopija
- Dokaz T-112-** Dopis Ratnog predsjedništva Srpske opštine B.Krupa upućen komandi 10 korpusa, broj 141/92 od 29.4.1992.godine- Regulisanje statusa jedinica TO
- Dokaz T-113-** Trebovanje br. 205/92 od 1.5.1992 godine, u potpisu G.Kličković, ovjerena kopija
- Dokaz T-114-** Naredba Skupštine opštine Bos. Krupa, br. 259/92 od 8.5.1992. godine
- Dokaz T-115-** Propusnica za korištenje teretnog auta TAM-2001, broj 9/92 od 9.5.1992. godine, ovjerena kopija
- Dokaz T-116-** Naredba Ratnog predsjedništva Srpske opštine B.Krupa broj 266/92 od 9.5.1992., ovjerena kopija, u potpisu G.Kličković
- Dokaz T-117-** Dokument Ratnog predsjedništva, Spisak lica koja se sprovode u B.Petrovac, br 26/92 od 25.4.1992
- Dokaz T-118-** Dokument Ratnog predsjedništva, Spisak lica koja se sprovode u B.Petrovac, br 36/92 od 26.4.1992
- Dokaz T-119-** Propusnica broj 37/92 od 26.4.1992. koju je izdalo Ratno predsjedništvo, ovjerena fotokopija, u potpisu G.Kličković

- Dokaz T-120-** Propusnica broj 43/92 od 26.4.1992. koju je izdalo Ratno predsjedništvo, ovjerena fotokopija, u potpisu G.Kličković
- Dokaz T-121-** Propusnica, rukom pisana, broj ____, od 26.4.1992. koju je izdalo Ratno predsjedništvo, ovjerena fotokopija, u potpisu G.Kličković
- Dokaz T-122-** Naredba broj 44/92 od 26.4.1992. godine kojom je određen policijski sat- ovjerena fotokopija
- Dokaz T-123-** Propusnica broj 88/92 od 28.4.1992. koju je izdalo Ratno predsjedništvo, ovjerena fotokopija, u potpisu G.Kličković
- Dokaz T-124-** Propusnica broj 130/92 od 29.4.1992. koju je izdalo Ratno predsjedništvo, ovjerena fotokopija, u potpisu G.Kličković
- Dokaz T-125-** Propusnica broj 133/92 od 29.4.1992. koju je izdalo Ratno predsjedništvo, ovjerena fotokopija, u potpisu G.Kličković
- Dokaz T-126-** Specijalna propusnica broj 133/92 od 4.5.1992. koju je izdalo Ratno predsjedništvo, ovjerena fotokopija, u potpisu G.Kličković
- Dokaz T-127-** Specijalna propusnica broj 134/92 od 4.5.1992. koju je izdalo Ratno predsjedništvo, ovjerena fotokopija, u potpisu G.Kličković
- Dokaz T-128-** Uputstvo o radu komande mjesta za područje Srpske opštine B.Krupa, broj 290/92 od 29.5.1992, original
- Dokaz T-129-** Uputstvo o radu SDS-a i njenih organa u uslovima neposredne ratne opasnosti- potpis – kucano ime G.Kličkovića i svojeručni potpis i pečat, B.Krupa 1992. godine-ovjerena fotokopija
- Dokaz T-130-** Izvod iz zapisnika sa Konstituirajuće sjednice SDS-a Srpske opštine B.Krupa, od 3.6.1992. godine- ovjerena fotokopija
- Dokaz T-131-** Zapisnik sa 4. sjednice Skupštine Srpske opštine B.Krupa održane 4. juna 1992. godine- ovjerena fotokopija
- Dokaz T-132-** Zahtjev za dodjelu naoružanja građanima izbjeglim s lijeve strane Une, sa prilogom izjava broj S-1 od 6.8.1992. upućen Komandi 11 pješadijske ratne brigade, u potpisu Ćulibrk Žarko, original dokumenta
- Dokaz T-133-** Skica koju je napravio svjedok Stanić Miroslav prilikom saslušanja u januaru u Tužilaštvu BiH – *povjerljiv dokaz*
- Dokaz T-134-** Dokument upućen 2.Krajiškom Korpusu, 11. laka brigade B.Krupa, strogo pov. broj 166-1/92 od 15.7.1992. godine u potpisu načelnik bezbjednosti
- Dokaz T-135-** Zapisnik o primopredaji dokumentacije radi razduženja Stanić Miroslava I Senić Petra od 15.1.1993. godine – *povjerljiv dokaz*
- Dokaz T-136-** Izvještaj o saslušanju zarobljenika Sefić /Aema/ Suad, sastavljen I Podg. Brigada, VP Srpska opština B.Krupa, od 30.5.1992. godine
- Dokaz T-137-** Fotografija kuće koju je prepoznao svjedok Mirsad Palić
- Dokaz T-138-** Pregled lica lišenih slobode 21. I 22.4.1992. godine u ratnom sukobu u B.Krupi
- Dokaz T-139-** Stenografske bilješke skupštine SDS BiH koja je održana u hotelu Holiday inn u Sarajevu 12.jula 1991. godine

- Dokaz T-140-** Službeni glasnik , godina I, broj 1 od 15.januara 1992. godine
- Dokaz T-141-** Uputstvo o organizovanju I djelovanju organa srpskog naroda u BiH u vanrednim okolnostima od 19.12.1992. godine
- Dokaz T-142-** Saopštenje za javnost Skupštine Srpskog naroda u BiH, savjet za nacionalnu bezbjednost od 4.4.1992 godine u Sarajevu
- Dokaz T-143-** Odluka Predsjedništva Srpske Republike BiH broj 03-11/92 od 15.4.1992. godine o proglašavanju neposredne ratne opasnosti I mobilizaciji TO
- Dokaz T-144-** Odluka Ministarstva narodne odbrane Srpske republike BiH broj 1/92 od 16.aprila 1992. godine
- Dokaz T-145-** Komanda 10. korpusa, str. Pov. br. 19/31-442 od 23.4.1992. godine
- Dokaz T-146-** Telegram Komande 10. korpusa, str. Pov. br. 19/81-442 od 23.4.1992. godine
- Dokaz T-147-** Pregled izdatog naoružanja, Komanda 1. Kraiškog korpusa, str. Pov. br. 18-168/1 od 31.8.1992. godine
- Dokaz T-148-** Akt Ratnog predsjedništva Srpske opštine B.Krupa, upućen predsjednicima opština Bihać, Cazin, Velika Kladuša I Bužim broj 330/92 od 4.6.1992. godine
- Dokaz T-149-** Zaključci sa sastanka SUB regije od 7.6.1992. godine
- Dokaz T-150-** Međuopštinski dogovor sansko-unskog područja, Krčanica 14.6.1992 godine u 12,00 sati
- Dokaz T-151-** Rješenje Skupštine Srpske opštine B.Krupa br. 32/92 od 10.7.1992. godine
- Dokaz T-152-** Odluka Skupštine opštine B.Krupa broj 43/92 od 10.7.1992. godine
- Dokaz T-153-** Izvod iz zapisnika sa 5. redvne sjednice srpske opštine B.Krupa od 10.07.1992 godine.
- Dokaz T-154-** Rješenje o utvrđivanju imena i naziva srednje škole u B.Krupi I OŠ u Arapuši od 21.08.1992 godine.
- Dokaz T-155-** Odluka Srpske opštine B.Krupa, broj 65/92 od 21.8.1992. godine kojom su članovi SDA, članovi izvršnog odbora stranke, učesnici muslimanskih vojnih formacija I zelenih beretki proglašeni neprijateljima I zabranjen im povratak na područje Srpske opštine B.Krupa
- Dokaz T-156-** Popratno pismo Komisije za razmjenu zarobljenika, lica lišenih slobode I poginulih
- Dokaz T-156a-** Spisak lica koja se nalaze u pritvoru
- Dokaz T-156b-** Spisak lica koje komisija za razmjenu zarobljenika traži kod suprotne strane
- Dokaz T-156c-** Spisak poginulih lica koja nisu preuzeta
- Dokaz T-157-** spisak lica koja se traže, spisak u rukopisu
- Dokaz T-158-** spisak lica za razmjenu izbjeglica, ranjenih, lica koja se nalaze u pritvoru i lica koja se nalaze kod svojih kuća-spisak je u rukopisu
- Dokaz T-159-** Spisak 170 lica za razmjenu u kucanoj verziji
- Dokaz T-160-** spisak lica koja su izrazila želju da se vrata u podgrmečki kraj- kucani, ovjerena kopija.
- Dokaz T-161-** spisak zarobljenika za razmjenu, 28 lica, ovjerna fotokopija

- Dokaz T-162-** spisak lica do broja 28 kucano, a nastavlja se rukom pisani spisak
- Dokaz T-163-** spisak zaključno sa brojem 38
- Dokaz T-164-** Spisak lica, kucani, sa 8 lica dopisanih u rukopisu.
- Dokaz T-165-** Spisak lica koja su tražena za razmjenu od 18.5.2008. godine
- Dokaz T-166-** Izjavu Krnetić Zdravka od 21.05.1992 godine.
- Dokaz T-167-** spisak zarobljenih lica koja se nude za razmjenu br. SI/92 od 19.05.1992 godine
- Dokaz T-168-** spisak lica koja će ostati u pritvoru do daljnjeg od 19.5.1992 godine
- Dokaz T-169-** Spisak lica koja se do daljnjeg zadržavaju radi ispitivanja
- Dokaz T-170-** spisak lica koja su ušla u razmjenu od 22.05.1992 godine
- Dokaz T-171-** Zapisnik o razmjeni zarobljenih lica sačinjen dana 22.5.1992. godine u naselju Pritoka
- Dokaz T-172-** Akt komanda III bataljona, rudnik Šolaje, broj 50-3/92 od 15.7.1992. godine – Redovni borbeni izvještaj
- Dokaz T-173-** Zapisnik o saslušanju svjedoka Dušana Stojisavljevića broj KT-RZ-1/05 od 23.01.2008. godine
- Dokaz T-174-** Spisak lica za razmjenu, Ratno predsjedništvo, broj 549/92 od 3.7.1992 godine
- Dokaz T-175-** Kopija protokola umrlih za Lović Milan pod rednim brojem 495
- Dokaz T-176-** Izvještaj Komande II bataljona, 11. krajiška brigada, Izvještaj za dan 24/25.6.1992 godine
- Dokaz T-177-** Izvod iz zapisnika sa 6. sjednice Skupštine srpske opštine Bosanska Krupa održane dana 21.8.1992. godine
- Dokaz T-178-** Naredba Ratnog predsjedništva Srpske opštine Bosanska Krupa broj 1533/92 od 14.9.1992. godine
- Dokaz T-179-** Odluka Srpske opštine B.Krupao izmjeni naziva ulica na desnoj obali Une broj 80/92 od 21.10.1992. godine
- Dokaz T-180-** Izvod iz zapisnika sa 7. sjednice Skupštine srpske opštine Bosanska Krupa održane dana 21.10.1992. godine
- Dokaz T-181-** Dostava odluke I zahtjeva broj 76/92 od 23.10.1992 godin
- Dokaz T-182-** Dostava prijedloga za odlikovanja I priznanja broj. Pov.8-3/93 od 7.1.1993. godine
- Dokaz T-183-** Analiza aktivnosti I b/d za 1992 godinu, naslovljeno komandantu brigade, strogo pov broj: 164/3 od 24.02.1993 godine
- Dokaz T-184-** Analiza aktivnosti I b/d za 1992 godinu- akt u rukopisu- ovjerena fotokopija *(original dokumenta predat Sudu na ročištu 4.11.2008)*
- Dokaz T-185-** CD- snimak konvoja
- Dokaz T-186-** Članak iz novina s naslovom “Ordenje na krajiškim prsima” I podnaslov “Od Grmečke do 11. lake brigade
- Dokaz T-187-** Poziv a 8.sjednicu Skupštine opštine Krupe na Uni, broj 23/93 od 14.04.1993. godine

- Dokaz T-188-** Izvod iz zapisnika sa 8. sjednice Skupštine opštine Krupa na Uni od 28.04.1993 godine.
- Dokaz T-189-** Dostava Izvještaja- Informacije o radu za period od 21. 04.1992 godine do 20.4.1993. godine, broj 30/93 od 29.4.1993
- Dokaz T-190-** Izvještaj o radu Skupštine opštine I ratnog predsjedništva za period od 1.1.1992 godine do 20.4.193. godine
- Dokaz T-191-** Rješenje kojim se Kličković Gojko razrješava dužnosti predsjednika Skupštine opštine Krupa na Uni, broj 95/93 od 12.10.1993. godine
- Dokaz T-192-** Odluka o kojom se Kličković Gojko razrješava dužnosti predsjednika opštinskog odbora SDS Krupa na Uni, broj 112/94 od 29.6.1994. godine
- Dokaz T-193-** Stenogram sa druge sjednice skupštine srpskog naroda u BiH od 21.11.1991
- Dokaz T-194-** Stenogram sa 11. sjednice skupštine od 18.03.1992
- Dokaz T-195-** Naredba o evakuaciji muslimanskog stanovništva iz enklava Podgrmeč, broj _/92 od 28.4.1992. godine
- Dokaz T-196-** Zapisnik sa 16. sjednice srpskog naroda u BiH održane 12.5.1992. godine u B.Luci
- Dokaz T-197-** Naredba o evakuaciji preostalog muslimanskog stanovništva sa područja Srpske opštine B.Krupa broj 130/92 od 22.5.1992. godine
- Dokaz T-198-** Prijedlog Komandi prve krajiške Podgrmečke brigade u Srpskoj Jasenici broj 184/92 od 25.5.1992. godine
- Dokaz T-199-** Upozorenje na ponašanje i miješanje pojedinih resora komande u civilni sector, u potpisu G.Kličković
- Dokaz T-200-** Urgencija za obezbjeđenje naftnih derivata, izdalo Ratno predsjedništvo srpske opštine, broj 254/92 od 28.maja 1992. godine
- Dokaz T-201-** Dopuna zapovijesti za pozadinu, strogo pov. br. 313-1/12 od 26.8.1992. godine
- Dokaz T-202-** Magnetofonski snimak sa zasjedanja 50 sjednice Narodne skupštine održane 15. i 16.4.1995. godine u Sanskom mostu
- Dokaz T-203-** Zapisnik o saslušanju ratnih vojnih zarobljenika od 30.04.1992 godine
- Dokaz T-204-** Spisak ratnih zarobljenika- pisan rukom od 04.05.1992 godine
- Dokaz T-205-** Fotografija označena brojem 37- koja prikazuje prostor ispred škole P.Kočić (prepoznavao svjedok Međedović)
- Dokaz T-206-** Fotografija označena brojem 41- koja prikazuje unutrašnjost škole P.Kočić (prepoznavao svjedok Međedović)
- Dokaz T-207-** Službeni glasnik srpskog naroda u BiH broj 4, od 23. marta 1992. godine- relevantan član 27., na strani 77 u okviru Zakona u unutrašnjim poslovima
- Dokaz T-208-** Uputstvo za rad pripadnika odreda milicije, Izvršni odbor srpske opštine B.Krupa, ovjera MKSJ,-u potpisu G.Kličković
- Dokaz T-209-** Naredba ratnog predsjedništva Srpske opštine B.Krupa broj 121/92 od 3.5.1992. godine
- Dokaz T-210-** Nalog za vršenje patrolne službe broj 544/92 od 28.juna 1992 godine sa pratećim izvještajem

- Dokaz T-211-** Naredba SJB B.Krupa o zabrani ulaska i kretanja motornih vozila, ovjerena fotokopija, u potpisu Gojko Kličković
- Dokaz T-212-** Naredbu ratnog predsjedništva Bos Krupa, broj 405/92 od 02.06.1992. godine, *ovjerena fotokopija*
- Dokaz T-213-** Set od 89 naloga po specifikaciji, sa pratećim izvještajima
- Dokaz T-214-** Nalog za vršenje patrolne službe broj 42/92 od 2.5.1992. godine
- Dokaz T-215-** Nalog za vršenje patrolne službe broj 59/92 od 4.5.1992. godine
- Dokaz T-216-** Nalog za vršenje punkt-kontrolne službe sa pratećim izvještajem, broj 63/92 od 5.5.1992. godine
- Dokaz T-217-** Nalog za vršenje punkt-kontrolne službe sa pratećim izvještajem, broj 115/92 od 11.5.1992. godine
- Dokaz T-218-** Nalog za vršenje kontrolne službe sa pratećim izvještajem, broj 404/92 od 13.06.1992. godine
- Dokaz T-219-** Nalog za vršenje sl. na punktu broj 493/92 od 23.6.1992. godine sa pratećim izvještajem
- Dokaz T-220-** Naredba ratnog predsjedništva broj 660/92 od 13.7.1992. godine u potpisu M.Drljača za G.Kličkovića
- Dokaz T-221-** Skica škole P.P.NJegoš u B.Krupi
- Dokaz T-222-** Izvod iz matične knjige umrlih za lice Dedić Muharem, broj 07-1-13-3-675/2008 od 21.03.2008 godine.
- Dokaz T-223-** Zapisnik o saslušanju svjedoka Dedić Muharema dat pred istražnim sudijom kantonalnog suda u Bihaću, broj Ki 1/97-RZ od 18.5.1995. godine.
- Dokaz T-224 -** Nalog za vršenje obezbjeđenja službe broj 101/92 od 8/9.5.1992 godine, sa izvještajem na poledini
- Dokaz T-225-** Nalog za vršenje službe obezbjeđenja sa izvještajem na poledini broj 102/92 od 9.5.1992. godine
- Dokaz T-226-** Nalog za vršenje patrolne službe broj 99/92 od 9.5.1992. godine sa izvještajem na poledini
- Dokaz T-227-** Nalog o vršenju patrolne službe broj 125/92 od 12. maja 1992 godine
- Dokaz T-228-** Nalog o vršenju patrolne službe broj 216/92 od 22/23 maja 1992 godine
- Dokaz T-229-** Službena zabilješka od 16.07.1992. godine povodom odlaska u Bos. Krupu radi pronalaska ekstremista
- Dokaz T-230-** Službena zabilješka od 16.07.1992. godine povodom predaje Velagić Ferida
- Dokaz T-231-** Spisak traženih vojnih obveznika, str.pov.br. 100-18/92 od 26.5.1992. godine
- Dokaz T-232-** Izvještaj od 26.6.1992 o sastanku sa dijelom 3. čete
- Dokaz T-233 -** Spisak III bataljona TO
- Dokaz T-234 -** Naredba pov. broj 349-1/92 - Postavljenje po ratnoj formaciji u 2. Krajiški korpus i u 11. Krupsku laku brigadu od 18.8.1992.
- Dokaz T-235 -** Naredba za Izuzimanje kancelarijskog materijala iz knjižare „4 jula“ broj 520/92 od 24.8.1992. godine

- Dokaz T-236** -Nalog za vršenje patrolne službe broj 1113/92 za dan 10.10.1992. godine sa izvještajem na poledini
- Dokaz T-237** - Pregled starješinskog kadra u brigadi
- Dokaz T-238** - Personalni karton za Joju Plavanjac
- Dokaz T-239** - Zahtjev za pomoć Joje Plavanjca od 10.2.1994. godine
- Dokaz T-240** - Odluka broj 35/94 od 28.2.1994. godine
- Dokaz T-241** - Obavijest okružnog tužilaštva BL- 23.01.2007. godine
- Dokaz T-242**- Izvod iz matične knjige umrlih za lice Muradif Alić, broj 386, Bihać, 10.01.2001. godine
- Dokaz T-243**- Izvod iz matične knjige umrlih za lice Albin Bajrambašić, broj 03/10-13-2000 , B.Krupa od 23.11.2000. godine
- Dokaz T-244**- Izvod iz matične knjige umrlih za lice Zijad Selimović, broj 317, Bihać od 10.1.2001. godine
- Dokaz T-245**- Dopis 11. Krupske lake pješadijske brigade broj 247/45 od 15.12.1992. godine
- Dokaz T-246**- Službena zabilješka Višeg Suda u Bihaću broj Ki 1/96- RZ od 8.2.1996. godine
(povjerljiv dokaz)
- Dokaz T-246a**- Izvod iz matične knjige umrlih za lice Mirsad Budimlić broj 03-13-230/01, Stijeni, 23.01.2001. godine
- Dokaz T-247**- Izvod iz matične knjige umrlih za lice Sefić Suad, broj 6763/2008 od 11.9.2008. godine u Bihaću
- Dokaz T-248**- Spisak identifikovanih tijela Treće policijske uprave Sanski Most broj 05-1/08-1-233/08 od 8.9.2008 godine
- Dokaz T-249**- Rješenje Općinskog Suda S.Most broj R-697/97 od 16.12.1997. godine
- Dokaz T-250**- Zapisnik Kantonalnog suda u Bihaću broj KRI-21/01 od 17.4.2001. godine
- Dokaz T-250a**-Obdukcioni zapisnik “službe za patologiju” kantonalne bolnice, Bihać, za leš broj 2, Jama Golubnjača
- Dokaz T-250b**- DNK izvještaj za leš broj 2 da je riječ o tijelu Velagić Feridu, datum 8.11.1993. godine
- Dokaz T-250c**- Obdukcioni zapisnik “službe za patologiju” kantonalne bolnice, Bihać, za leš broj 3, Jama Golubnjača na ime Šepić Kemala, datum 14.5.2001.
- Dokaz T-250d**- DNK izvještaj za tijelo na ime Šepić Kemala
- Dokaz T-250e**- Obdukcioni zapisnik “službe za patologiju” kantonalne bolnice, Bihać, za leš broj 7, Jama Golubnjača, datum 14. maj 2001,
- Dokaz T-250f**- DNK izvještaj za leš broj 7 (original je na engleskom, dok. Preveden) od 13.11.2006 godine
- Dokaz T-250g**- Obdukcioni zapisnik “službe za patologiju” kantonalne bolnice, Bihać, za leš broj 18, datum 15.5.2001. godine
- Dokaz T-250h**- DNK izvještaj za leš broj 18 na ime Malkoč Nusret
- Dokaz T-251**- Rješenje broj 35/91 od 11.12.1991. godine kojom se Marčeta Zdravko postavlja za komandanta TO

- Dokaz T-252-** Obavijest ratnog predsjedništva broj 157/92 od 23.5.1992. godine, a vezano za ispravku dopisa br. 94/92 od 19.5.1992. godine
- Dokaz T-253-** Redovni borbeni izvještaj Komandi 1. podgrmečke brigade od 17-5-1992. godine, u Jasenici
- Dokaz T-254-** Redovni borbeni izvještaj Komandi 1. podgrmečke brigade od 19-5-1992. godine, u Jasenici
- Dokaz T-255-** Redovni borbeni izvještaj br. 1 za dan 30.6./1.07.1992. godine od 1.7.1992. godine, u potpisu Daničić Vukašin
- Dokaz T-256-** Izvještaj pukovnika Daničića u rukopisu broj 107-8 od 13.7.1992. godine
- Dokaz T-256a-** Izvještaj pukovnika Daničića u kucanom tekstu broj 107-8 od 13.7.1992. godine
- Dokaz T-257-** Naređenje za jačanje b/g jedinica, strogo pov. br 01/1-92 od 4.5.1992. godine
- Dokaz T-258-** Naređenje za postupanje sa ratnim zarobljenicima, Komanda 2. krajiškog korpusa, pov. br. 307-2 od 5.8.1992. godine
- Dokaz T-259-** Naređenje za postupanje sa ratnim zarobljenicima, Komanda 11. lpb, Bosanska Krupa, pov. br. _____ od 8.1992. godine
- Dokaz T-260-** Naređenje za postupanje sa ratnim zarobljenicima, Komanda 11. lake pješadijske brigade Bosanska Krupa, pov. br. 306-2/92 od 8.8.1992. godine
- Dokaz T-261-** Dopis komande 11 krajiške lake pješadijske brigade Bos. Krupa broj 253-1/92 od 1.8.1992. godine
- Dokaz T-262-** Izvještaj o komandnoj odgovornosti u brigadi RS
- Dokaz T-263-** Naredba 2 krajiškog korpusa strogo pov. broj 32-1 od 2.6.1992. godine
- Dokaz T-264-** Naredba jedinicama 2. Krajiškog korpusa strogo pov.br. 2-72 od 5.6.1992. godine
- Dokaz T-265-** Odluka o osnivanju I nadležnosti vojnih sudova I vojnih tužilaštava, sl.gl. srpskog naroda u BiH broj 8, od 8. juna 1992. godine
- Dokaz T-266-** Naređenje za formiranje logora ratnih zarobljenika, str. Pov. br.153-1 od 25.6.1992. godine
- Dokaz T-267-** Naređenje – Organizacija funkcionisanja logora ratnih zarobljenika str.pov.br. 307-1 od 5.8.1992. godine
- Dokaz T-268-** Informacija- Prihvat ekipa Međ. Crvenog Krsta I stranih novinara str. Pov. br. 307-3 od 5.8.1992. godine
- Dokaz T-269-** Naredba ratnog predsjedništva opštine Bos. Krupa, broj 217/92 od 27.05.1992. godine
- Dokaz T-270-** Odgovor na prigovor ratnog predsjedništva broj 200/92 od 25.5.1992 godine
- Dokaz T-271-** Dopis Opštinskog odbora SDS-a broj 12/93 od 27.4.1993. godine
- Dokaz T-272-** Naredba ratnog predsjedništva Bos. Krupa, broj 12/92 od 24.4.1992. godine
- Dokaz T-272a-** Naredba ratnog predsjedništva Bos. Krupa, broj 42/92 od 26.4.1992. godine
- Dokaz T-272b-** Naredba ratnog predsjedništva Bos. Krupa, broj 47/92 od 26.4.1992. godine
- Dokaz T-272c-** Naredba ratnog predsjedništva Bos. Krupa, broj 48/92 od 26.4.1992. godine
- Dokaz T-272d-** Naredba ratnog predsjedništva Bos. Krupa, broj 49/92 od 26.4.1992. godine
- Dokaz T-272e-** Naredba ratnog predsjedništva Bos. Krupa, broj 50/92 od 26.4.1992. godine

- Dokaz T-272f-** Naredba ratnog predsjedništva Bos. Krupa, broj 52/92 od 26.4.1992. godine
- Dokaz T-273-** Naredba ratnog predsjedništva Bos. Krupa, broj od 28.4.1992 godine, sa ovjerom
MKSJ,
- Dokaz T-274-** vojni jedinični karton za Momo Grubiša
- Dokaz T-274a-** vojni jedinični karton za Mile Ćazić
- Dokaz T-274b-** vojni jedinični karton za Mile Ćazić
- Dokaz T-274c-** vojni jedinični karton za Petar Senić
- Dokaz T-274d-** vojni jedinični karton za Željko Smoljanac
- Dokaz T-274e-** vojni jedinični karton za Narandžić Zdravko
- Dokaz T-275-** Nalaz I mišljenje vještaka grafologa Dugandžić Zlatka, vezano za rukopis M.
Drljača od 10.11.2008. godine
- Dokaz T-276-** Dokument str. pov. broj 11/15-154 od 4.5.1992. godine o postavljenju
- Dokaz T-277-** Redovni borbeni izvještaj str.pov.br.107-9 od 16.7.1992. godine
- Dokaz T-278-** Redovni borbeni izvještaj str.pov.br. 107-10 od 17.7.1992. godine
- Dokaz T-279-** Izvještaj vještaka Dorothee Hanson
- Dokaz T-280-** Naredba Komande I Krajiške brigade br. 100-02 od 07.05.1992 godine
- Dokaz T281-**Izvještaj komande 11 lake brigade, br. 154-1/92 od 13.07.1992 godine
- Dokaz T282-**Dnevnik Mitra Ciganovića-2 dijela iz dnevnika: na vrhu stranice-15.02.1992, a dokaz
se odnosi na dio od 14.06.1992; na vrhu stranice 14.04.1992, a dokaz se odnosi na
dio od 30.07.1992 godine
- Dokaz T283-**Dnevnik Milana Vojinovića-dijelovi dnevnika
- Dokaz T284-** Propusnica ratnog predsjedništva Bos. Krupa, br. 150/92 od 29.04.1992 godine –
povjerljiv dokaz
- Dokaz T285-** Uvjerenje Skupštine opštine Bos. Novi br. 60/92 od 30.04.1992 godine – *povjerljiv
dokaz*
- Dokaz T286-** Uputstvo o evakuaciji stanovništva MZ Arapuša – *povjerljiv dokaz*
- Dokaz T287-** Spisak izbjeglih građana iz B.Krupe koji su smješteni u MZ Arapuša – *povjerljiv
dokaz*
- Dokaz T288-** Spisak izbjeglih građana iz B.Krupe koji su smješteni u MZ Arapuša – *povjerljiv
dokaz*
- Dokaz T289** -Spisak građana MZ Arapuša
- Dokaz T290** -Spisak iz Arapuše smještenih u S.Mostu
- Dokaz T291-**Spisak izbjeglica iz B.Krupe na dan 26.05.1992 godine
- Dokaz T292-**Fotografija kuće Čaušević Jasminke i fotografija stepeništa u kući iste-od 2008 godine
- Dokaz T293-** Izvod iz matične knjige umrlih za Šertović Ferida, broj sl72008 od 11.02.2008 godine
- Dokaz T294-**Zapisnik o saslušanju svjedoka Šertović Ferida, broj KT-RZ-1/05 od 14.04.2005
godine
- T295-** Naredba ratnog predsjedništva Bos Krupa, br. 23/92 od 24.04.1992 godine
- T296-** Spisak civilnog oružja iz Arapuše
- T297-** Pregled preuzete stoke i opreme Arapuša

- T298-** Izvještaj CSB Bihać, br. 12-91/92 od 21.04.1992 godine
- T299-** Izvod iz matične knjige umrlih za lice Arnautović Esad, broj 2003-12-4836 od 13.02.2008 godine.
- T300-** Izjava svjedoka Arnautović Esada br. Ki 9/92 od 04.09.1992 godine
- T301-** Izvod iz matične knjige umrlih za lice Mehmed Kaljković, broj 2003-12-4838/2007 od 13.02.2008 godine
- T302-** Izjava svjedoka Mehmeda Kaljkovića br. Ki 9/92 od 20.06.1994
- T303-** Odobrenje ratnog presjedništva opštine Bos. Krupa br. 55/92 od 27.04.1992 godine
- T304-** 1x DVD-Snimak TV Banja Luka i transkript snimka
- T305-** Dopis opštine Krpa na Uni, br. 84/93 od 27.08.1993 godine
- T306-** Dopis ratnog presjedništva opštine Bos. Krupa, br. 76/92 od 27.04.1992 godine
- T307-** Biografija Gojka Kličkovića
- T308-** Informacija Obavještajno sigurnosne agencije BiH Sarajevo (OSA-e) br. 04/5-2096/09 od 20.02.2009 godine, Rješenje od 23.08.1991 br. 04-72/01 i 04-358 od 08.04.1991 godine
- T308a-** 1xCD-telefonski razgovor Radovana Karadžića i Dobrice Ćosića i transkript snimka od 08.06.1991 godine
- T308b-** 1xCD-telefonski razgovor Radovana Karadžića i Momčila Krajišnika i transkript snimka od 09.09.1991 godine
- T-309** – Izjava svjedoka Ezić Emira data Tužilaštvu BiH, broj KT-RZ-1/05 dana 07.02.2008. godine

C. SVJEDOCI ODBRANE

Ime svjedoka	Datum svjedočenja
1.Kličković Gojko – prvoptuženi	07.04.2009. godine 08.04.2009. godine 14.04.2009. godine 15.04.2009. godine 21.04.2009. godine 22.04.2009. godine 13.05.2009. godine 19.05.2009. godine 20.05.2009. godine 26.05.2009. godine 27.05.2009. godine
2.Miroslav Vještica	02.06.2009. godine 10.06.2009. godine 16.06.2009. godine

3.Fikret Abdić (video link)	03.06.2009. godine
4.Mudrinić Mile	16.06.2009. godine
5.Sead Komić	17.06.2009. godine
6.Lazar Stupar	23.06.2009. godine
7.Šemso Velić	24.06.2009. godine
8.Slobodan Majkić	30.06.2009. godine
9.Lukač Dragan	30.06.2009. godine
10.Pilipović Božo	01.07.2009. godine
11.Brkić Ramo	07.07.2009. godine
12.Begić Muharem	25.08.2009. godine
13.Suljić Mirsad	25.08.2009. godine
14. Dizdarević Fahrudin	09.09.2009. godine
15. Njeguš Radomir	22.09.2009. godine
Hebib Avdo (pristupio ali nije saslušan, odbrana na ročištu odustala od saslušanja)	22.09.2009. godine
16. Topić Ejub	14.10.2009. godine
17. Pilipović Jovo	14.10.2009. godine
18. Muzaferović Fuad	27.10.2009. godine
19. Osmanagić Hajrudin	27.10.2009. godine
20. Šiljdedić Ale	28.10.2009. godine
21.Mujanović Ismet	28.10.2009. godine
23. Drašković Slavko	03.11.2009. godine
24. Duško Stojislavljević	03.11.2009. godine
25. Bokan Nenad	04.11.2009. godine
26. Japundža Dragan	04.11.2009. godine
27. Štrbac (Gojko) Mladen	10.11.2009. godine
28.Jež Đorđe	10.11.2009. godine
29. PWS 92	11.11.2009. godine
30. Vještak Radoslav Radinović	17.11.2009. i 18.11.2009. godine
31. Luinović Dragomir	08.12.2009. godine
32. Grbić Đuro	08.12.2009. godine
33. Međedović Ibrahim	08.12.2009. godine
34. Mile Štrbac (video link)	15.12.2009. godine
35. Stanić Miroslav	22.12.2009. godine
36.Luinović Mićo	22.12.2009. godine
37.Vojinović Mile	26.01.2010. godine
38.Krmetić Milan	27.01.2010. godine
39. Ilić Slavko	27.01.2010. godine
40.Štrbac Mladen	02.02.2010. godine

41. Vuković Ljubomir	03.02.2010. godine
42. Kljajić Miroslav	03.02.2010. godine
43. Marčeta Zdravko	09.02.2010. godine
44. svjedok A7	10.02.2010. godine
45. Ciganović Dmtar	16.02.2010. godine
46. Tatlić Refik	23.02.2010. godine
47. Mirko Orelj (I i II optuženi)	08.03.2010. godine
48. svjedok A8	16.03.2010. godine
49. Ljubović Milan	23.03.2010. godine
50. Šimić Marijan	23.03.2010. godine
51. Kačavenda Mićo	24.03.2010. godine
52. Damjanić Dragomir	24.03.2010. godine
53. Jerković Goran	06.04.2010. godine
54. Mandić Radomir	06.04.2010. godine
55. Grubiša Momo	06.04.2010. godine
56. Ramiz Dreković	07.04.2010. godine
57. Latinović Slavko	07.04.2010. godine
58. Bijeljac Mile	14.04.2010. godine
59. Vržina Drago	20.04.2010. godine
60. Brane Babić	21.04.2010. godine
61. Keča Drago	21.04.2010. godine
62. Rađenović Brane	27.04.2010. godine
63. Beronja Ratko	27.04.2010. godine
64. Obradović Milan	28.04.2010. godine
65. Senić Rajko	11.05.2010. godine
66. Ljepoja Duško	11.05.2010. godine
67. Milešević Rade	11.05.2010. godine
68. Kljajić Brane	11.05.2010. godine
69. Zorić Željko	18.05.2010. godine
70. Drljača Miroslav	18.05.2010. godine
71. Ešref Hadžić (I i II)	18.05.2010. godine
72. Ramić Jasmin	25.05.2010. godine
73. Kasim Trnka (vještak)	26.05.2010. godine
74. Božo Erceg	26.05.2010. godine
75. Latinović Zdravko	26.05.2010. godine
76. Latinović Đorđe	26.05.2010. godine
77. Plavšić Boško	26.05.2010. godine
78. Zoran Sofilj	01.06.2010. godine
79. Rajko Kličković	08.06.2010. godine

80. A-9	09.06.2010. godine
81. Lukić Radomir (vještak)	15.06.2010. godine
82. Kolundžija Dragan (III)	29.06.2010. godine
83. Gajčić Branislav (III)	29.06.2010. godine
84. Srdić Duško (III)	30.06.2010. godine
85. Rađenović Milorad (III)	30.06.2010. godine
86. Radošević Lazo (III)	06.07.2010. godine
87. Knežević Savan (III)	06.07.2010. godine
88. Beslač Lazo (III)	06.07.2010. godine
89. Vujanović Mile (III)	17.08.2010. godine
90. Kačevanda Drago (III)	17.08.2010. godine
91. Egeljić Miroslav (III)	17.08.2010. godine
92. Bljelac Predrag (III)	18.08.2010. godine
93. Radanović Ranko (III)	18.08.2010. godine
94. Skenderija Mladen (III) video link	24.08.2010. godine
95. Naračić Zdravko (III) video link	24.08.2010. godine
96. Drljača Milovan (III) video link	24.08.2010. godine
97. Klašnja Boško (III)	25.08.2010. godine
98. Marić Dane (III)	25.08.2010. godine
99. Slobodan Kosovac (III) vještak	14.09.2010. godine 15.09.2010. godine

D. MATERIJALNI DOKAZI ODBRANE

1. DOKAZI OPTUŽENOG GOJKA KLIČKOVIĆA

O-I – 1 izvještaj o okupljanju i manervisanju

O-I – 2 dokaz koji je već uveden kao dokaz Tužilaštva T-2

O-I – 3 dokaz koji je već uveden kao dokaz Tužilaštva T-8.

O-I – 4 dokaz koji je već uveden kao dokaz Tužilaštva T-7

O-I – 5 dokaz koji je već uveden kao dokaz Tužilaštva T-13

O-I – 6 dokaz koji je već uveden kao dokaz Tužilaštva T-1

O-I – 7 dokaz koji je već uveden kao dokaz Tužilaštva T-75

I ulaže se kao dokaz odbrane drugooptuženog O-II-1

O-I – 8 dokaz koji je već uveden kao dokaz Tužilaštva T-140

O-I – 9 dokaz koji je već uveden kao dokaz Tužilaštva T-72

O-I – 10 dokaz koji je već uveden kao dokaz Tužilaštva T-71

O-I – 11 dokaz koji je već uveden kao dokaz Tužilaštva T-68

O-I – 12 dokaz koji je već uveden kao dokaz Tužilaštva T-76

- O-I – 13** dokaz koji je već uveden kao dokaz Tužilaštva T-69
- O-I – 14** dokaz koji je već uveden kao dokaz Tužilaštva T-70
- O-I – 15** dokaz koji je već uveden kao dokaz Tužilaštva T-95.
- O-I – 16** dokaz koji je već uveden kao dokaz Tužilaštva T-143.
- O-I – 17** nije uveden kao dokaz Tužilaštva.
 Proglas srpskom narodu Bosne i Hercegovine. – imali smo svoj plebiscit
- O-I – 18** dokaz koji je već uveden kao dokaz Tužilaštva T-148
- O-I – 19** dokazi koji nisu uvedeni kao dokaz Tužilaštva, proptatno pismo kao O-1-19 a, a apel pod oznakom O-1-19 b.
- O-I – 20** – set dokaza
- Odluka o verifikaciji srpske opštine Bos. Krupa – O-I-20c
  - Izvještaj o rezultatima plebiscita – O-I-20a
  - Akt srpske opštine Bos. Krupa – O-I-20d
  - Odluka o proglašenju srpske opštine Bos. Krupa – O-I-20b
  - Izvještaj o rezultatima plebiscita nesrpskog naroda – O-I-20e
  - Zapisnik sa provođenja plebiscita – O-I-20h
  - Izvještaj sa provođenja plebiscita – O-I-20f
  - Zapisnik opštinske komisije Bos. Krupa – O-I-20g
- O-I – 21** dokument „Šta znači živjeti u savremenoj Bosni“
- O-I – 22** Izvod iz knjige „Neizgovorena odbrana“ Momira Bulatovića, str. 85
- O-I – 23** Izvod iz knjige „Neizgovorena odbrana“, str. 98 i 99
- O-I – 24** Izvod iz knjige „Neizgovorena odbrana“, str. 86, 89,90
- O-I – 25** Izvod iz knjige „Neizgovorena odbrana“, str. 78, 79
- O-I – 26** Izvod iz knjige „Neizgovorena odbrana“, str. 46,47,49
- O-I – 27** Izvod iz knjige „Neizgovorena odbrana“, str. 34, 35, 38,39
- O-I – 28** Izvod iz knjige „Neizgovorena odbrana“, str. 105,108, 116, 119, 120,121, 137
- O-I – 29** Izvod iz knjige „Neizgovorena odbrana“, str. 197,198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 207
- O-I – 30** Izvod iz knjige „Neizgovorena odbrana“, str. 73,
- O-I – 31** Izvod iz knjige „Neizgovorena odbrana“, str.250,251,252, 253, 254
- O-I – 32** Izvod iz knjige „Neizgovorena odbrana“, str. 25,26
- O-I – 33** Izvod iz knjige „Neizgovorena odbrana“, str. 14
- O-I-34** Zapisnik o saslušanju svjedoka Begić Muharema broj KT-RZ-1/05 od 15.04.2005. godine
- O-I-35** izvod iz knjige Dobrice Ćosića, isječak iz novina „Večernje novosti“ pod naslovom „Svi Srbi da budu zajedno“
- O-I-36** izvod iz novina „Večernje novosti“ od 05.08.2008. godine, pod naslovom „Koncept velike Srbije „
- O-I-37** izvod iz novina Novosti od 10.08.2008. godine, pod naslovom „Kakvu BiH hoćemo“
- O-I-38** izvod iz novina „Večernje novosti“; pismo Radovana Karadžića Slobodanu Miloševiću

pod naslovom „Okrenuli ste leđa sprstvu“

- O-1-39** izvod iz novina „Novosti „ od 16.08.2008. godine, pod naslovom „Mladić- nisam ja tvoja žena „,
- O-1-40** izvod iz novina „ Večernje novosti“ 15.10.2008. godine pod naslovom „Aptman: Dokument postojao“
- O-1-41** – izvod iz knjige Iliasa Efendića „Ko je branio Bosnu“, str. 118
- O-1-42** – izvod iz knjige Ševke Hodžića „ Bosanski ratnici „ , str. 37 i 38
- O-1-43** – izvod iz knjige Sefera Halilovića „ Lukava strategija“, str- 23
- O-1-44** – izvod iz knjige Sefera Halilovića „ Lukava strategija“, str- 55
- O-1-45** – izvod iz knjige Nedžada Ajdandžića „Odbrana Sarajeva“, str. 62, 63, 64
- O-1-46** – izvod iz knjige Nedžada Ajdandžića „Odbrana Sarajeva“, str. 112
- O-1-47** - izvod iz knjige Nedžada Ajdandžića „Odbrana Sarajeva“, str. 113
- O-1-48** - izvod iz knjige Nedžada Ajdandžića „Odbrana Sarajeva“, str. 110, 111
- O-1-49** izvod iz novina „Oslobođenje“ od 27.02.1992. strana 5, pod naslovom „Brifisli su prethodili Lisabonu“
- O-1-50** – izvod iz novina „Oslobođenje“ od 06.03.1992. godine, str. 6 , „Šta su rekli funkcioneri „
- O-1-51** - izvod iz novina „Oslobođenje“ od 10.03.1992. godine, str. 1, „ Završena prva briselska runda razgovora“
- O-1-52** – izvod iz novina „Oslobođenje“ od 20.03.1992. godine, str.1 , „Otežan Kutiljerov plan“
- O-1-53** – izvod iz novina „Oslobođenje“ od 07.03.1993. godine, „Traženje dodirnih tačaka“
- O-1-54** - izvod iz novina „ Oslobođenje“ od 07.03.1993. godine, „Nastavak razgovora traženje dodirnih tačaka
- O-1-55** -izvod iz novina „Oslobođenje“ od 05.03.1992. godine „Na pragu političkog rješenja“
- O-1-56** - izvod iz novina „Oslobođenje“ od 01.04.1992. godine, „Mala korekcija lisabonskog papira“
- O-1-57** - izvod iz novina „Oslobođenje“ od 01.04.1992. godine, „Briselski poziv na mir“
- O-1-58** - izvod iz novina „Oslobođenje“ od 08.03.1992. godine, „Znatizeljnicima zatvorena vrata“
- O-1-59** - izvod iz novina „Oslobođenje“ od 19.03.1992. godine, „Izjava o principu za Dejtonski ustav“
- O-1-60** - izvod iz novina „Oslobođenje“ od 02.04.1992. godine, „ Pohvale BiH dogovoru“
- O-1-61** - izvod iz novina „Oslobođenje“ od 20.03.1992. godine, „Švajcarski kalup za BiH“
- O-1-62** - izvod iz novina „Oslobođenje“ od 11.03.1992. godine, „Država sa jedinicama“
- O-1-63** - izvod iz novina „Oslobođenje“ od 12.05.1992. godine, „Zahtjev za sto hitniji nastavak konferencije“
- O-1-64** - izvod iz novina „Oslobođenje“ od 21.05.1992. godine, „ Evropa gotovo šokirana“
- O-1-65** - izvod iz novina „Oslobođenje“ od 01.05.1992. godine, „ Mape na stolu“
- O-1-66** - izvod iz novina „Oslobođenje“ od 20.05.1992. godine, „Pregovori i bez prekida vatre“
- O-1-67** - izvod iz novina „Oslobođenje“ od 02.04.1992. godine, „Saglasje na papiru“
- O-1-68** - izvod iz novina „Oslobođenje“ od 25.03.1992. godine „ oružani sukob, mješovite grupe

za smirivanje stanja“

- O-1-69 - izvod iz novina od 22.03.1992. godine „provokacija i incidenti“
- O-1-70 - izvod iz novina „oružani sukob, operacija može da počne“
- O-1-71 - izvod iz novina od 15.01.1999. godine“ zašto je palo podrinje“
- O-1-72 - izvod iz novina od 11.03.1992. godine, „ strani plaćenici , sarajevu ne trebaju plaćenici“
- O-1-73 - izvod iz novina od 11.03.1992. godine „časť i dužnost odluke“
- O-1-74 - izvod iz novina od 31.03.1992. godine „odnos prema mirovnom planu, sarajevski dogovor važi“
- O-1-75 - izvod iz novina od 27.02.1992. godine „ stav islamske zajednice za BiH, Muslimani glasajte DA
- O-1-76 - izvod iz novina od 20.05.1992. godine, „ podrška konfederaciji BiH iz hrvatske, splitski sporazum
- O-1-77 - izvod iz novina od 20.09.1992. godine „bosanskodubički crni petak „
- O-1-78 - zapovijed Min. odbrane RH, od 15.11.1993. godine
- O-1-79 - dopis kluba prijatelja bosne min.odbrane RH – prijem dobrovoljaca na obuku
- O-1-80 - Zapovjed ministarstva odbrane Hrvatske od 12.01.1992. godine
- O-1-81 - izvod iz knjige „Lukava strategija“, autora Halilovića
- O-1-82 - pismo do 06.08.1992. godine, pismo fikreta adbića
- O-1-83 - dopis komandi 3 korpusa od 18.09.1992. godine
- O-1-84 – sporazum o prijateljstvu i saradnji između RBiH i RH
- O-1-85 - obavjestenje V korpusa od 02.06.1993. godine
- O-1-86 - mišljenje o angažiranju V korpusa od 18.09.1995. godine
- O-1-87 - Izetbegovićeva dvostruka igra, članak iz novina „Glas Srpske“ od 23.07.1998. godine,
- O-1-88 – članak iz novina „ Večernjih Novosti“ od 23.10.1997. godine, pod naslovom „Šta trenira puč“
- O-1-89 feljton iz novina „Večernjih Novosti“, objavljenih 15,20,21,22,24.10. a iz knjige „Protiv udar – kako se raspala Jugoslavija „, Veljka Kadijevića
- O-1-90 feljton iz novina „Večernjih Novosti“ 06.08. a iz knjige „Krivac na drugoj adresi“
- O-1-91 Odluka o objedinjavanju svih oružanih snaga na teritoriji Republike Bosne i Hercegovine
- O-1-92 – 194. stranica knjige
- O-1-93 – naredba komande korpusa do 15.05.1990. godine
- O-1-94 – pregled rezervnog i aktivnog sastava SJB Bosanska Krupa do mjeseca aprila 1992. godine
- O-1-95 statut srpsle opštine bosanska krupa, novembar 1991. godine
- O-1-96 značajni događaji u opštini krupa na uni, studija dr. Milivoja Ivaniševića
- O-1-97 stranice 77,78,80,81,82 Strategija
- O-1-98 izvod iz knjige vanredne prilike generala tođorovića
- O-1-99 zapovjed za napad od 17.08.1995. godine (V korpus)
- O-1-100 dokaz koji je već uveden kao dokaz Tužilaštva T-36

- O-I-101** dokaz koji je već uveden kao dokaz Tužilaštva T-105 i T-106 (naredbe o prekidu vatre)
- O-I-102** akt od 07.01.1992. godine
- O-I-103** dokaz koji je već uveden kao dokaz Tužilaštva T-280
- O-I-104** upozorenje na ponašanje i miješanje pojedinih resora komande u civilni sektor.
- O-I-105** Specijalistička propusnica broj 133/92 od dana 04.05.1992. godine
- O-I-105** Specijalistička propusnica broj 134/92 od dana 04.05.1992. godine
- O-I-106** uloženo kao dokaz tužilaštva t-103
- O-I-107** Ovlaštenje broj 16/92 od 04.04.1992.godine,
- O-I-108** Naredba 266/92 od 09.05.1992. godine,
- O-I-109** Izjava o otuđenim stvarima od strane zelenih beretki broj 156/92 od 23.05.1992. godine,
- O-I-110** Rješenje o imenovanju broj 126/92 od 04.05.1992. godine,
- O-I-111** Uputstvo za rad pripadnika milicije RR167 168,
- O-I-112** Pregled uzetih izjava od naseljenih ljudi u Zalugu,
- O-I-112** Zahtjev za dodojelu naoružanja građanima broj S1 od 06.08.1992.godine,
- O-I-113** Naredba broj 1533/92 od 14.09.1992. godine,
- O-I-114** Dnevni red 0009004501,
- O-I-115** Spisak povrijeđenih i ranjenih lica na području Bosanske Krupe zaključno sa 25.04.1992. godine,
- O-I-116** Dopis Komandi korpusa Banja Luka broj 10/92 od 22.04.1992. godine,
- O-I-117** Izvod iz zapisnika sa sjednice izvršnog odbora Srpske skupštine opštine Bosanska Krupa održane 17.12.1991.)
- O-I-117** Izvod iz zapisnika sa sjednice privremene Skupštine Srpske opštine Bosanska Krupa održane 11.12.1991. godine,
- O-I-118** Rješenje 0009004457,
- O-I-119** Dopis svim mjesnim zajednicama na području Srpske opštine Bosanska Krupa broj 9/92 od 28.01.1992. godine,
- O-I-120** Urgencija broj 1/92 od 03.01.1992. godine,
- O-I-120** Inicijativa broj 37/91 od 24.12.1991. godine,
- O-I-121** Zahtjev za pomoć u pogonskom gorivu broj 06/92 od 28.04.1992.godine,
- O-I-122** Trebovanje- uloženo kao dokaz Tužilaštva T-111
- O-I-123** Potreba za mehanizacijom broj 134/92 od 29.04.1992. godine,
- O-I-124** Trebovanje broj 140/92 od 29.04.1992. godine,
- O-I-125** Zahtjev za naoružanje TO broj 21/92 od 10.03.1992. godine,
- O-I-126** Regulisanje statusa jedinica TO 141/92 od 29.04.1992. godine,
- O-I-127** Zahtjev Komande 9.K str.pov.broj 4-49 od 03.04.1992. godine broj 31/101-230 od 07.04.1992. godine,
- O-I-128** Urgencija u slučaju Inicijative Srpske opštine Bosanske Krupe broj 14/92 od 11.02.1992. godine,
- O-I-129** Uvjerenje broj 60/92 od 30.04.1992. godine,
- O-I-130** Naredba broj 35/92 od 26.04.1992. godine,

- O-I-131** Propusnica 133-92 od 29.04.1992. godine,
- O-I-132** Dopis komandi 2. vojne oblasti broj 19/31-442 od 23.04.1992. godine,
- O-I-133** Propusnica broj 59/92 od 27.04.1992. godine,
- O-I-134** zahtjev za promjenu rasporeda- uloženo kao dokaz Tužilaštva T-102 a)
- O-I-135** Zahtjev za promjenu rasporeda Kačavenda Borislava rezervnog poručnika,
- O-I-135** Zahtjev za promjenu rasporeda Kačavenda Borislava-rezervnog poručnika,
- O-I-136** Inicijativa broj 1/01 od 23.12.1991. godine,
- O-I-137** Rješenje broj 35/91 od 11.12.1991. godine,
- O-I-138** Naredba o ograničenom radu lokala broj 4/91 od 23.12.1991. godine,
- O-I-139** Naredbu o zabrani sječe i protivpravnom korištenju šuma broj 5/91 od 23.12.1991. godine,
- O-I-140** Popis stanovništva prema izjašnjenju o nacionalnoj pripadnosti po naseljenim mjestima,
- O-I-141** Dostava dokumentacije o formiranju Srpske opštine Bosanska Krupa broj 21/91 od 18.12.1991. godine,
- O-I-142** Naredba broj 28/17-373 od 07.10.1993. godine,
- O-I-143** Novinski članak lista „Oslobođenje“ od 08.04.1992. godine
- O-I-144** Rješenje broj 34/91 od 11.12.1991. godine,
- O-I-145** Novinski članak
- O-I-146** Novinski članak lista „Oslobođenje“,
- O-I-147** Novinski članak,
- O-I-148** Novinski članak,
- O-I-149** Izvještaj sa obilaska terena ,
- O-I-150** Novinski članak,
- O-I-151** Poslovnica o djelovanju kriznog štaba P0002200,
- O-I-152** Naredba 23/92 od 24.04.1992. godine,
- O-I-153** Uputstvo o organizovanju i djelovanju Srpskog naroda u BiH u vanrednim okolnostima od 19.12.1992. godine,
- O-I-154** Naredba broj 42/92 od 26.04.1992. godine,
- O-I-155** Postavljenje starješina po RF broj 253-1/92 od 01.08.1992. godine,
- O-I-156** Naređenje broj 2-72 od 05.06.1992. godine,
- O-I-157** Krivični predmet broj 222/92 od 26.10.1992. i broj 47/92 od 08.12.1992. godine,
- O-I-158** Feljton, Večernje novosti, 14.08.2008. godine,
- O-I-159** Zapisnik o razmjeni zarobljenih lica sačinjen dana 10.05.1992. godine,
- O-I-160** Pismo Nikolić Špire za M.Vješticu,
- O-I-161** Pregled lica lišenih sloboda 21 i 22.1992 godine u ratnom sukobu u Bos. Krupi,
- O-I-162** Dogovor u štabu Komande armije Srpske opštine Bosanske Krupe,
- O-I-163** Novinski članak, Večernje novosti od 07.09.2008. godine,
- O-I-164** Novinski članak , Novosti 11.08.2006. godine,
- O-I-165** Izvod iz knjige str. 103,
- O-I-166** Izvod iz magnetofonskog snimka sjednice Predsjedništva R BiH, održane 20.06.1992.

- godine,
- O-I-167** Smjernice u vezi organizacije dobrovoljnog odlaska ljudi koji žele da napuste područje Banja Luke,
  - O-I-168** Novinski članak lista „Oslobođenje“,
  - O-I-169** Novinski članak,
  - O-I-170** Novinski članak,
  - O-I-171** Dopis kriznim štabovima broj 03-129/92 od 30.04.1992. godine,
  - O-I-172** Naređenje za izvođenje borbenih dejstava
  - O-I-173** Novinski člank iz Oslobođenja po nazivom „Masakar u Sijekovcu“
  - O-I-174** Novinski članak pod nazivom „Sele Srbi, sele Muslimani“
  - O-I-175** Novinski članak pod nazivom „Okupirana RTVSA“
  - O-I-176** Novinski članak pod nazivom „Nalog za prekid vatre“
  - O-I-177** Novinski članak pod nazivom „Uhapšeni sa glasačkim listićima“
  - O-I-178** Novinski članak pod nazivom „Teror se više ne može trpjeti“
  - O-I-179** Karikatura iz novina
  - O-I-180** Isječak iz knjige Sefera Halilovića
  - O-I-181** Naredba od 26.04.1992. godine broj 35/92
  - O-I-182** Naredba o zabrani ulaska i kretanja motornih i teretnih vozila vlasništvo privatnih lica
  - O-I-183** Odluka od dana 16.04.1992. godine broj 1/92
  - O-I-184** Saopštenje za javnost od 04.04.1992. godine
  - O-I-185** Dopis od dana 26. 07.1991. godine broj 514-011-1/91
  - O-I-186** Odluka od 25.10.1991. godine broj 67/1
  - O-I-187** Naredba od dana 26. 04.1992. godine (A), Naredba od dana 28.04.1992. godine (B),
Naredba od dana 14.05.1992. godine (C)
  - O-I-188** Službeni list od dana 31. oktobra 1977. godine
  - O-I-189** Privremeni poslovnik od dana 11.12.1991. godine
  - O-I-190** Zapisnik sa sjednice privremene srpske skupštine Bosanska Krupa broj 12/91
  - O-I-191** Zapisnik o saslušanju Luinović Dragomira od 20.11.2007 godine
  - O-I-192-** Zapisnik o saslušanju Jova Obradovića od 23.11.2007. godine
  - O-I-193-** Dokumenti SDS-a, (uvedeni kao dokazi Tužilaštva T-63,T-65, T-66,T-130)
    - O-I-193 a** izvještaj o jednogodišnjem radu opštinskog odbora
    - O-I-193 b** program rada od 10.08.1991. do 10.08.1992.
    - O-I-193 c** saopštenje SDS-a 03.06.1991. godine
    - O-I-193 d** uputstvo o radu SDS-a
    - O-I-193 e** izvod iz zapisnika sa sjednice SDS-a Srpske opštine Bosanka Krupa
  - O-I-194** – izvještaj o radu opštine I ratnog predsjedništva za period od 01.01.1992. godine do 20.04.1993. godine
  - O-I-195** glasnik srpskog naroda u BiH
  - O-I-196** isječak iz lista “Novosti” Feljton Nikola Koljević
  - O-I-197** isječak iz lista “Press”

- O-I-198** isječak iz lista "Novosti" Feljton od 16.01.2009. godine
- O-I-199** isječak iz lista , feljton pod naslovom - tuđman nudi more
- O-I-200** isječak iz lista , feljton pod naslovom – rat se mogao izbjeći
- O-I-201** odluka o formiranju jedinica Teritorijalne odbrane
- O-I-202** službena zabilješka čisić Ibrahim
- O-I-203** prilog-dodatak iz NIN-a
- O-I-204** presuda u predmetu Vuković
- O-I-205** zakon o promjeni naziva Bosanska Krupa u Krupu na Uni
- O-I-206** izvod iz ratnog dnevnika
- O-I-207** odluka o osnivanju skupštine srpskog naroda BiH, službeni glasnik od 15.01.1992. godine (T-140)
- O-I-208** zaključci općinskog odbora SDS-a od 27.04.1993. godine
- O-I-209** otuđenje naoružanja iz velikog dubovika
- O-I-210** izjava ramić jasminka 29.05.1993. godine, data
- O-I-211** zapisnik sa saslušanja hasanović rifeta od 10.06.1
- O-I-212** izvod iz ratnog dnevnika nikole koljevića
- O-I-213** izvod iz ratnog dnevnika nikole koljevića (tri dijela)
- O-I-214** izvodi iz ratnog dnevnika nikole koljevića (tri dijela)
- O-I-215** izvod iz dnevnika mitra ciganovića pod oznakom TOP20/3
- O-I-216** Dnevnik svjedoka Vojinović Milana(nije fizički uloženi, jer se original nalazi kod Tužilaštva)
- O-I-217** 3 x zapisnik o saslušanju svjedoka Vojinović Milana – Tužilaštvo BiH (20.04.2005.; 03.12.2007.; 17.04.2008.)
- O-I-218** Zapisnik o saslušanju svjedoka Milana Krnetića - Tužilaštvo BiH od dana 10.12.2007.
- O-I-219** Zapisnik o saslušanju svjedoka Vuković Ljubomira broj KT-RZ-100/06 od 04.12.2008. godine
- O-I-220** Zapisnik o saslušanju svjedoka Zdravka Marčete u Tužilaštvo BiH , broj KT-RZ-100/06 od dana 07.12.2007. godine (dokaz ce biti uveden I za odbranu trećeoptuženog-dobiveni broj je O-3-10)
- O-I-221** zapisnik o saslušanju svjedoka dmitra ciganovića od 08.04.2008. godine
- O-I-222** dopis pov.broj 23-1/92 od 23.07.1992. godine u potpisu dmitar ciganović
- O-I-223** dopis broj 457/92 od 23.06.1992. godine u potpisu gojko kličković
- O-I-224** naredjenje od 25.05.1992. godine, u potpisu dmitar ciganović
- O-I-225** dopis pov.broj 514/92 od 24.08.1992. godine, u potpisu dragan ciganović
- O-I-226** dopis broj 04/3-952-3/93 od 10.05.1993. godine u potpisu mladen štrbac
- O-I-227** zapovjest za pozadinu strogo pov. 100-55/92 od 20.06.1992. godine
- O-I-228** upozorenje na ponašanje u potpisu gojko kličković
- O-I-229** naredjenje broj 200-458/92 od 07.08.1992. godine , u potpisu dmitar ciganović
- O-I-230** navodi o greškama u primjeni prava u vezi sa članom 5 statuta
- O-I-231-** navodi o greškama u primjeni prava u vezi sa članom 7 statuta

- O-1-232 studija "komanda odgovornost", dr. Milna Škulić
- O-1-233 knjiga "osnovna načelna pitanja komandne odgovornosti"
- O-1-234 uputstvo o evakuacijistanovništva sa izbjeglicama iz MZ arapuša
- O-1-235 zapovjed za dalja postupanja
- O-1-236 zapovjed komandanta II krajišnog koprusa, general Grujo B.
- O-1-237 akt broj 172/1 od 26.02.1993. godine
- O-1-238 akt komande broj 307/2 od 05.08.1992. godine
- O-1-239 centar službi bezbjednosti broj 11-169 od 30.07.1992. godine
- O-1-240 spisak mjestana arapuše
- O-1-241 spisak lica za razmjenu
- O-1-242 rukom pisan dokument od 26.04.1992. godine - sastanak
- O-1-243 dnevnik vještica miroslava pisan rukopisom
- O-1-244 naredba o rušenju mostova (tuzilaštvo je već uložilo T-104)
- O-1-245 redovni borbeni izvještaj datum 07.07.1992. godine
- O-1-246 izvod iz dnevnika
- O-1-247 plan evakuacija stanovništva od 09.08.1995. godine
- O-1-248 iz knjige Veljka Kadijevića (iz novina "novosti") "dvojna igra miloševića"
- O-1-249 redovni borbeni izvještaj, datum 09.06.1992. godine; prijedlog mobilizacijskih zborišta broj 100-94/92 od 07.07.1992. godine; naredba od 03.08.1992. godine broj 03.08.1992. godine
- O-1-250 zahtjev za formacijsko uvezivanje brigade, broj 100-12/92 od 15.05.1992. godine I naredba glavnog staba vojske SR BiH od 23.05.1992. godine
- O-1-251 naređenje komande 2. krajiškog koprusa str.pov. br. 307-1 od 05.08.1992. godine I naredba od 26.05.1992. godine broj str.pov 153-1
- O-1-252 zapovijedi (2) komande TO PODGRMEČ za odbranu, datum 04.05.1992. godine
- O-1-253 prijedlog ratnog predsjedništva srpske opštine bosanska krupa, broj 184/92 od 25.05.1992. godine
- O-1-254 dopis od 27.04.1992. godine komandi IV bataljona, broj 76/92
- O-1-255 (T-99) naredba o mobilizaciji TO od 1992. godine
- O-1-256 (T-195) naredba o evakuaciji muslimanskog stanovništva iz enklave podgrmeč
- O-1-257 odluka skuptšine SO Bosanka Krupa 21.08.1992. godine
- O-1-258 rješenje o kontroli korištenja imovine koja je pripadala muslimanskom stanovništvu
- O-1-259 dopis Gojka Kličkovića CJB Banja luka od 18.01.1993
- O-1-260 zaključci sa sastanka
- O-1-261 personlani karton štrbac milana
- O-1-262 Odluka o sjedistu opštine srpskog naroda
- O-1-263 uvjerenje o izboru odbornika broj 13/91 od 11.12.1992. godine
- O-1-264 naredba ratnog predsjedništva broj 263/92 od 29.05.1992. godine
- O-1-265 naredba ratnog predsjedništva broj 262/92 od 29.05.1992. godine
- O-1-266 dostava materijala, komanda I. podgrmečke brigade pov.broj 100-26/92 od 07.06.1992.

godine

- O-1-267 zaključci sa sastanka održanog sa komadantima mjesta dana 16.11.1992. godine
- O-1-268 izvještaj o izvršenoj analizi pronađenim pisanim dokumentima u kući Mladena Stojanovića
- O-1-269 izjava vojnović slobodana
- O-1-270 redovni borbeni izvještaj 2. komande krajišnog korpusa 13.07.1993. godine (T-256)
- O-1-271 dopisi iz komande , naredjenje o prikupljanu ratnog plijena
- O-1-272 naredjenje za jačanje b/g jedinica, broj str.pov 01/1-92 od 04.05.1992. godine
- O-1-273 naredba o postavljanju komande podrgrmečke brigade
- O-1-274 odgovor Tuzilaštva BiH na zahtjev optuženog Kličkovića za dostavu dokumenata
- O-1-275 informacija o prijavljenim slučajevima krivičnih djela
- O-1-276 osnovni podaci o SJB srpske opštine bosanska krupa
- O-1-277 odluka o zabrani lova, 05.08.1991. godine izvršni odbor SDS-a
- O-1-278 odluka 3/90 od 08.09.1990.
- O-1-279 odluka 67/91 od 17.09.1991.
- O-1-280 organizacija o formiranju 23.07.1991. godine
- O-1-281 statutarna odluka od 10.08.1991. godine
- O-1-282 statut SDS BiH, od 12.07.1991. godine
- O-1-283 naredbe ratnog predsjedništva: broj 318/92 od 03.06.1992. godine, 317/92 od 03.06.1992. godine, naredba broj 1462/92 od 06.09.1992. godine,
- O-1-284 upustvo o radu komandi mjesta na području srpske opštine bosanska krupa broj 290/92 od 29.05.1992. godine
- O-1-285 odluka o organizovanju i načinu rada 2/92 od 07.05.1992. godine (t-101)
- O-1-286 odluka SO broj 43/92 od 10.07.1992. godine (t-152)
- O-1-287 odluka SO broj 65/92 od 21.08.1992. godine (t-155)
- O-1-288 naredba ratnog predsjedništva srpska optina bosanska krupa broj 32/08 od 26.04.1992. godine (T-107)
- O-1-289 naredba ratnog predsjedništva srpska optina bosanska krupa broj 660/92 od 13.07.1992. godine
- O-1-290 naredba (u rukopisu) broj 27/92 od 05.04.1992. godine
- O-1-291 druga stranica sjednice ?
- O-1-292 naredba broj 130/92 od 22.05.1992. godine
- O-1-293 dopis komandi 3. koprusa oruzanih snaga R BiH od 19.12.1992. godine
- O-1-294 publikacija ili izvod iz časopisa "Dani", feljton Zelene beretke - " Kako se dolazilo do oruzja", publikacija ili izvod iz časopisa "Dani" ", feljton Zelene beretke - "Kako izabrati grb", (ukupno tri izvoda iz novina Dani) , kao i tri izvoda iz novina "Oslobođenje";
- O-1-295 izjava svjedoka Kačavenda Mićo data Tužilaštvu Bosne i Hercegovine od 31.01.2008. godine
- O-1-296 zapisnik o saslušanju svjedoka Bijeljac Mile dat Tužilaštvu BiH od 15.11.2007. godine

- O-1-297 zapisnik o saslušanju svjedoka Ezić Emira dat Tuzilaštvu BiH od 07.02.2008. godine (uložen kao dokaz Tuzilaštva pod oznakom T-309)
- O-1-298 informacija od 12.03.1992. godine
- O-1-299 Depeša centra bezbjednosti Bihać
- O-1-300 Depeša centra bezbjednosti Bihać 23.04.1992. godine
- O-1-301 depeša ministarstva unutrašnjih poslova od 10.09.1991. godine
- O-1-302 dokument upućen ministarstvu 18.12.1991. godine
- O-1-303 izvod iz knjige “Zločin je zaboraviti zločin” Zilhad Kjučanin, str. 270-275
- O-1-304 zapisnik o saslušanju svjedoka Brane Babića od 15.11.2007. godine
- O-1-305 odluka o privremenoj obustavi rada pol organizacija
- O-1-306 prilozi (feljtoni iz novina Oslobođenje) odlomci iz knjige Patriotske lige, 4 priloga
- O-1-307 članci iz novina Oslobođenje vezano za Zelene beretke (u dva primjerka)
- O-1-308 izvodi iz knjige “Odbrana Sarajeva” Nedžada Ajnadžića
- O-1-309 izvodi iz knjige Sefera Halilovića “ Lukava strategija”
- O-1-310 izvodi iz knjige Šefka Hodžića “ Ko je branio Bosnu”, / Bosanski ratnici
- O-1-311 izvodi iz knjige Hasana Efendića “ Ko je branio Bosnu”
- O-1-312 rješenje Kantonalnog Suda Bihać broj KPS-32/04 od 06.12.2004. godine
- O-1-313 kopija vojne knjižice na ime Gojko Kličković
- O-1-314 optužnica upućena Kantonalnom sudu Bihać
- O-1-315 Dopis kojim se ispravlja greska.
- O-1-316 Perslonalni karton Mile Drljače.
- O-1-317 zabilješka Miroslava Vještice, 14.04.1992. godine u 12 sati
- O-1-318 zabilješke sa pregovora od 25.04. i 26.4.1992. godine, prekucan tekst
- O-1-319, tekst - istupanje Miroslava Vještice u skupštini, govori se o referendumu
- O-1-320 Zakon o izmjenama i dopunama zakano o opštenarodnoj odbrani
- O-1-321 vještačenje ričarda batlera.
- O-1-322 ustav iz 1974. godine SB BiH, i amadmani
- O-1-323 dopis tuzilaštvo unsko sanskog kantona – tuzilaštvo bosne i hercegovine
- O-1-324 zakon o opštenarodnoj obrani i samozaštiti iz 1984- godine
- O-1-325 članak iz nezavisnih novina
- O-1-326 uredba o kriterijumima za raspoređivanje radnih ljudi i građana
- O-1-327 izvod iz knjige autora Praljak.
- O-1-328 transportne liste sa sprecifikacijom robe
- O-1-329 dopis armije R BiH broj 01/7251/-3 od 10.11.1994. godine
- O-1-330 zakon o pravima demobiliziranih branilaca i njihovih porodica
- O-1-331 uredba sa zakonskom snagom
- O-1-332 službeni list broj 13. od 09.06.1992. godine
- O-1-333 uredba o pripremanju i obavljanju mobilizacije u drutveno političkim zajednicama
- O-1-334 uputsvo o planiranju mjera bezbjednosti I samozaštite u planovima odbrane
- O-1-335 odluka o osnovama jedinstvene metodologije, SL broj 11/86 od 07.04.1986. godine

O-1-336 zakon o vojnoj obavezi od 02.12.1985. godine
 O-1-337 članovi iz Ustava SFRJ, službeni list broj 9. od 21.02.1974. godine
 O-1-338 krivični zakon SFRJ
 O-1-339 Ustav srpske republike BiH, 16.03.1992. godine
 O-1-340 Islamska deklaracija Alije Izetbegovića
 O-1-341 izvjestaj o saslušanju zarobljenika Sefić Suada
 O-1-342 zapisnik sa 04.06.1992.
 O-1-343 odluka o spovođenju javne rasprave
 O-1-344 zapisnik sa prve sjednice izvršnog odbora skupštine srpske opštine bosanska krupa
 O-1-345 odluka o izboru predsjednika vlade, narodne skupštine i poslanika (3 odluke)
 O-1-346 uredba sa zakonskom snagom o sprovođenju odluka republičkog referenduma,
 O-1-347 pravilnici Tuzlaštva BiH
 O-1-348 zakon o unutrašnjim poslovima službeni list broj 18
 O-1-349 egtzodus srba iz zapadno –krajških opština
 O-1-350 uputstvo za rad komandi i stabova centa visokih vojnih skola JNA
 O-1-351 uputstvo za rad komandi odbrambenog dejstva.
 O-1-352 zapisnik sa 6. skupštine srpske opštine bosanska krupa.
 O-1-353 zapisnik o saslušanju svjedoka Arnautović Hamdije broj KI-RZ-01/05 od 07.02.2008. god, i nalaz i mišljenje stalnog sudskog vještaka dr. Marije Kaučić-Komšić o zdravstvenom stanju svjedoka Arnautović Hamdije od 28.04.2010. godine

O-1-354 zapisnici sa sjednica predsjedništva SR BiH (39 zapisnika):

1. zapisnik sa druge sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 08.01.1991. godine
2. zapisnik sa 3. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 21.01.1991. godine
3. zapisnik sa 6. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 28.02.1991. godine
4. zapisnik sa 9. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 18.03.1991. godine
5. zapisnik sa 11. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 05.04.1991. godine
6. zapisnik sa 12. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 19.04.1991. godine
7. zapisnik sa 13. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 26.04.1991. godine
8. zapisnik sa 14. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 30.04.1991. godine

9. zapisnik sa 16. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 29.05.1991. godine
10. zapisnik sa 17. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 09.06.1991. godine
11. zapisnik sa 18. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 26.06.1991. godine
12. zapisnik sa 19. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 28.06.1991. godine
13. zapisnik sa 21. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 05.07.1991. godine
14. zapisnik sa 22. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 08.07.1991. godine
15. zapisnik sa 24. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 14.07.1991. godine
16. zapisnik sa 25. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 19.07.1991. godine
17. zapisnik sa 33. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 19.09.1991. godine
18. zapisnik sa 35. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 21.09.1991. godine
19. zapisnik sa 37. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 30.09.1991. godine
20. zapisnik sa 38. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 02.10.1991. godine
21. zapisnik sa 39. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 03.10.1991. godine
22. zapisnik sa 40. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 08.10.1991. godine
23. zapisnik sa 44. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 06.11.1991. godine
24. zapisnik sa 46. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 11.12.1991. godine
25. zapisnik sa 47. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 13.12.1991. godine
26. zapisnik sa 49. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 29.12.1991. godine
27. zapisnik sa 50. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 10.01.1992. godine
28. zapisnik sa 51. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 20.01.1992. godine

29. zapisnik sa 55. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 27.02.1992. godine
30. zapisnik sa 56. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 02.03.1992. godine
31. zapisnik sa 57. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 11.03.1992. godine
32. zapisnik sa 58. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 19.03.1992. godine
33. zapisnik sa 60. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 22.03.1992. godine
34. zapisnik sa 62. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 25.03.1992. godine
35. zapisnik sa 63. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 26. , 27. i 28.03.1992. godine
36. zapisnik sa 64. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 03.04.1992. godine
37. zapisnik sa 65. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 04. , 05. , 06. i 08.04.1992. godine
38. zapisnik sa 67. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 10. i 11.04.1992. godine
39. zapisnik sa 69. sjednice Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine održane 13. i 14.04.1992. godine
- O-1-355** – Uredbe sa zakonskom snagom o preuzimanju zakona 11.04.1992. broj 2
- O-1-356** – Uredba sa zakonskom snagom o preuzimanju krivičnog zakona od 11.04.1991. godine broj 2.
- O-1-357** - Uredba sa zakonskom snagom o odbrani, službeni list RBiH broj 4 od 20.05.1992. godine
- O-1-358** - Uredba sa zakonskom snagom o izmjenama i dopunama uredbe sa zakonskom snagom o primjeni zakona o krivičnom postupku koji je preuzet kao Rep zakon za vrijeme neposredne ratne opasnosti i za vrijeme ratnog stanja, službeni list RBiH od 12.07.1992 godine
- O-1-359** - Uredba sa zakonskom snagom o službi u armiji, službeni list RBiH od 01.08.1992 godine
- O-1-360** - Uredba sa zakonskom snagom o vojnoj obavezi, službeni list RBiH od 01.08.1992 godine
- O-1-361** - Uredba sa zakonskom snagom o oružanim snagama RBiH službeni list 12 od 13.08.1992. godine
- O-1-362** - Uredba sa zakonskom snagom o oružanim snagama, službeni list RBiH od 20.05.1992. godine
- O-1-363** - Uredba sa zakonskom snagom o unutrašnjim poslovima, službene list br. 14 od

18.08.1992 godine

- O-1-364** - Uredba sa zakonskom snagom o funkcionisanju mjesnih zajednica za vrijeme ratnog stanja sl. list broj 16 RBiH od 18.09.1992 godine
- O-1-365** - Uredba sa zakonskom snagom o oružanom snagama, službeni list RBiH od 26.10.1992. godine broj 19
- O-1-366** - Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Rim 4.12.1950 godine
- O-1-367** - Evropska konvencija o ekstradiciji, članovu 12,13,16
- O-1-368** - Dopis Tužilaštvu BiH od Kantonalnog tužilaštva USK Bihać, broj KT-147/92-RZ od 22.06.2006 godine, Dopis Tužilaštva BiH Međunarodnom sud za ratne zločine na teritoriji bivše Jugoslavije od 30.06.2006 godine, Dopis tužilaštva BiH upućen Ministarstvu pravde BiH, od 03.07.2006 godine, Službena zabilješka Tužilaštva BiH od 12.07.2006 godine, Dopis UN, broj KT-RZ 100/06 upućen gospodinu Marinku J Jurčeviću, Dopis Ministarstva pravde Rep. Srbije upućen Ministarstvu pravde BiH od 29.11.2006 godine, Dopis Tužilaštva BiH, broj 07-14-7058/06 od 14.12.2006 godine, Dopis Ministarstva pravde BiH upućen Tužilaštvu BiH, 07-14-7058/06 od 26.12.2006 godine, Dopis Tužilaštva BiH upućen Ministarstvu pravde BiH, broj KT-RZ 100/06 od 28.12.2006 godine, Dopis Tužilaštva BiH upućen Ministarstvu pravde BiH, broj KT-RZ-100/06 od 25.01.2007 godine, Dopis Ministarstva pravde Rep Srbije upućen Ministarstvu pravde BiH od 26.02.2007 godine, Dopis Ministarstva pravde BiH upućen Tužilaštvu BiH od 03.07.2007 godine Dopis Tužilaštva BiH upućen Ministarstvu pravde BiH od 12.03.2007 godine, Rješenje Ministarstva unutrašnjih poslova Rep Srbije i Rješenje Vrhovnog suda u Beogradu broj KŽ II 1839/06
- O-1-369** – Protokol br. 6 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda o ukidanju smrtne kazne 1 od 28.04.1983, članak 1 ukidanje smrtne kazne i članak 2 Smrtna kazna u vrijeme rata.
- O-1-370** – protokol broj 7 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda
- O-1-371** – zakon o izmjenama i dopunama zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, službeni glasnik BiH broj 16 od 24.02.2009. godine
- O-1-372** – akt SJB Prijedor broj 11-12-3822 od 09.09.1991. godine
- O-1-373** – dopis Osnovnog suda u Sokocu Posebnom odjelu za ratne zločine Tužilaštva Bosne i Hercegovine
- O-1-374** – nalaz i mišljenje prof.dr. Radovana Radinovića “ Rukovodna nadležnost Gojka Kličkovića 1992. godine”
- O-1-375** – Zakon o opštenarodnoj odbrani iz SFRJ, članovi 453.- 459. objavljen u Službenom glasniku SFRJ od 23.04,1982. godine
- O-1-376** - dopunski protokol I uz ženevske konvencije 12.08.1949. godine o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih snaga
- O-1-377** – ženevska konvencija o postupanju sa ratnim zarobljenicima od 12.08.1949. godine
- O-1-378** – zapisnik Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj KT-RZ-1/05 od 04.05.2005. godine o ispitivanju osumnjičenog Miroslava Vještice kao i transkript razgovora sa Vještica

Miroslavom obavljenog 27.02.2003. godine

- O-1-379 – topografska karta desne obale une opštine bosanska krupa
- O-1-380 – matični karton na ime Gojko Kličković
- O-1-381 – personlani karton na ime Štrbac Milan
- O-1-382 – personlani karton na ime Vojinović Milan
- O-1-383 – personalni karton na ime Miroslav Vještica
- O-1-384 - član 136., 138. iz zakona o opštenarodnoj odbrani
- O-1-385 -Međunaradni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima iz 1966. godine
- O-1-386 - Isječci i studije Džona Šintlera „Nesveti teror - uloga Bosne u globalnom Džihadu“
- O-1-387 – naredba o zastupanju Komande I podg. Brigade od 28.05.1992. godine
- O-1-388 -Treća izmijenjena optužnica protiv Radovana Karadžića Tužilaštva Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju
- O-1-389 - Mapa naseljenog grada Krupe
- O-1-390 Nalaz i mišljenje profesora Kasima Trnke. Dio pod naslovom „Ustavni položaj i funkcionisanje opština u miru i ratu“
- O-1-391 zapisnik o saslušanju svjedoka Bože Ercega dat Tužilaštvu Bosne i Hercegovine, broj 27.07.2005. godine, broj KT-RZ-01/05
- O-1-392 potvrda o registraciji SDS BiH kod Višeg Suda u Sarajevu, od 17.08.1990. godine pod brojem R-I-18/90, i službeni glasnik Bosne i Hercegovine od 12.12.1990. godine broj 39
- O-1-393 spisak oduzetog vojnog naoružanja u Zalugu, od 23.04.1992. godine
- O-1-394 izvod iz hronike sela Duboka Krajina, stranice 339. i 340.
- O-1-395 kopija protokola prijemne ambulante Kantonalne bolnice Bihać na ime Bokan Nenad
- O-1-396 jedinični kartoni 11. Krupske pješadijske brigade
- O-1-397 izvod iz knjige pod naslovom „Krupski srez od 1945 do 1955. godine“
- O-1-398 akt glavnog štaba vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine str. pov. od 28.07.1992. godine, informacije o paravojnim formacijama na području Srpske republike BiH
- O-1-399 akt komadanta TO Opštine Bosanske Krupe, Marčeta Zdravka
- O-1-400 Naredba o provođenju odluke Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine broj 02-11-327/92
- O-1-401 publikacija Branka Bokana „Genocid nad Srbima bosanske krajine“
- O-1-402 pismo upućeno svešteniku srpske pravoslavne crkve u Bosanskoj Krupi
- O-1-403 Presuda MKSJ-a u predmetu Brđanin
- O-1-404 Video snimak osnivačke skupštine SDS-a
- O-1-405 Nalaz i mišljenje vještaka Radomira Lukića od mjeseca maja 2010 godine

2. DOKAZI OPTUŽENOG MLADENA DRLJAČE

OII-1 dokaz koji je već uveden kao dokaz Tužilaštva T-75

I ulaže se kao dokaz odbrane prvooptuženog O-I-7

OII-3 dokaz koji je već uveden kao dokaz odbrane prvooptuženog O-I-192

OII-4 dokaz koji je već uveden kao dokaz odbrane prvooptuženog O-I-405

3. DOKAZI OPTUŽENOG JOVANA OSTOJIĆA

O-III - 1 izjava o saslušanju svjedoka Pilipović Boža

O-III - 2 izjava o saslušanju svjedoka Duška Stojisavljevića

O-III - 3 izjava o saslušanju svjedoka Đorđa Ježa

O-III - 4 izjava o saslušanju svjedoka PWS-92

O-III - 5 izjava o saslušanju svjedoka Lujinović Dragomira

O-III - 6 izjava o saslušanju svjedoka Stanić Miroslava od 21.02.2009.

O-III - 7 izjava o saslušanju svjedoka Stanić Miroslava od 17. i 24.01.2008

O-III - 8 izjava o saslušanju svjedoka Krnetić Milana data advokatu Milanu Romaniću od dana 22.01.2010. godine

O-III-9 izjava o saslušanju svjedoka Ilić Slavke data advokatu Milanu Romaniću od dana 26.03.2009. godine

O-III-10 Zapisnik o saslušanju svjedoka Zdravka Marčete u Tužilaštvu BiH , broj KT-RZ-100/06 od dana 07.12.2007. godine (isti dokaz je i kod Odbrane I. optuženog – broj O-1-220)

O-III-11 Izjava o saslušanju svjedoka Dragana Kulundžije od 28.11.2008. godine

O-III-12 Izjava o saslušanju svjedoka Branislava Gajčića od 09.04.2010. godine

O-III-13 Izjava o saslušanju svjedoka Srdić Duška od 13.03.2010. godine

O- III-14 zapisnik o saslušanju svjedoka Rađenović Milorada od 13.11.2008. godine

O-III-15 izjava o saslušanju svjedoka Radošević Laze od 20.02.2009, godine

O-III-16 izjava o saslušanju svjedoka Knežević Savana od 24.04.2009. godine

O-III-17 izjava o saslušanju svjedoka od 27.02.2009. godine

O-III-18 Zapisnik o saslušanju svjedoka Vujanović Mile, broj KT – RZ 100/06 od 15.12.2008 godine

O-III-19 Izjava o saslušanju svjedoka Drage Kačavende od 25.03.2009 godine

O-III-20 Zapisnik o saslušanju svjedoka Miroslava Egeljića, broj KT – RZ 100/06 od 15.01.2001 godine

O-III-21 Izjava o saslušanju svjedoka Miroslava Egeljića od 28.02.2009 godine data advokatu Milanu Romaniću

O-III-22 Zapisnik o saslušanju Bljeljac Predraga od 28.04.2002 godine

O-III-23 Zapisnik o saslušanju svjedoka Radanović Ranko od 26.03.2009 godine

O-III-24 Redovni borbeni izvještaj, strogo pov. od 16.07.1992 godinc

O-III-25 Redovni borbeni izvještaj, od 17.07.1992 godine

- O-III-26** Redovni borbeni izvještaj od 18.07.1992 godine
- O-III-27** Redovni borbeni izvještaj od 19.07.1992 godine
- O-III-28** Redovni borbeni izvještaj od 20.07.1992 godine
- O-III-29** Redovni borbeni izvještaj od 21.07.1992 godine
- O-III-30** Izjava o saslušanju svjedoka Skenderija Mladena od 15.12.2008 godine
- O-III-31** Izjava o saslušanju svjedoka Narančić Zdravka od 07.03.2010 godine
- O-III-32** Izjava o saslušanju svjedoka Drljača Milovana od 20.05.2010 godine
- O-III-33** Izjava o saslušanju svjedoka Marić Daneta od 03.05.2010 godine
- O-III-34** Izjava o saslušanju svjedoka Klačnja Boška od 14.03.2009 godine
- O-III-35** Redovni borbeni izvještaj, broj 147-22 od 22.07.1992. godine
- O-III-36** Redovni borbeni izvještaj, broj 147-23 od 23.07.1992. godine
- O-III-37** Redovni borbeni izvještaj, broj 147-25 od 24. i 25.07.1992. godine
- O-III-38** Redovni borbeni izvještaj, broj 147-26 od 30.07.1992. godine
- O-III-39** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-23 od 31.07.1992. godine
- O-III-40** Redovni borbeni izvještaj, broj 107/24 od 01.08.1992. godine
- O-III-41** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-25 od 02.08.1992. godine
- O-III-42** Redovni borbeni izvještaj, broj 283-1/92 od 03.08.1992. godine
- O-III-43** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-54/92 od 03.08.1992. godine
- O-III-44** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-27/92 od 04.08.1992. godine
- O-III-45** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-28 od 05.08.1992. godine
- O-III-46** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-29 od 06.08.1992. godine
- O-III-47** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-30 od 07.08.1992. godine
- O-III-48** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-31 od 08.08.1992. godine
- O-III-49** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-32 od 09.08.1992. godine
- O-III-50** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-33 od 10.08.1992. godine
- O-III-51** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-34 od 11.08.1992. godine
- O-III-52** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-35 od 12.08.1992. godine
- O-III-53** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-36 od 13.08.1992. godine
- O-III-54** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-37 od 14.08.1992. godine
- O-III-55** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-38 od 15.08.1992. godine
- O-III-56** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-39 od 16.08.1992. godine
- O-III-57** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-40 od 17.08.1992. godine
- O-III-58** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-41 od 18.08.1992. godine
- O-III-59** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-42 od 19.08.1992. godine
- O-III-60** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-43 od 20.08.1992. godine
- O-III-61** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-44 od 21.08.1992. godine
- O-III-62** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-47/92 od 24.08.1992. godine
- O-III-63** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-48/92 od 25.08.1992. godine
- O-III-64** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-49/92 od 26.08.1992. godine
- O-III-65** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-50/92 od 27.08.1992. godine

- O-III-66** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-51/92 od 28.08.1992. godine
- O-III-67** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-52/92 od 29.08.1992. godine
- O-III-68** Redovni borbeni izvještaj, broj 107-53/92 od 30.08.1992. godine
- O-III-69** Redovni borbeni izvještaj glavnom štabu vojske Republike Srpske, broj 2-203 od 25.08.1992. godine
- O-III-70** Redovni borbeni izvještaj, broj 166-1/92 od 15.07.1992. godine
- O-III-71** Redovni borbeni izvještaj, broj 2-200 od 15.07.1992. godine
- O-III-72** Redovni borbeni izvještaj, broj 154-1/92 od 13.07.1992. godine
- O-III-73** Redovni borbeni izvještaj, broj 2-195 od 13.07.1992. godine
- O-III-74** Spisak vojnih lica krupske lake pješadiške brigade
- O-III-75** Spisak sa imenima Joje Plavanjaca i Rađenović Milorada
- O-III-76** Prijedlog za postavljanje starješina, broj 323-1/92 od 15.08.1992 godine
- O-III-77** Naredba komande 11 krupske lake pješadiške brigade, broj 349-1/92 od 18.08.1992 godine
- O-III-78** Naredba komande 11 krupske lake pješadiške brigade, broj 760-1/92 od 20.12.1992 godine
- O-III-79** Zapovjest komande 11 krupske lake pješadiške brigade, broj 281-1/92 od 03.08.1992 godine
- O-III-80** Dopis komande 2 krajiškog korpusa, broj 307-3 od 05.08.1992 godine
- O-III-81** Dopis komande 2 krajiškog korpusa, broj 2-72 od 05.06.1992 godine
- O-III-82** Naređenje komande 11 krupske lake pješadiške brigade, broj 306-2/92 od 08.08.1992 godine
- O-III-83** Kopija vojne knjižice koja glasi na ime Radošević Lazo izdata 27.02.1976 godine
- O-III-84** Dopis komande 2 krajiškog korpusa, broj 590-1 od 16.12.1992 godine
- O-III-85** Presuda Vojnog Suda u Banja Luci broj I K broj 94/95 od 04.08.1995. godine, sa propratnom dokumentacijom (dijelovi ovjeranog spisa vrhovnog vojnog Suda)
- O-III-86** Izvodi iz pravila službe oružanih snaga saveznog sektetarijata z anarodnu odbranu, dijelovi koji se odnose na - primopredaje dužnosti, vojnički pritvor, vojnički zatvor.
- O-III-87** Akt komandande 2 krajiškog korpusa glavnom štabu Vojske SR BiH od 01.06.1992. godine – formiranje vojnog suda
- O-III – 88** Akt komande 2. krajiškog korpusa glavnom štabu Vojske SR BiH broj 11-43 od 10.08.1992. godine - Izvještaj o radu pravosudnih organa
- O-III-89** Naređenje Komadanta Jovana Ostojića broj 556-1/92 od 21.10.1992. goidne
- O-III-90** Akt komande 2. Krajiškog korpusa str.pov. broj128-1 od 23.11.1992. godine
Naređenje za borbenu upotrebu jedinice
- O-III-91** vojna ekspertiza vještaka vojne struke Slobodana Kosovca.
(uloženo i u elektronskoj formi)

E. DOKAZI SUDA

S-1 nalaz i mišljenje vještaka Senada Pešte o zdravstvenom stanju svjedoka Palić Vejsila, Sivić Ibrahima i Ezić Emira.